הארץ

75 אג' | יום ד' י"ד בניסן תשמ"ו, 23 באפריל 1986 | VOL. 68/20371 APRIL 23 1986

חוויה של ארוחה על גג "ההוויה"
אמרלד
המסעדה החדשה הכשרה המשקיפה על נוף יפו העתיקה, מזמינה אותך להנות מארוחה אקסקלוסיבית.
מתקבלות הזמנות לארועים
כשר
פתוח בחוה"מ פסח

חשש בי-ם: חרף ההכחשות הרשמיות בקשר למעורבות ישראל ייגרם נזק הסברתי

המכס האמריקאי חשף רשת סוחרי נשק לאיראן בשיתוף 4 ישראלים

5 נאסרו בברמודה, ביניהם תא"ל אברהם ברעם ★ ארה"ב ביקשה מבריטניה להסגירם

שלמה שמיר
סופר "הארץ" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל"הארץ"). ר־שויות המכס בארצות־הברית חשפו רשת של סוחרי נשק, שעמדו לבצע עסקת נשק בשווי של 2.5 מיליארד דולר עם איראן, בתום חקירה, שנ־

(סוף בעמוד 2, טור 4)

מארטלינו אורחה (מימין), מזכיר הפרלמנט האירופאי, מוליך את ראש הממשלה, שמעון פרס, בבניין הפרלמנט האירופאי בשטראסבורג. משמאל של ראש הממשלה — לואיס יונג, נשיא הפרלמנט האירופאי. (תצלום איפי)

פרשנות

לישראל כנראה לא היה קשר לפרשה

מאת זאב שיף

הרשת הבין־לאומית שנחשפה בארה"ב באשמה כי תיכננה ל־הבריח נשק רב לאיראן, היו מעור־בים בה גם ישראלים. תיכננה ככל הנראה עיסקת כאלה, אך מכל הבדיקות שערכנו, עולה כי אין לממשלת ישראל קשר לפרשה זו.

מגוחך לטעון כי ישראל ביקשה למכור לאיראן מטוסי פאנטום, סקייהוק הרקולס, כולם מתוצרת אמריקאית, בסכומי עתק של 2.5 מיליארד דולר. ארה"ב יודעת במ־דוייק את מספר המטוסים הללו שבידי ישראל, ועל ירידת מטוסים אלה מסדר הכוחות של חיל האוויר. לפני מספר שנים פנתה וואשינגטון לישראל וביקשה ממנה לעשות הכל על מנת שנשק אמריקאי הנמצא ברשותה לא יגיע לאיראן אפילו בדרכים עקיפות.

גם אם ישראל היתה רוצה למכור ציוד אחר לאיראן, אין להניח שהיתה עושה זאת בצורה כה ישירה, בארה"ב, ובאמצעות קבוצה ישר־אלית, שתת־אלוף ישראלי במי־לואים בראשה. איראן היא כיום שוק חשוב לסוחרי נשק בעולם וגם למעשי רמיה נרחבים — וסביר כי גם ישראלים השתלבו בצורה אישית בשוק פורה זה.

לישראל ייגרם ודאי נזק ברעת הקהל האמריקאית מפרשה זו, בגלל מעצרו של תת־אלוף במיל' אברהם ברעם. מעצרו של ברעם מעורר מחדש את בעיית אנשי הצבא הישר־אלים הבכירים, שעוברים לסחור בנשק, לאחר שהשתחררו מצה"ל. לישראל אין כמעט שליטה מבוקרת החוק על פעילותם של אלה בחו"ל ואין היא יכולה גם להפעיל נגדם סנקציות במקרים שפעולתם פוגעת בשם המדינה.

מספרם של אלה גדל בשנים האחרונות בגלל הקושי להסתדר במשרות מתאימות בישראל. חלק מקציניו סוחרי נשק אלה מתקשים במציאת שווקים מתאימים. הם עלולים לגלוש לאפיקים ומגבלים במעשים בלתי מוסריים. כאשר הם מתקשים להשיג רשיונות שיווק בישראל, הם הופכים, לעיתים, למתווכים בחו"ל, גם בין מדינות שונות ומקורות מפוקפקים. זהו נושא שהלשכות הצבא והביטחון חייבים לכן לתת את דעתם עליו.

דרכו הצבאית של אברהם ברעם

מאת סופר "הארץ"

תא"ל (מיל') אברהם ברעם, 53, התחיל את דרכו הצבאית בחיל הרגלים. בתחילת שנות השישים עבר לחיל השריון. ערב מלחמת ששת הימים פיקד על קורס קציני שריון. ב־1967 היה מג"ד בחטיבת השריון של ישכה שדמי, שלחמה במעבר המיתלה בסיני. בראש כוח קטן מגדודו — טנקים ספורים דלים בדלק ובתחמושת — הוא בלם את נסיגת הכוחות המצריים לעבר התעלה, למרות עדיפותם המספרית. לאחר המלחמה קיבל צל"ש רמטכ"ל על לחימתו ובשנת 1973, כשחולקו עיטורים בצה"ל, קיבל ברעם את עיטור המופת על תפקודו בקרב המיתלה.

במלחמת יום הכיפורים פיקד על חטיבת מילואים של השריון, ולאחריה פיקד על אוגדת שריון.

בשנת 1980 מצאה המשטרה רובה של תא"ל ברעם בבית של ידיד בטבריה. תא"ל ברעם הועמד לדין צבאי בפני הרמטכ"ל על כך, הורשע, ונדון לקנס. בעקבות זאת הוא השתחרר מהשירות. אלוף (מיל') הרצל שפיר, אז המפקח הכללי של המשטרה, שהכיר את ברעם משירותם המשותף בחיל השריון, הציע לברעם להצטרף לפיקוד הבכיר של המשטרה. אך עקב הרשעתו בדין הצבאי הופסקו הליכי גיוסו למשטרת ישראל.

פרס קרא שוב לחוסיין להיפגש למו"מ בכל זמן

מעל בימת מועצת אירופה קרא רוה"מ: ישראל תכבד שאיפתו של העם הפלשתיני לחיים בכבוד ולהתבטאות עצמית

מאת יואב מוקי
סופר "הארץ" באירופה

שטרסבורג (מיוחד ל"הארץ"). ראש הממשלה, שמעון פרס, שב ופנה אתמול מעל בימת מועצת איר־ופה למלך חוסיין בקריאה "בוא ניפגש ונשוחח". בנאום תגיבי בפני כנס של מועצת אירופה בשטרסבורג קרא פרס: "כל מועד — ייראה לנו; אף מקום לשיחות איננו רחוק מדי; אף נושא לשיחה איננו קשה יותר על המידה."

במקביל לקריאה למלך ירדן להתמיד בתהליך השלום הבהיר פרס, כי ישראל מתכוונת לכבד את "שאיפתו של העם הפלשתיני לחיים בכבוד ולהתבטאות עצמית".

פרס הדגיש עם זאת, כי הטרור הוא אויבם המיוחד ביותר של הפלשתינאים והמשך המדיניות הטרוריסטית של אש"ף ושל גורמים אחרים בעולם הערבי מגלים לא רק בדרך לשלום, אלא בראש ובר־אשונה — בפלשתינאים עצמם. ראש הממשלה שב והטעים, כי ישראל מבקשת לפתוח במשא ומתן ישיר עם ירדן או עם משלחת ירדנית — פלשתינית משותפת. "אם יהיה צורך — ניתן יהיה לנהל את המו"מ הזה בהקשר הסות בין לאומית".

ראש הממשלה התקבל בשטר־סבורג בחמימות מופגנת על ידי נשיא מועצת אירופה, לואיס יונג, המזכיר התורן של המועצה והמזכיר הכללי, מרסלינו אורחה. הוא קיים סידרה של שיחות קצרות עם נושאי התפקידים הבכירים במועצת איר־ופה ואחר כך התקבל בתשואות על ידי מליאת המועצה. בנאומו התגיבי קרא פרס למדינות אירופה להתגייס ל"תוכנית מרשל" מזרח־תיכונית בכוונה למנוע הידרדרות על רקע כלכלי, שתחריף את המתיחות המדינית, הצמודה לה.

לאחר הנאום השיב ראש הממשלה במשך כשעה מנוי לסידרה ארוכה של שאלות שהפנו אליו חברי המועצה. בין היתר הסביר פרס את עמדות ישראל בשאלת מעמד ירושלים, התגייסות הבין־לאומית למלחמה בטרור, הפעולה האמריקאית נגד קדאפי והאבחנה בין "לוחמי חירות" לבין "טרוריסטים". בתשובה לשאלה של חבר מועצה בריטי, שהאשים את ישראל ב"קולוניאליזם", הגיב פרס בתקיפות ובהתרגשות: "אנחנו לא כבשנו שטחים בחדה." "עם כל הכבוד להסטוריה הבריטית, כיצד אתה מעיז לכנות את מדיניות ישראל על אדמתה כמדיניות קולוניאליזם?" אמר.

נשיא אוסטריה: ואלדהיים לא פיקד, אך ידע על פעולות נגד יהודי יוון

קירשלאגר קרא לעם האוסטרי לגלות בגרות ולקבוע בעצמו מה תהיה הולטתו בבחירות ב־4 במאי ★ פרס: ישראל אינה יכולה להישאר אדישה נוכח השאלות המעיבות על עבר ואלדהיים

מאת מרתה הלפרט
ויואב מוקי

וינה (מיוחד ל"הארץ"). שבועיים לאחר שקיבל את המסמכים מארכיון האו"ם והקונגרס היהודי העולמי, הגיב הנשיא האוסטרי, רו־דולף קירשלאגר, בנאום לאומה אתמול, על מסמכי האו"ם, לפיהם הופיע ד"ר ואלדהיים ברשימת יעדי פעולות תגמול נגד פרטיזנים. באומרו כי ואלדהיים ידע על הפעו־לות נגד יהודים ביוון, אך לא היה לו כוח פיקודי או ביצועי.

לדברי קירשלאגר, לא היה מקום להאשים את ואלדהיים אז, וגם לא ב־40 השנה האחרונות, מפני שלא היה לו כוח למתן פקודה לפעולות תגמול בתפקידו אז. ההאשמות נובעות מעדות אחת של שבוי מלחמה גרמני, שכנראה רצה להציל את חייו במסירת שמות אחרים. ועוד, לדברי קירשלאגר, שיטוס־לוויה עצמה לא נקטה בצעדים כדי להאשים את ואלדהיים לאחר המלחמה.

בהקשר לחמש מאות הדפים שקיבל קירשלאגר מהקונגרס היה־הודי העולמי, טוען הנשיא כי על פי תפקידו של ואלדהיים, ניתן לומר בבירור שהוא ידע על הפעולות נגד היהודים ביוון, מפני שחלק מתפקידו היה דיווח על מעשי יום־יום של הצבא הגרמני באיטליה ובבלקן.

קירשלאגר קרא לפוליטיקאים

(סוף בעמוד 2, טור 6)

שוק ההון

עליות תלולות בבורסה

מאת יהודה שרוני
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שבוע מסחר מקוצר בבורסה הסתיים אתמול במגמה של עליות שערים בכל ענפי המסחר. העליות מוסברות בעובדה, שפירסומו של דו"ח בייסקי לא גרם לזעזוע בשוק ההון. בשוק אגרות החוב היתה עליה מתונה בהיקף הפעילות. שמונה מיזמות עיסקיות פירסמו אתמול את הדו"חות הכספיים לשנת 1985. ה־רווחים הבולטים היו של בנק כללי, שהקטין את ההפסד מ־15.2 מיליון ש"ח בשנת 1984 ל־1.49 מיליון ש"ח בשנת 1985. כלל ישראל ברווחה השנה 5 מיליון ש"ח. הבורסה יוצאת היום לפגרה עד יום א'.

השכירים יקבלו פיצוי בשיעור 70 ־ 80 אחוז על התייקרויות

מאת יהודית וינקלר
סופרת "הארץ"

השכירים יקבלו פיצוי על התייקרויות בשיעורים משתנים בין 70־80 אחוז, הול מתצטברות של שבעה אחוזים באינפלציה — אלה עיקרי ה"במעט הסכם" בין ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

אמש, בפגישה בין נציגי הצדדים, סוכמו עיקרי ההסכם, אולם השאלה כיצד יפוצו השכירים עבור ההתייקרויות בפברואר מארס ובאפריל בשנה עדיין פתוחה.

ההסתדרות תובעת להחיל את ההסכם החדש גם על התקופה הנ"ל, ואילו המעסיקים גורסים שיש להפעילו רק ב־1 באפריל. סוכם בין הצדדים לשוב ולהפגש אחרי החג, ובכך מתבטלת כוונת ההסתדרות להכריז עוד היום על סכסוך עבודה בכל המשק, אם לא יושג הסכם.

ההסתדרות איימה בימים האחרונים כי תכריז על סכסוך עבודה כללי במשק, אם המעסיקים הפרטיים לא ייענו לתביעתה לסיים את המשא ומתן, ולהבטיח פיצוי בשיעור 80־90 אחוז מההתייקרות, הול מתצטברות אינפלציונית של

(סוף בעמוד 2, טור 7)

מנהל מדור אספקה ושירותים במשרד החינוך — לשנתיים מאסר על שוחד

מאת צבי הראל
סופר "הארץ"

משה רוזן (45) מרמת־גן, ששימש כמנהל מדור אספקה ושירותים במשרד החינוך במחוז המרכז, נידון אתמול לשנתיים מאסר בפועל, לאחר שהורשע בקבלת שוחד של 7,600 דולר.

הנאשם קיבל את השוחד במספר הזדמנויות מחברות להפעלת היסעים לתלמידים. בתוקף תפקידו הוא היה אחראי על מתן תקציב להסעות תלמי־דים באזור מרכז הארץ, ובמסגרת זו הכיר בעלי חברות להסעה, שהשתתפו במכרזים של משרד החינוך. השוחד ניתן לו בין השנים 85־81. על־ידי אותן חברות הסעה, כדי שהוא יאשר את הצעותיהן במסגרת השתת־פותן במכרזי המשרד.

כמו־כן הטיל השופט, אורי שטרוזמן, על הנאשם — לשלם לאוצר המדינה את טובות ההנאה שהפיק — 7,600 דולר. הנאשם שימש בתפקידו במשרד החינוך עד לחודש ינואר השנה, ומאז הוא עצור עד לתום ההלי־כים. אתמול נעתר השופט לשחררו ממעצר עד לאחר החג, וציווה עליו להתייצב לריצוי עונשו ב־1 במאי.

3 אסירי עולם מארגון הטרור היהודי יבלו החג בביתם

מאת ראובן שפירא
סופר "הארץ"

שר המשטרה, חיים בר־לב, אמר כי "אין שום דבר חריג ושום פרוטקציה" באישור שנתן להוציא מהכלא שלושה אסירי עולם מאנשי ארגון הטרור היהודי, כדי שיבלו בליל הסדר עם בני משפחותיהם.

בעקבות פניות של בני משפח־תיהם של אסירי העולם מנחם לבני, עוזי שרבף ושאול ניר, התיר שר המשטרה לאסירים אלה לצאת הערב בליווי סוהרים, לחוג את הסדר עם בני משפחותיהם במקום אחד במרכז בירושלים, ולשהות אתם כמה שעות. לאחר תום הסדר יוחזרו האסירים ברגל למתקן כליאה משטרתי בירושלים, וישהו בו במשך החג, ובמוצאי הפסח הם יוחזרו לבית הכלא.

מצרים נוקטת אמצעי ביטחון לקראת ביקור מובארק באזור אי האלמוגים

מאת איתן רבין

נואיבה (מיוחד ל"הארץ"). אמצעי ביטחון ללא תקדים ננקטים על ידי השלטונות המצריים לקראת ביקור הנשיא חוסני מובארק הבוקר באזור אי האלמוגים בדרום סיני. ב־9.30 יגיע הנשיא למקום במסוק צבאי, יעלה על סירה שתוביל אותו לאי. שם יונף את האתר המשוחזר של מבצר סאלח א־דין, שבוצע בהשקעה של למעלה ממיליון חצי לירות מצריות.

ערכה את העמוד: עדה אושפיז

בכירי בל"ל הציעו ליפת לא לקבל המסקנות

ניסיון למנוע מהבנקאים למלא את החלטות הוועדה

משפטנים בודקים אם אין במימצאי הוועדה חריגה מכתב המינוי

מאת אריה לביא
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

בצמרת מערכת הבנקאות ובקרב מבוקרים אחרים על ידי ועדת בייסקי מתרחב הניסיון לפעול — כך שהבנקאים לא יצטרכו למלא אחר כל החלטות הוועדה.

משפטנים בודקים בין השאר אם אין במימצאי הוועדה חריגה מכתב המינוי שניתן לה. משפטן שבדק את הנושא, הגיע דעתו כי רק על נגיד בנק ישראל להתפטר מתפקידו. כן נבדקת האפשרות לפעול באופן ציבורי ומשפטי נגד המסקנות החריפות של הוועדה.

השר יגאל הורוביץ האשים אתמול את מבקר המדינה, יצחק טוניק, ואת היועץ המשפטי ל־ממשלה — שיש להם חלק במה שקרה במערכת הבנקים. לדברי הורוביץ, הוא מינה ב־1980, בהיותו שר אוצר, את עורך הדין יצחק טוניק לחבר רשות ניירות הערך, ואחד מתפקידיו היה לשמוע ולחוות על נושאים והנפקת מניות, "והוא לא אמר אף מילה ולא העיר אף מילה, ורק כאשר הגיע למבקר המדינה — מונתה בגללו ועדת החקירה".

תמיכת עובדי בל"ל ביפת

עוד ציין הורוביץ כי ידוע לו

(סוף בעמוד 2, טור 6)

פרשנות / ד"ר ברוך ברכה

חקיקה למניעת תביעות אזרחים נגד הבנקים תנגוד יסוד החוקה

כדי לחסום תביעות פרטיות יש לחוקק חוק שימנע מבתי המשפט להחיל את הדין שהיה קיים בעת ביצוע העסקות

ועדת החקירה מצביעה במס־קנותיה על מספר הוראות חוק שהופרו על ידי הבנקים בכל הנוגע לוויסות מניותיהם. בין החוקים שהופרו מוזכרים פקודת החברות וחוק ניירות ערך.

תביעות אזרחיות נגד הבנקים עשויות להיות מוגשות בעילות שונות של המשפט האזרחי. אם אכן תוגשנה תביעות כאלה, יש לברר לפי המצב המשפטי שהיה קיים בעת ביצוע העסקות. מכאן שכדי לחסום תביעות כאלה, יש לחוקק חוק שימנע מבתי־המשפט להחיל את הדין שהיה בתוקף בתקופה האמורה. חוק כזה, אם יחוקק יהא ללא ספק בר־תוקף ויחייב את בתי־המשפט לפעול לפיו.

יחד עם זאת, חוק כזה עומד בני־גוד למושכלות יסוד של השיטה החוקתית שלנו. כך הוא לחוק, למעשה, תחולה רטרואקטיבית לתקופה של מספר שנים וזאת בניגוד לכלל הבסיסי של המשפט החוקתי, לפיו חוק צופה את פני העתיד ואין הוא אמור להשפיע על יחסים משפטיים, שנוצרו לפי החוק שהיה בתוקף בעת קשירתם.

חוק כזה עלול לפגוע רטרו־אקטיווית בזכויות רכושיות של מי שהיתה לו עילת תביעה נגד הבנקים (בהנחה שעילה כזו קיימת והיא תוכח) — שוב בני־גוד לכללים בסיסיים של המשפט החוקתי. ולבסוף, מכיוון שהחוק יעניק חסינות בפני תביעה לגורמים פרטיים (הבנקים) הוא יפגע בעקרונות שלטון החוק ובעיקר בעקרון השיוויון בפני החוק, שכן הבנקים יופלו בכך לטובה (והמתקשרים עימם־יופלו לרעה) יחסית לכל גורם אחר במדינה שלא ייהנה מחסינות כאמור בגין פעולות עסקיות. במדינות שיש להן חוקה כתובה, המגבילה את סמכויותיו של המחוקק, קשה להניח שניתן היה לחוקק חוק מעין זה, שכן כאשר קיימת חוקה מובטחים הכללים האמורים בין סעיפיה, תוך הגבלת כוחו של המחוקק לסטות מהם.

בעקבות דו"ח ועדת בייסקי

עו"ד מת"א הגיש תביעה נגד דיסקונט ורקאנטי

מאת צבי הראל
סופר "הארץ"

לבית־משפט השלום בתל־אביב הוגשה אתמול תביעה ראשונה בע־קבות דו"ח ועדת בייסקי. התובע הוא משה זינגל, עורך־דין במקצועו, והנתבע את בנק דיסקונט ואת יו"ר מועצת המנהלים שלו, רפאל רקאנטי.

בכתב התביעה טוען עו"ד זינגל, כי לפני מפולת המניות הבנקאיות שאירעה באוקטובר 1983 החזיק באמצעות חברה שבבעלותו מספר חשבונות של מניות, ביניהם מניות בנקאיות של בנק דיסקונט.

במארס 1983, מציין התובע בתביעתו, הוא רכש מניות של בנק דיסקונט, שערכן היה אז 26 אלף דולר. התובע מציין כי הוא משקיע פולידי והודרך על־ידי יועץ השקעות של הבנק כי השקעה בטוחה היא במניות הבנקאיות של הבנק. התובע מציין כי באותה עת היה זקוק לכספים והתכוון למכרן עד של הבנק יעץ לו כי מוטב שימשיך את חשבון המניות שהחזיק.

כתוצאה ממפולת המניות באו־קטובר 1983, מציין זינגל, הוא הפסיד 43 אחוזים מערך המניות, שהתבטאו בכ־11 אלף דולר. הפסד זה, הוא טוען, נגרם לו בגלל מעשי או מחדליו של הבנק.

זינגל טוען כי בנק דיסקונט אחראי באופן ישיר או עקיף וכי הוא נושא באחריות ישירה או שילוחית ואילו יו"ר מועצת המנהלים הוא שנתן את ההוראות לוויסות המניות. לאחר פירסום דו"ח מסקנות ועדת בייסקי, מציין התובע, בו נקבע כי הבנקים נושאים באחריות מלאה לויסות, מסתבר כי הם האחראים לנזק שנגרם לו ועול ההוכחה שום פעלו כדין מוטל עליהם.

חדשות הארץ

שיחות היום

עם: תא"ל (מיל') עמנואל שקד, לשעבר ... נשק
על: חשיפת הרשת הישראלית שעסקה בהברחת נשק לאיראן (עמ' 2)

★

ארה"ב ערכה ניסוי גרעיני (עמ' 3)

★

בריה"מ: לפחות חמישה מטוסים אמריקאים אבדו בהתקפה על לוב (עמ' 5)

★

משטרת ברלין: הפלשתינאי שחיבל בדיסקוטק — חבר באש"ף (עמ' 5)

★

הרב סלומון בבימ"ש בפ"ת: המשטרה נתנה לי רשות להפגין (עמ' 10)

★

ראש עיריית חיפה נכנע לדתיים גם בעניין החמץ (עמ' 10)

★

מהיום עד שבת לא "יינעלו כלי רכב בת"א בסנדלי דנוור (עמ' 10)

שרות הארץ

מזג האוויר

(ע). מעונן חלקית עד בהיר עם טמפרטורות נוחות. תשקיף לחג: חמה. טמ־פרטורות המינימום והמקסי־מום הצפויות להיום: ירושלי־ם 9—18, רמת־הגולן 8—20, נהריה 13—23, צפת 8—18, טבריה 11—26, נצרת 11—20, עפולה 12—24, שומרון 11—20, תל־אביב 15—21, נתב"ג 11—22, ים־יהו 14—28, עזה 15—21, באר־שבע 13—23, אילת 18—30.

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.4742	−0.0027
נוסעים	1.7522	−0.0032
שחור	1.6200	—

בגליון זה 20 עמודים

פסח תענוג

ברכת החג של פז לנוהגים ברכב

פז, חברת האנרגיה הגדולה בישראל, מאחלת לנוהגים ברכב - פסח תענוג. תענוג של חג בחיק המשפחה, תענוג של טיולים בחיק הטבע, תענוג של נסיעה בדרכים. כמו תמיד, תוכלו גם עכשיו לעצור בצד הדרך, לתדלק ולהתפנק. 192 תחנות פז עומדות לשרותכם - תענוג לעצור ולהכנס.

בואו ליהנות מהשרותים המיוחדים שלנו ומן האדיבות הרגילה. כאשר אתם עוצרים בצהוב - התענוג כולו שלנו... ושלכם.

ועוד משהו: זכרו לנהוג בזהירות, כדי ששמחת-החג תהיה שלמה. חג שמח.

פז

תענוג לעצור בצהוב

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

ראיתי שמעתי

מי יהיה נציב שירות המדינה?

במשרד האוצר ממתינים ל־מינוי שעליו החליט שר האוצר לשעבר, יצחק מודעי, אך עדיין לא יצא אל הפועל. המדובר במשרת נציב שירות המדינה. קודם למריבות שאיפיינו השבוע את המערך והליכוד בדבר איוש משרה זו, הציע לפני חודשים אחדים יצחק מודעי את המשרה, לממונה על השכר באוצר, הלל דהראי. מר מודעי עשה זאת לאחר תיאום עם ראש הממשלה, שמעון פרס. כתנאי לקבלת התפקיד, דרש דהראי להוציא את שירות המדינה מתוך מערכת המינויים הפוליטיים ותבע כי מינויו כנציב לא יהיה מינוי פוליטי.

תביעתו של דהראי התקבלה. אך לנוכח חילופי השרים ועקב לטישת עיניים של שתי המפלגות למשרה זו, עדיין לא ברור מה יעלה בגורלה.

צבי זרחיה

עיסקה: שבתון תמורת שבתון

מזכיר הסתדרות העובדים הלאומית, שלום כהן פנה לישראל קיסר, מזכיר ההסתדרות, בהצעה שקיסר כמעט נענה לה. כהן כתב לו, כי לנוכח מצב התעסוקה והמצוקה של עובדים רבים, מן הראוי לוותר השנה על ה־1 במאי כיום שבתון. בתמורה לכך מוכנה הסתדרות העובדים הלאומית לוותר על יום השבתון המקויים על ידה ביום הולדתו של הרצל, כ' בתמוז. שלום כהן סייג עם זאת את הצעתו לשנה אחת בלבד, וקבע במכתבו כי אין לראות בה תקדים לעתיד.

ישראל קיסר ענה כי גם הוא היה סבור שיום העבודה ב־1 במאי יוקדש השנה לקרן הבמיהה אולם מאחר והשנה ה־1 במאי חל באיסרו חג ובו ביום מתקיימת גם המימונה, רעיון ביטול השבתון איננו ישים.

יהודית וינקלר

מכתב של שז"ר לאשתו במכירה פומבית

במכירת בולים פומבית של ד"ר יוסף ואלך מרחובות, שתיערך בתל־אביב ב־7 במאי, יוצע למכירה פריט בולאי נדיר ביותר. זוהי מעטפה שנשלחה מגרמניה בשנת 1913 למושבה כנרת בארץ. הכתובת על גבי המעטפה: המושבה כנרת, דואר חיפה, על־יד טבריה, פלשתינה, טורקיה. המעטפה נשלחה על־ידי זלמן רובשוב, שנודע מאוחר יותר את שמו לשז"ר, והיה נשיאה השלישי של מדינת ישראל. היא ממוענת לאשתו לעתיד, רחל כצנלסון. המעטפה הובאה ארצה באניה והוחתמה פעמיים: פעם על ידי הדואר האוסטרי, ופעם שנייה על ידי הדואר הטורקי בטבריה. שני בתי הדואר שיתפו פעולה בהעברת המכתב. מעשה שהיה נדיר ביותר בין יריבים אלה באותה תקופה.

חיים גלאון

זלמן שז"ר

תקליט זהב זה לא הכל

"צמד רעים", הבחורים הסימפטיים חובשי הכיפות, אמנם אינו זוכה בתקליטי זהב, אך מסתבר שיש לו ביקוש משתלם מכל הבחינות: הערב הם מופיעים בליל סדר בעיר הזבל שבצרפת וכך גם בסדר השני, ביום ... הזוג בנולה. משם טסים שני הרעים להופעת באוה"ב ר לקראת יום העצמאות יופיעו בפני הקהילה היהודית בדרום אפריקה. תוכניתם, להעלות כאן תוכנית מלאה לא מגיעה לכלל ביצוע: קשה לוותר על מה שיש לעולם הגדול להציע להם.

ע.ר.

בעריכת עירית רוזנבלום

מקור ביטחוני בכיר:

סוריה מאחורי ניסיון הפיגוע בג'מבו אל על

מאת ראובן פדהצור
סופר הצבאי של "הארץ"

תיכנון ניסיון החבלה במטוס אל על בלונדון הוכן בשלמותו על ידי סוריה. כך גילה אתמול מקור ביטחוני בכיר. נראה כי זו הפעם הראשונה, שגורמים ביטחוניים בישראל מצביעים על קשר ישיר ומוחשי של הסורים לתיכנון חבלה על תעופה אזרחית.

ניו־יורק פוסט חושף ליקויים בסדרי השמירה של אל על

מאת שלמה שמיר
סופר "הארץ" בניו יורק

ניו יורק (מיוחד ל"הארץ"). כתב של העתון ניו יורק פוסט עבר בלי שייעצר נקודת בדיקה של אל על ונכנס לאולם ההמתנה, בו מתרכזים נוסעי אל על בשדה התעופה קנדי בניו יורק לפני עלותם למטוס.

העיתון שלח צוות של עתונאים לבדוק את יעילות סידורי הביטחון בלגוארדיה ובקנדי. התוצאות, כפי שהעתון מגדיר אותן, היו שנמלי התעופה בניו יורק יכולים להחשב כ"ארץ האפשרויות" לטרוריסטים. המצב חמור יותר בנמל התעופה לגוארדיה מאשר קנדי. מלגוארדיה יוצאות ונכנסות מרבית טיסות הפנים.

ההפתעה הגדולה ביותר לצוות הכתבים היתה פירצה בחומת השמירה של אל על. העתון מספר, כי גבר ואישה עמדו ושמרו על האזור, אך כאשר השומר עזב והאישה הולכה לשוחח עם מישהו, הוא עבר את נקודת הבדיקה ונכנס לאולם ההמתנה. לדבריו יכול היה טרוריסט לטבוח בקלות את 75 הנוסעים, שהיו אותה שעה באולם ההמתנה.

מזוודת־נפץ נתגלתה בשדה התעופה של קורפו

(ע"צ). מזוודה ובה חומרי נפץ נתגלתה אתמול באולם הממתינים של שדה התעופה שבקורפו.

המזוודה הגיעה לשדה התעופה בטיסה רגילה בקו אתונה־קורפו של חברת התעופה היוונית "אולימפיק", ולא נדרשה ע"י איש. המשטרה שפתחה את המזוודה גילתה בה 3 אצבעות של חומר נפץ. חבלנים פירקו את מטען הנפץ ללא פגע.

באי קורפו מבקרים, כידוע, תיירים רבים, ובעיקר אהוב האי על תיירים בריטים.

המכס האמריקאי

(סוף מעמוד 1)

משכה כארבעה חודשים. בניו־יורק נאסרו כבר ארבעה בני אדם, והחד יאסר היום. חמישה נאסרו בברמודה (שהיא תחת שלטון בריטי) וביניהם תא"ל (מיל') אברהם ברעם וגורי וישראל ממשפחת אייזנברג מירושלים. שלטונות ארצות הברית כבר ביקשו מבריטניה להסגירם. המשטרה מחפשת אחר האנשים המעורבים בפרשה.

לבית המשפט הפדרלי הוגשה אתמול תביעות נגד 17 בני אדם, החשודים כחברים ברשת. הם הואשמו בקשירת קשר להשיג ולמכור לאיראן אמצעי לחימה שונים. בעסקה נכללו מאות מטוסים מדגם פאנטום ואף־5, יותר מחמישה עשר אלף טילים, עשרות טנקים, מסוקים, ארטילריה ארוכת־טווח ומטוסי תובלה מדגם הרקולס. לדברי שלטונות ארצות הברית, הנשק היה דרוש לאיראן למלחמתה בעיראק. אולם, טילים מדגם טאו, שנכללו בעסקה, יכולים לשמש טירוריסטים. ויליאם פון ראאב, נציב בכיר של שירותי המכס, הגדיר את אנשי הרשת כ"סוחרי מוות, שהפעילו שוקי־פשע פשעים עבור טרוריסטים".

לדברי השלטונות, ברשימת הנשק שנקנה בישראל — 3,750 טילים טאו, 18 מטוסי פאנטום, 46 מטוסי סקייהוק, 5 מטוסי הרקולס, 30 טילים מונחים מדגם ספרו ו־200 טילים סיידווינדר. שווי הנשק, שמיועד לאיראן ונמצא בישראל, הוא 800 מיליון דולר.

איש הקשר בין רשת סוחרי הנשק לבין איראן הוא פרקליט אמריקאי, המתגורר בלונדון.

מנכ"ל משהב"ט: אין מידע

בין 17 החשודים בפרשה ארבעה נתינים של ישראל, האחרים של ארצות הברית, מערב גרמניה ויוון.

ראובן פדהצור, סופר הצבאי של "הארץ", מוסר: בתשובה לשאלה על מעצר ישראלים בארצות הברית במעורבות בעסקת נשק עם איראן מסר אתמול מנכ"ל משרד הביטחון, אלוף (מיל') מנחם מרון, כי אינו יודע דבר על העניין כולו.

עקיבא אלדר סופר המדיני של "הארץ", מוסר: לישראל אין כל קשר או חלק בפרשת מכירת הנשק לאיראן — אמר אמש דוד קמחי, מנכ"ל משרד החוץ. לדבריו, לא ידוע לגורמים הממשלתיים דבר אודות החשודים נגד הישראלים שנעצרו.

התגובה נמסרה לאחר בירור עם כל הגורמים הרלוואנטיים. חוגים מדיניים בירושלים ציינו, כי לישראל אין אפשרות לעקוב אחר פעילותו של כל אזרח. אותם חוגים הדגישו, כי מזה שנים נמנעת ישראל מכל עסקת נשק עם איראן, והתחייבות ברוח זו נמסרה גם לארצות הברית. "זה היה שיגעון מצד ישראל לעסוק, ולו גם בעקיפין, במכירת נשק לאיראן", אמרו גורמים בכירים.

בירושלים הועלה אתמול החשש, כי חרף ההכחשות הרשמיות — תגרום הפרשה נזק הסברתי לישראל, כיוון שאזרחיה, ובהם קצין בכיר בדימוס, מעורבים בפרשה, שהציבור האמריקאי מגלה כלפיה רגישות רבה.

בתו של אייזנברג: "אין תגובה"

בתו של ישראל אייזנברג אישרה אמש, כי אביה נמצא בחו"ל, וכי הוא עוסק בביטוח. בתשובה לשאלת סופר "הארץ" בדבר הקשר בינו לבין פרשת הנשק, שעליה דווח אמש בכלי התקשורת, אמרה הבת הצעירה: "אין תגובה".

אשתו של אייזנברג סירבה לענות על שאלות.

דובר משרד החוץ אבי פזנר אמר אמש לכתב "קול ישראל", כי לישראל אין שום קשר לפרשת הברחת הנשק לאיראן, והיא לא ידעה על הפרשה שנחשפה בארה"ב. הכתב מסר, כי ההודעה פורסמה לאחר בדיקה של הגורמים במערכת המדינית האחראית על תחום מכירת הנשק. נמסר, כי מדובר בפעילות של אנשים פרטיים, וישראל איננה אחראית למעשיהם. נמסר, כי אחד מחברי הרשת שנעצר הוא ויליאם נורתרופ, אזרח אמריקאי, שמתגורר בתל אביב.

(ע). מקור ישראלי ושדרג ב' וואשינגטון הכחיש בתוקף ידיעה ששודרה ברשת הטלוויזיה סי־אן־אן, כאילו ממשלת ישראל ידעה על הרשת. עם זאת אמר, כי כל הפרשה היא "שערורייה ועניין נוראי".

אחד החשודים נמצא בישראל

המעצר בברמודה נעשה בעקבות חקירה מצד שלטונות המכס בניו יורק. פקידים בניו יורק נמנעו ממסירת פרטים, שיהיה בהם כדי להבהיר כיצד התגלתה הרשת. אולם, מחוגי המשטרה נמסר, כי יש להניח, כי אחד הנאשמים, שנתפס בשלב מוקדם, משתף פעולה עם השלטונות.

רודולף גוליאני, התובע הכללי של ניו יורק, אמר, כי זו "הברחה מפחידה בגודלה" ו"זו פצצת זמן, אם נביא בחשבון, שנשק כה רב אמור היה להגיע לאיראן". חוקרת המכס בניו יורק מסרה, כי, להערכתה, זה הניסיון הגדול ביותר להברחת הנשק, שידוע עד כה.

החשודים בפרשה הם סמואל אוואנס, הישראלים גורי אייזנברג, ישראל אייזנברג, תא"ל (מיל') ברעם ומר חברוני וכן ויליאם נורתרופ, ניקוס מינרדוס, אומפטה, ברנארד דלוט, ג'ון דלרוקיי, הנס ביהן, רלף קקה, האנס שנייר, סלארמו, דימיטריוס קורנטס, הרמן מול ואוגוס. מר חברוני, שגם נגדו הוגשה תביעה בניו־יורק, נמצא כעת בירושלים ואתמול שוחח בטלפון עם הקונסוליה הישראלית בניו־יורק.

אולם, שלטונות המכס של ארצות הברית טוענים, שיש להם יותר מחשד, כי ממשלת ישראל מעורבת בפרשה.

לדברי שלטונות ארצות הברית, ה"מוח" של הרשת הוא עו"ד אמריקאי תושב לונדון, ושמו סמואל איוונס, 50. לדברי כתב האישום, יצר האיש מגע עם שלוש קבוצות של אנשים, שהיה ביכולתם להשיג את אמצעי הלחימה האמריקאיים בארצות חוץ ואת המסמכים הדרושים להעברתם. מרבית אמצעי הלחימה עמדו להישלח מישראל בליווי מסמכים, כי הם מיועדים ליוון, לפקיסטן ולמדינות אחרות. תא"ל (מיל') ברעם מוכר בכתב האישום. בכינוי "ג'ון דוי", אך "גנרל ברעם". הדבר מצביע על כך, כי שלטונות ארצות הברית אינם בטוחים מה שמו האמיתי של האיש.

שמיר מאשים ראשי העבודה בשמאלנות וברצון לפרק הממשלה

מאת אילן שחורי

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ, יצחק שמיר, תקף אמש את מפלגת העבודה, בטענה כי במערך גוברת מגמת ההקצנה השמאלנית, והאשים את העומדים בראשה ברצון לפרק ממשלת האחדות.

שמיר, שהופיע אמש במצודת זאב בתל־אביב, בפני פעילי תנועת החרות ועובדי הבית, אמר כי העם רוצה בממשלת אחדות לאומית.

אתרא קדישא תובעת להפסיק שיפוץ קבר האר"י הקדוש

הביעו חשש לחילול הקבר בצפת

מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

ראשי אגודת אתרא קדישא תובעים להפסיק לאלתר את שיפוץ קבר האר"י הקדוש בצפת. לאחר שלדבריהם, נתגלו במקום עצמות אדם, וקיים חשש רציני לחילול הקבר הקדוש.

"נפתח במלחמת חורמה נגד כל מי שינסה להמשיך בשיפוץ המקום", הודיעו ראשי האגודה, המתכוונים לנקוט, לדבריהם, בימים הקרובים פעולות שונות — אם לא יופסק השיפוץ במקום. כ־70 אלף דולר הושקעו בשיפוץ המקום במקום, בהרחבתו ובהפיכת האזור לאתר תיירות. בימים האחרונים נמשכו השיפוצים במקום, למרות האיומים שנשמעו מצד ראשי אגודת אתרא קדישא.

שיחת היום / גדעון אלון

עם: תא"ל (במיל.) עמנואל שקד, לשעבר סוחר נשק
על: חשיפת הרשת הישראלית שעסקה בהברחת נשק לאיראן

סוחרי הנשק הכניסו לישראל מאות מליוני דולרים

- האם הופתעת כששמעת הערב על מעצרם של 17 איש ביניהם 3 ישראלים החשודים בנסיון להבריח נשק בערך כולל של 2.5 מיליארד דולר לאיראן?

- בוודאי. זה מפתיע מאד. בעיקר היקף העיסקה וכמויות הנשק שבהן מדובר. לייצא מטוסי קרב, טילי קרקע־אוויר ומסוקים, זה לא כמו לייצא 100 אלף רובים.

- בהפתעה כששמעת שיעוד של הנשק היה לאיראן?

"אמנם מזה 5־4 שנים אינני עוסק בכך. אבל כל הדיוט יודע שכשמדינה אחת נלחמת בשניה, הן זקוקות לנשק. איראן ועיראק המנהלות ביניהן מלחמה ארוכה, אינן יצרניות של נשק. הן זקוקות לנשק וזה גורם לכך שסוחרי נשק רצים לשם.

- האם עיסקה בסדר גודל כזה יכולה להתבצע ללא ידיעת הגורמים האחראים בארץ?

- לפי מיטב ידיעתי אי אפשר להוציא אפילו כדור טומו אחד מהארץ ללא אישור השלטונות. ידוע גם שיש אמברגו על ייצוא נשק לאיראן. לכן הסיפור הזה נראה לי מוזר. תשמע, מטוסי קרב וטילים אי אפשר להעמיס על אניה כמו מזוודה. זה לא הולך. חוץ מזה, קשה לי להאמין שגוף פרטי, גדול ככל שיהיה יוכל להרים עיסקה כזו. כשמדינה מסויימת מוכנה לשלם סכומי כסף כאלה עבור רכישת נשק, מלווה העיסקה בבטחונות וערבויות. זה לא מניות בנקים.

- בדרך כלל סוחרי נשק יודעים לאיזה יעד הוא מועבר? האם יש קו אדום שאותו, גם סוחרי נשק אינם עוברים?

- זו שאלה שצריך לשאול כל אחד שעוסק בכך בנפרד. אני רוצה להאמין שאף ישראלי לא יתן יד לעיסקה, גם תמורת 250 מיליארד דולר, אם יהיה לו חשש שהנשק הולך למדינה עויינת.

- כמה ישראלים להערכתך עוסקים היום במסחר בנשק למדינות זרות?

- זה כמו פירמידה. הבסיס ההתחלתי היה גדול מאד, אבל בקצה ישנם מעטים. לכל יפי הנפש שתוקפים את סוחרי הנשק, אני רוצה לומר, שקצינים בכירים בצה"ל שסיימו את שירותם הצבאי ואין להם מקצוע אזרחי, זולת נסיונם הרב בלחימה, עוסקים בכך כי זו המומחיות שלהם ויש ביקוש ל"ידע" הזה בעולם. לא צריך להתבייש בכך. אותם קצינים במיל. שעוסקים בכך הכניסו למדינה מאות מליוני דולרים, שבחלקו ממנו את משכורותיהם של יפי הנפש.

- אינך חושש שחשיפת הפרשה תגרום נזק חמור לישראל?

- אין מדינה בעולם שאינה סוחרת בנשק. זהו אחד הענפים שהכניסו כסף רב למדינות רבות. ברזיל שהיתה פעם מדינה רעבה ללחם, היא היום אחת מיצואניות הנשק הגדולות בעולם ומעניין את הסבתא שלהם לאן הולך הנשק, כל זמן שהוא מכניס להם מטבע זר.

קאופרטיב דן
משתתף בצער העובד
יהושע רותם והמשפחה
במות
האחות ז"ל

בצער רב אנו מודיעים
על מותו הטראגי של עובדנו היקר
חתוכה סולומון ז"ל
ומשתתפים בצער המשפחה
א.ג.ד
ההנהלה החברים הגימלאים והשכירים

לחברנו איינהורן משה
(ממסוף נתניה)
אתך באבלך בהילקח האב
אינשל ז"ל
אגד
ההנהלה החברים הגימלאים והשכירים

אבלים על מותו ללא עת של חברנו לעבודה
אריאל סורין ז"ל
ומביעים תנחומינו הכנים
לרעיתו חנה ולבני המשפחה
בנק דיסקונט לישראל בע"מ
ההנהלה וועד העובדים

לחברינו יאיר ושלמה הרשקוביץ
(ממסוף חדרה)
אתכם באבלכם בהילקח האב
צבי ז"ל
אגד
ההנהלה החברים הגימלאים והשכירים

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירת יקירנו
יוסף האלר ז"ל
הלויה תתקיים היום יום רביעי י"ד בניסן תשמ"ו 23.4.86
בשעה 10.30 לפנה"צ בית העלמין בכפר סמיר חיפה.
מפגשים בשער הראשי
המתאבלים:
אשתו: רומה
אחותו: צביה
ויתר בני המשפחה

אמש בבידור / מיכאל הנדלזלץ

בכלל לא לפולנים

הופעה של הזמרת הפולניה אווה דמארצ'יק, בליווי תזמורתה, בהיכל התרבות בתל אביב. הפקה: משרדי אמרגנות ארטים, אמרגו־הפירמה ומשה יוסף.

גודלו של יבוא התרבות מפולין ממשיך להיות מורכב. אל האולם באים יוצאי פולין כדי להתרפק על שורשיהם, ומקבלים במקום זאת את המילה האחרונה והמיוחדת ביותר בז'אנר האמנותי הנתון. וזו גם גדולה של אווה דמארצ'יק. מאחורי ישבה גברת שהתלוננה בפולנית, ש"אף מילה לא הבנתי". אני יכול להרגיע אותה. גם לי היה קשה להבין את המילים, למרות שאני דובר פולנית.

חלק מזה נבע גם מבעיות הצליל ואיזונו. מהירות שירתה ואופי קולה המיוחד של דמארצ'יק זכו להדגשה ודיפה על ידי סאונד חזק מדי, ולא נשמר גם האיזון הנבון בינה לבין הבר שבין מלוויה. התזמורת שלה, אגב, טובה מאוד.

אך העיקר בהופעתה של דמארצ'יק היא לא המילה, למרות שהיא שרה "שירה מלוהטת", אלא סוג מסויים של חוויה כוללת, מאוד תיאטרלית, לפעמים מרהימה באיכויותיה הקוליות ובתיאטרליות שלה. קשה להבין, לפעמים אפילו קצת מביך, אך צריך להרגיש ואז גם מתפעלים, כי הזמרת הזאת איננה בידור לפולנים. היא תופעה מיוחדת במינה ויחודית.

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
הפקולטה למתמטיקה
אבלה על פטירתה של
פרופ' לואיזה בונפיליולי ז"ל
ומשתתפת בצער המשפחה

לגב' אליס פרופר
לדן וגד פרופר
ולכל בית "אוסם"
משתתפים בצערכם על פטירת
אויגן פרופר ז"ל
חלוץ בתעשיה הישראלית
סי.אף.סי. חברה למימון מקיף בע"מ

אנו משתתפים באבלה של המשפחה
עם פטירתו של
אויגן פרופר ז"ל
ידיד ביתנו
המשביר המרכזי בע"מ

זכו בפיס

בהגרלת הבפיס מטעם מפעל הפיס מס. 17/86 שהתקיימה ביום 22/04/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 160,000.00 ש"ח זכה המספר 104477

כרוך המזל לא עלה בגורל הפרס המצטבר בסך 90,000.00 ש"חים עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 340,000.00 ש"חים (כולל צבירה).

בסך 10,000.00 ש"ח זכה המספר: 886819.

בסך 4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 441608, 323680.

בסך 250.00 ש"ח זכו המספרים:
071019 ;026777 ;009659
146699 ;146545 ;871303
166565 ;164983 ;149115
286592 ;255209 ;242849
347421 ;343226 ;314913
420521 ;401017 ;397498
537659 ;512502 ;451053
648605 ;598882 ;539101
756211 ;668148 ;659740
788208 ;778902 ;766357
870173 ;806339.

בסך 120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 8887; 8998.

בסך 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 567; 861.

בסך 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 548; 617; 917.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 3 זכו בסך של 2.00 ש"ח.

בסך 4.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים:
268 ;248 ;238 ;120 ;059 ;054
449 ;439 ;429 ;409 ;335 ;311
626 ;536 ;507 ;496 ;455 ;454
853 ;751 ;733 ;702 ;685 ;674
976 ;885.

בסך 2.00 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים:
53 ;34 ;29 ;24 ;22 ;11 ;10 ;06 ;01
83 ;82 ;79 ;78 ;76 ;72 ;67 ;61 ;55
97 ;96 ;95 ;87 ;85 ;84.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

נשיא

(סוף מעמוד 1)

ולעם באוסטריה לחזור לבגרות דמוקרטית. הדגיש כי האוסטרים צריכים להחליט בעצמם מה תהיה החלטתם ב־4 במאי.

פרס: לא ניתן להשאר אדישים

שטרסבורג (מיוחד ל"הארץ"). ראש הממשלה, שמעון פרס, הצהיר אמש כי ישראל אינה יכולה להשאר אדישה נוכח השאלות המעיבות על עברו של קורט ואלדהיים, שמזכיר האו"ם לשעבר טרם השיב עליהן.

במסיבת עיתונאים בשטרסבורג הטעים פרס, כי השאלות שהועלו לאחרונה הן "מאוד קשות" מבחינה פוליטית ומוסרית, וד"ר ואלדהיים חייב להשיב עליהן. עד עתה, אמר פרס, חלק ניכר מתשובותיו של ואלדהיים מתמיה: "האם יתכן שהשמיט כך מזכרונותיו שתי שנות קריירה בצבא הנאצי? הייתכן שהשמיט אותן משום הערך הספרותי המפוקפק שהוא מייחס להם, כדבריו?"

ראש הממשלה שהגדיר בכך בפעם הראשונה מהי עמדתה המפורשת של ישראל בפרשה, הדגיש עם זאת, כי לישראל אין כל כוונה להתערב בעניינים הפנימיים של אוסטריה, ועוד פחות מכך — להתערב בתהליך הבחירות לנשיאות אוסטריה.

ניסיון למנוע

(סוף מעמוד 1)

שהיועץ המשפטי לממשלה קיבל מאחד מעורכי הדין בארץ ב־83' תלונה על נושא הויסות, ולא טיפל בה. הורוביץ, שדיבר בכנס של תנועתו, "אומץ", טוען כי אינו מרגיש אשם במה שהתרחש. כולם ידעו שיש ויסות, ועד היום אין יודעים אם הויסות היה עבירה או לא.

הורוביץ המשיך וציין כי כל המדינה ורוב הציבור יצאו נשכרים משגעון המניות, ועתה מנסים לבוא בתביעות נגד הבנקים, כאשר את התביעות תצטרך שוב לשלם המדינה.

100 מבכירי בל"ל החליטו לנהוג בצעד דומה לזה שנערך שלשום על ידי עובדי בנק דיסקונט, ולהביע תמיכה בארנסט יפת, יו"ר הדירקטוריון של בל"ל. בכירי בל"ל מציעים ליפת לא לקבל את המלצות ועדת בייסקי. הוועדה, אומרים בכירי בל"ל, נטלה לעצמה סמכות שאף מחוקק ואף רשות שופטת או מפקחת לא נטלו לעצמם; מה גם שלהבדיל מכל רשות שופטת או מוסמכת אחרת, היא חדלה להתקיים עם הגשת הדו"ח, ואין עליה כל ערעור.

אתמול התכנסה מועצת המנהלים של בנק לאומי, בראשות ארנסט יפת, לישיבה, כדי לדון במסקנות הדו"ח. יו"ר הנהלת הסוכנות, אריה דולצ'ין, מסר בצאתו מהישיבה כי התגלו חילוקי דעות בין חברי מועצת המנהלים ביחס לדרך הטיפול בדו"ח. עוד ציין כי אינו מסכים עם כל המלצות הוועדה. מקור בהנהלת בל"ל הכחיש את הטענה בדבר חילוקי דעות, והגדירם "חילופי דעות בלבד".

יפת יתבקש להודיע החלטותיו

מהנהלת בל"ל נמסר כי הדירקטוריון קיים דיון ראשוני בדו"ח ועדת החקירה לעניין ויסות מניות הבנקים. בהתאם לבקשת הרובה של הנושאים שהועלו בדו"ח ולהמלצות שבו, הוחלט, לפי בקשת חברים בדירקטוריון, לקיים דיונים נוספים — לאחר שישלימו את העיון בדו"ח. רק אז יתבקש יפת להודיע את החלטותיו לגבי ההמלצות האישיות. הדירקטוריון יודיע את עמדותיו לגבי מיכלול הנושאים.

בינתיים ממשיכים הבנקאים לשמור על קשר של שתיקה, ומסרבים להגיב על הדו"ח או להתייחס אליו. רפאל רקנאטי, יו"ר מועצת המנהלים של בנק דיסקונט, אף תיכנן לבטל מסיבת עתונאים שעומדת להתקיים ביום שני, להצגת התוצאות העסקיות של הבנק, אך ברגע האחרון החליט לקיים אותה. עם זאת הודיע כי לא יענה על שאלות הקשורות לדו"ח בייסקי.

מועצת המנהלים של בנק הפועלים טוענת כי בשלב, בו קיבל גיורא גזית, יו"ר הדירקטוריון של בנק הפועלים, שהתפטר שלשום, את האחריות לניהול הבנק, היה הויסות בעיצומו — הדרך היחידה לחדול ממנו היתה באמצעות פעולה מתואמת ביוזמת הממשלה. גזית נענה באופן חיובי ליוזמת האוצר בכיוון זה.

בהקשר לכך אף נאמר בדו"ח ועדת החקירה כי "משנועצו בו גורמים שלטוניים בהקשר לויסות, הוא נקט גישה ציבורית מעבר למה שנחזה מהאינטרס הצר של הבנק. לרוע המזל, לא פעל האוצר לביצוע יוזמה זו, אומרת מועצת המנהלים של בנק הפועלים שהתכנסה אתמול לישיבה מיוחדת.

המועצה קיבלה בצער את הודעת גיורא גזית על התפטרותו. המועצה ביקשה ממנו להמשיך בתפקידו עד שימונה לו מחליף, והוא נענה לבקשה.

השכירים

(סוף מעמוד 1)

שישה אחוזים. הפשרה בין הצדדים, כפי שהיא מסתמנת, מבטיחה פיצוי בשיעור 80 אחוז מההתייקרות, אם בחודש אחד המדד יגיע לשבעה אחוזים; 75 אחוז מההתייקרות — אם המדד יגיע לשיעור זה בחודשיים, ו־70 אחוז מההתייקרות — במקרה שעליית המחירים תגיע לכדי שבעה אחוזים בשלושה חודשים ומעלה.

יש עדיין חילוקי דעות בין הצדדים ביחס לתעריפים של עליות התלויות במדד המחירים: ההסתדרות תובעת פיצוי בשיעור 90 אחוז למקרה שבשלושה חודשים יעלה מדד המחירים ב־30% אחוז, וכן לא נפתרה עדיין השאלה — איזה שיעור פיצוי ישולם עבור החודשים האחרונים שלא שולמה עבורם תוספת יוקר, זאת בהנחה שעליית מדד המחירים באפריל תהיה גבוהה יחסית למדדים, מאז הונהגה התכנית הכלכלית החדשה.

אבי פילוסוף מסר אמש כי אף על פי שמדובר בתקופה הנותרת בין שני הסכמים, יש למצוא דרך לפצות [illegible] יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, אמר אתמול בישיבת הוועדה המתאמת של האגף לאיגוד מקצועי, כי רוב פרטי ההסכם כבר מוסכמים; עם זאת מופעלים עדיין לחצים כבדים מצד האוצר על התעשיינים. הוא חזר ואיים בהכרזה על סכסוך עבודה עוד היום, במידה שיתברר כי אין הסכם.

זקי אהבה
לנשמת חמשת האחים
בני־יהודה (יהודיוף)

סבי היקר אתה ואחיך היקרים
היותם רגישים לאורך דרככם לגורל האנוש וקיומו
תרומתם הון נדיר להרצל ולחזונו
מתוך תקווה שלעם היהודי יהיה בית לאומי טהור

סבי היקר אתה ואחיך היקרים
הנכם צדיקים לדורות ראשונים ואחרונים
העלקתם מאשפתות אמונות אביונים
למען לא ידעו מחסור
פני נדיבים. אוהבים וישרים היו פניכם

סבי היקר אתה ואחיך היקרים
בני־יהודה (יהודיוף), בירושלים,
בארמון המחותרות, בבית האבות
של העדה הספרדית ברחוב יפו
ובבניין שבו הונחו היסודות לגימנסיה העברית.
אני פוגש נפעם את עקבותיכם
תהילה שלא דרשה קבלה
חג שמח למשפחות בני־יהודה (יהודיוף)
ובמיוחד לשרה ולעבדו היקרים

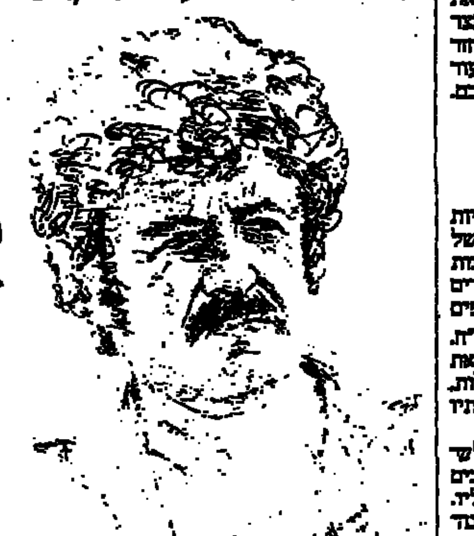
רישום: חיים טופז

המעלות של אל על

	מעל' מינימום	מעל' מכס'		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	6	12	גשום	4	12
אתונה	12	20	מע"ח	9	23
בוקרשט	6	20	מע"ח	—	—
בריסל	7	12	מעונן	4	11
וינה	10	20	מע"ח	2	10
ז'נבה	5	8	מע"ח	7	18
לונדון	5	10	גשום	4	11
ליסבון	9	14	מע"ח	9	15
מדריד	6	12	מעונן	6	14
ניו־יורק	9	18	מעונן	11	17
פאריס	6	13	מעונן	6	14
פרנקפורט	5	8	גשום	7	13
ציריך	3	5	גשום	—	—
קהיר	6	26	בהיר	11	26
קופנהאגן	5	10	גשום	4	11
רומא	10	18	מע"ח	4	18
שטוקהולם	−1	4	מעונן	−1	6

הנוסע המאושר
אל על

גם בכרטיסי אשראי
קבלת מודעות לעתונים בטלפון
במחיר המערכת
אלנבי 128 ת"א
ת.ד. 36294 ת"א
מיקוד 61362
621888
625773
פרסום "בלדר"

הלוח הארצי
הארץ חדשות
מודעות תתקבלנה
גם ביום ה'
משעה 18.00 עד 20.00
רח' הגנב 4 ת"א 371261־03. המחיר לכלה ביום חול 2 ש"ח כולל מע"מ. ביום ששי וערבי חג 3.5 ש"ח כולל מע"מ.

רב מועצת קריית־ארבע בין החשודים בהתפרעות בכנס "שלום עכשיו" בחברון

צה"ל בודק חומר מצולם בו נראים חלק מהחשודים בהתפרעות ובקרוב תיתכן הגשת תלונות נוספות

מאת אורי ניר ולילי גלילי
סופרי "הארץ"

שלטונות צה"ל הגישו אתמול סדרת תלונות למשטרה נגד עוד כמה חשודים בהתפרעות במהלך כנס "שלום עכשיו" בחברון בשבוע שעבר. בין החשודים, ראש מועצת קריית־ארבע, שלום הך, ועוזרו, אהרון דומב.

מקור צבאי בכיר בפיקוד המרכז מסר אתמול, כי צה"ל עדיין בודק עדויות מהאירוע, ביניהם חומר מצולם, שבו נראים חלק מהחשודים בהתפרעות.

בקרוב, מסר המקור, תיתכן הגשת תלונות נוספות.

עוד נמסר, כי נבדקות התבטאויותיהם של הנואמים בכינוס "שלום עכשיו", כדי לבדוק אם היתה בהן משום עבירה על הפקודות בני המטה.

המקור הצבאי הבכיר אמר, כי צה"ל רואה עצמו כמי שנושא באחריות מלאה לאי־הישנותם של אירועים כגון זה, שבמהלכו נפגעו המשתתפים בכינוס "שלום עכשיו". המקור הודה, כי היו "תקלות" באופן שבו טיפל צה"ל במתפרעים שתקפו המתנחלים, והבטיח שיופקו הלקחים המתאימים.

באשר לאירועים שתיכננו תנועות "גוש אמונים" ו"שלום עכשיו" ליום ראשון הבא, הדגיש המקור, כי לא ניתן אישור לאף אחד מהצדדים לקיים את הפעילות שביקשו וכי צה"ל ייערך למנוע נסיונות לקיים פעילות שלא אושרה.

מ"גוש אמונים" נמסר אתמול, כי התנועה אינה משלימה עם החלטת שר הביטחון לא לאשר את העצרת לציון 18 שנה להתנחלות בחברון. חברי התנועה פועלים לגיבוש שדולה של שרים וחברי כנסת, שיפעילו לחץ לביטול ההחלטה.

חברת הכנסת גאולה כהן מ"התחיה" שיגרה אתמול מברק לשר הביטחון, יצחק רבין, ובו קביעה, כי "לקיום עצרת חג בחברון, כמו גם לביקור בגוש עציון, לא זקוק אף יהודי לרשות". את הסיור המתוכנן של תנועת "שלום עכשיו" מכנה ח"כ כהן "פרובוקציה שתעודד את המחבלים לשפוך דם יהודים".

שלום עכשיו: עשויים לוותר

שלום עכשיו תוותר על פעילות בחברון, אם יקיימו כל הצדדים את הוראות האלוף ברק.

בשיחה שהתקיימה אתמול בין ראשי שלום עכשיו ובין האחראים על הביטחון ביהודה ושומרון, הודיעו אנשי שלום עכשיו, כי אם הוראת אלוף פיקוד המרכז, אהוד ברק, לאסור פעילות פוליטית בחברון בימים א' וב' של השבוע הבא, תישמר כלפי כל הצדדים, הרי שבכוונת אנשי שלום עכשיו לוותר על קיום פעילותם במקום. עם זאת, הזהירו ראשי התנועה, כי אם תותר פעילות כלשהי במקום בידי כוחות הביטחון, תעמוד גם שלום עכשיו על זכותה לקיים את פעילותה בחברון.

מקור בכיר בפיקוד המרכז של צה"ל:

עלייה במספר הפיגועים בגדה תוך שימוש בכלי־ירי

מאת אורי ניר
סופר "הארץ" בשטחים

בשנה האחרונה חלה עלייה מדאיגה במספר הפיגועים, בהם נעשה שימוש בכלי ירייה, בגדה המערבית. כך מסר אתמול מקור בכיר בפיקוד המרכז של צה"ל.

לדבריו, צה"ל רואה את העלייה במספר פיגועי הירי בחומרה רבה. הוא הדגיש כי על זרועות הביטחון להשקיע את מקור כלי הנשק ואת דרך הגעתם לידי המחבלים.

לדברי המקור, מחפשים כוחות הביטחון אחר ארבע חוליות שבידיהן כלי ירייה האמת פעלת באיזור הכפר דיר אבו־משעל, ליד בית אריה שבשומרון. חבריה הם שירו לפני עשרה ימים לעבר האוטובוס שבו נהג שלמה חתוכה, שמת אתמול מפצעיו בבית החולים "תל השומר". חולייה חמושה אחרת פעלה באיזור שכם, והיא אחראית לרצח זאפר אל־מצרי, ראש עיריית שכם, ולרצח רס"ר משמר הגבול, ג'מיל פארס. עוד חולייה אחראית לרצח זהבה בן־שושן בירושלים בשבוע שעבר. חולייה רביעית פעלה בסביבת מבוא דותן שבשומרון.

בלא מארגנה צמצם הפרות הסדר

המקור הצבאי הבכיר ציין גם כי כוחות הביטחון מוטרדים גם מ־העלייה בפיגועים באזור ירידה, שם נרצח לאחרונה ריימונדיר על אוטובוס שהסיע חיילים, והנהג מוקשי נגל בכביש המוביל להאחזות הנח"ל אלישע. כוחות הביטחון רואים בחומרה רבה את הצלחת המחבלים להחדיר את מכונית התופת, שנחשפה בתחילת פברואר השנה ליד חברון.

בסך הכל הצביע המקור על עלייה בכמות הפיגועים בגדה בשנה האחרונה (כ־508 פיגועים בשנת 86־85', לעומת כ־400 ב־85־84'), אם כי בארבעת החודשים האחרונים נרשמה ירידה של ממש במספר הפיגועים לעומת ארבעת החודשים שקדמו להם. המקור ציין את הירידה שחלה בשנה האחרונה במספר הפרות הסדר. הוא העלה השערה כי יש קשר בין הירידה בכמות הפרות הסדר לבין המעצרים כלא מארגנה, בו שהו במעצר למעלה מאלפיים מפירי סדר בשנה האחרונה.

המקור, קצין בכיר בפיקוד המרכז, מסר כי חרף החדירות שהיו לאחרונה מירדן בגבול הבקעה, הוא מתרשם כי הירדנים משתדלים מאוד לצמצם את חופש הפעולה המבצעי של ארגוני המחבלים בירדן, ולא לאפשר חדירות בבקעה.

הרמטכ"ל נגד אישורים לכנסים פוליטיים בגדה

מאת סופרו הפרלמנטרי של "הארץ"

הרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי, אינו מצדד במתן אישורים לכנסים פוליטיים ביהודה ושומרון. כל צעד כזה מכביד על צה"ל, וגורר אותו לפעילות שלא למענה נועד. עמדה דומה הביע גם מפקד פיקוד המרכז, האלוף אהוד ברק.

הם השתתפו אתמול בדיון בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, שיזם ח"כ אליעזר גרנות ממפ"ם, לאחר שהמתנחלים הפריעו למשתתפי כינוס "שלום עכשיו" להגיע ליעדם במלון פארק בחברון.

ברק ציין כי זו תקרית מוקה. המתנחלים פגעו במשתתפי הכינוס, גם כאשר כוחות צה"ל היו במקום.

רבין: תשובתנו לאיומי סוריה — פיתוח הגולן

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

שר הביטחון, יצחק רבין, אמר אתמול כי מטרת ישראל כעת היא לפתח ולבנות את רמת הגולן, וזוהי תשובת ישראל לקולות האיומים הנשמעים מסוריה.

"אנו מבקשים לחיות כאן בשלום ולא במלחמה. דרכנו, מול נאומים קיצוניים, היא האיפוק, הבנייה והעשייה. לומר שבאנו לכאן לחיות בשלום ולא במלחמה". רבין נשא דברים אלה, בעת שחנך את מפעל "אורליל" בקצרין — מפעל לאלקטרו־אופטיקה וציוד לראיית לילה.

חברת איתם — ארץ ישראל תעשיות מתקדמות, התעשייה האווירית לישראל, וחברת מטי־הרכה, הקימו יחדיו את חברת אורליל.

המפעל עוסק בשיפוץ והרכבת שפופרות לציוד לראיית לילה עבור צה"ל. עד כה סופקו למערכת הביטחון, מתוך הזמנות שנתקבלו בחברה, שפופרות בערך כספי של כמיליון וחצי דולרים, תוך חסכון כספי בהוצאות הצטיידות למערכת הביטחון.

תת אלוף ירדור — מנהל יחידת הסמך במשרד התקשורת

מאת ראובן פדהצור
סופר הצבאי של "הארץ"

תת אלוף ראובן ירדור, ששימש כסגן ראש אגף התכנון במטכ"ל, החל לכהן כמנהל יחידת הסמך במשרד התקשורת. היחידה הוקמה באחרונה כדי לעסוק בהקמת תחנת הממסר בעבור "קול אמריקה". תחנת הממסר תוקם באזור הערבה, והכספים להקמתה יגיעו מארצות הברית.

תת אלוף ירדור הושאל מצה"ל למשרד התקשורת.

מחאות בצורת מכתבי פיטורים סמליים למפ"ם

מאת נורית כהנא
סופרת "הארץ" בחיפה

נציגי פועלים מפוטרים מחיפה, חברי מפ"ם, הגישו "מכתבי פיטורין" למזכיר מועצת פועלי חיפה, משה ורטמן, ולעובדי מועצת הפועלים. המכתבים הוגשו כמחאה על סירובם של ורטמן ועובדיו לקיים את אירועי אחד במאי שיזמה מפ"ם. לטענת פעיל מפ"ם בחיפה, יוסי סולומין, באה פעולה זו במחאה על חוסר הרגישות ואי התייצבות המלאה, כדבריו, במאבקי העובדים בשנה האחרונה בחיפה.

נציגי המפוטרים טוענים, כי לא יתכן שמועצת הפועלים הגדולה ביותר בארץ, שבה כיס האבטלה בעל יותר מעשרת אלפים מובטלים, תשב בשקט ותסרב להשתתף באירועי אחד במאי.

"אלקוש" — תחליף לאיגוד מקצועי של שוטרים האסור על פי החוק

מאת יהודית וינקלר
סופרת "הארץ"

ההסתדרות וצמרת המשטרה נתנו יד להקמת תחליף לאיגוד מקצועי של שוטרים, האסור על פי החוק, על ידי הקמת "אגודה לקידום השוטר" בשם "אלקוש".

טקס הקמת האגודה התקיים אתמול בלשכת מזכ"ל ההסתדרות, בהשתתפות ראש אכ"א במטה הארצי של המשטרה ניצב יעקב טרנר.

חברי העמותה הם "כל אשה ואיש הנושאים בעול למשרתים במשטרת ישראל" נקבע בתקנון. בכך ניתן ביטוי למאבק שנוהל על ידי נשות השוטרים לשיפור שכרם והשוואתו לשכר משרתי הקבע בצה"ל. ניצב יעקב טרנר הביע הערכה על "התייצבותה של ההסתדרות לשמירת זכויותיו של השוטר וקידום מעמדו בחברה הישראלית".

בטקס הקמת העמותה השתתפו נציגי הגימלאים ממשטרת ישראל, נציגות של נשות השוטרים

עורך את העמוד: חיים טל

יעקובי: אין אפשרות או צידוק לבצע כל המלצות ועדת בייסקי

מאת יהודה שרוני

אין אפשרות או צידוק לבצע את כל המלצות ועדת בייסקי הנוגעות לשוק ההון, ובמיוחד לגבי השינויים הנוגעים לתפקידים של הבנקים בו — כך מסר שר הכלכלה והתכנון, גד יעקובי ל"הארץ".

בשבחו את ועדת בייסקי בכבודו את עבודתה "רצינית מקיפה ויסודית" קרא השר יעקובי לממשלה ולכנסת ליישם בכל הניתן את המלצות הוועדה. למרות זאת טען, כי הגישה לפתרון בעיות שוק ההון, אותה אימצה הוועדה, אינה בהכרח הדרך היחידה האפשרית, ויש למצוא פתרונות נוספים. כך למשל, ניתן להניע לבנקים לפעול בנושאי ניירות ערך, באמצעות מסגרות משפטיות נפרדות. "אין כל צידוק לגרום זעזוע במערכת הבנקאות, שעלול לפגוע באמינותה במערכת הבין־לאומית. עם זאת רישומה בשוק ההון היא הכרחית, ולצורך כך יש צורך בעבודת הכנה רצינית" הדגיש שר הכלכלה.

יעקובי אמר בהמשך דבריו, כי אין סיבה לרדוף בבהלה ולהזדקק לחוק, שיעניק חסינות מפני תביעות לבנקים וליצור תקדים בנושא. "אני מעדיף להמתין ולראות כיצד יהיו ההתפתחויות ובהתאם לכך להגיב". בדברו על מסקנות הוועדה בנושאים פרסונאליים הסכים שר הכלכלה, עם קביעת הוועדה שגורלם של פוליטיקאים אותם ביקרה הוועדה, יוכרע במישור הפוליטי על ידי ציבור הבוחרים. ואולם, לדברי השר, נוצר כאן מצב של איפה ואיפה.

"בעוד שעל יו"ר מועצת המנהלים של בנק לאומי נאסר לעסוק בתפקידים בנקאיים למשך כל ימי חייו, הפוליטיקאי יוכל להגיע בהמשך הקריירה שלו לתפקידים ביצועיים. לדעתי לא נתנה הוועדה מספיק את דעתה לעניין זה". שר הכלכלה הוסיף ואמר: "דוח ועדת בייסקי מסיים באופן פורמאלי את תקופת הקרנבל הכלכלי שאפיינה את המדינה בשנים האחרונות. דוח הוועדה מציב מצבה על השנים המטורפות הלל".

בהתייחסו לדו"ח ועדת החקירה לעניין מניות הבנקים

דברת: "לפסול אנשים לכל החיים זה דבר חמור מאוד"

מאת אריה לביא
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

"לפסול אנשים לכל החיים זה דבר חמור מאוד, אך עצם העובדה, שהוקמה ועדת החקירה, היא חיובית. פה שהטוריה בודקת את עצמה" כך אמר אתמול מנכ"ל קונצרן כלל, אהרן דברת בהתייחסו לדו"ח ועדת החקירה לעניין מניות הבנקים. "יש רק מעט מאוד מדינות בעולם שיש להן את האומץ לבדוק את עצמן ולעבור תקופה קשה".

מנכ"ל כלל, שהשליטה בקונצרן בידי בנק הפועלים ובנק דיסקונט, סירב להרחיב את הדיבור בענייני הוועדה אך ציין, בהתייחסו לפרסומים על־פיהם הוא אחד המועמדים לתפקיד יו"ר מועצת המנהלים של בנק לאומי במקום ארנסט יפת, "אני מאושר בתפקידי, ואין לי כל שאיפה לתפקיד אחר".

דברת הציג אתמול במסיבת עיתונאים את מאזן כלל ל־1985, שהצביע על רווח של 5 מיליון שקל, לעומת הפסד של 5.5 מיליון שקל בשנה הקודמת. תוצאה זו הושגה בעקבות התארגנות מוקדמת, שהחלה כבר ב־1983, בה הוחל בצמצום ניכר של הוצאות התייעלות, [illegible] שמירה על רמת נזילות גבוה.

רק 21% ראשים בהנהלות הבנקים אשמים במשבר

מאת אריה לביא

ראשי האוצר, שכיהנו בתפקידיהם בעת משבר מניות הבנקים, הם האחראים למשבר המניות, קובע סקר דעת קהל שנערך על ידי מכון דחף בראשותה של ד"ר מינה צמח.

בתשובה לשאלה "מי מבין חמישה גורמים המעורבים במשבר המניות הבנקאיות שהיה באוקטובר 1983, נושא באחריות הגדולה למשבר" נחלקו דעות הנשאלים כך: ראשי משרד האוצר באותה עת 36 אחוז, הנהלות הבנקים הגדולים 21 אחוז, ראשי בנק ישראל 12 אחוז, הנהלת הבורסה לניירות־ערך 10 אחוז, הרשות לניירות ערך 5 אחוז.

מת נהג האוטובוס שלמה חתוכה שנורה לפני 10 ימים מידי מחבלים

הובא למנוחות בבית העלמין בבית דגן

(עו). נהג אוטובוס אגד, שלמה חתוכה, בן 32 מבית דגן, שנפצע קשה מירית מחבלים לפני 10 ימים בשומרון, מת אתמול מפצעיו בבית החולים "שיבא". הוא הובא למנוחות בבית העלמין בבית דגן.

התקפת המחבלים היתה במוצאי שבת, 12 באפריל, בשעה שאוטובוס אגד קו 468 היה בדרכו מהשומרון לתל־אביב. מארב המחבלים היה מאחורי מסתור אבנים, ליד הכפר ביר אבו־משעל, ליד נווה צוף.

קודם לכן נזרק בקבוק תבערה שלא התלקח וכעבור מטרים אחדים, שעה שהנהג הגביר את מהירות נסיעתו, החלו היריות לעבר האוטובוס. נהג האוטובוס נפצע פצעים קשים ושני נוסעים אחרים נפצעו קל עד בינוני. חרף פציעתו הקשה של הנהג הוא הצליח להגביר את מהירות נסיעתו ולהתרחק מן המקום.

מאות מתושבי בית דגן, חברי קואופרטיב "אגד", קרובים וידידים ליוו אתמול למנוחת עולמים את נהג האוטובוס שלמה חתוכה בבית העלמין בבית דגן.

בני משפחתו הביעו תרעומת על כך ששום נציג ממשלתי רשמי לא יוצג בלוויה. הרוחות התלהטו באשר הופיע במקום ח"כ מאיר כהנא. עם הופעתו נשמעו קריאות לנקם ברוצחים, ואחדים שאלו במרירות, מדוע לא בא נציג רשמי של הממשלה להלוויה. חילופי הדברים המריים העכירו את האווירה.

כוחות הביטחון מגבירים סיוריהם למנוע פיגועים בפסח בגבול הצפון

מגבירים את הביקורות לאורך הגבול ובכבישי הגליל

מאת מנחם הורוביץ
סופר "הארץ" בצפון

כוחות הביטחון בצפון מגבירים את עירנותם וסיוריהם למנוע פיגועים בימי חג הפסח בגבול הצפון וברמת הגולן. חיילי צה"ל לאורך הגבולות, המשטרה ומשמר הגבול, מגבירים את הביקורות לאורך הגבול ובכבישי הגליל ויעסקו בפעילויות שונות, כדי למנוע נסיונות פיגוע.

מצפים, כי רבבות יגיעו בימי החג לאתרי הנופש והקיט בגליל וברמת הגולן. עיקר המטיילים יגיעו, כך נראה, לחופים שנפתחו בימים אלה סביב הכינרת. בעין־גב יפתח פסטיבאל עין גב ובראשונה יגיעו הצופים בפסטיבאל למקום האירוע בספינות מיוחדות שעל גביהם הוקמו מסעדות צפות.

הרבנות הצבאית הראשית סיימה אף היא להכשיר את כל המטבחים ביחידות צה"ל ומצות שמורות ובשר כשר למהדרין חולקו ביחידות השונות. רבנים ותלמידי ישיבות יערכו את הסדר עם חיילי צה"ל. הרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי והאלוף פיקוד הצפון, אורי אור, יעשו את הסדר בבסיס צה"ל בגבול הצפון.

בסיוני: מצרים לא שותפה לתכנית לכינון אוטונומיה בעזה תחילה

מאת אורי ניר
סופר "הארץ"

"מצרים אינה שותפה לתכנית ישראלית כלשהי לכינון אוטונומיה בעזה תחילה" — כך אומר הממונה על שגרירות מצרים בישראל, מוחמד בסיוני.

בראיון לעיתון המזרח־ירושלמי "אל־פאג'ר", שהתפרסם אתמול, אמר בסיוני כי אין שמץ אמת בכל מה שפורסם בהקשר זה, וכי המצרים לא נועדו עם בעלי תפקידים ישראליים בעניין זה, ואף לא עם ראש עיריית עזה המודח, רשאד א־שאווה.

יצויין כי א־שאווה הכחיש, אף הוא, השבוע ידיעות, לפיהן השתתף בשיחות עם נציגים בכירים מישראל, ממצרים ומארה"ב — בדבר אוטונומיה ברצועה. מוחמד בסיוני הסביר בראיון ל"אל־פאג'ר" כי "לפי עמדתה של מצרים, אין לחלק את הבעיה הפלסטינאית", וכי "הפתרון הצודק הוא פיתרון לגדה המערבית ולרצועת עזה גם יחד". בסיוני ציין עוד, כי מצריים דורשת קיום בחירות לעיריות בגדה המערבית.

יו"ר רשות השידור מיכה ינון פירסם בבטאון המתנחלים ללא ידיעת המופקדים על הנושא

תגובתו: "הוא שמח לעשות תקדימים"

מאת לילי גלילי
סופרת "הארץ"

בבטאון המתנחלים "נקודה" האחרון, הופיע בראשונה פרסום בתשלום של תוכנית המופעים של תזמורת רשות השידור בשבוע המוסיקה היהודית בירושלים.

הפרסום, ביוזמת יו"ר רשות השידור, מיכה ינון, נעשה ללא ידיעת הגורמים המופקדים על אישור הפרסומים בהנהלת רשות השידור, אך בתאום עם מנהל התזמורת, יהודה פיקלר. רשות השידור אינה נוהגת לפרסם בעיתונים ובבטאונים פוליטיים.

בתגובה, אמר אתמול ינון ל"הארץ", כי "הוא שמח לעשות תקדימים". לדבריו, לציבור הדתי בהתנחלויות יש רק דברי ביקורת על השמאלנות, האנטי־התנחלות והאנטי־יהודיות של רשות השידור, והפעם ביקש להראות להם באמצעות פרסום שבוע המוסיקה היהודית, שגם יש ברשות גם דברים חיוביים. "העובדה שרפיק חלבי היה כתב ביהודה ושומרון, היא סימן מובהק שאנו מכבדים באזורים האלה, ואין כל סיבה לא לפרסם שם", אמר ינון. דמי הפרסום, בסך כ־200 ש"ח, לא נלקחו מתקציב הפרסום הרגיל של רשות השידור.

מחקר על דפוסי קריירה של נשים בעלות תואר דוקטור במכון:

מעט מאוד נשים במכון וייצמן מגיעות לדרגת פרופסור ופרופסור חבר

מאת נילי מנדלר
סופרת "הארץ" לענייני חינוך

שיעור הנשים במכון וייצמן, המצליח להגיע לדרגת פרופסור ופרופסור חבר — נמוך מאוד. היות שהקביעות במסלול האקדמי, מותנית בדרך כלל, בדרגת פרופסור־חבר, קטן במכון מספר הנשים בעלות קביעות במכון ממספר הגברים.

ממצאים אלה כלולים במחקר על דפוסי קריירה של נשים בעלות תואר דוקטור במכון וייצמן, המתפרסם ב"מגמות", רבעון למדעי ההתנהגות של מכון סאלד בירושלים. ד"ר הדסה הורן, מהוועדה לתיכנון ולתקצוב של המועצה להשכלה גבוהה, ערכה את המחקר על סמך נתונים המתייחסים לשנים 72־82'.

הסתבר, כי עד סוף 82', לא היתה שום מדענית בעלת תואר שלישי בפקולטות למתמטיקה ולפיסיקה במכון וייצמן. בעלות תואר שלישי הועסקו רק בתחומי הכימיה והביולוגיה. שיעור בעלות תואר שלישי היה 27.3 אחוז; שיעור בעלות תואר מוסמך היה 42.8 אחוז; שיעור בעלות תואר פרופסור־חבר היה 7.1 אחוזים; שיעור בעלות תואר פרופסור היה 4.6 אחוזים. כלומר — ככל שעולה הדרגה, יורד שיעור הנשים המחזיקות בה.

עוד העלה המחקר, כי שיעור הנשים בדרגת כימאי־מוסמך (שאינה כלולה במסלול האקדמי), היה גבוה: 48.1 אחוז. שיעור בעלות תואר חוקר בכיר, הדרגה הגבוהה ביותר ללא קביעות, לפני המחסום של דרגת פרופסור חבר, היה 17.1 אחוז.

יצויין כי כל המדעניות שהשתתפו במחקר היו נשואות ולכולן, למעט אחת, היו שניים או שלושה ילדים. רובן ציינו כי הבעל תומך מאוד בקריירה שלהן. מחציתן טענו כי לא יעזבו את עבודתן במכון, גם אם הקריירה של הבעל תחייב מעבר לעיר אחרת.

העידן הבא במכוניות מסחריות התחיל

מאז ירדה הטרנזיט הראשונה מפסי היצור ועד היום נמכר מספר מדהים של מעל 2 מיליון כלי רכב מדגם זה. זהו ללא ספק אחד מסיפורי ההצלחה הגדולים בענף הרכב המסחרי במאה הנוכחית. עכשיו התחיל הפרק החדש.

זו לא רק התפתחות זו גם מהפיכה.

מדוע מצאה לנכון חברת פורד לבצע שינויים ברכב כל כך מצליח, החולש על שליש משוק המכוניות המסחריות בעולם? התשובה פשוטה: כדי לעשות את אותו רכב מוצלח עוד יותר. פורד שילבה בתכנון הטרנזיט החדשה את כל התכונות המצליחות של הטרנזיט בשנים האחרונות עם הטכנולוגיות המתקדמות ביותר.

הטרנזיט החדשה חסכונית ונוחה עוד יותר, בעלת כושר העמסה גדול יותר ונוחות גישה להעמסה טובה עוד יותר.

פריצת דרך בצריכת דלק והוצאות אחזקה.

פורד עשתה את הטרנזיט החדשה חסכונית יותר לאחזקה. האווירודינמיות משפרת באופן דרמטי את מקדם הגרר של המכונית כך שרק מכוניות מעטות יכולות להשוות אליה. מנוע ה־2 ליטר בנזין הוא מבין המנועים החסכוניים ביותר. אף רכב אינו יכול להתחרות בתצרוכת הדלק הנמוכה של מנוע ה־2.5 ליטר דיזל, עם הזרקת דלק ישירה. הוסף לכך את מסורת ההילוכים האמינה של פורד ויש לך נוסחה מוצלחת ביותר לחסכון בהוצאות.

(בטרנזיט החדשה ממסרה בת 5 הילוכים כסטנדרט בדגמי הדיזל ו־4 הילוכים כסטנדרט במנועי הבנזין).

מימד חדש בנוחיות הנוסעים ובהובלת מטענים.

באשר לנוחות ולכושר ההעמסה, הטרנזיט החדשה מתפארת בהם עוד אפילו יותר מאשר בדגמים הקודמים.

טרנזיט קומבי - השילוב המושלם בין מכונית נוסעים חדישה לבין מכונית מסחרית יעילה. הגישה הניצבית החדשה מאפשרת הסעת 11 נוסעים בנוחות מירבית. זוהי למעשה מכונית פרטית ל־11 נוסעים.

טרנזיט מסחרי - דגמי הטרנזיט המסחרי מעניקים שיפור של 13% בשטח ההעמסה, עם תא מטען של 6 מטר מעוקבים. ניתן לקבל את הטרנזיט המסחרי גם עם הגבהת גג חלקית, דבר שמשפר את נפח ההעמסה ב־22% נוספים. כושר ההעמסה של הטרנזיט המסחרי, הוא בין המעולים ביותר בין המכוניות המסחריות.

דלת הזזה צדדית חדשה וקלה במיוחד לפתיחה ולסגירה משפרת את הגישה להעמסה ומאפשרת הכנסת מטענים רחבים ללא כל מאמץ.

העיקר שהנהג יהיה מרוצה.

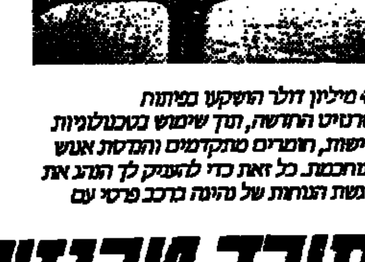

480 מיליון דולר הושקעו בפיתוח הטרנזיט החדשה, תוך שימוש בטכנולוגיות חדישות, חומרים מתקדמים והנדסת אנוש מתוחכמת. כל זאת כדי להעניק לך הנהג את הרגשת הנוחות של נהיגה ברכב פרטי עם השילוב של רכב מסחרי יעיל ופונקציונאלי. בטרנזיט החדשה, בתא הנהג 30% יותר שטח חלונות וגם דלתות רחבות יותר. המושבים נוחים ובטוחים, אפילו יותר מהתקנים המחמירים של השוק האירופאי המשותף. בדגמי הטרנזיט החדשים מערכת מתלים קדמיים עצמאית נפרדת לכל גלגל המעניקה נוחות רבה בנהיגה ושליטה מעולה ברכב. הוסף לכך את יתרון ההנעה האחורית המבטיחה אחיזת כביש מעולה ונהיגה בטוחה ונעימה - ויש לך את השילוב המושלם של מכונית נוסעים חדישה ומסחרית מעולה.

הכנס עוד היום לאחת מסוכנויות פורד ברחבי הארץ.

בסיפור ההצלחה הקרוי פורד טרנזיט העידן החדש התחיל גם אצלך.

Ford

פורד טרנזיט החדשה

חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ מפיצי פורד בישראל

תל־אביב, רח' יגאל אלון 59 פינת יצחק שדה, טל. 03-333221.
ירושלים, רח' המלך דוד 14, טל. 02-226141; חיפה, רח' יפו 145, טל. 04-531171.

סוכני משנה: מוסך דובן, קרית שמונה - 067-40205. בריד דאהר, נצרת - 065-55266 אריה חלקי חילוף, טבריה - 067-91317. שחף, עפולה - 065-23675. מוסך שביס, רמת ישי - 04-934933. חברת מרכז בע"מ, חיפה - 04-731291 אחים קפלן, חדרה - 063-22937. מוסך מיכה חיץ, כפר חיים - 053-91462. סע־מת, נתניה - 053-23852 מוסך החוף, הרצליה - 052-555463. אחים לוי, גבעתיים - 03-768011. מוסך רייכמן, רמת החייל - 03-479244 ק.ב.ב., יפו - 03-823489 אחים זלצמן, ראשון לציון - 03-941385. מוסך טומן קסטינה, באר־טוביה - 055-82454 מוסך היימן ש.ה.ר., אשדוד - 055-356775 אלון אשקלון והחברה בע"מ - 051-22284. עזרא קרוחם ובניו בע"מ, באר־שבע - 057-72277 מוסך דיזל אלימלך, אילת - 059-76913

מתפנקים בעיינות צוקים!

חדש!

בואו להתפנק בעיינות צוקים
(שמורת הטבע — עין פשחה)
אתר בילוי ונופש בחיק הטבע
על שפת ים המלח,
עכשיו בהנהלה חדשה ודינמית.
בואו להפגש עם הכחול,
הירוק והחום הפראי
באחד המקומות היפים בארץ!

לרשותכם:
מתקנים חדשים
בריכות מי מעיינות
איזור בוץ טבעי
חוף ים משופר
צל בשפע
שירותים ומלתחות חדשים
שירותי מזון
חניון ענק עד לחוף הים.

מפעלי תיירות בע"מ
רח' קרליבך 12,
תל־אביב,
טל. 03-280111.

אנחנו מחכים בעיינות צוקים
30 דקות מירושלים, טל. 02-227855

שמורת טבע
מהיפות בארץ -
כולל סיורים מודרכים

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

חדשות המשק

ועדת השרים לענייני כלכלה מתכנסת לדיון בפתרונות מיידיים ל"פרוטרום"

יוצע למנות כונס־מפעיל, שימשיך בהפעלת המפעל שמרבית חובותיו לממשלה

מאת צבי זרחיה ויהונתן שרמן כתבי "הארץ" לענייני כלכלה

ועדת השרים לענייני כלכלה אמורה להתכנס היום על פי בקשת שר התעשייה והמסחר אריאל שרון, לדיון במציאת פתרונות מיידיים לבעיות מיפעל "פרוטרום" שנקלע לקשיים.

בשיחה שנערכה אתמול אחר הצהרים בין שר האוצר ושר התעשייה ובשיחה בין שר האוצר ושר האנרגיה סוכם, כי יוצע לועדת השרים למנות כונס מפעיל ל"פרוטרום" שיפעיל המשך הפעלת המפעל שמרבית חובותיו לממשלה. השרים שוחל וניסים סיכמו כי מייד עם מינוי הכונס המפעיל יתקיים דיון כדי לברוק יחד עם שר התעשייה והמסחר את מסגרת שיקומו של המפעל במסגרת התעשייה הפטרוכימית. שר האנרגיה משה שוחל יברוק היום עם בתי הזיקוק את חידוש אספקת האתילן במסגרת החדשה. כמו כן הבטיח שאספקת החשמל תמשך למיפעל באורח סדיר. המיפעל חייב לחברת החשמל כ־2 מיליון דולר ולצבר חוב של 7. 1 מיליון דולר לבתי הזיקוק.

השרים שוחל, שרון וניסים יזמו מינוי כונס מפעיל ב"פרוטאורום".

השר שוחל מתכוון להורות לבתי הזיקוק, אשר עם הנהלתו יפגש היום, לתת למפעל "פרוטאורום" אשראי של חודש וחצי במקום אשראי של שבועיים כפי שהיה עד עתה, במטרה להקל על חידוש הפעילות במפעל.

אריה מרקמן, מנכ"ל "פרוטאורום" אמר בתגובה להכרזה אלה, כי בעיית החברה אינה מתמצמת רק בחוב לבתי הזיקוק אלא גם בחובות לספקים אחרים של המפעל המסתכמים בסכום של 7 מיליון דולר. לכן בכל מקרה יש צורך ליצור תוכנית כוללת של פריסת כל חובות המפעל על מנת להבטיח את הפעלת "פרוטאורום" לתקופה ארוכה, מבלי שספק אחד יחליט להפסיק את הספקת חומר הגלם ל"פרוטאורום".

בהקשר זה ראוי לציין, כי השר שוחל הורה לחברת חשמל להמשיך ולספק למפעל חשמל, למרות החוב התופח של "פרוטאורום".

מרקמן ציין גם, כי להבדיל ממפעלים אחרים הנזקקים לסיוע ממשלתי, מפעל "פרוטאורום" מכסה את כל הוצאותיו ובכלל זה הוצאות המימון ובבעייתו היחידה, שאינו יכול לעמוד בלוח הסילוקין של התחייבויותיו.

נורית בהנא, סופרת "הארץ" מוסרת: הבוקר ערב החג ייפגשו נציגים של עובדי מפעל "פרוטרום", נציגי מועצת פועלי עכו והנהלת המפעל עם שר האנרגיה משה שוחל בחיפה, כדי לסכם על חידוש הזרמת אתילן מבתי הזיקוק למפעל. הנהלת המפעל הודיעה כי היא מוכנה להתחייב לשלם עבור האתילן במזומן בתנאי שימצא פתרון כללי להבראת המפעל.

ניסים החליט להרחיב מקורות בשוק ההון לסקטור העיסקי

מאת צבי זרחיה

שר האוצר, משה ניסים, החליט להרחיב את מסגרת שחרור המקורות בשוק ההון ב־200 מיליון דולר במנתחים שנתיים, שישמשו להנפקת אגרות חוב על ידי הסקטור העיסקי, ואת בנוקי לסכרמים המיועדים למימון מפעלים מאושרים וסיוע מיוחד למיפעלים במצוקה.

יצויין כי לפני כחודשיים החליטה ועדת השרים לענייני כלכלה להקצות 450 מיליון דולר לשוק ההון, מהם 150 מיליון דולר ברבעון הראשון. עתה, כאמור, התקבלה החלטה המגדילה את מסגרת שחרור המקורות בשוק ההון.

הממונה על שוק ההון באוצר, יהודה דרורי, מסר כי על פי הנתונים שבאוצר ובבנק ישראל, מימון הנפקות מאושרות וסיוע מיוחד למיפעלים במצוקה "בולעים" את כל מסגרת השחרור שאושרה, ולא ניתן לאשר הנפקות רגילות בשוק ההון. לפיכך, הציע עתה להרחיב את השחרור בעוד 200 מיליון דולר במנתחים שנתיים, ולייעדו להנפקות רגילות.

עליה בהוצאות החזקת הרכב

ירידה בעלות ההובלה

מאת אברם צדר

עליה של 3 אחוזים נרשמה בחודש אפריל בהוצאות להחזקת מכוניות נוסעים. כך עולה מנתוני חברת חשב, היחידה הבין־קיבוצית לשירותי ניהול. עלות אחזקת מכונית משומשת בעלת נפח מנוע של 1300 סמ"ק מגיע עתה ל־43 אגורות לכל קילומטר נסיעה.

הסכום המומלץ על ידי חשב לתשלום בעבור אחזקת מכוניות נוסעים המשמשים לצורכי עבודה מגיע עתה ל־55 אגורות לכל קילומטר. נסיעה במכונית בעלת נפח מנוע של 1300 סמ"ק ול־65 אג' לאחזקת מכוניות בעלות נפח מנוע של 1600 סמ"ק.

במקביל לעליית הוצאות האחזקה של מכוניות נוסעים, פחתה עלות ההובלה בסגורים ובמשאיות. עלות ההובלה בסגורים חלה בחודש אפריל ב־0.3 אחוז ובמשאיות ב־0.4 אחוז. הסיבה להתייקרות הוצאות האחזקה של מכוניות פרטיות, בו בזמן שעלות ההובלה פוחתת נובעת מעליית מחירי המכוניות בחודש האחרון.

לנוכח היקף הספיגה הכספית הגדולה של הממשלה בחודש זה:

גורמים בבנק ישראל: להאיץ קצב גיוס ההון בשוק האג"ח לסקטור העיסקי

מאת צבי זרחיה

יש צורך להאיץ את הקצב, בו מאופשרים לסקטור העיסקי לגייס הון בשוק איגרות החוב, לנוכח היקף הספיגה הכספית הגדולה של הממשלה בחודש זה — כך סבורים כלכלנים ודרגים מקצועיים בבנק ישראל.

יצויין כי הממשלה החליטה לאפשר למפעלי הסקטור העיסקי לגייס הון לטווח בינוני וארוך, על ידי הנפקות בסכום כולל של 450 מיליון דולר, אולם משרד האוצר אישר לפי שעה גיוסי הון בסכום נמוך בהרבה.

כלכלנים בכירים בבנק ישראל מסרו לסופר "הארץ" כי הוששת שרווחו באוצר, שאם יאפשרו לסקטור העיסקי לגייס כספים בשוק ההון יפגע הדבר בהכרח במחזור החוב הפנימי של הממשלה — הנעשה על ידי העתודות בשטח. מהנתונים האחרונים התברר כי החודש התבצעה על ידי הממשלה ספיגה מסיבית של כספים, שהתבטאה, בין השאר, בגיוס הון נטו של כ־200 מיליון דולר, שעמדו לפרעון באפריל. זאת כאמור, בנוסף למחזור חוב פנימי של עשרות מיליוני דולרים שעמדו החודש לפרעון.

בבנק ישראל טוענים כי הספיגה הממשלתית הגדולה דרך שוק ההון שהיתה בשבועות האחרונים, מאפשרת לממשלה לבצע בשוק ההון הנפקות בהיקף גדול יותר לסקטור העיסקי, מבלי לערער את האיזון התקציבי. גורמים בבנק המרכזי אומרו עוד כי תופעת ביקושי היתר שנרשמה בשוק האג"ח לאותן הנפקות מצומצמות יחסית שבוצעו עבור הסקטור העיסקי, מצביעה אף היא על האפשרות של הגדלת היקף הפעי־לות הזו.

לדעתם — מדיניות ספיגת הכספים של הממשלה צריכה לשאוף לקיים איזון תקציב המדינה בתחום הפעילות הריאלית ומניעת הצטברות של גרעון, ויש להפנות להנפקות בסקטור העיסקי את פו־טנציאל הביקוש הנוסף של הציבור לאיגרות חוב סחירות.

מנכ"ל יקבי אשקלון, צבי סגל:

פיקוח המחירים על היינות מייקר מרביתם במקום להוזילם

מאת אברהם צדר

פיקוח המחירים על היינות גורם למעשה לייקור מרבית סוגי היין הנמכרים בחנויות, במקום לגרום להוזלתם. כך טוען מנכ"ל יקבי אשקלון, צבי סגל.

לדבריו, הפיקוח על היינות גורם לעיוותים, והונהג מלכתחילה על ידי "הביורוקרטים הממשלתיים", כדי שהציבור יחשוב שמנגנון הממשלתי הוא הגורם העיקרי השומר על רמת מחירים אחידה (ונ־מוכה) של היינות השונים הנמכרים בארץ.

סגל, המסתמך על הסקרים, עליהם פורסם לראשונה אתמול, טוען כי כל היינות העממיים נמכרים כיום בחנויות במחירים הג־בוהים בממוצע ב־10 עד 15 אחוזים מהמחירי־הפיקוח "המוקפאים". המחירים הנמוכים ממחירי־הפיקוח נובעים מהעודפים הגדולים של יינות עממיים, שהצטברו במרתפי היקבים השונים, וגורמים להגדלת ההפסדים של יקבים אלה, ולהעמקת המשבר השורר בענף זה כשנתיים.

ירידה בחובות החוץ ב־103 מיליון ד' בסוף 1985 לעומת החוב בספטמבר '85

בנק ישראל: הירידה בחוב החיצוני ברביע השלישי של '85 היתה למעשה גדולה יותר והגיעה ל־267 מיליון דולר אך קוזזה בחלקה הגדול בשל החלשות הדולר

מאת צבי זרחיה כתב "הארץ" לענייני כלכלה

מצבת חובות החוץ של ישראל בחודש דצמבר 1985, ירדה ב־103 מיליון דולר לעומת יתרת החוב בסוף ספטמבר '85. בסוף דצמבר '85, הסתכמה מצבת חובות החוץ של המשק הישראלי ב־23.8 מי־ליארד דולר.

בנק ישראל מסר אתמול כי היר־ידה בחוב החיצוני ברביע השלישי של '85, היתה למעשה גדולה יותר, והגיעה ל־267 מיליון דולר, אלא שהיא קוזזה בחלקה הגדול בשל החלשות הדולר לעומת המטבעות האירופאיים. החלשות זו גרמה לגי־דול החוב ב־164 מיליון דולר.

מנתוני אגף הפיקוח על מטבע חוץ בבנק ישראל, עולה עוד כי מדצמבר '84 ועד דצמבר '85, עלה החוב ב־180 מיליון דולר, ועיקר הגידול היה ברביע השני של השנה.

החל מהחודש ועד דצמבר '86, יפרע המשק לחו"ל סך 1.6 מיליארד דולר בגין החזר קרן, ו־1.2 מי־ליארד דולר בגין החזר ריבית. כאשר למעלה מ־75 אחוז מהחזרי הריבית הללו הם של הממשלה.

ירידה בהתחייבויות הבנקים לחו"ל

בחודשים אוקטובר־דצמבר '85, חלה ירידה של 257 מיליון דולר בהתחייבויות מערכת הבנקאות נטו לחו"ל, וחלה עלייה של 69 מיליון דולר בסקטור הממשלתי, שנבעה כולה מהחלשות הדולר ולא מגיוס אשראי נטו, ועלייה של 85 מיליון דולר בחוב הסקטור הפרטי הלא פיננסי.

התפלגות סך החוב החיצוני לפי תקופות (כלומר מסוף '84 לעומת סוף '85) מצביעה על יציבות במשקל האשראי לזמן קצר בסך החוב, שהגיע ל־14.7 אחוזים. בהתפלגות סקטוריאלית נמצא גידול של קרוב ל־2 אחוז במשקל החוב קצר־המועד של הסקטור הפרטי הלא פיננסי, ובמקביל חלה ירידה מתונה במשקל החוב קצר־המועד של הממשלה ושל מערכת הבנקאות.

גם לאחר שחלקה של "החברה לישראל" יימכר למשקיעים פרטיים:

"יש לכפות על "צים" להמשיך בהנחות מיוחדות לישראלים בהובלה הימית"

כך תובעים מהממשלה המשתמשים בהובלה ימית

מאת אברם צדר סופר "הארץ" לענייני כלכלה

המשתמשים בהובלה ימית תוב־עים מהממשלה שתכפה על חברת "צים" להמשיך ולהעניק הנחות מיוחדות ליבואנים ויצואנים ישר־אלים בדמי ההובלה הימית, גם לאחר שחלקה של "החברה ל־ישראל" יימכר למשקיעים פרטיים.

ערכן הכספי של הנחות אלו מסתכם בכ־200 עד 250 מיליון דולר בשנה, והן כרבע מסך כל הכנ־סות "צים" מאותם גורמים. דרישת המשתמשים בהובלה ימית באה על רקע השינויים העתידים לחול בבע־לות ובשליטה על חברת הספנות הלאומית. חברת "צים" נמצאת כיום בשליטת "החברה לישראל", שהיא עצמה בשליטת קבוצת אייזנברג. "החברה לישראל" מחזיקה ב־50 אחוז מהון המניות של "צים", כשהממשלה מחזיקה ב־40 אחוז, וחברת העובדים בעוד 10 אחוז מההון והשליטה. במסגרת תוכנית ההבראה שנקבעו לחברת "צים", שצברה חובות של מאות מיליוני דולרים, הוחלט על הגדלת ההון העצמי.

לאחר ש"החברה לישראל" הוד־יעה כי היא אינה מוכנה להגדיל את חלקה בהון, הוחלט כי מניותיה ב"צים" יימכרו למשקיעים פרטיים אחרים. המועמדים לרכוש את חלקה של "החברה לישראל" ב"צים", ועל ידי כך להשיג בה שליטה — הם קבוצת רוזנפלד, עצמון וחברת סי־קונטיינרס הפרטית.

המשתמשים בהובלה ימית חוששים כי עם העברת השליטה ב"צים" וביצוע תוכנית ההבראה, יבוטלו כל הסכמי ההנחות, שנחתמו בין "צים" לבין איגוד המשתמשים בהובלה ימית, המייצג את היבואנים ו־היצואנים הישראליים.

בנק כללי ממשיך להפסיד: כ־1.5 מיליון שקל ב־1985

המאזן ירד בשיעור שיא: 40 אחוז ל־259 מיליון שקל • ההפרשה לחובות מסופקים גדלה פי שלוש ל־5 מיליון שקל

מאת אריה לביא

למרות מאמצי התייעלות שב־ביצע, ממשיך בנק כללי שבבעלות חברת ישרוס, הנמצאת בשליטת הברון ארמנד דה־רוטשילד, ל־הפסיד, מתברר מהתוצאות לשנת '85.

ההפסד הסתכם ב־1.49 מיליון שקל, לעומת 2.1 מיליון שקל בשנת '84. לבנק גם נרשם הפסד מפעולות רגילות לפני מס בסך 1.4 מיליון שקל, לעומת כ־2.7 מיליון שקל בשנה הקודמת. תוצאות אלו נובעות, בין השאר, מגידול ההפרשה לחובות מסופקים פי שלוש ל־5 מי־ליון שקל, לעומת 1.7 מיליון שקל בשנה הקודמת.

במהלך '85 נרשמה ירידה של 40 אחוז במאזן הבנק, כמה שלא זכורה במערכת הבנקאות בשנים הא־חרונות. בבנק מסבירים כי הירידה נובעת מצמצום הפעילות בה הריו־חיות נמוכה, וכמו כן — מהפער הגבוה בין שיעור פיחות השקל לעומת עליית המדד.

ערך את העמוד: חיים פל

הודעה על פרסום תשקיף של **דליה** קרן נאמנות

בהתאם לסעיף 23 של חוק ניירות ערך, תשכ"ח — 1968, ניתנת בזאת הודעה על פרסום תשקיף, שעותק ממנו וההיתר לפרסומו הוגש לרשם החברות ביום 22.4.86, בדבר הצעה לציבור של מספר בלתי מוגבל של יחידות בנות 0.0001 שקל חדש ע.נ., בתעודות השתתפות רשומות על־שם של 100 יחידות או כפולה של 100 יחידות, במחירי יחידה משתנים בתוספת שעור הוספה של 1.5% או פחות, כמפורט בפרק א' לתשקיף.

הקרן תשקיע את נכסיה בעיקר במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות, אולם בתקופות אשר בהן לפי שיקול דעתו של מנהל הקרן יהיה הדבר לטובת הקרן, יהא הוא רשאי להקטין את החזקות הקרן במניות ובניירות ערך הניתנים להמרה במניות ולהגדיל את החזקתה באגרות חוב מסוגים שונים ו/או בניירות ערך מסוגים אחרים.

בתאריך 31.3.86 הסתכם סך היחידות שבמחזור ב־15,734,090,000 יחידות בנות 0.0001 שקל חדש ע.נ. כ"א, מהן הוחזקו 6,276,867,600 יחידות בידי מנהל הקרן, הנאמן או בעלי ענין בהם.

עותק מהתשקיף ניתן להשיג אצל מנהל הקרן, במשרדו ברחוב קרל נטר 8, תל־אביב ואצל סוכני ניירות ערך החברים בבורסה לניירות ערך בתל־אביב בע"מ.

היחידות מוצעות החל מיום 27.4.86 עד ליום 31.1.87.

בקשות להזמנת יחידות ניתן להגיש במשרדו של מנהל הקרן במישרין, או באמצעות סוכני ניירות ערך כאמור.

אין במודעה זו משום הצעה לציבור לרכוש את היחידות.

מנהל הקרן — **בטחה** ניהול קרנות נאמנות בע"מ.

הנאמן — ציון חברה לבטוח בע"מ.

י"ד בניסן תשמ"ו
23 באפריל 1986

עירית ראשון לציון

הודעה

עירית ראשון לציון פונה למפעילי חופי רחצה לנהל מרמ איתה לצורך ניהול ואחזקת מגרש החניה בחוף הרחצה של ראשון לציון לשנת 1986.

המעונינים יפנו הצעותם בכתב למנכ"ל העיריה, רח' רד־טשילד 24, בציון כתובתם ומספר טלפון עד ליום שלישי, כ' ניסן תשמ"ו, 29.4.86 בשעה 11.00 בבקר.

מאיר ניצן
ראש העיריה

ציונות בלי מרכאות

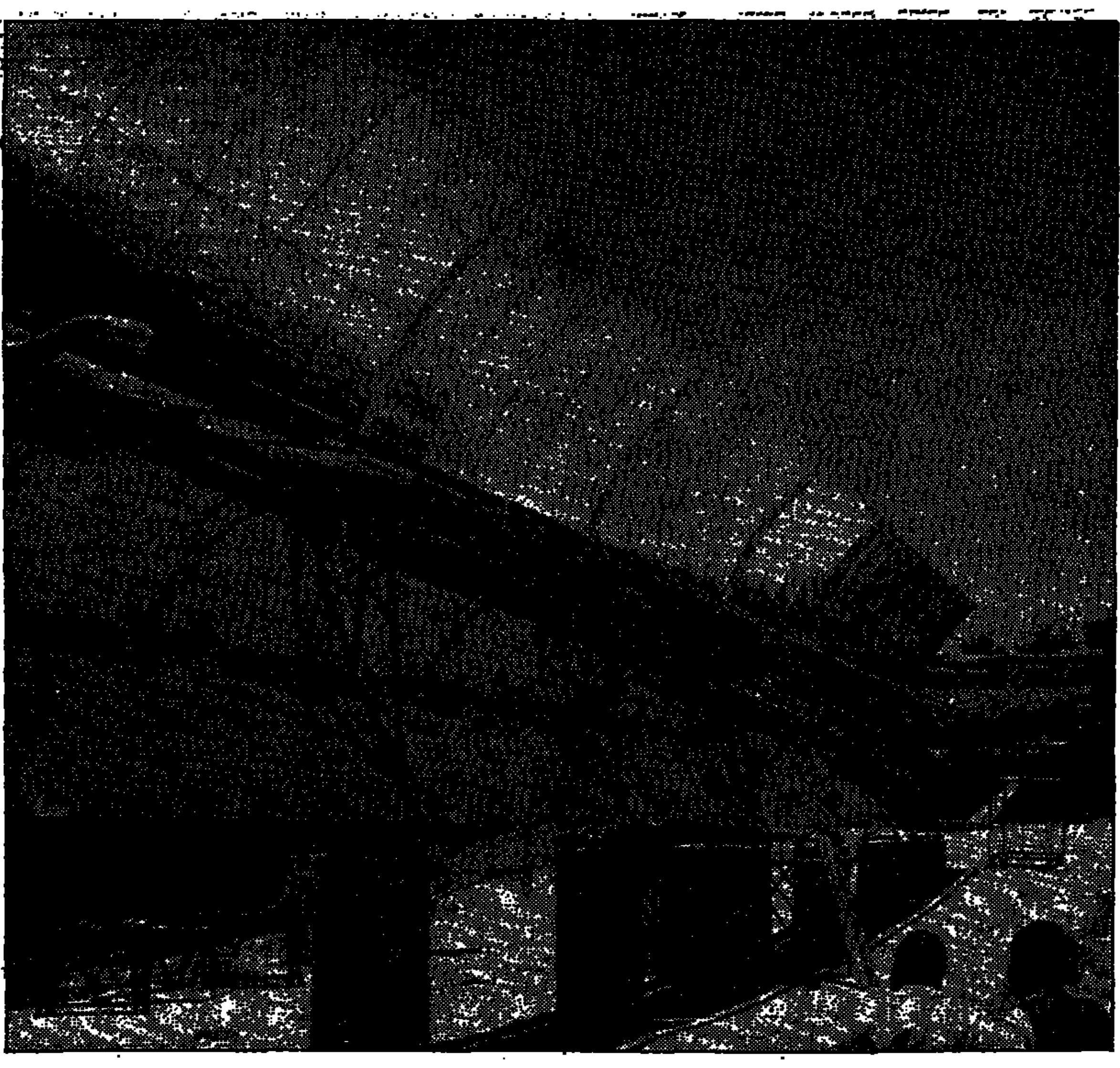

לוז תעשיות (ישראל) בע"מ ציינה בשבוע שעבר שני ארועים חשובים בתולדותיה: זכייתם של ארבעה ממהנדסי החברה בפרס רוטשילד וחנוכת השדה הסולרי השני שהי־קימה בקליפורניה, בנוכחות שר האנרגיה והתשתית משה שחל. ארבעה חתני הפרס, ישראל קרויזר, יהודה הרץ, יאיר שראל ושמואל הוס מלאו תפקיד חשוב בפיתוח ובייצור השדה בקליפורניה, הנקרא SEGS II בעל הספק של 30 מגוואט שמספק חשמל לכ־10,000 בתי אב בקליפורניה.

SEGS II היא המערכת הש־ניה שלוז הקימה בדרום קליפור־ניה לפי חוזה עם חברת החשמל אדיסון דרום קליפורניה הקונה את החשמל שמפיקות המערכות של לוז.

לוז הוקמה בשנת 1979 ביוזמתו של ארנולד גולדמן, מהנדס־עולה מאר־ה"ב שהתעניין בתחום המרת האנר־גיה הסולרית לשימושם היום־יומי של בני האדם.

החברה הקימה את התחנה הראשונה להפקת חשמל מאנרגיה סולרית בסוף 1984 ומאז מוכיחה עצמה המערכת של לוז כמערכת אמינה להפקת כח. SEGS I ממוקמת כ־174 ק"מ צפונית מזרחית לעיר לוס אנג'לס בקליפורניה, במדבר מו־האבי, ומפיקה כ־13.8 מגוואט חשמל. עם תחילת העבודות של SEGS II בתחילת 1985, חתמה לוז על 5 הסכמים נוספים לרכישת חשמל עם חברת החשמל אדיסון, כל תחנה בעלת הספק של 30 מגוואט לשנה. כל המערכות שיספקו יותר מ־200 מגוואט חשמל תוכננה לפעולה עד סוף 1988. עלות חמשת הפרוייקטים תסתכם בכ־500 מיליון דולר, כאשר חצי מסכום זה יהיה יצוא ישראלי. בשנים 1984־1985 הסתכם היצוא של שני הפרוייקטים הראשונים של לוז בקליפורניה בכ־70 מליון דולר. לתחנות הכח הסולריות: solar electric ghenerating systems לוחות של קולטים פרבולים המרכזים את קרני השמש על גבי אלמנט קליטת החום. זהו צינור נירוסטה העטוף בצנור זכוכית כשביניהם שורר ואקום, המונע איבוד חום מהצנור הפנימי. דרך הצנור זורם נוזל להעברת החום. השמש הממוקדת על הצנור מחממת את הנוזל המגיע לטמפרטורות של 350 c המשמש בהמשך להפיכת מים לקיטור, ומשם על ידי גנרטור קונבנציונאלי מופק החשמל.

לכל יחידה של קולטים מיקרו פרוססור קטן המפקח על תנועת המראות ועקיבתן המדויקת אחרי תנועת השמש בעזרת חיישן שמש, וכן מקבל נתוני טמפרטורה וזוית הטיה של יחידת הקולטים. לכל יחידה בקרה מקומית יש קשר עם מחשב הבקרה המרכזי המפעיל את השדה כולה.

כמובילה העולמית בתחום פיתוח אנרגיה סולרית והמרתה לחשמל בהיקף מסחרי, זוכה לוז את מעמדה של ישראל כמרכז המוקד הפיתוח של האנרגיה הסולרית.

לחברת לוז ומהנדסיה
ברכות
לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד
המשך תנופה, שגשוג ושיתוף פעולה פורה
שלייסנר
חתוכי להבה ופלסמה בע"מ
03—903391

ללוז תעשיות ישראל
ברכות
לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד לטכנולוגיה ופתוח בתעשיה הישראלית
המשך תנופה ושגשוג
EL-AL אל על
מטענים

לחברת לוז ועובדיה
ברכות לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד
המשך תנופה, שגשוג ושיתוף פעולה פורה
חברת גמאטרוניק בע"מ
יצרני מערכות אל־פסק (U.P.S),
מייצבי מתח וספקי כח
הקריה לתעשיות עתירות מדע ירושלים 02—821777

לאנשי לוז תעשיות ולארבעת מהנדסיה
אתכם לעוד ועוד השגים
"זיסהר ויטמן את לבא בע"מ"
שרותי מכס, תעבורה ושלוח בינלאומי

עמית סוכנות בטוח בע"מ
AMIT INSURANCE AGENCY LTD.
★ תכנון פיננסי ★ ביטוח מנהלים ופנסיה ★ ניהול סיכונים וביטוח תעשייתי ★ ביטוחי פרט ★
מברכת את
קרויזר ישראל, שראל יאיר, הרץ יהודה, הוס שמואל
חברת "לו"ז" ועובדיה
על זכייתכם בפרס רוטשילד
★ יישר כחו ★

ללוז תעשיות ישראל
ברכות לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד לטכנולוגיה ופתוח בתעשיה הישראלית
המשך תנופה ושגשוג
א. יעקוביץ ובנו בע"מ
הספקה טכנית
הגדוד העברי 14 ת"א 03־374848

ללוז תעשיות ישראל
שאו ברכה לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד לטכנולוגיה ופתוח בתעשיה הישראלית
מרכז התמצן בע"מ
מפעלי המצן וארגון בע"מ
052־559005

ללוז תעשית ישראל
המשך תנופת הפיתוח
והמשך שתוף פעולה פורה
אינטרנשיונל נסיעות ותיירות בע"מ
משרד ראשי: שלומציון המלכה 12 ירושלים
שד' רוטשילד 10 ת"א

ללוז תעשיות ישראל
שאו ברכה לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד לטכנולוגיה ופיתוח בתעשיה הישראלית
אילת תקשורת בע"מ
הלני המלכה 5
ירושלים 02־240404, 222606

ללוז תעשיות ישראל
ברכות לרגל זכייתכם בפרס רוטשילד
על תרומתכם לתעשיה הישראלית
רהיטי צרעה בע"מ
קבוץ צרעה 02־913371

הדיפלומט הלובי שנעצר באיטליה נחקר ע"י המשטרה

המעצר – בעקבות פרטים שמסר דיפלומט לובי אחר, שנעצר בפברואר אשתקד בהקשר הניסיון למיקוש שגרירות ארה"ב ברומא

מאת תולדה ליברנטה
כתבת "הארץ" באיטליה

פירנצה. (מיוחד ל"הארץ"). חקירת הדיפלומאט הלובי, מחמד פיטורי, בן 47, שנעצר שלשום ברומא, נמשכה כל יום אתמול, אך מעט מאוד נודע עליה. הדיפלומאט נעצר על סמך פרטים שנמסרו בידי לובי אחר, ראג'אב רגוג, שנעצר ברומא ב־5 בפברואר אשתקד, בקשר הניסיון למיקוש השגרירות האמריקאית ברומא, שסוכל ב־28 בנובמבר 1984 על ידי המשטרה האיטלקית.

רגוג, שעל מעצרו לא נודע עד עכשיו, מסר את שמו של פיטורי, שהיה נספח לתרבות בשגרירות לוב, עד שהתבקש לעזוב את איטליה בדצמבר 1985. אך חזר אליה זמן קצר אחרי כן, כנראה בדרכון מזוייף, ושימש אחד מהפקידים הבכירים של החברה הלובית־ערבית להשקעות חוץ, שמשרדה הראשי ברומא.

רגוג האשים דיפלומאט לובי אחר, מחמוד ואראפאלי בן 39, ששימש יועץ פוליטי בשגרירות לוב ברומא, ועזב אותה באפריל אשתקד. איטליה אמורה לבקש את הסגרתו ממאלטה, אך ספק גדול אם תיענה. שני הדיפלומאטים לשעבר נאשמים בנתינת אקדח מסוג ואלתר פ־38 שנמצא בכיסו של רגוג כשנעצר.

אתמול אותר גם מקום המחבוא של קבוצת טרוריסטים ערבים, אליה היה שייך רגוג, שם נמצאו מסמכים, לרבות המוצאות בבקאיות, שהוצאו על ידי שגרירות לוב ברומא. לדברי רגוג, עיקר מטרת הכנופיה היתה לרצוח את שגריר ארצות הברית ברומא וידידו האישי של הנשיא רייגן, מקסוול ראב.

כן התכוונה הקבוצה לחסל את שגרירי מצרים וערב הסעודית. משטרת איטליה מחפשת עתה חשודים אחרים המעורבים בפרשה. בהודעה לעיתונות של שגרירות לוב ברומא אתמול אחר הצהרים נאמר, כי את הסיפור המצאו שירותי הביון האמריקאים, כדי לפגוע ביחסים הטובים של לוב ואיטליה.

פיצוץ ליד קונסוליה של ארה"ב בדרום תאילנד

על פי ההשערה אחראים למעשה מורדים מוסלמים

בנגקוק (ע"צ). פצצה התפוצצה אתמול ליד הקונסוליה של ארצות הברית בסונגחלה, בדרום תאילנד. לא היו נפגעים.

מניחים, שאת הפצצה הניחה קבוצה של מורדים מוסלמים, מסרו השלטונות.

שגרירות ארצות הברית בניירובי, בירת קניה, פנתה אתמול למשטרה, לאחר שהיתה אזעקה על פצצה בבניין לידה.

אשתו של דיפלומט אמריקאי הנדרג במאלזיה ביקשה ליווי משטרתי כדי להגיע לביתה לאחר שמסרה, כי שלושה עקבו אחריה כמה אנשים, שנסעו במכונית של שגרירות לוב, ברחובות קואלה לומפור הבירה.

דובר של שגרירות לוב הכחיש את האשמותיה.

מאז ההפצצות על לוב היו כמה אזעקות־שוא בשגרירות ארצות הברית במאלזיה.

המורדים האפגאניים: פרצנו לתוך העיר העתיקה קאנדהאר

איסלמאבאד (ע"ר). מורדים אפגניים פרצו את המצור על העיר העתיקה קאנדהאר בדרום המדינה, ונכנסו אליה כדי להביא הספקה למורדים הנלחמים בה – מסרו אתמול מפקדים של המורדים.

הכוחות הסובייטיים וצבא אפגניסטן המשיכו לצור על העיר. הקרבות נמשכים ברחובות הצרים ובשווקים.

מאות אזרחים נמלטו מקנדהאר, העיר השנייה בגודלה באפגניסטאן, לפקיסטאן הסמוכה. יותר מ־150 מורדים פצועים מקבלים טיפול בבתי חולים בגבול.

5 חברי מפלגה ימנית נידונו למאסר בפולין

וארשה (ע"ר) חמישה חברי מפלגת אופוזיציה ימנית קטנה בפולין, נידונו אתמול למאסר שבתיים עד ארבע שנים, לאחר שהורשעו בחברות בארגון [illegible] משפטם של [illegible] חברים של "הקונפדרציה של פולין עצמאית" (קפ"נ), נמשך 50 יום בבית משפט מחוזי בוארשה.

דובר ממשלת פולין גילה כי [illegible] מערביים מסויימים".

בריה"מ: לפחות חמישה מטוסים אמריקאיים אבדו בהתקפה על לוב

קאדאפי החליף את ראש שירותי הביטחון בעקבות אנדרלמוסיה בשעות הראשונות להתקפה ★ בריטניה מגרשת 21 לובים מתחומה ★ וטו מערבי מנע גינוי לארה"ב במועה"ב

מוסקווה (ע"ר). דובר משרד החוץ הסובייטי טען אתמול, כי לפחות חמישה מטוסים אמריקאיים שהשתתפו בהפצצות בלוב הושמדו.

הדובר, ולדימיר לומייקו, שהסתמך על מקורות מהימנים של בריה"מ, אמר: "ארה"ב משתדלת לעורר את הרושם כאילו התקפתה על לוב לא התבטאה באבידות כבדות. אין זה תואם את האמת". "לפי המקורות שלנו ותחזית המכ"ם ומקורות שונים אחרים", ברור כי "מספר מטוסים הופלו: מטוס אחד מדגם אף־111 ומספר מטוסים אחרים".

שרידיהם של שני מטוסים נתגלו על הקרקע, ושני מטוסים נמצאו כמעט שלמים. יוצא כי חמישה מטוסים הושמדו ולפי מקורות אחרים אפילו ששה, טען לומייקו.

בוואשינגטון הכחיש הבוקר בתוקף מקור בכיר בפנטגון את הידיעות הסובייטיות.

בינתיים מסרו מקורות של בתי חולים בבנגאזי שבלוב, כי בהפצצות האמריקאיות, בשבוע שעבר נהרגו בעיר זו 24 איש ונפצעו 70.

עתונאים שסיירו שלשום בעיר, מצאו שרידים של פצצות־מיצרר, והזהירו לובים האשימו כי פצצות רבות כאלה המוסרו על יעדים אזרחיים.

עתונאים ראו נזקים שנגרמו מפצצות לבתי ספר, לבתים, ולמרכז של נבית.

קאדאפי הדיח את ראש השב"כ שלו

הקולונל קאדאפי הדיח את ראש שירותי הביטחון הפנימי של לוב, עומר לאטיף, בעקבות ההפצצות האמריקאיות על טריפולי ובנגזי בשבוע שעבר – מסר אתמול העי־תון הבריטי השמרני "דיילי טלגרף".

לטיף הודח יומיים לאחר ההפ־צצות האמריקאיות, כאשר הקולונל קאדאפי נטל אישית לידיו את ניהול הפעולות בטריפולי, מסר העתון מפי מקורות בשירותי הביון ומפי מתנגדי המשטר הלובי בלונדון.

לטיף יוחלף כנראה ע"י הקולונל חליפה האניש, ממקורביו של קאדאפי זה שנים רבות, שהיה ירוד זמן מסויים בעיני קאדאפי בגלל ידידותו עם הקולונל חסן אישקאל, שהוצא להורג באשמת "שיתוף פעולה עם מצרים".

העתון מסר גם כי לטיף לא הצליח להשתלט על המצב ביומיים שלאחר ההפצצות האמריקאיות, הצבא, המנהיגים הפוליטיים ושירותי הבטחון נתנו הוראות סותרות לפקודיהם.

עוד מסר העתון כי קאדאפי איננו מתגורר עוד בבסיס באב אל עזיזיה, והוא מחליף מקום לעתים תכופות, "משום שאין הוא נותן עוד אמון בשירותי הביטחון שלו".

בריטניה מגרשת 21 לובים באשמת "פעילות מחבלנית"

המשטרה עצרה אתמול 21 לובים במקומות שונים בבריטניה. הממשלה הודיעה כי הם יגורשו לטובת הביטחון הלאומי.

משרד הפנים מסר כי הלובים היו מעורבים בארגון פעילות מחבלנית של סטודנטים. מקורות ממשלתיים אמרו כי בין העצורים פרוה סייס שהודיע החודש, כי הוא מוכן לטוס במשימות התאבדות נגד יעדים אמריקאיים.

המקורות אמרו כי הגירושים אינם קשורים בהגבלות על לובים, שעליהן החליט אתמול השוק האירו־פי המשותף.

ההחלטה לגרש את 21 הלובים נתקבלה ע"י שר הפנים הבריטי דאגלס הרד, על בסיס תצפיות של המשטרה.

הצעד ננקט בדיוק שנתיים לאחר שבריטניה ניתקה את קשריה עם לוב בעקבות הריגתה של שוטרת בריטית באש שנורתה מתוך שגרירות לוב בלונדון.

מבין 7000 הלובים המתגוררים בבריטניה נתונים רבים למעקב משטרתי, בעקבות ההפצצות ה־אמריקאיות על לוב בשבוע שעבר, הפצצות שבהן תמכה ממשלת תאצ'ר ואף התירה למטוסי ארה"ב לעשות שימוש בבסיסים שבתחומה.

עפ"י הסכם שהושג אתמול ב־לוכסמבורג, לא יורשו 21 המגורשים להיכנס למדינה אחרת כל שהיא של השוק האירופי המשותף, שכן 12 חברות השוק הסכימו שלא לאפשר את כניסתו של לובי כלשהו שגורש ממדינה אחרת.

וטו באו"ם

ארה"ב, בריטניה וצרפת הטילו וטו על הצעת החלטה בגנות ההפצצה האמריקאית על לוב, לאחר הצבעה שנערכה שלשום בלילה במועצת הביטחון.

שתי המדינות המערביות האחרות, שאינן חברות קבועות במועצת הביטחון, אוסטרליה ודנמרק, הצביעו נגד ההצעה, שהוגשה ע"י המדינות הבלתי מזדהות. תאילנד נמנעה.

הצעת ההחלטה השיגה את הרוב הדרוש של תשעה קולות – בולגריה, סין, קונגו, איחוד האמירויות הערביות, גאנה, בריה"מ, מדגסקר, תאילנד, טרינידד־טובגו.

ההחלטה נדחתה איפוא בשל הוטו המשולש של מדינות המערב. היא ביקשה לגנות גם "את פעולות הטרור, הן מצד אנשים פרטיים, הן מצד קבוצות או מדינות", וקראה לארה"ב לנטוש כל התקפה או כל איום בהתקפות.

משטרת ברלין: הפלשתינאי שחיבל בדיסקוטק – חבר באש"ף

אחיו של הפלשתינאי שנעצר בקשר עם נסיון פיצוצו של הג'אמבו של אל על

מאת דניאל דגן
סופר "הארץ" באירופה

בון (מיוחד ל"הארץ"). אחמד חזי, הפלשתינאי אחיו ירדני, שנתפס בברלין כחשוד בהנחת הפצצה בדיסקוטק "לה בל", הודה כי הוא חבר באש"ף. עתה מנסים החוקרים לוודא אם הוא פעל על פי הוראות משגרירות לוב במזרח ברלין, או מגורמים [illegible]

[illegible] לים אמריקאים, הנמצאים בעיר. בפיצוץ ב"לה בל" נהרגו שני בני אדם ונפצעו יותר ממאתיים.

משטרת ברליז עצרה את חזי ביום ששי, לאחר שקיבלה מידע ממשטרת לונדון. חזי הוא אחיו של הפלשתינאי, שנתפס בלונדון כחשוד בניסיון לפוצץ מטוס ג'מבו של "אל על". לטענת משטרת ברלין, [illegible]

לפי מקורות של משטרת ברלין, השותף הוא לאחת הקבוצות הפלש־תינאיות הרדיקאליות, המנהלות פעילות פוליטית במערב ברלין, [illegible]

במערב ברלין חיים מאות פלש־תינאים, המגיעים לעיר ממזרח ברלין, ומבקשים לקבל הכרה כ"פליטים פוליטיים". [illegible]

לפני כחודש אמרו מקורות במשטרת מערב ברלין, כי קבוצות של פלשתינאים שוהות בעיר, ומתכננות פיגועים נגד מוסדות יהודיים ואחרים. [illegible] כאזהרה לאש"ף, שהשלטונות עוקבים אחרי כוונות של ארגונים פלשתינאיים לחדש את הטרור הערבי במערב גרמניה.

ארה"ב ערכה ניסוי גרעיני

ברה"מ: קץ לסיכוי לחדש תהליך פירוק הנשק

ואשינגטון (ע"ר וע"צ) ארה"ב ערכה אתמול ניסוי גרעיני תת קרקעי חדש, השלישי מראשית השנה, מתחת למדבר נוואדה.

משרד האנרגיה האמריקאי הודיע, כי עוצמת הפיצוץ היתה בין 20 ל־150 קילוטון.

מכון פרטי למידע בטחוני בוואשינגטון מסר, כי עוצמת הפיצוץ היתה כ־100 קילוטון – עוצמה גדולה פי שמונה מפצצת הירושימה.

בריה"מ הוקיעה בחריפות את הניסוי הגרעיני, וסוכנות הידיעות טאס מסרה, כי זהו מעשה השם קץ לסיכוי היחיד להפעיל מחדש את תהליך פירוק הנשק.

בהצביעה כי זהו הניסוי האמריקאי השלישי מתחילת השנה, הוסיפה סוכנות טאס כי הדבר מוכיח שממשל רייגן "מתעלם" מהאינטרסים והשאיפות החיוניים של כל העמים, כולל העם האמריקאי.

בכספת של קאפונה היה בקבוק ריק

שיקאגו (ע"צ וע"ר). שוחרי הסנ־סציות התאכזבו עמוקות: חדר הכספת של הפושע אל קאפונה לא הכילה לא גופות של אויביו, לא מטמון של כסף, לא מלאי של משקאות חריפים מן התקופה שבה נאסר האלכוהול בארה"ב – אלא רק בקבוק ריק, שאולי הכיל בזמנו מלחי־אמבטיה ולאו דווקא אלכוהול.

פורצי הרז־הבטון שפעלו שלשום בלילה במרתף של המלון לשעבר "לקסינגטון" בשיקגו, לעיני מצל־מות הטלוויזיה, שהעבירו בשידור חי את "הטקס" לארה"ב כולה ולמ־דינות שונות בעולם – לא באו על סיפוקם.

תחילה סילקו את מעטפת הבטון (3 טונות ומחצה) שהקיפה את הדלת הכספת העבה (41 ס"מ ארוכה, שלושה מטר גבוהה ורוחבה) ואז מצאו רק את הבקבוק העלוב.

המציאה הזו לא מנעה עם זאת מפרשן הטלוויזיה להכריז בפאתוס "יום בכים נבזבו לבלוך משנות ה־1920". אולם המצלמה התמקדה לשווא בכמה ערימות קטנות של פסולת...

ערך את העמוד: יצחק לאור

מדבר, לא שממה!

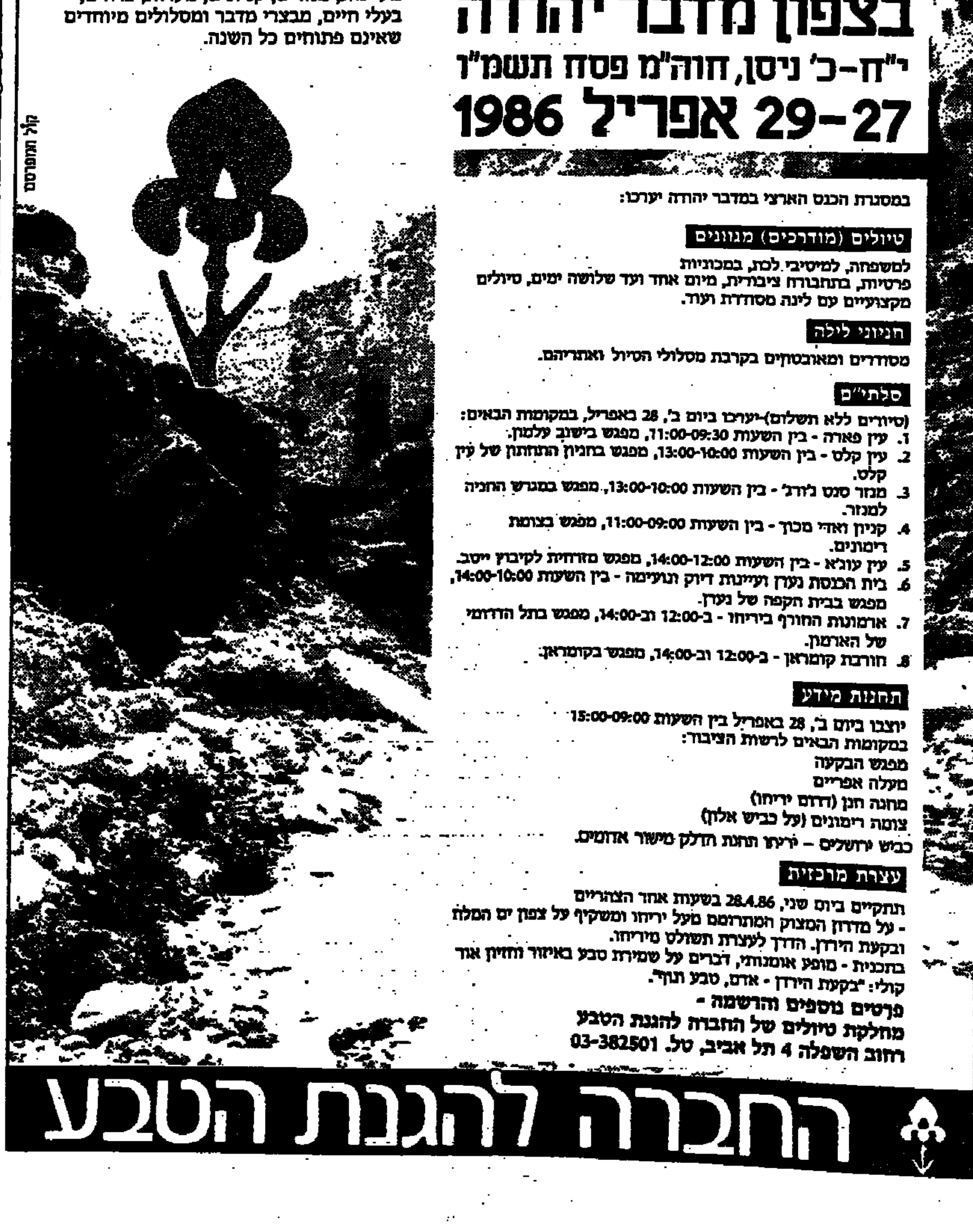

קול התמונה

הכנס השנתי של החברה להגנת הטבע בצפון מדבר יהודה

י"ח–כ' ניסן, חוה"מ פסח תשמ"ו

27–29 אפריל 1986

בואו לטייל עם החברה להגנת הטבע בצפון מדבר יהודה - מנחל קדרון בדרום עד הסדטבא בצפון, ממורדות הרי יהודה ועד גאון הירדן.
מראות מרהיבים, נוף מדברי קסום, מעיינות, מנזרים, קניונים, מערות, פרחים, בעלי חיים, מבצרי מדבר ומסלולים מיוחדים שאינם פתוחים כל השנה.

במסגרת הכנס הארצי במדבר יהודה יערכו:

טיולים (מודרכים) מגוונים

למשפחה, למיטיבי לכת, במכוניות פרטיות, בתחבורה ציבורית, מיום אחד ועד שלושה ימים, טיולים מקצועיים עם לינה מסודרת ועוד.

חניוני לילה

מסודרים ומאובטחים בקרבת מסלולי הטיול ואתריהם.

סלת"ים

(סיורים ללא תשלום)-יערכו ביום ב', 28 באפריל, במקומות הבאים:
1. עין פארה - בין השעות 11:00-09:30, מפגש בישוב עלמון.
2. עין קלט - בין השעות 13:00-10:00, מפגש בחניון התחתון של עין קלט.
3. מנזר סנט ג'ורג' - בין השעות 13:00-10:00, מפגש במגרש החניה למנזר.
4. קניון ואדי מכוך - בין השעות 11:00-09:00, מפגש בצומת רימונים.
5. עין עוג'א - בין השעות 14:00-12:00, מפגש מזרחית לקיבוץ ייטב.
6. בית הכנסת נערן ועיינות דיוק ונועימה - בין השעות 14:00-10:00, מפגש בבית הקפה של נערן.
7. ארמונות החורף ביריחו - ב-12:00 וב-14:00, מפגש בתל הדרומי של הארמון.
8. חורבת קומראן - ב-12:00 וב-14:00, מפגש בקומראן.

תחנות מידע

יוצבו ביום ב', 28 באפריל בין השעות 15:00-09:00 במקומות הבאים לרשות הציבור:
מפגש הבקעה
מעלה אפריים
מחנה חגן (דרום יריחו)
צומת רימונים (על כביש אלון)
כביש ירושלים – יריחו תחנת הדלק מישור אדומים.

עצרת מרכזית

תתקיים ביום שני, 28.4.86 בשעות אחר הצהריים - על מדרון המצוק המתרומם מעל יריחו ומשקיף על צפון ים המלח ובקעת הירדן. הדרך לעצרת תשולט מיריחו.
בתכנית - מופע אומנותי, דברים על שמירת טבע באיזור וחזיון אור קולי: "בקעת הירדן - אדם, טבע ונוף".

פרטים נוספים והרשמה -
מחלקת טיולים של החברה להגנת הטבע
רחוב השפלה 4 תל אביב, טל. 03-382501

החברה להגנת הטבע

מכתב כ"ק קדושת אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש - בפרוס חג הפסח תשמ"ו

(מכתב ב' — תרגום חפשי)

ב"ה, י"א ניסן, מוצאי שבת הגדול

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום ראש־חודש ניסן, שבו דובר על החשיבות המיוחדת של ההוראות הלקוחים מכל הפרטים ופרטי־הפרטים של חג הפסח בנוגע למעשה בפועל —

תוך הבאה בחשבון כי חג הפסח הוא הראשון בשלושת החגים הכלליים, שבועות וסוכות) — ראשון לא בזמן, אלא גם מבחינה זו ששני החגים האחרים הם המשך של הפסח,

ויותר מזה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בחג השבועות, חג מתן תורה, כבר מיד בתחלת מתן תורה ועשרת הדברות: „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"

וכן בחג הסוכות — „בסוכות תשבו גו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", הידיעה היא חלק מן המצוה של „בסוכות תשבו",

ועד לענין של זכירת יציאת מצרים „כל ימי חייך", כל יום וכל הימים, לרבות הלילות. והרי כל זכירה של תורה באה, כידוע, לידי פועל — „נזכרים ונעשים",

— ראוי, איפוא, להתעמק עוד יותר בנקודה המרכזית של המכתב האמור — הענין של החפזון, בקשר ליציאת מצרים, הן בהכנה לאכילת קרבן פסח, ובשעת אכילתו, עד כאשר היו בני ישראל במצרים, הן בשעת היציאה ממצרים, שהיתה באופן של חפזון: ברח העם.

●●●

דובר במכתב הקודם שענין החפזון ביציאת מצרים מהוה הוראה על החפזון הנדרש בתחום של „סור מרע", לפרוח מהר ככל האפשר מכל רע בכלל, ומן הרע של מצרים — „כמעשה ארץ מצרים" וכו' — בפרט.

ולמרות שגם בתחום של „ועשה טוב" נדרשת זריזות, ואה"נ: עיקר גדול בזה הוא שלא לדחות ו„להחמיץ" את המצוה, כפי שחכמינו ז"ל למדים מן הפסוק „ושמרתם את המצות" (קרי: „ושמרתם את המצוות) — בכל זאת לא מגיע הדבר לתמורה שישנה בהידור הפוך ב„סור מרע", כאשר דוחים או משהים את הבריחה מכל אשר מצוה השפחה של טוב, כמובן.

יש להתבונן בכך שהציווי של החפזון בקשר עם יציאת מצרים מופיע בתורה בשלשי בחינות: מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, כפי שנזכר במכתב הקודם. בפשטות הרי אלה סימנים חיצוניים של חפזון, אבל במשמעות עמוקה יותר כללים „פרטים" אלה הוראות כלליות חשובות ביותר.

נקדים: חיי האדם, והרי העיקר אצל האדם הוא חייו הרוחניים, חלוקים, באופן כללי, לשלשה תחומים, ובכל אחד מהם נדרשת הדרגה הגבוהה ביותר של שלימות שאליה מסוגל כל אחד להגיע. לדרגה זו ניתן להגיע, בראש ובראשונה על־ידי חירות, השתחררות מכל הדברים והתכונות הבלתי־אנושיים, מדברים שליליים המפריעים לאדם או לפחות מגבילים אותו בדרכו לשלימות.

שלושת התחומים הם: ראשית, להגיע לשלימות עצמית, המקיפה את האדם בשלימותו, ואת כל התנהגותו, הן ב„סור מרע" והן ב„ועשה טוב".

כל זה רמוז ב„מתניכם חגורים". אנו רואים בפשטות שהמתנים הם דבר המעמיד כל הגוף עם הראש הניצב ועומד עליהם. כל זה צריך וחייב להיעשות בחפזון וזריזות.

●●●

התחום השני בחיי האדם הוא הקשר שלו עם אנשים אחרים ועם כל הסביבה: לעשות ולפעול בעזרה וסיוע לאנשים, שאתם הוא בא במגע. להביא שלימות בחייהם, ובכלל להכניס אלקות וקדושה בכל הסביבה, בשני הקווים של „סור מרע" ו„עשה טוב".

דבר זה רמוז ב„נעליכם ברגליכם". הרגלים הן אותו חלק בגוף האדם עצמו שבאמצעותו עומד האדם והולך, ובא במגע עם האדמה.

על האדמה מצויים גבשושים שונים חדים ומלוכלכים, או קוצים, נחשים ועקרבים. הכרחי לכן לנעול נעלים לרגלים, כדי שיהיה אפשר ללכת לכל מקום דרוש, כדי לעשות כל דבר הדרוש ולא להינזק.

ישנו עוד יתרון לנעלים: בעזרת הנעלים לרגלים ניתן לסלול דרך, עד כדי כך שלא יוזקקו להן לאחר מכן, ואפילו אחרים מסוגלים להתהלך על הדרך — בלי נעלים.

הנמשל של „נעליכם ברגליכם" — על כל הפרטים ופרטי הפרטים, בחיים הרוחניים של האדם — מובן, יחד עם ההדגשה שגם בתחום זה צריך האדם לפעול בחפזון וזריזות, כאמור לעיל.

●●●

התחום השלישי בחיי האדם קשור באותו חלק מן העולם אשר, לכאורה, אין לו שייכות אליו. הוא רחוק ממנו, בפשטות או מבחינה רוחנית, והוא לא מסוגל להגיע אליו. ברם, „חיים אדם לומר: בשבילי נברא העולם" — הכרחי, איפוא, למצוא דרך להשפיע גם על חלק זה, כדרך שהכרחי להזדקק למקל כדי להגיע לדבר שאי אפשר להגיע אליו ביד.

דבר זה רמוז ב„מקלכם בידכם". כללית ישנם שני סוגי „מקל": „מקל נועם" ו„מקל חובלים". „מקל" הוא, בדרך כלל, סימן של כוח ושלטון, עד לשיא של שלטון: „מלך מושל בכיפה" (המולך על פני כל העולם).

שני הדברים — „מקל נועם" ו„מקל חובלים" ישנם גם בחיים הרוחניים של האדם, וכללית הדבר נוגע להנהגה של „ועשה טוב" או בנוגע ל„סור מרע".

יהודי צריך להיות „מושל בכיפה", ב„עיר קטנה — זה הגוף" שלו ולא להתפתות, חס וחלילה, לטענת היצר הרע כאילו הדבר מהווה דרגה גבוהה מדי עבורו. ואם חומריות גופו, או חומריות העולם, מפריעה לו בכך, יש לו ההוראה, שהיא גם נתינת כוח, ובענין יפה, מן הבעל־שם־טוב, המבוססת על הפסוק: „כי תראה חמור שונאך וגו' עזוב תעזוב עמו". עליו לעבוד ולעמול לזיכוך חומריותו, עד שהיא חלילה להיות „חמור שונאך", כי אם, אדרבה, „עמו", היא משתמש בכחות של ה„חמור" — „למשאוי", „רובץ בין המשפתים", כדרשת חז"ל — להתמדה בלימוד התורה, ו„גדול לימוד שמביא לידי מעשה" — הידור בקיום המצוות — עד שהוא משיג דברים אשר אילו לא היה מנצל גם את הכוחות האלה, לא היה מסוגל להשיגם.

ויהי רצון שתקויים במהרה בימינו ממש התפלה בספר נעים זמירות ישראל: „הראנו ה' (=שנראה מיד בתחלה) חסדך, וישעך תתן לנו" — „לשכון כבוד בארצנו",

בגאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה להצלחה
ולבשורות טובות בכל האמור,
לחג הפסח כשר ושמח

(—) מנחם שניאורסאהן

עמוד אחד של המראה מקומות

י"א ניסן: נשיא לבני אשר (שו"ע אדה"ז סתכ"ט ס"ו). וראה שם ס"ט. וראה לקוטי לוי"צ — אגרות ע' סכג־שכה. שם ע' תיט. וראה מכתב י"א ניסן תשמ"ה הערה ד"ה אשר — הנש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (קה"ת תשמ"ו) ע' תשסו). — וראה מכתב י"א ניסן התשד"מ הערה ד"ה י"א ניסן — הנש"פ הנ"ל ע' תשנג.

שבת הגדול: ראה תדיה האותו — שבת דף פ, ב. מושו"ע (אדה"ז) או"ח ר"ס תל. ושו"נ. וראה לקו"א להמ"מ (הוצאת קה"ת) ספכ"ה. או"ח שו"ע משכו וקחו (ל, סע"א ואילך). — הוא אשבת שלפני החג, ו„נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו... והעיקר לדרוש להורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון" (שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ב. ושו"נ). וראה מכתב י"א ניסן התשמ"ה הערה ד"ה בצבי עמ"ע (הנש"פ הנ"ל ע' תשסו).

החשיבות מיוחדת: עיי"ש לית להאריז"ל, עשר (ועשר) הלר' קוטים ר"פ שמות.

בא לידי ביטוי: „אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים: יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו. — הינשה הסייגית ביותר, כיוון שתהליל אשר בראתי שר"א (ראב"ע עה"פ יתרו שם. ד"ה למען תזכור בפ' כאמרי אדהמ"צ ויקרא ח"א ע' תא ואילך (וראה בתנסמן בהערות שם). ד"ה אנכי ה' אלקיך תש"ח עטרת ע' שם ואילך). ד"ה החודש הש"ת ס"ב ואילך (סה"מ הש"ת ע' 20 ואילך). ועוד).

בסוכות תשבו ג': אמור כג, מב־מג.

הידיעה היא חלק מן המצוה: ב"ח לטור או"ח הל' סוכה ר"ס תרכה. ועד"ז בב"ח ס"ת (ד"ה תקראים ציציות). וראה גם שו"ע או"ח הל' סוכה סתרכ"ה.

כ. ימי חייך: ראה סז, ב.

להביא הלילות: הגש"פ פיסקא אמר ר"א, כברכות יב, ב (במשנה). ירושלמי ברכות פ"א ה"ו. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים בהערה ד"ה להביא הלילות. וראה רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז סעיף א.

נזכרים ונעשים: אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, והובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

נקודה המרכזית של המכתב האמור: רשימת נקודות שנת' באורך במכתבי ניסן שקדמו — ראה הנש"פ הנ"ל בהמצעתות שבתחילת הספר (ע' 11—14).

ברח העם: בשלח יד, ה.

סור מרע... ועשה טוב: תהלים לד, טו, וראה ד"ה לכן אמור תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קלס ואילך).

כמעשה ארץ מצרים: אחרי יח, ג.

זריזות וראה אגה"ק סכ"א. — וראה ד"ה ובכה באחרית בא ס"ת (ע' רש ואילך): המשך ובכה תרל"ז בפונס (פקליד) הילוק דזריזות חפזון — משל"ה (שער האותיות אות ס — סב, ב) ובר.

זריזות... עיקר גדול: ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך זריזין מקדימין למצוות שלדעת כמה זהו דיוב גמור כאילו נכתב בתורה. וראה המשך וכמה שם.

כפי שחכמינו ז"ל להבינים... את המצות: בא יב, יז. מכי־לתא (הובא בפרש"י) עה"פ.

לא מגיע הדבר... בסור מרע: ראה ד"ה שובה ישראל תרצ"ט (סה"מ תרצ"ט ע' יט). ד"ה ויהלים תש"ית ס"ד ואילך (סה"מ תש"ית ע' 83 ואילך). ולהעיר מהלכה „אם נזדמן לו להעריש מדבר איסור בבורוש או בהה"ל מפרי"ש אפי' ביה"ק ובענין קד־דש" (שו"ע אדה"ז או"ח ספ"ח סי"ד. משנת ט, ב ורמב"ם הל' ק"ש פ"ב ה"א. שו"ע שם ס"ב).

מתניכם... בידכם: בא שם, יא.

העיקר אצל האדם הוא חייו הרוחניים: ראה תניא פכ"ט (לה, א). רי"פ לב. שמהיהא פי"ד (פ, סע"ב). ורבי"ן לרבב"ם הל' מצרים פ"ב ה"ד וראה מכתב ר"ח ניסן התשמ"ה (הנש"פ הנ"ל ע' תשסג) ובהערות שם.

נדרשת... שלימות: ראה כתובות סז, סע"א.

עיי חרות: כשמו והגה"פ (ב. ושם נוסח התפלה והקידוש: „זמן חירותינו" (וראה הגש"פ הנ"ל ע"ש תקו ואילך). וראה בכהנ"ב תג"' שם.

עמוד שניים של המראה מקומות

מתניכם... בחפזון וזריזות: ראה אוה"ת שם.

מתניים... עליהם: יאהב"ק רס"א. וראה אוה"ת שם ס"י (ע' שי ואילך). המשך וככה הנ"ל בתחילתו (פי"ד).

הקשר שלו עם אנשים אחרים: ה:האדם בדיני בטבע" — מו"נ ח"ב רפ"מ. וראה רבב"ם הל' דיעות רפ"ו.

בכל הסביבה: שהרי נצטוינו' „לעשות לו' יתי' דירה בתחתונים (ראה תניא רפל"ו, כתנחומא נשא טז. ועוד).

נעליכם ברגליכם: ראה באריכות המשך וככה הנ"ל פקית ואילך.

בגוף האדם: ועד"ז בחלק ה„רגלים" שבכלל אבר (ועמן).

גבשושים שונים... נעלים לרגלים: ראה המשך וככה הנ"ל ר"פ קיג. וראה תענית כג, ב.

נעליכם ברגליכם... בחיים הרוחניים: ראה תו"ח בשלח רכא, ב ואילך.

כל... העולם: סנהדרין לז סע"א (במשנה), ורמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.

מקל חובלים: זכריה יא, ז. וראה סנהדרין כד, א. וראה באריכות המשך וככה הנ"ל בסופו (פרק קטז ואילך).

מקל... סימן... שלטון: ראה ע"ח רפ"ג (הובא בהמשך הנ"ל ר"פ קכ). וראה שם פקי"ס). וראה זח"ג רנא, א: ומקלכם בידכם לאתכפייא כל דחלין דמצראי תחות ידייהו.

מקל בחיים הרוחניים: ראה כשים (הוצאת קה"ת) סי' שכה (כז, ג). וע"פ קבלה — ראה תורת לוי"צ ע' שצג ואילך.

עיר קטנה זה הגוף: קהלת ט, יד. נדרים לב, ב. ילק"ש עה"פ (רמז תתקעט). וראה תניא פ"ט (יד, רע"א).

הוראה מהבעל שם טוב: „היום יומי" כ"ח שבט. כש"ט הוספות סי' טו. ושי"נ.

ובענין יפה: דכל הנותן בעין יפה הוא נותן הל' מכירה פכ"ה ה"ד (כב"ב סה, א). הל' זכי' ומתנה פי"א ה"כ (מב"ב עא, סע"א). ועוד.

תעזב: משפטים כג, ה.

חמור — למשאוי: עי"ן הי' ב.

רובץ בין המשפתים: ויחי מט, יד. ב"ר פצ"ט, יב. יעוי.

גדול לימוד שמביא לידי מעשה: קידושין מ, ב. ובב"ב הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"א. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

בספר... בארצנו: תהלים פה, ח־י. — וזה המזמור לעד כי הכבוד לא הי' בבית שני (ראב"ע שם, יו"ד). ועד"ז בעוד כתובים דהמזכור בפ' שם. ובכמה מפרשים).

נעים זמירות ישראל: ש"ב כג, א. וראה שה"ש ס"ז, ד בתחילתה — שאמר ה„זמירות (בשם כל) ישראל".

הראנו ה': דוקא (מנות הרוחבים וכו') חסדך וישעך.

שנראה מיד: קדושת ליי פ' ואתחנן (פד, ב). וראה גם שם ר"ה צג, ד. — הובא ב„מקדש מעט" לתהלים עה"פ.

לשכון כבוד: כשאי"ב בבית שני דאאבכרה חסר ה' כתיב (יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ואפילו בבית ראשון לא הי' „ישכוך" לנצח, ויתורה מה אמר קרא (ירמי' לב, לא) לבן אשר בנו. וראה ביאהד"ז בתהלתה.

וישעך: בשלימותו, יעקב ישעתו בך (תהלים פה, ז. ועד"ז דהזו"ל עה"פ (תהלים פו, ו) הפך ים ליבשה גו' שם נשמחה בו — בו דוקא (ראה שהש"ר עה"פ (שה"ש א, ד) נגילה ונשמחה בך (פ"א, ד קרוב לסופה): בך בהקב"ה. וראה תניא בשלח סג, סע"ב: שם נ.שמחה בו ממש בבהותו ועצמיותו ממש. יעוד"ן בספר דאאמצה ספי"ו. ד"ה עלשת ימים תאכל מצות לאדהאמ"צ יס' כאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' רכו. יעוד. נתבאר באריכה בתורה בשלה ד"ה האשה הרם את קבל(קצת, א ואילך).

هكذا من الأصل

שערי המניות 22.4.86

שם המניה	השער אתמול		המחזור שח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש שח ע"נ
בנקים שאינם נכללים בהסדר ההצמדה						
א.ה.ג.ה. ש	16700		12			
המפות 0.1	1185		1478	+48	+4.2	+2894
המפות א 0.5	830		3264	+25	+3.1	+3943
המפות אפ 2	906	תב	2660	+65	+7.7	+4959
כללי לא בהסדר			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צ'אמר 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צ'אמר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק צ'אמר אפו			—	הפסקת	מסחר	—
רנות א 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
רנות 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בנק בינלאומי 05	3620		3062	+140	+4	+3292
פ.ב.ב. 0.5	3580		3669	+160	+4.7	+4698
בנקים הנכללים בהסדר ההצמדה						
אידיבי רג 100.0	80100		182	+300	+0.4	+156
אידיבי ב 100.0	80100		4	+100	+0.1	+6
אידיבי בב א	490000	שב				
אגוד 0.1	60100		74	+830	+1.4	+266
דיסקונט ב	103600		51	+1962	+1.9	+242
דיסקונט א	105000		135	+1430	+1.4	+478
דיסקונט שה ב	11931	שב				
המזרחי ש	33200		545	+400	+1.2	+883
המזרחי מ	33750		19	+400	+1.4	+21
המזרחי שה 9	15050		47			−47
הפועלים מבכ	122000			−400	−0.3	5
הפועלים ש	54630		524	+800	+1.5	+1971
הפועלים מ	54750		92	+945	+1.8	+600
כללי א 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
כללי אפ 9			—	הפסקת	מסחר	—
כללי שה 5			—	הפסקת	מסחר	—
כללי שה 7			—	הפסקת	מסחר	—
בלל 0.1	34540		1097	+60	+0.2	+1327
בלל שה 9	47400		2			−2
בלל שה 11	12960		251			+249
מימון וסחר 1.0	46630	שב				
מימון וסחר 5.0	24200			−180	−0.7	−10
בנקים למשכנתאות						
ארנים 0.1	10400	תב	74	+759	+7.9	+302
לאומישכ' ש	4190		407	+135	+3.3	+372
לאומישכ' מ	4100	שב				
כרמל ש	3900		100			+40
כרמל שה 1	2810			+55	+2	+40
בנין כ' 5.0	5500	תב	83.4	+298	+5.7	+452.8
פת משכ ש	1005		560	+45	+4.7	+928
משכן ב ש	2099		479			−79
עצמאות 0.1	5950		137			
טפחות מבכ ש	12850			+250	+2	+10
טפחות רג ש	11599	תב	105	+599	+5.5	+146
טפחות שה 1	7090		4			
טפחות שה 2	3791	שב				
יעסור 1.0	1317		130	−15	−1	−155
יעסור 5.0	640		577			−120
מרב 1.0	4022		438	+22	+0.6	+394
מוסדות מימון						
שלמון אש	347		2520			+165
החקלאות מבכ א	36600		7	+300	+0.8	+4
החקלאות מבכ ג	156900	שב				
לאומי תעש' א ש	4400		195	+140	+3.5	+265
פתוח תעש' מבכ	51270	שב				
פת תעש' בב ג	376000	שב				
פת תעש' בב גג	232401			+6081	+2.7	+1
פת תעש' בב גגג	252500		1	+5500	+2.3	+2
פת תעש' בב ד	223080	שב				
פת תעש' בב דד	64063	שב				
מרכז קבלנים 5.0	605	תב	1521	+55	+10	+2130
תיירות בב	174100	שב				
כלל ליסינג 0.1א	8835		40			−11
כלל ליסינג 0.5	5850	תב	265	+530	+10	+237
כלל ליסינג אגוח	10711			+6	+0.1	+14
ביטוח						
ארדס 0.1	832	תב	3511	+76	+10.1	+6962
ארדס א 0.5	537	תב	3343	+40	+8.1	+4984
בטוח משנה 0.1	1070		383	+50	+4.9	+533
בטוח משנה 0.5	371	תב	2778	+20	+5.7	+4640
הדר 1.0	2280		285	+75	+3.4	+222
הדר 5.0	1251		1271			
הסנה ש	493		17060	+23	+4.9	+28838
הפניקס 0.1	1402		867	+27	+2	+724
הפניקס 0.5	800		380	+34	+4.4	+520
המסנה-הראל 1.0	6600		23			−23
המסנה-הראל 5.0	2930		29	+100	+3.5	+29
ירדנה 0.1	[illegible]					
ירדנה 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
מנורה 1.0	8674	תב	55	+789	+10	+35
מנורה 5.0	3629	בנ	124	+173	+5	+127
סהר ב 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
סקורטס 0.1	2375		950			−685
צור ש	2080		972	+80	+4	+854
ציון החזקות 1.0	17000	תב	10	+1500	+9.7	+10
ציון החזקות 5.0	3900		55			−25
מסחר						
אינטר גאמא 1 ש	3650		14	+150	+4.3	+14
אינטר גאמא 5 ש	1281		30	+60	+4.9	+165
אינטר גאמ אפ 1	831		2	+51	+6.5	+930
מאיר קורא 1.0	4350		25			−5
מאיר קורא אפ 1	3800	שב				
כתה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
כתה 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
כלל סחר	5600		436			−384
קריסטל 1.0	4200		110			−110
רפק 0.1	30470					
רפק 0.5	8022	קב		+382	+5	+132
שופרסל א 2.0	4400		108	+30	+0.7	+92
שופרסל ב 10.0	2973		1396	+65	+2.2	+1859
שירותים						
דלק ג ש	5324		1619	+214	+4.2	+2541
הראל 1.0	2131		24	+67	+3.3	+150
הראל 5.0	982	תב		+52	+5.6	+200
כפנות הספקה 0.1	9187	בנ	27	+437	+5	+8
סכנות הספקה 0.5	3584	תב	147	+184	+5.4	+174
קידר 0.1	1102	קב		+52	+5	+3715
קידר 1.0	350	תב	16400	+30	+10	+22045
חברת החשמל 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
מחס' עירוני 0.1	4550	קב		+216	+5	+758
מחס' עירוני 0.5	1502	קב		+71	+5	+1899
קונטרסיום 0.1	1367	תב	689	+124	+10	+1819
קונטרסיום 0.5	851	קב		+40	+4.9	+4626
מלונות ושירותי תיירות						
קופל 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קופל אפ 1			—	הפסקת	מסחר	—
גלי זהר 1.0	9499		4	−1		−4
גלי זהר 5.0	3011		33.6	+41	+1.4	+161.1
מלונות דן 1.0	3912		48			−148
מלונות דן 5.0	2700					−70
חוף האלמוג 1.0	4950	תב	200	+280	+6	+420
כנס מר 1 ש	2600					
מלונות הירדן	2953		130	+2	+0.1	+50
מלונות יוהלום 1			—	הפסקת	מסחר	—
מחשבים ושירותי מחשבים						
דטה מיכון 1.0	3936	קב		+187	+5	+691
ד.ה.ל.ב. 1.0	12500	תב	7	+600	+5	+7
יעצא 1.0	3626	תב	20	+240	+7.1	+80
יעצא אפ א	3001			+10	+0.3	+25
כלל מחשבים 1.0	5959	בנ	64	+284	+5	+62
מ.ל.ל. 1.0	8085		82	+385	+5	+164
מ.ל.ל. 5.0	4100	תב	454	+300	+7.9	+604
משוב מחשבים 1.0	2100		48			−55
ניקוב מחשבים 1	5500		53			
ניקוב מחש 5	5531		158			−15
תים מחשבים 1.0	1900		559	+84	+4.6	+659
תים מחשב אפו	18500		3			−3
נדל"ן, בינוי ופיתוח						
אבנים בינוי 01 ש	556		1950			−1772
אבנים בינוי 05 ש	412		1800			−548
אזורן 1.0	700	תב	684	+60	+9.4	+1481
אזורן 5.0	337	קב		+16	+5	+3380
אזורים 1.0	5199	תב	1782	+289	+5.9	+2348
אילנן 1.0	400	תב	5160	+21	+5.5	+9991
אילנן אפ 1	1401		177	+6	+0.4	+129
אל-רוב 1.0	3470		821	+20	+0.6	+1021
אל-רוב 5.0	3471		530	+20	+0.6	+730
אמבנים 1.0	1747	קב		+83	+5	+1234
אמבנים אפ 1	1511	שב				
אפריקה 0.1	33850		72	+350	+1	+72
אפריקה 1.0	25150		125	+500	+2	+517
ארים	1290	תב	172	+70	+5.7	+315
ארלדן 0.1	1930		250			−139
ארלדן 0.5	1070		1093			−760
בן-יקר גת 1.0	3375	תב	804	+307	+10	+819
ברמנרין 1.0	3750		182			−206
ברמנרין 5.0	2504		154	+119	+5	+306
דנקנר 1.0	3750		82	+150	+4.2	+102
דוזקר 1.0	453		1070	+12	+2.7	+2720
דוזקר 5.0	358	תב	574	+18	+5.3	+1428
דוזקר אפ 1	295	תב	1110	+26	+9.7	+2090
דורעד 0.1	5610	שב				
דרעד 0.5	3036	תב	59	+276	+10	+140
ת.ל.ב. 0.1			—	הפסקת	מסחר	—
ת.ל.ב. 0.5			—	הפסקת	מסחר	—
נכסים ובנין	2660		4172	+122	+4.8	+6392
גבים 0.1	4059		15			
גבים 0.5	2201		702	+1	+0.1	+5
הכשרת הישוב ש	44700		221	+1399	+3.2	+516
ישפרו 0.1	2719		592	+1		+108
ישראלום 1.0	9535		30	+400	+4.4	+20
ישרס 10.0	12442	קב		+592	+5	+331
כנף פיתוח 1.0	8730		127			−29
כלל בנל ן			—	הפסקת	מסחר	—
לומיר 1.0	3300		193	+80	+2.5	+216
לומיר 5.0	1445	תב	69	+87	+6.4	+60
מ.ת.ב. 1.0	2530		880	+32	+1.3	+857
מאגרי בניה 1.0	425	קב		+20	+4.9	+12480
מאגרי בניה אפו	326	קב		+20	+6.5	+4388
מדול בטון			—	הפסקת	מסחר	—
מישאל 5.0	296	תב	3550	+18	+6.5	+3179
מנרב 5.0	555		972			−342
מרלו 1.0	435		436			
מרלו אפ 1	4080		5			−5
לוינשטין 1.0	441		581	+13	+3	+2219
לוינשטין 5.0	133		12671	+3	+2.3	+24751
ליפשיץ 1.0	1225	תב	3626	+128	+11.7	+8605
ליפשיץ 5.0	685	תב	9358	+55	+8.7	+17748
נאות אביב 0.5	34900	תב	74	+3000	+9.4	+74
נכסי אחרים	8141		554	+301	+3.8	+1045
סהר החזקות 1.0	8700		50	+400	+4.8	+250
סהר החזקות 5.0	6584	תב	40	+414	+6.7	+50
סולל בונה מבכ א			—	הפסקת	מסחר	—
סופ 1.0	4480		190	+213	+5	+107
סופ 5.0	2740		50			
עמר וסלע מר 1 ש	702		1006			
קוסיה 0.1	1820	תב	296	+134	+8	+343
קוסיה 0.5	820		578			
רובינשטיין 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
רובינשטיין 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
רוגובין 1.0	2860		170	+110	+4	+231
רוגובין 5.0	2283	תב	1405	+208	+10	+2564
רסקו מבכל	4935		43			−55
רסקו רג	5820	תב	73	+320	+6.8	+335
חקלאות						
מטעי הדר 0.1	2965	תב	796	+200	+7.2	+1023
מטעי הדר 0.5	1710	תב	495	+140	+8.9	+585
מהדרין 0.1	6000	תב	210	+420	+7.5	+180
נכסי הדרים 1.0	1105		2068	+44	+4.2	+3411
פרי אור 0.5	2500		200	+100	+4.2	+496
שגיב 5.0	14339	תב	681	+1304	+10	+900

פק"מ נייד

בנק לאומי

שם המניה	השער אתמול		המחזור שח ע"נ	השינוי בנקודות	השינוי ב%	הצע/ביקוש שח ע"נ
מזון וטבק						
אסום	1365		150	+52	+4	+94
אטלנטיק 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
גולדפרוסט 1.0	1450	תב	100	+70	+5.1	+309
גולדפרוסט 5.0	650		214			−138
גולדפרוסט אפ 1	720		104	−39	−5.1	−215
דובק מב ש	3340		425	+150	+4.7	+868
דובק מב מ	3295		19	+15	+0.5	+1
תלבל 1.0	1110		245	+30	+2.8	+850
תלבל 5.0	640		483	+11	+1.8	+217
פרי-חן 1.0	2310		888	−30	−1.3	−252
פרי-חן 5.0	1650		70	+50	+3.1	+30
ממגד ביזה 1.0	14012		35	+100	+0.7	+14
ממגד ביזה 5.0	9728		23	−2		−15
יכור 1.0	1376		143	+50	+3.8	+193
יכור א 5.0	785		523	+30	+4	+983
מן 1.0	9090		9	+90	+1	+24
מן 5.0	4500					
ממפרוסט 1.0	7000		494			−320
עלית	13230		79	+30	+0.2	+23
עסיס ב 0.5	36800		17			−9
אנגל שקל 1	1830		125			
שמן מבכ א	4950	תב	175.5	+350	+7.6	+542.5
טכסטיל והלבשה						
ארגמן מר 1 ש'	250		1476			[illegible]
אופיס 1.0	1752		300			−115
אופנת ברק 1.0	2376	תב	745	+216	+10	+1362
אופנת ברק 5.0	1485		530			−365
אפגן 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אפגן אפ 1			—	הפסקת	מסחר	—
ארגמן רג ש	10250		178	+450	+4.6	+376
דלתא-גליל 1.0	4420		645	+110	+2.6	+730
דלתא-גליל א 5.0	3470		520	+110	+3.3	+520
מטוויות מאוחד 1	1630			−4	−0.2	−25
מטוויות מאוחד 5	726		100	+6	+0.8	+100
מטוויות מאו אפו	520		190	−15	−2.8	−222.1
וילגר 1.0	4100		349	+170	+4.3	+528
וילגר 5.0	2970	תב	387	+270	+10	+438
ורדינון 1.0	3770		242	+120	+3.3	+740
זיקית 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
זיקית 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
טיב-כתב 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
טיב-כתב אפ 1			—	הפסקת	מסחר	—
לודזיה 0.1	1950		41.7	+91	+4.9	+517.6
לודזיה 0.4	943		1637	+24	+2.6	+2031
ליגת 1.0	1260	תב	1855	+115	+10	+4167
מים גליקו	677	קב		+32	+5	+2457
מקס 0.1	21105		126	+1005	+5	+35
מקס 0.5	11100	תב	134	+1000	+9.9	+281
עיט 1.0	10500		39	+60	+0.6	+7
עיט 5.0	5000		84			+56
עמק סריגה 1 ש'	2170		355	+39	+1.8	+385
פולגת א 0.1	8710		568	+260	+3.1	+597
פולגת ב 0.4	6120		782	+160	+2.7	+1137
פליגמן א 0.5	6635		156	−65	−1	−91
כיטור	1850	תב	523	+91	+5.2	+789
שלדינה 1.0	12500	תב	87	+600	+5	+57
תעש רוגוזין 1.0	3080		889	+58	+1.7	+850
מתכת ומוצריה						
אוקטגון 5.0	1920		310	+85	+4.6	+638
אורדן 0.1	10700		63	+270	+2.6	+16
אורדן 0.5	8980		34	+328	+3.7	+104
כבלים ש	13400	תב	11	+1000	+8.1	+11
התכוף 1.0	12100	תב	37	+1100	+10	+131
התכוף 5.0	7450		190	+200	+2.8	+160
קוספאות פז 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
קוספאות פז 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
מודגן 1.0	620	תב	618	+50	+8.8	+1018
מודגן אפ א	469	תב	300	+39	+9.1	+300
מתכת מרום 1.0	2050		270	−9	−0.4	−153
מתכת מרום אפ 1	494		1253	−6	−1.2	−104
כבלי ציון 1.0	2100		962			
כבלי ציון 5.0	902	תב	2680	+82	+10	+5137
כבלי ציון אפ	720		1096			−416
קרגל 1.0	870		1135	+40	+4.8	+1462
קרגל 5.0	437	תב	2169	+22	+5.3	+2348
נחושתן 0.1	16400		21	+100	+0.6	+14
נחושתן 0.5	6983	קב		+333	+5	+174
עד 3.0	1801	תב	234	+100	+5.9	+693
פקר פלדה 1.0	6480	תב	809	+400	+6.6	+671
קינג 1.0	1256	תב	1294	+114	+10	+1114
קינג 5.0	595		2481			−2131
קליל 1.0	3050	תב	70	+200	+7	+70
קליל 5.0	1510	שב				
שלדות 5.0	2247	תב	415	+147	+7	+626
תעשיות לביש 1.0	960		91			−91
תעשיות לביש 5.0	480		340	+10	+2.1	+340
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה						
אלביט 3.0	464483		29	+6483	+1.4	+53
אלקו 0.1	3750		47	+70	+1.9	+208
אלקו 0.25 ש	2420		150			−53
אלקו 0.25 מ	2383			+3	+0.1	+100
אלקטרה 0.1	12380		16	−60	−0.5	−13
אלקטרה א 0.5	5720		127	+100	+1.8	+151
אלרון 3.0	403000		17			−8
אריית 1.0	31600		261			−100
כלל תעש אלק'	2810		1520	+80	+2.9	+1873
ספקטרוניקס 1.0	1840	תב	1165	+130	+7.6	+1225
ספקטרוניקס 5.0	1210	תב	868	+60	+5.2	+2265
פיכטנגר 1.0	1800		343	+50	+2.9	+193
פיכטנגר 5.0	922		264			−64
ציקלון 1.0	2901	תב	98	−322	−10	−128
ציקלון 5.0	1650		440			−63
קנבשטיין אלק' 1.	3640		40			−40
קנבשטיין אלק' 5.	2840		3			−3
ת.א.ת. 1.0	3465		301	+165	+5	+452
ת.א.ת. 5.0	1420		649	+40	+2.9	+2077
ת.א.ת. אפ 1	12100	שב				
תדיר	6000		14			−12
מוצרי בניה						
א.ב. תעשיות 1.	793	תב	1725	+45	+6	+2202
אלקל 5.0	7570		225			−172
אקרשטיין 1.0	1563		359	+5	+0.2	+200
אקרשטיין 5.0	1150	תב	446	−70	−5.7	−721
בטון תדיר 1.0	12500		4	+350	+2.9	+4
בטון תדיר 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
בר-כון 1.0	4180	תב	80	+321	+8.3	+210
בר-כון 5.0	1445		788	+45	+3.2	+102
המסלול 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
המסלול 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
פרומאבטון 1.0	6330			−6	−0.1	−23
פרומאבטון 5.0	1830			+30	+1.7	+134
מ.ל.ב. 1.0	1049	תב	2074	−117	−10	−2074
מ.ל.ב. 5.0	608	קב		+29	+5	+536
מדול השק בתעש	2959		300			
מואיקה ולפמן 1	14538	קב		+692	+5	+10
מואיקה ולפמן 5	10250		6	+327	+3.3	+9.4
כימיה, גומי ופלסטיק						
אגן 5.0	20560		295	+1080	+5.2	+496
אליאנס ב	1150		165			−88
גל תעשיות 1.0	11500	תב	190	+1000	+9.5	+244
גל תעשיות 5.0	4940		497	+140	+2.9	+542
דקסטר 1.0	3320		230			−230
דשנים 0.1	5100	תב	271	+400	+8.5	+292
דשנים 0.5	1625		2514	+60	+3.8	+2764
חיפה כימ' 10.0	877		2085	+20	+2.3	+4438
טבע ש	55200		67	+600	+1.1	+74
טבע אפ 4	50000		2	+400	+0.8	+18
ליפסקי 1.0	1524		15	+59	+4.7	+127
ים המלח	14500		1250	+300	+2.1	+1735
פטרוכימים 10.0	490	תב	25234	+29	+6.5	+34477
מקסימה 1.0	7000		85	+10	+0.1	+5
מקסימה 5.0	2761		137	+60	+2.2	+550
מקה כימיקל 1.0	3360		100	+160	+5	+50
כנו 1.0	10050		126	+300	+3.1	+108
כנו 5.0	6900		60			−10
קים כימיקל 1.0	5599		62			−44
ת.ג.ל. 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
ת.ג.ל. 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
ת"א 5.0	4515		42			−4
פרומאגים 10.0	12947	כב		−681	−5	−608
תרז א 5.0	3499		200			
עץ, נייר ודפוס						
רפוון 1.0	4000		43	−128	−3.1	−18
רפוון 5.0	2303					
ת.מ.ב. 1.0	3099	תב	1437	+254	+8.9	+1627
ת.מ.ב. אפ 1	2685		294			+21
יאה 1.0	5620		172	+70	+1.3	+68
לבידי אשקלון 1	476		2487	+7	+1.5	+3149
לביאשקלון אפו	750		405	+30	+4.2	+215
מלט ב 0.5	22900		9	+400	+1.8	+48
מפעלי נייר 10.0	175900		48			−49
סקאבדיה 1.0	2050	תב	307	+100	+5.2	+407
רים 0.1	3630		125			
רים 0.4	2200		428			
תעל ב 0.2			—	הפסקת	מסחר	—
תעשיות שונות						
אלומות 1.0	3456		758	+66	+2	+963
אלומות 5.0	2700		590	+90	+3.5	+807
אבוין 1.0	3000		395	+100	+3.5	+627
אבוין 5.0	1842	קב		+88	+5	+2631
המישה יזד	8300		28	+150	+1.8	+140
זיקה 1.0	5000	תב	2	+400	+8.7	+168
זיקה 5.0	2450		74	+50	+2.1	+346
ה.ג.פולק 1.0	7207	תב	182	+655	+10	+257
ה.ג.פולק 5.0	4650	תב	187	+380	+8.9	+437
השקעות בתעשיה						
מרכזת ב 0.1	6160		101	+270	+4.6	+302
כור מב ש	5000000		6			
כלל תעש' 1.0	1284		6061	+40	+3.2	+5292
מפעלי טכנולוגיה	495		672	+2	+0.4	+836
מפעלי טכנו אפו	482		650	+11	+2.8	+1250
חברות השקעה						
אמיקו ש	4797		100	+100	+2.1	+100
אידיבי פתוח 2.0	3655		2344	+140	+4	+3627
אינקובה 0.1	1385		1478			−341
אינקובה 0.5	728		916			−381
אלגר ש	6080		53	+170	+2.9	+126
אלגר מ	6250		14	+300	+5	+167
אלרן ש	2573		940	+123	+5	+1522
אלרן מ	2575		113	+120	+4.9	+255
אמישר בב			—	הפסקת	מסחר	—
אפיק 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
אפיק 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
גחלת 1.0	1210		70	−40	−3.2	−40
הבנה לישראל 1.0	6370	תב	463	+410	+6.9	+554
הבנה לישראל 5.0	3531	תב	750	+321	+10	+1026
וולפסון 0.1	112000		2.8	−3000	−2.6	−1.7
וולפסון 1.0 ש	27400	תב	25	+1400	+5.4	+19
אמפא א 0.5	11300		131	+400	+3.7	+79
מפעלים השק ש	3900		692	+100	+2.6	+1192
כלל השק	4120	תב	866	+300	+7.9	+1094
דיסקונט השק ש	2061		4186	+61	+3.1	+8010
מזרחי השק ש	15015		34	+715	+5	+78
כור השקעה 1248	9850		10	+250	+2.6	+45
חירון 1.0	2020	בנ	54	+20	+1	+21
חירון 5.0	801		1083	+21	+2.7	+812
יצוא א	10500	תב	171	+700	+7.1	+328
ירדן א 0.1	3740	תב	791	+289	+8.4	+1532
כלל 10.0			—	הפסקת	מסחר	—
כלל 50.0			—	הפסקת	מסחר	—
לנדקו 0.1	7797					
לנרקו 0.1	2387	תב	100	+217	+10	+94
מגור 0.1	550		1287			
מגור א 0.5	365		1695	+6	+1.7	+534
עזר השק ב 0.1	2390	תב	248	+217	+10	+351
עזר השק ב 0.5	1200		676			−390
פז השק ש	19280		109	+500	+2.7	+207
פמה א 0.1	8609		65	+130	+1.5	+134
פמה 0.5	4600		352	+100	+2.2	+103
פריון ב 2.5	2900	תב	1046	+220	+8.2	+1786
שחל (אריה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
שחל אריה אפ ב			—	הפסקת	מסחר	—
שחל (אריה שה 1			—	הפסקת	מסחר	—
מחקר ופיתוח						
אמצעים מתוחכ'			—	הפסקת	מסחר	—
גליל טכנולוגיות	460	תב	2588	+25	+5.8	+3985
חיפושי נפט						
דלק חיפושים 1.0	2760		241	+100	+3.8	+275
דלק חיפושים 5.0	1365		100			−38
דלק חיפ' אפ 2	755		948	+35	+4.9	+1538
פז חיפושי נפט	12650		111	+350	+2.9	+122
מראיל 1.0	2297	תב	108	+209	+10	+309
מראיל 5.0	999		574			−357
י.ו.א.ל. 5.0	1330		899	+37	+2.9	+648
מ.ג.ע. 1.0	1995		140	+40	+2.1	+140
מ.ג.ע. 5.0	1000	תב	579	+51	+5.4	+490
סיסמיקה 1.0			—	הפסקת	מסחר	—
סיסמיקה 5.0			—	הפסקת	מסחר	—
פראיל ב 0.3	3340		72			−80
צנאמרינגס 1.0	264	תב	1452	+15	+5.2	+3974
צנאמרינגס 5.0	186	תב	2074	+16	+9.4	+7827
צנאמלגס אפ 2	504	תב	139	+39	+8.4	+158
נפטא ש	1530000		1			
מניות במט"ח						
גזית מ	241					

גלגל הבורסה / יהודה שרוני

עליות חדות בכל ענפי המסחר

יום המסחר הראשון שלאחר פירסום דו"ח ועדת בייסקי, היה, כצפוי, חיובי. למניות בכל ענפי המסחר הופיעו ביקושים גדולים שסופקו בעליות שערים תלולות. ל־16 ניירות ערך נרשמו קונים בלבד. סוחרים מסבירים את התפנית החיובית בעובדה שהבורסה הגיבה באיפוק לפירסום דו"ח בייסקי. הבורסה יוצאת היום לפגרה עד יום א'. ההערכה היא שבשבוע שלאחר הפגרה, ימשיכו שערי המניות לעלות, אם כי בצורה סלקטיבית.

מדד יומי		שינוי ב%
מדד מניות כללי	113.13	+1.51
כללי ללא בנקים	103.38	+2.61
מדד אג"ח כללי	104.21	+0.10
אג"ח צמוד מדד	104.65	+0.27
אג"ח צמוד מט"ח	99.18	−0.52

עוד עליה למניות ההסדר

מניות ההסדר משיכות לעלות. רמת התשואה לפדיון על מרכיבן שבה וירדה אל מתחת ל־12 אחוז. עלייה חדה יחסית של 1.5 אחוז היתה במניית בנק הפועלים. שלשום פרסם בנק הפועלים את תוצאותיו העיסקיות, ועקב כך הפסק המסחר. העלייה החדה אתמול הינה בבחינת תיקון טכני. עליות מתונות יותר היו במניות בנק לאומי ואי.די.בי. בסוחה מסבירים כי רמת התשואה לפדיון תישאר ברמתה הנוכחית למשך תקופה ארוכה יחסית, בתנאי שלא יחולו התפתחויות מקרו כלכליות יוצאות דופן.

תשואה שנתית ריאלית ב%	
בל"ל 0.1	12.09
הפועלים ש	11.86
אי.די.בי. רג	12.04
דיסקונט א	11.71
המזרחי ש	11.63

קונצרן כלל פירסם הדו"חות

כלל ישראל פירסם אתמול את תוצאותיו העיסקיות לשנת 1985. הקונצרן עבר מהפסד בשנה הקודמת, לרווח של 5 מיליון ש"ח השנה. חברת כלל ברלן לעומת זאת הפסידה 910 אלף ש"ח לעומת הפסד של 399 אלף ש"ח בשנה הקודמת. החברה תחלק 200 אחוז מניות הטבה. התוצאות הסבירות יחסית של הקונצרן נוטעות את התקווה להמשך הפעילות החיובית במניותיו. כך, למשל, מניית כלל תעשיות עלתה אתמול ב־3.2 אחוז וזאת לאחר תקופה ארוכה של ירידות שערים. גם במניות החברות האחרות היתה פעילות חיובית ושעריהן נטו לעלות. ביקושים גדולים במחזור הורגשו למניות הסנה, דלק, נכסים ובנין. ענפים בהן ניכרה פעילות יוצאת דופן היו ענף מניות חברות הבטוח, וענף מניות הבנקים למשכנתאות. ביקושים גדולים מהרגיל למניות מאגרי בנייה הביאו לרישום שער קונים בלבד למנייה. הפעילות הערה במניות חמן נמשכה גם אתמול. שער המנייה עלה ב־8.9 אחוז.

עליה בהיקף הפעילות באג"ח ובמק"מ

בהיקף הפעילות באיגרות החוב ובמלוות קצרי המועד היתה אתמול עלייה לעומת הימים האחרונים. שערי איגרות החוב צמודות המדד נטו לעלות במחזור מסחר של 5.7 מיליון דולר. היקף הפעילות במק"מ הסתכם ב־5 מיליון דולר.

הנפקה	ימים לפדיון	שער	תשואה חודשית
516	8	99.66	+1.30
526	14	99.40	+1.32
536	22	99.05	+1.33
546	28	98.80	+1.32
556	35	98.45	+1.37
616	42	98.10	+1.40
626	—	—	—
636	56	97.15	+1.58
646	63	97.10	+1.43
716	70	96.70	+1.47
726	—	—	—
736	84	95.80	+1.57

זקוק דחוף למודעה?

מודעכון

לשרותך 24 שעות ביממה

03-38 38 38

לבעלי כרטיסי אשראי בלבד

שערי קרנות הנאמנות

הקרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	השינוי נקודות	השינוי היומי אחוזים
אב	3769.90	3715.44	60.16	1.65
אבוקה	29476.64	28540.16	594.03	2.13
אביב	30055.10	29783.82	45.45	0.15
אגוז	194.34	190.52	−0.01	−0.01
אייר	1279.18	1253.86	6.15	0.49
אורם	1603.94	1573.54	30.75	1.99
אופיר	1488.75	1459.15	5.14	0.35
אור	414.21	405.51	2.19	0.54
אורין	158.65	155.41	−2.92	−1.84
אור-לי	20065.83	19818.91	148.48	0.75
אורן	578.97	567.63	4.65	0.83
אייל	2886.66	2830.59	13.98	0.50
איילת	3785.93	3701.33	8.29	0.22
אירים	3951.94	3866.56	−14.96	−0.39
איתן	557.28	545.66	3.61	0.67
אלון	494.46	484.09	0.73	0.15
אלמוג	570.88	559.64	2.68	0.48
ארז	627.62	615.78	12.88	2.14
אש	113.30	110.83	0.68	0.62
אשל	161.82	158.64	−4.61	−2.82
אתרוג	187.63	185.79	1.53	0.83
בדולח	1642.67	1611.09	27.44	1.73
ברוש	366.32	359.15	4.56	1.29
ברק	375.23	367.78	3.97	1.09
ברקת	758.26	743.34	3.76	0.51
גביש	1112.75	1090.90	9.71	0.90
גבע	823.35	810.85	4.01	0.50
גורן	551.65	548.93	4.35	0.80
גיא	7541.23	7429.47	28.19	0.38
גיל	2175.90	2134.25	30.12	1.43
גלית	499.15	493.07	2.62	0.53
דובדבן	275.77	273.10	4.18	1.55
דוכיפת	525.59	515.28	3.55	0.69
דולב	194.86	190.74	0.42	0.22
דורון	1205.23	1182.46	5.75	0.49
דנית	216.19	212.03	0.46	0.22
דליה	388.40	380.75	5.08	1.35
דרור	3186.99	3127.19	59.72	1.95
דקל	263.37	[illegible]	5.64	2.23
הדס	28072.85	27816.58	461.14	1.69
זהר	392.70	384.97	2.90	0.76
זהבית	2476.17	2422.22	3.19	0.13
זוהר	15487.46	15256.56	67.35	0.44
זיו	14735.14	14515.38	65.71	0.45
זמיר	626.28	614.15	14.95	2.49
חוחית	132.14	129.24	−0.56	−0.43
חליפין	107.88	107.60	0.39	0.36
חלמיש	553.90	542.85	3.02	0.56
חן	106.80	106.37	0.54	0.51
טופז	1177.92	1150.95	2.06	0.18
טל	4010.15	3962.94	3.29	0.08
יובל	622.01	609.84	4.14	0.68
יהלום	1540.95	1512.02	32.15	2.17
ישרות	31539.41	31248.57	450.25	1.46
יערה	536.29	524.47	2.07	0.40
כוכב	726.21	712.36	16.39	2.35
כחל	120.03	117.67	0.76	0.65
כלנית	429.73	421.27	5.30	1.27
כספית	620.55	614.15	5.31	0.87
כרמל	115.64	113.31	−0.47	−0.41
כתר	890.99	873.74	0.84	0.10
להב	3362.21	3297.66	37.04	1.14
לפיד	9853.58	9662.62	195.93	2.07
לקט	1436.50	1407.42	5.56	0.40
לשם	762.47	746.99	3.48	0.47
מבחר	940.60	921.89	3.93	0.43
מבטח	2689.00	2664.20	12.00	0.45
מגן	199.62	196.79	0.11	0.06
מגוון	2530.60	2507.50	26.30	1.06
מגל	593.00	581.47	3.99	0.69
מור	1131.90	1116.10	22.80	2.09
מורן	608.81	603.04	8.61	1.45
ממון	23936.82	23308.96	105.71	0.46
מימר	728.52	714.53	2.43	0.34
מעוף	2945.60	2888.30	40.80	1.43
מעיין	652.46	640.31	1.83	0.29
מקשה	791.99	776.70	2.81	0.36
מרגלית	968.23	949.43	14.70	1.59
מרום	924.18	906.31	4.40	0.49
נגה	20195.75	19895.60	141.25	0.72
נטיף	584.24	573.27	15.12	2.71
נטע	361.55	354.56	3.06	0.87
נילי	3771.56	3714.96	69.98	1.92
סביון	427.96	419.54	8.49	2.07
סגולה	118.17	115.80	0.31	0.27
סלע	791.84	775.96	3.29	0.43
סנונית	547.86	537.09	3.71	0.70
סער	592.63	581.45	4.25	0.74
ספיר	535.21	532.55	3.91	0.74
עדיף	623.49	611.80	7.87	1.30
עידית	1588.67	1557.70	32.94	2.16
עידן	5622.31	5539.13	63.94	1.17
ענבר	1196.30	1169.59	3.28	0.28
ענת	1968.25	1954.46	6.89	0.35
עפרוני	527.43	515.79	2.58	0.50
ערמון	148.97	146.03	−3.58	−2.39
פיא	1199.59	1175.97	11.66	1.00
צבר	534.15	523.63	3.46	0.67
צופית	511.87	501.81	1.69	0.34
צמיד	821.73	803.93	1.41	0.18
צמיחה	6061.14	5971.73	85.29	1.45
צפורת	1487.05	1458.12	9.62	0.66
קלע	1656.34	1648.07	17.33	1.06
רונית	15016.07	14907.98	51.56	0.35
רקפת	501.60	491.72	7.26	1.50
רשף	649.74	635.81	3.68	0.58
שבלים	616.21	604.11	4.17	0.70
שהם	833.92	813.89	0.80	0.10
שירה	30717.47	30114.38	398.01	1.34
שמיר	66264.05	64949.93	269.61	0.42
שנהב	519.87	512.43	13.29	2.66
שסק	549.64	536.19	9.57	1.82
שקד	161.27	158.05	−0.94	−0.59
תאנה	167.25	165.66	2.98	1.83
תבור	725.78	715.72	1.83	0.26
תדהר	353.82	352.06	5.71	1.65
תהילה	97.90	95.76	−0.17	−0.18
תירוש	394.90	390.12	2.53	0.65
תמר	177.67	176.68	0.10	0.06
תמח	174.22	172.93	−0.10	−0.06
תרשיש	1255.28	1230.62	7.96	0.65
תשרי	370.22	364.87	3.68	1.02

שערי אגרות החוב

3% מלווה מדינה (הצמדה 100%)

סדרה	שער	שינוי בנק'
3601	31950	+169
3602	29215	+97
3603	27134	+81
3604	24388	+115
3605	22224	+13
3606	21018	+111
3607	19535	+105
3608	18487	+101
3609	17624	+186
3610	15895	+170
3611	15355	+166
3612	15207	+165
3613	14193	+89
3614	13622	+87
3615	12575	+81
3616	11511	+76
3617	10761	+71
3618	10209	+68
3619	9393	+65
3620	8875	+71
3621	8430	+69
3622	7600	+63
3623	7251	+44
3624	6946	+42
3625	6226	+52
3626	5758	+49
3627	5339	+46
3628	4896	+37
3629	4587	+36
3630	4335	+34
3631	3986	+26
3632	3753	+25
3633	3545	+24
3634	3118	−4
3635	2948	−4
3636	2897	−4
3637	2717	−34
3638	2529	−32
3639	2314	−30
3640	1921	+16
3641	1665	+14
3642	1476	+25
3643	1281	+22
3644	1162	+1
3645	1048	+1

4.25% מלווה מדינה

סדרה	שער	שינוי
3701	856.1	+0.4
3702	688.8	−20.2
3703	582.5	+0.3
3704	498.7	+0.3
3751	262.8	+0.1
3752	185.1	−2.8
3753	100.6	−2.8
3901	98.9	+1.8
3902	94.2	+1.7
3903	93.4	+1.7
3904	91.9	+1.7

4.25% שגיא

סדרה	שער	שינוי
4102	114.4	+0.9
4103	109.8	+0.9
4104	106.2	+0.8
4301	104.7	— —
4302	99.7	— —
4303	99	+0.1
4304	97.4	+0.1

4% מלווה פיתוח (הצמדה 90%)

סדרה	שער	שינוי
3106	246500	— —
3107	250900	+1600
3108	235000	+850
3109	231750	+250
3110	230800	+900
3111	224500	+700
3112	225000	+1600
3113	224400	+700
3114	217050	+700
3115	217900	+3000
3116	207000	+500
3117	217000	+900
3118	208000	— —

4%, 6%, 7% פיתוח (הצמדה 80%)

סדרה	שער	שינוי
3201	179200	+200
3202	179000	+300
3203	177800	+800
3204	176000	+3000
3205	173800	+2900
3206	168500	— —
3210	168500	+3000
3211	164400	— —
3212	160700	— —

סדרה	שער	שינוי
3213	158000	+3600
3214	152100	+3500
3501	147800	— —
3502	145600	— —
3503	133000	+3000
3504	127300	— —
3505	129430	+3770
3521	124764	+70
3524	113052	+54
3522	119755	+67
3523	113153	+64
3525	110664	+139
3526	115404	+154
3527	115101	+151
3528	110129	+151
3529	109418	+63
3530	106862	+62
3531	106581	+61
3532	103460	+59
3533	103306	+59
3534	97418	+56
3535	98070	+56
3539	92393	+55
3536	98005	+55
3537	97895	+55
3538	92144	+52
3540	91972	+52
3541	88866	+50
3542	88750	+50
3543	84421	+48
3544	84439	+48
3546	82363	+47
3547	82178	+47
3548	82085	+47
3550	77803	+44
3551	77497	+44
3545	81623	+68
3549	77090	+65
3552	70743	+60
3554	70595	+54
3555	70595	+54
3553	70149	+137
3571	63465	+128
3556	68226	+704
3558	71101	+729
3559	68587	+705
3560	64930	+684
3561	64750	+685
3557	67512	+33
3572	64052	+37
3573	63950	+36
3574	58949	+34
3577	58893	+33
3578	54405	+32
3575	58801	+138
3576	58634	+138
3579	54115	+130
3580	51034	+314
3581	46424	+292
3582	42823	+276
3583	39807	+262
3584	37403	−133
3585	35461	−129
3586	32111	−120
3588	32064	−126
3587	32451	+99
3591	30845	+94
3592	30811	+95
3593	30759	+95
3589	29480	+14
3594	29318	+17
3590	29332	+14
3595	29155	+17

5% מלווה פיתוח (ברירה כפולה)

סדרה	שער	שינוי
2001	120941	+323
2002	120597	+324
2003	116018	+67
2004	116880	+68
2005	109461	+63
2006	109284	+53
2007	107178	+51
2008	106468	+176
2012	107571	+191
2015	104773	+190
2009	107600	+53
2010	110325	−497
2011	108182	−488
2013	108064	−508
2014	105301	−498
2016	106127	+237
2018	103363	+238
2021	100003	+236
2017	102763	+276
2019	102480	+285
2020	99479	+275
2022	94150	+53
2023	94247	+229
2024	88688	+883
2027	85526	+878
2031	79151	+865
2025	89517	+437
2026	89217	+438
2028	85838	+49
2030	81625	+47
2029	81159	+169
2033	74686	+162
2035	68546	+152
2032	79940	+130
2034	75520	+125
2036	69322	+117
2037	66833	+33
2052	57965	+31
2038	66685	−746
2040	66278	−737
2051	62719	−717
2039	65312	+721
2041	61825	+699
2053	57533	+33
2054	54249	+30
2056	50238	+27
2058	45736	+25
2060	42222	+23
2055	55414	+29
2057	51336	+27
2059	46728	+25
2061	33917	+17
2062	34976	+1035
2063	31822	+15

רמון

סדרה	שער	שינוי
7001	244.1	−0.1
7002	236.6	−0.1
7003	225.1	−1.8
7004	207.8	−1.7
7005	196.7	+2.2
7006	182.6	−0.7
7007	171.4	+0.2
7008	162.9	+0.1
7009	156.7	−1.5
7010	149.2	−0.3
7011	140.3	+0.2
7012	139.6	+0.2
7013	132	+0.5
7014	114.9	+0.3
7015	94.8	−0.3
7016	94.3	−0.2
7017	96.5	−0.3
7018	96.3	−0.3
7019	96.7	−0.3
7020	96.6	−0.2
7021	95.7	−0.2
7201	94.5	−0.8

גלבוע

סדרה	שער	שינוי
6101	12514	−28
6102	7411	−142
6103	6823	−10
6104	6216	−100
6105	5889	−96
6106	5741	−64
6107	5530	−61
6108	3981	−47
6109	3790	−45
6110	3727	−44
6111	3072	−21
6112	3010	−25
6113	2020	−33
6151	780.9	−20.5
6152	747.5	−19.7
6153	653.3	−13.3
6154	641.6	−13.1
6155	425	−12.5
6156	338	−8.7
6157	250.9	−6.4
6158	237.7	−6
6159	205.4	−6.6
6160	190	−4.3
6161	183.8	−4.2
6162	170.8	−0.4
6163	154.8	−4.2
6164	148.6	−4
6165	143.2	−0.3
6166	131.5	−4
6167	128.5	−3.9
6168	126.5	−3.9
6169	119.4	−5.4
6170	113.6	−6.1
6171	84.5	−0.2
6172	84.3	−0.2
6801	90.5	−0.2

ארמון

סדרה	שער	שינוי
2501	153.8	+0.1
2502	151.2	+0.1
2503	146.4	+0.1
2504	153.2	— —
2505	147.5	+0.1
2506	143.3	+0.9
2507	138.4	+0.9
2508	103.8	−0.2

אחרים

	שער	שינוי
אלסינט	59.4	— —
תדיראן	94.2	+0.3
זהב היש	180.4	+3.8
דייק הש	195.1	+1
כור הג	176	+1
כלל הג	479.9	— —
מלצפ ר	285	— —
מלצפ מ	369	— —
מלצפ י	457.3	+15.3
סול בנ	189	— —
תיעוש	184.5	+2.5

שערי מטבע חוץ 22.4.86

המטבע	בנק לאומי מזומנים קניה	בנק לאומי מזומנים מכירה	בנק לאומי העברות והמחאות קניה	בנק לאומי העברות והמחאות מכירה	בנק הפועלים מזומנים קניה	בנק הפועלים מזומנים מכירה	בנק הפועלים העברות והמחאות קניה	בנק הפועלים העברות והמחאות מכירה	בנק דיסקונט מזומנים קניה	בנק דיסקונט מזומנים מכירה	בנק דיסקונט העברות והמחאות קניה	בנק דיסקונט העברות והמחאות מכירה	שער יציג	השינוי היומי
1 דולר	1.44	1.50	1.4644	1.4826	1.44	1.51	1.4639	1.4821	1.44	1.50	1.4659	1.4843	1.4742	−0.0027
1 לישט"ש	2.19	2.28	2.2303	2.2580	2.19	2.29	2.2265	2.2544	2.19	2.30	2.2332	2.2613	2.2445	0.0136
1 מארק גרמני	0.66	0.69	0.6708	0.6792	0.66	0.69	0.6706	0.6789	0.66	0.69	0.6714	0.6799	0.6746	0.0053
1 פרנק צרפתי	0.20	0.21	0.2102	0.2128	0.20	0.22	0.2102	0.2129	0.20	0.22	0.2101	0.2128	0.2115	0.0016
1 גולדן הולנדי	0.58	0.61	0.5938	0.6012	0.58	0.61	0.5941	0.6015	0.58	0.61	0.5945	0.6020	0.5974	0.0043
1 פרנק שווייצרי	0.79	0.82	0.7989	0.8088	0.78	0.82	0.7995	0.8095	0.78	0.82	0.8001	0.8102	0.8041	0.0064
1 כתר שוודי	0.20	0.21	0.2073	0.2099	0.20	0.21	0.2072	0.2097	0.20	0.21	0.2075	0.2101	0.2086	0.0012
1 כתר נורבגי	0.21	0.22	0.2099	0.2126	0.21	0.22	0.2098	0.2125	0.20	0.22	0.2102	0.2128	0.2113	0.0011
1 כתר דני	0.18	0.19	0.1810	0.1833	0.18	0.19	0.1814	0.1837	0.17	0.19	0.1814	0.1827	0.1825	0.0014
1 מרק פיני	0.29	0.30	0.2946	0.2983	0.28	0.30	0.2951	0.2988	0.29	0.30	0.2954	0.2991	0.2972	0.0020
1 דולר קנדי	1.04	1.08	1.0581	1.0712	1.04	1.09	1.0562	1.0694	1.04	1.09	1.0587	1.0720	1.0649	−0.0002
1 דולר אוסטרלי	1.00	1.10	1.0697	1.0830	1.03	1.11	1.0706	1.0840	1.04	1.11	1.0708	1.0842	1.0777	0.0092
1 ראנד דרא"פ	0.55	0.61	0.7322	0.7413	0.44	0.74	0.7315	0.7406	0.49	0.67	0.7314	0.7406	0.7370	−0.0029
10 פרנק בלגיים	—	—	0.3277	0.3318	—	—	0.3279	0.3319	—	—	0.3281	0.3322	0.3301	0.0028
10 שילינג אוסטריים	0.94	0.98	0.9546	0.9665	0.94	0.98	0.9537	0.9656	0.93	0.98	0.9555	0.9675	0.9610	0.0075
1000 לירות איטלקיות	0.95	1.00	0.9759	0.9881	0.96	1.02	0.9768	0.9890	0.95	1.02	0.9785	0.9908	0.9830	0.0075
100 ינים יפאניים	0.85	0.88	0.8650	0.8757	0.85	0.89	0.8638	0.8746	0.85	0.89	0.8663	0.8772	0.8699	0.0102

שערים בינבנקאיים

אתמול, צהריים, 22.4.1986 באירופה

מסירה מידית (ספוט)

$ ארצות הברית	1.5225/1.5235	ל"ש שטרלינג
מרקים גרמניים	2.1830/2.1840	ל"ש ארה"ב
גולדנים הולנדיים	2.4655/2.4675	"
פרנקים שווייצריים	1.8320/1.8335	"
פרנקים בלגיים	44.67/44.70	"
פרנקים צרפתיים	6.9700/6.9740	"
לירטות איטלקיות	1498.00/1499.00	"
ינים יפאניים	169.20/169.35	"
$ ארצות הברית	1.1659/1.1664	לס.ד.ר.

שער הזהב $ 344.15 ארה"ב אונקיה לונדון פיקסינג

מסירה עתידית (פורוורד)

	ל"ש/$	מר"ש/$	מ"ג/$
1 ח'	1.5170/1.5181	1.8274/1.8294	2.1785/2.1800
3 ח'	1.5097/1.5110	1.8208/1.8223	2.1707/2.1722
6 ח'	1.5000/1.5015	1.8080/1.8105	2.1582/2.1602

הנתונים נמסרו על־ידי בנק דיסקונט לישראל בע"מ

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

אחרי 23 שנה: תואר להפועל פ"ת

ה"תאומים הסיאמיים" של ניר לוין

גביע הטוטו

מאת משה הר-געש

הקטע ששיפר לי אמש אחד מעמיתי יכול, כנראה, להתרחש רק בישראל. זה היה דקות ספורות לאחר שאריה זייף, יו"ר מועצת ההימורים, העניק באיצטדיון רמת-גן את גביע הטוטו לאיתן בורדיניק, קפטן הפועל פתח-תקוה. אחד השחקנים בכחול הציע בתמימות לערוך את ההקפה המסורתית לאחר הניצחון בגמר על הפועל באר-שבע (2—1). השוער רפי גדבי, שהיה אחד מגורמי הניצחון, העיף מבט אל היציעים הקרובים ואמר: "אין קהל בשביל הקפה". הוא הוכיח והסתפק באיקספוזר צילומים למזכרת עם הגביע, על כר הדשא רחב הידיים.

העובדה שבגמר גביע הטוטו חזו כמה מאות צופים בלבד לא גרעה מאומה משמחת הניצחון של שחקני פתח-תקוה. אחד מהם היטיב להסביר את ההתרגשות: "במשך עשרים וחמש שנה לא זכה הפועל פתח-תקוה בתואר כלשהו", זכר לתקופה הגדולה והבלתי נשכחת של שנות החמישים והשישים, בהן גרף המועדון תארי אליפות בסטוריות אחרי השנה.

סיפור הניצחון התמקד ב"אס" של הפועל פתח-תקוה, החלוץ ניר לוין, הוא שהכריע למעשה את המשחק בשני מיבצעים אופייניים, שהוכיחו מעט "תאומים סיאמיים". בדקה ה-30 פרץ לוין באגף ימין, הגביה למרכז ועופר נוהרי נגח לרשת (1—0). בדקה ה-51 שב פריצה סוחפת של ניר, הפעם באגף שמאל — הגבהה למרכז, והפעם הגיע תורו של צעיר אחר, אלון חזן, להכניע את זכובביצקי בנגיחה (2—0). בה משך הפעם הפועל באר-שבע רק לצמצם מנקודת ה-11 בדקה ה-73. יוסי אוחנה הוכשל ברחבה, יוסי שושני בעט בחוזקה והבקיע את גדבי, למרות שזינק לפינה הנכונה.

חזן לא התרגש במיוחד ואמר בסיום: "הגיע הזמן שגם אנחנו נזכה בתואר. טוב לסיים את העונה עם טעם מתוק". גם ניר לוין לא יצא מגדרו: "אני שמח שחזרתי לכושר. הייתי חייב זאת לקבוצה". בורדיניק לא ניסה כלל להסתיר את התרגשותו: "שגעון, פעם ראשונה אני מניף גביע". גם הבלם ניר אלון היה נרגש: "זה גביע מכובד".

הפועל באר-שבע הציג משחק מאוזן ונאה לעין בעיקר במרכז המגרש, אך חלוציו היו בלתי יעילים וגם יכולת טובה של השוער גדבי היתה עוזרת. הפועל פתח-תקוה התבסס על כדורים ארוכים לחלוצים ומשחק בטוח, ובסופו של דבר השיג את מבוקשו. "הם שיחקו יותר כדי לנצח", הודה בסיום אלי וייצמן, החלוץ המאכזב של הפועל באר-שבע.

מיבצעי כדורגל ראויים לשמם היו אלי במינון דל, אך לעומת זאת היו במישחק שפע סיפורים: חיים בר-שאנן, הקשר של המנצחים שעבר השנה מהפועל באר-שבע וזכה בתואר ראשון דווקא נגד קבוצת נעוריו, המנוסה מאמן המנצחים נחום סטלמך — הסגל המפואר של הפועל פתח-תקוה הגדולה — שאמר בסיום: "הם שיחקו חזק יותר, כל הכבוד להם".

הפועל פתח-תקוה — הפועל באר-שבע 2—1 (1—0)

השער לבאר-שבע: יוסי שושני (73, מ-11 מ').

★ המצטיין: ניר לוין.

● הפועל פתח-תקוה: גדבי, קייסי, בורדיניק, ניר אלון, סבג, גיא לוי, נוחמה, עזר לוין, בר-שאנן, חזן, לוין, נוהרי, (רונן הלל). המאמן: דרור ברנר.

● הפועל באר-שבע: זכובביצקי, ברזומר, חורי, אילוז, גונן, סולטן (שלמלית), ראובן (אבוטבול), עזרן, שושני, וייצמן (לוין), אוחנה. המאמן: נחום סטלמך.

שפט יצחק אודגר, 500 צופים באיצטדיון רמת-גן.

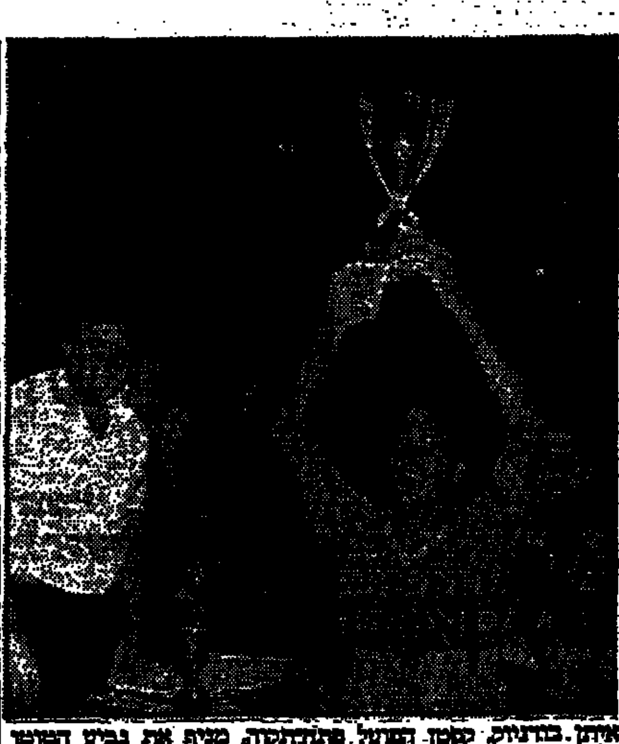

איתן בורדיניק, קפטן הפועל פתח-תקוה, מניף את גביע הטוטו שהוענק לו ע"י אריה זייף (משמאל), יו"ר מועצת ההימורים (צילום: אריה קנפו).

עונש רדיוס למכבי שעריים ● אלי כהן הורחק ל-4 מישחקים

מאת סופר "ספורט הארץ"

בית הדין המשמעתי של ההתאחדות לכדורגל הטיל אמש עונש רדיוס למישחק אחד עם קהל, במרחק 50 ק"מ, על קבוצת מכבי שעריים. הקבוצה הועמדה לדין המשמעתי בגלל התנהגות בלתי ספורטיבית של קהל אוהדיה בי מישחק הליגה נגד מכבי תל-אביב בשבת האחרונה.

מישחק הליגה הביתי הבא של מכבי שעריים יהיה נגד מכבי יפו, במחזור הבא. כן נקנסה הקבוצה בסכום של 500 שקלים חדשים. היו"ר אבשלום צומן זוכה מהוצאות הספק.

אלי כהן, קשר הפועל תל-אביב שהורחק במישחק הגביע עם מכבי חיפה, הושעה לארבעה מישחקים בפועל וחודש על תנאי. שחקנים נוספים מהליגה הלאומית הושעו בגלל הרחקה או צבירת כרטיסים צהובים: שלום תקוה ואלעד קורן ממכבי נתניה לשני מישחקים, יורם בריעקב מהפועל באר-שבע לשלושה מישחקים, שלומי שטייקר מהפועל חיפה לשני מישחקים, יעקב כהן-צדק ממכבי יפו לשלושה מישחקים, אלי אזן מהפועל באר-שבע לשני מישחקים, אשר סלומון ממכבי יבנה לשלושה מישחקים, חיים אוחלאי ממכבי יבנה — הפסקת פעילות לחודש וחודש על תנאי.

שלום תקוה יוזמן לסגל למישחק נגד ארגנטינה

כדורגל

מאת משה הר-געש

שלום תקוה, החלוץ הצעיר והכשרוני של מכבי נתניה, יוזמן לסגל הנבחרת הלאומית לקראת מישחק הרעים הבינלאומי עם נבחרת ארגנטינה שיהיה ב-4 במאי, במסגרת טכס הכתרת כדורגלן העונה מטעם העיתון "הארץ". כך אמר אמש יוסף מירמוביץ', מאמן נבחרת ישראל. מאמן הנבחרת מבקש להתחיל בהכנות כבר בשבוע הבא ולקיים אימון ביום ב', אך הוא יבדוק את האפשרות עם מאמני הקבוצות. מירמוביץ' אמר כי יזמין יותר מעשרים שחקנים כדי שאפשר יהיה לבצע חילופים רבים, בלי להטיל את העומס על מספר קטן של שחקנים.

וויליאמס: 13 אלף דולאר והתנצלות

מאת סופר "ספורט הארץ"

אל וויליאמס יבטל את תביעתו המשפטית נגד אנשי הפועל תל אביב ומועצת פועלי תל אביב, לאחר שהגיע אתמול לפשרה עם האגודה בעניין החוב הכספי. וויליאמס יקבל סכום השווה ל-13 וחצי אלף דולארים (כמחצית הסכום שהוא טען לו מהאגודה) ובתמורה יבטל את התביעה שהגיש. השחקן יוותר גם על זכותו לתבוע מהפועל תל אביב תביעות נוספות.

במהלך הפגישה בין וויליאמס, נתן אמיר (נציגו), אלי מילר ואברהם פלדה, התנצל הכדורסלן על שפגע בפלדה לפני כשבוע וביקש את סליחתו. פלדה קיבל את ההתנצלות. אל וויליאמס יעזוב את ישראל בימים הקרובים.

אליפות העולם בכדורעף לקטועי גפיים תתקיים בישראל בין ה-25 ל-31 במאי בבית הלוחם באפקה. באליפות ישתתפו נבחרות מערב גרמניה, אנגליה, צרפת, פולין, ארה"ב וישראל.

בגמר גביע הטוטו לליגה הארצית

ניצחון 3—2 לחדרה על עכו בשלושער של רונן שפירא

מאת דוד [illegible]

הפועל חדרה היה ראוי לזכות בגביע הטוטו לליגה הארצית, לאחר ניצחון דחוק של הרגע האחרון על הפועל עכו (3—2). חדרה הצליחה להשוות פעמיים לאחר פיגור, ולבסוף בסיום, היא ניצלה את מישקה הטכני על מנת להתפרץ טוב יותר במגרש רחב הידיים ולהגיע לשער הקבוצה מגבר. לא היתה קבוצה טובה מאוד, עכו, שהקנה מראש עיקשים ואת שני שעריה כבשה לאחר טעויות בהגנה החדרתית.

המנצחים מחדרה יזמו התקפות בשורה, אך מעבר שנה בגיום סחר, ולוי אוחנה ניצל את הטעות והבקיע 1—0. חדרה המשיכה ללחוץ וארבע דקות להפסקה השווה רונן שפירא, המצטיין במגרש, ל-1—1. בדקה ה-57, בהתקפה בודדת של עכו, שב תיעתע לוי אוחנה בהגנת חדרה וכבש שנית (2—1). אבל החדרתים לא הרימו ידיים ובדקה ה-75 הקשית מאסי כדור, וזו שפירא נגח לרוחב השער ורונן שפירא המשיך בנגיחה תוך זינוק (2—2).

דקת הסיום עשתה צדק עם החדרתים כשרונן שפירא השלים שלושער פרטי, אחרי שרוחק מקרוב את שער הניצחון ממסירה של שטיינברג.

הגביע הוענק בסיום לקפטן הפועל חדרה, עמי אלהרר, על ידי חיים גלובינסקי.

הפועל חדרה — הפועל עכו 3—2 (1—2)

השערים לחדרה: רונן שפירא (41, 75, 89), השערים לעכו: לוי אוחנה (30, 57).

★ המצטיין: רונן שפירא.

● הפועל חדרה: עטיה, סחר (סלומון), אלהרר, דיין, שפירא, עזרן, שמואל (שטיינברג), גולן, בראשי, מאסי, רונן שפירא, אבו מוך. המאמן: דב עמנה.

● הפועל עכו: אברהמי, רע'קוני, צבאלי, מוסקוביץ, בן אבו, מוחמד, אודי, ועמרו, אוחנה, רווה, חלפון. המאמן: רוני רוחה.

שפט יצחק יוגב, 300 צופים באיצטדיון רמת-גן.

"לילה מכסיקאי" באירופה

המיפגש המסורתי בין אנגליה לסקוטלנד בוומבלי — במוקד חמישה מישחקי חימום שאולי יגלו טפח נוסף לפני המונדיאל

מונדיאל 86

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). שלוש הנציגות הבריטיות למישחקי המונדיאל במכסיקו יהיו הערב בפוקוס עולה במישחקי הכנה אחרונים. בסך הכל יערכו הערב חמישה מישחקים בינלאומיים באירופה, בהם יהיו מעורבות תשע נבחרות שיתחרו בשלב הגמר של הטורניר העולמי.

באיצטדיון "וומבלי" יהיה המיפגש השנתי בין אנגליה לסקוטלנד, שיעמוד בסימן היעדרם של כמה שחקני מפתח בשתי הנבחרות. בובי רובסון, מנהל נבחרת אנגליה, אומר שכבר ידוע לו ההרכב שיתייצב למישחק הפתיחה של אנגליה במונדיאל ב-3 ביוני נגד פורטוגל. זה לבטח לא יהיה ההרכב שיציב הערב מול הסקוטים. מכבו ייעדרו הקפטן בריאן רובסון, החלוץ המרכזי גארי לינקר והשוער השני לישני, גארי ביילי, שנפגע אתמול בברכו בעת אימון ועלול להחמיץ את המונדיאל.

רובסון יפרסם את ההרכב רק היום אחרי שיתברר סופית, אם טרוור פראנסיס יכול לשחק. החלוץ בן ה-32, שלא לבש את מדי הנבחרת מאז הקיץ שעבר בגלל סידרת פציעות שמנעו ממנו לשחק גם בקבוצתו סמפדוריה בליגה האיטלקית, נקרא לסגל בעיקר בגלל פציעות של כמה מהחלוצים הקבועים. אבל הוא נפצע שוב ביום א' וכאמור רק היום ייקבע אם יהיה כשיר. לגביו זו הזדמנות אחרונה להוכיח את יכולתו לפני שרובסון יקבע את הסגל הסופי שלו למכסיקו.

אלכס פרגוסון יבצע שינויים בהרכב נבחרת סקוטלנד בהשוואה לזה שניצח בחודש שעבר את רומניה 3—0. גורדון סטראכן, גרהאם שארפ וקני דלגליש פצועים. אלן הנסן יעבור מיבחן כשירות בסמוך למועד פתיחת המישחק. "כל ניצחון שנשיג לפני היציאה למכסיקו יחזק את הבטחון שלנו", אמר פרגוסון. "בוודאי אם נעשה זאת נגד אנגליה בוומבלי".

פרגוסון חזה ביום שני בערב באחת מיריבות נבחרתו במכסיקו, אורוגוואי, שסיימה בתיקו 0—0 נגד ויילס ברקסהאם. הוא אמר: "התרשמתי מאד מההתקפה שלהם, שלא לדבר על ההגנה. אתפלא מאד אם מישהו יבקיע נגדם יותר משער אחד במכסיקו". האורוגוואים משלימים ביקור אירופי קצר במישחק שיהיה הערב בדבלין נגד אירלנד, שלא תשחק במכסיקו.

בחזרה להייסל

נבחרת אירלנד הצפונית, שתופיע בגמר, מארחת הערב את מארוקו שהוגרלה לבית אחד עם אנגליה במונדיאל. האורחים ספגו מהלומה כאשר התברר כי ג'ימי ניקול, אחד השחקנים המנוסים ביותר שלהם (70 מישחקים בינלאומיים), לא יוכל לשחק בגלל פציעה. בסגל של בילי בינגהאם עוד כמה שחקנים המנסים להתאושש מפציעות, ועדיין לא ברור אם יוכלו לשחק במכסיקו.

המארוקאים התאמנו אתמול בגשם בבלפאסט ומאמנם הבראזילאי ז'וזה פאריה הסביר, כי החליט לשחק נגד צפון-אירלנד משתי סיבות: "כל השחקנים האירים מופיעים בליגה האנגלית ומשחקים בסגנון דומה לנבחרת אנגליה עימה נתמודד במכסיקו. זו גם הזדמנות לבחון כמה שחקנים צעירים לקראת המונדיאל".

אחד-עשר חודש אחרי הטראגדיה הנוראה בגמר גביע אירופה בין ליוורפול ליובנטוס, פותח שוב איצטדיון "הייסל" המשופץ את שעריו במישחק בו תארח בלגיה את בולגריה. מההרכב הבלגי ייעדרו שני השוערים הבכירים, ז'אן-מארי פפאף ששיחק אמש עם באיירן בבונדסליגה וז'אקי מונאורון הפצוע. שני נעדרים אחרים — הקשר המוכשר אנצו שיפו והחלוץ מארק דגריס. בולגריה הפגינה לפני כמה שבועות יכולת מצויינת בניצחון 3—0 על דנמארק.

בבוקארשט תשאף ברית המועצות לניצחון מוראלי אחרי ההפסד הביתי נגד אנגליה בחודש שעבר. זה מישחקם לפני האחרון טרם יציאתם למכסיקו. ב-7 במאי יארחו את פינלנד במוסקווה.

פורסם הסגל הפולני

בוארשה פורסם אתמול הסגל הסופי של פולין למישחקי גמר הגביע העולמי. המאמן אנטוני פיצ'ניצ'ק הזמין כמה שחקנים ותיקים שהופיעו כבר בספרד ומשחקים היום מחוץ לפולין, כמו בוניק (רומא), השוער מליבארצ'יק (פורטו) והקשר מאייבסקי (קייזרסלאוטרן). הסגל הפולני יקיים מחנה אימונים בגרמניה, בין ה-2 ל-15 במאי, ישחק ב-16 בקופנהאגן נגד דנמארק ומשם יטוס למכסיקו.

קוצופ החטיא בעיטת 11 מ' בדקה ה-90 ומנע הכתרת ברמן

סיימה בתיקו—אפס עם באיירן מינכן

ליגות אירופה

ברמן (אי"פי). מיכאל קוצופ החמיץ בעיטת 11 מ' בדקה ה-90 ומנע את הכתרתה של ורדר ברמן כבר אמש כאלופת הבונדסליגה. המישחק, שהפגיש כאן את שתי הגדולות, הסתיים בתיקו-אפס והותיר סיכוי לבאיירן מינכן להגן על תוארה אם כי ברמן נותרה פייבוריטית. ברמן מתארחת אמנם בשבת במחזור האחרון בשטוטגארט אבל יש לה שתי נקודות יתרון ותיקו יבטיח לה את התואר גם אם תנצח באיירן את בורוסיה מנשנגלאדבך. הפסד של ברמן וניצחון של באיירן יקנו לה את התואר בגלל הפרש שערים עדיף.

גיבור הערב, במישחק שנערך לעיני 40 אלף צופים, היה שוער נבחרת בלגיה ובאיירן מינכן ז'ן מארי פפאף שבמו ידיו מנע מברמן ניצחון. בדקה ה-77 הוכנס למישחק רודי פלר שלא שיחק מאז נתגבר בגלל פציעה. והיה זה הוא שבעט את הכדור שנהדף בידו של שחן לרבי. את כדור 11 המטרים בעט קוצופ לעמוד השער.

באואר אירדינגן הופיעה במישחק ליגה בפעם השניה בתוך 24 שעות וגברה בחוץ על בורוסיה מנשנגלדבך 1—2 ועלתה למקום הרביעי.

יתר התוצאות אמש: מאנהיים — קלן 1—1, דיסלדורף — ניורנברג 2—1, בוכום — האמבורג 2—0, סארבריקן — פרנקפורט 3—1, קייזרסלאוטרן — האנובר 1—0, דורטמונד — שאלקה 1—1, לוורקוזן — שטוטגארט 2—1.

צמרת הטבלה, מחזור אחד לסיום: ברמן 49, באיירן 47, מנשנגלאדבך 42, אירדינגן 41, שטוטגארט 39 נקודות.

וסטהאם למקום השלישי

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). וסטהאם יונייטד עלתה למקום השלישי בטבלת הליגה האנגלית כשניצחה במישחק השלמה את ניוקאסל יונייטד 8—1. ניוקאסל האומללה נאלצה להחליף פעמיים במהלך המישחק את שועריה בגלל פציעות. הבלם אלווין מרטין הבקיע שלושער ופראנק מקאבוני הוסיף את שער ה-27 בעונה. ניצחון זה העלה את וסטהאם למקום השלישי בטבלה עם הפרש שערים עדיף על מנצ'סטר יונייטד. לוסטהאם 72 נקודות, שבע פחות מהמובילות ליוורפול ואברטון אבל נותרו לה חמישה מישחקים לעומת ארבעה של אברטון ושלושה של ליוורפול.

תוצאות נוספות: ווטפורד — נוטינגהאם 1—1, וסט ברומיץ' — שפילד ונסדיי 1—1.

בורדו נגד מארסיי בגמר הגביע הצרפתי

פאריס (אי"פי). מישחק הגמר על הגביע הצרפתי יהיה בין בורדו ומארסיי. בורדו, אלופת אשתקד, ניצחה בחצי הגמר את האלופה הטרייה פאריס סן-ז'רמן 2—1 אחרי 1—1 במישחק הראשון. מארסיי סיימה בתיקו—אפס עם רן אחרי 1—0 במישחק הראשון.

הפתעה בחצי הגמר לנערות: סופי רפאל הדיחה את קוריאט

טניס

מאת סופר "ספורט הארץ"

הפתעה גדולה היתה אתמול בחצי גמר אליפות פסח בטניס לנוער, כשסופי רפאל ניצחה בגילאיות 18 את המדורגת מספר 1 דליה קוריאט 0—6, 7—6, 6—1. היא תתמודד היום בגמר עם יעל סגל שגברה על תגית אחזון 6—2, 6—0. בגילאיות 16 ניצחה יעל סגל את ענת רוזן 6—2, 6—3 ותגית אחזון גברה על דנה כרמי 6—3, 6—4, 6—0.

למישחקי הגמר לגילאי 18 ו-16 לבנים העפילו אותם הטניסאים, רביב ויינדנפלד ובועז מרנשטיין. בחצי הגמר לבני 18 ניצח ויינדנפלד את חיים ציון 6—4, 6—1 ומרנשטיין גבר על אמיר בן מרדכי 6—2, 6—1. בגילאי 16 ניצח ויינדנפלד את אודי וינברג 6—7, 6—0 ומרנשטיין גבר על יובל קרדאי 7—5, 6—1. מישחקי הגמר יהיו הבוקר ב-9.

מישחקי הגמר לגילאי 12 ו-14: בגיל 12: ערן שורץ נגד טל הראל ובין הילדות לימור גבאי נגד גלית זינגר, בגיל 14: ניר דקל נגד גיא אייל ובין הילדות אורית קנדל נגד יעל סגל.

אליפות הפסח בטניס לוותיקים תיפתח מחר במגרשי מכבי צפון תל אביב ותמשך שבוע. האליפות מיועדת לגילאי 35, 45 ו-55, בשתי קטגוריות, וכן אליפות נשים לבוגרות 35 ומעלה. ההתחרויות מיועדות ליחידים ולזוגות.

בזוג הפסח ייפתחו במיגרשי הטניס בהדר יוסף התחרויות המוקדמות לאליפות פסח לגברים ונשים. בזוג יהיו המוקדמות בלבד ואילו שלב הגמר יחל בשבת ברמת השרון.

וילאס חזר אחרי 7 חודשים והפסיד לצ'כי

מונטה-קארלו (אי"פי). הטניסאי הארגנטיני גיירמו וילאס חזר לפעילות אחרי הפסקה של שבעה חודשים ונוצח כאן בסיבוב הראשון ע"י הצ'כי מאריאן ואידה 6—1, 5—7, 4—6.

כמה מדורגים הודחו אתמול: המדורג שישי, תיארי טולאן (צרפת), נכנע לשוויצרי יעקב הלאסק 3—6, 6—7. המדורג 12, תומאס שמיד (צ'כיה), הפסיד לספרדי פרנסיסקו לונה 3—6, 6—3, המדורג 14, ג'י פורז'ה (צרפת), נוצח ע"י [illegible] 6—2, 4—6, 6—2.

כדורסל

קאנטי — מאמן בית"ר תל-אביב

מאת גיא צוקר, סופר "ספורט הארץ"

הנהלת קבוצת הכדורסל של בית"ר תל-אביב מינתה אתמול את אלי קאנטי למאמן הקבוצה הבוגרת של האגודה. קאנטי בן ה-28 יבוא על מקומם של יהושע רוזין ואריה דוידסקו, בעיקר בגלל דרישותיו הכספיות המופרזות.

בעונה האחרונה שימש קאנטי עוזרו של אריה מליניאק, בקבוצת הפועל גליל עליון, ועתה הוא מאמן קבוצת הנוער של בית"ר תל-אביב. קאנטי שיחק בעבר בשורות הקבוצה.

קאנטי התחתם לשנה אחת, עם אופציה של הנהלת בית"ר להארכת החוזה בשנה נוספת. עם מינויו הפך אלי קאנטי למאמן הצעיר ביותר בליגה הלאומית.

אורתז ממשיכה להוביל בצרפת

פאריס (שרות "ספורט הארץ"). אורתז ממשיכה להוביל את בית הגמר בליגה הצרפתית בכדורסל אחרי ניצחון 97—71 על טור. לאורתז 18 נקודות והיא מקדימה את שאלון וילרבאן עם 16 נקודות כ"א. אנטיב, מונאקו ולימוז' 15 כ"א.

ניחוש הטוטו

חגיגה בצמרת: כולם ינצחו

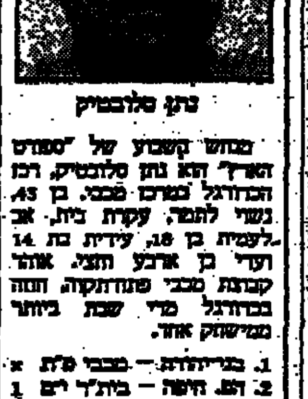

נתן סלובטיק

מנחש השבוע של "ספורט הארץ" הוא נתן סלובטיק, רכז הכדורגל במרכז מכבי, בן 43, נשוי לתמר, עקרת בית, אב לענבית בת 18, עידית בת 14 ועדי בן ארבע וחצי. אוהד קבוצת מכבי פתח-תקוה, חובב כדורגל מדי שבת ביותר ממישחק אחד.

1.	בני-יהודה — מכבי פ"ת	x
2.	הפ. חיפה — בית"ר ים	1
3.	מכבי יפו — כפר-סבא	1
4.	הפ. ת"א — שפ"ים	x
5.	מכבי ת"א — שמשון	2
6.	מכבי יבנה — נתניה	2
7.	הפועל ים — ב. שבע	1
8.	הפועל פ"ת — מכ. חיפה	x
9.	הפ. חדרה — הפ. לוד	2
10.	ב. נתניה — ה. השרון	2
11.	בית"ר ת"א — הפ. ר"ג	2
12.	רמת-עמידר — חולון	x
13.	הפועל יהוד — עכו	1

אורח השבוע שעבר יצחק אופק, יו"ר הוועד האולימפי ומזכ"ל הפועל, דייק בשלושה ניחושים, שניים מהם בלאומית. בראש מבצע הניחושים חבורה של שישה, שדייקו בשבעה ניחושים: אסתר רוט, ג'וני הדדי, אריה דיין, דוד לויאן, ברנרד חוסט, נחמן שי.

צה"ל מפגין כושר קרבי

"כושרו הגופני של החייל, הלוחם, המפקד — חשוב לא רק לביצוע פעולות מיוחדות. כושר גופני טוב מאפשר גם, במצבים של לחצים וקשיים פיזיים, להפעיל מחשבה ושיקול דעת". כך אמר אתמול הרמטכ"ל, רב אלוף משה לוי, בטכס הסיום של אליפות צה"ל בכושר קרבי. בטכס השתתפו גם ראש מחלקת הדרכה, האלוף יצחק מרדכי וראש מרכז כושר קרבי, אלוף משנה דוד ברשטיין.

באליפות, שנמשכה יומיים השתתפו 2500 חיילים וחיילות והיא נערכה בארבע מסגרות. החיילים התחרו במעבר מסלולי מכשולים, ריצת ניווט, ריצת אלונקות ומשיכת חבל.

במסגרת בסיסי ההדרכה דורגו במקום הראשון חיילי ביה"ס לחובלים לפני מפקדת קצין משטרה צבאית וביה"ס לטיסה. במסגרת יחידות חי"ר דורגה ראשונה חטיבת הנח"ל לפני מישמר הגבול וביה"ס לקצינים. במסגרת של יחידות מיוחדות וסיירות דורגו במקום הראשון השייטת לפני פלוגת הסיור של גולני ופלוגת הסיור של חטיבת הצנחנים. במסגרת החיילות סיימו ראשונות חיילות חיל האוויר לפני חיילות פיקוד המרכז וחיילות הנח"ל.

בתצלום: מעבר קיר במיסגרת מירוץ האלונקות לחיילים (צילום: דובר צה"ל).

ברית המועצות נגד שיתוף מקצוענים באולימפיאדה

סיאול (אי"פי). ברית המועצות מתנגדת בתוקף לפתוח בעתיד את המישחקים האולימפיים בפני ספורטאים מקצוענים, משום שהיא רואה בצעד כזה מתן מיקדמה למדינות הקאפיטליסטיות. הצעה זו לשינוי האמנה האולימפית, שתאפשר להתאחדויות ספורט שונות להחליט על תקנות משלהן — ולאפשר שיתוף מקצוענים בנבחרותיהן, אם ירצו בזה — תועלה כאן לדיון בכנס הוועדים האולימפיים הלאומיים. ההצעה המעוררת המחלוקת נתקבלה אשתקד על ידי הוועד הפועל של הוועד האולימפי הבין לאומי, ר כמעט אין ספק שתאושר סופית במושב המליאה האולימפי שייערך באוקטובר בלוזאן. השינוי מתייחס כבר למישחקי הקיץ של 1988.

אולם במיסמך שהופץ כאן בקרב ראשי המשלחות מרחבי תבל אומר מאראט גראמוב, נשיא הוועד האולימפי הסובייטי, כי במקום לעודד מקצוענות בספורט חייב הוועד האולימפי הבין-לאומי להלחם בתופעה זו ולמנוע אותה בכל מחיר. הוא לא הזכיר בהקשר זה את השיטה המקובלת בברה"מ של תמיכה כספית גלויה מצד המדינה בספורטאים, וגם התעלם מהעובדה כי ביולי יהיה השנה במוסקווה מיפגן ספורט בינלאומי של רצון טוב בהשתתפות מקצוענים רבים.

בתוך כך נודע, כי גם אם יוחלט כבצפוי על השינוי המבוקש, יישאר בתוקף האיסור החל על תשלומים ישירים בעד הצלחות אולימפיות, אבל הכל מסכימים כי יהיה זה כמעט בלתי אפשרי להקפיד על יישום התקנה.

כדורעף

הפסדים בגמר לנציגות ישראל באליפות בתי הספר

מאת סופר "ספורט הארץ"

שתי נציגות ישראל באליפות העולם לבתי ספר תיכוניים בכדורעף, שהסתיימה אתמול בליכטנשטיין, נוצחו במישחקי הגמר. בית ספר רוגוזין מקריית אתא נוצח בגמר הבנים, על ידי נציגת פינלנד 0—3. נבחרת הבנות של תיכון קריית חיים נוצחה על ידי נציגת טורקיה 0—3.

ENGLISH IN ENGLAND!

תן לילדך מתנת אפיקומן שהיית שמח לתת לעצמך: חופשה אמיתית של לימוד אנגלית וכיף — בקיץ הקרוב.

אופיר טורס מגישה לך רעיון חינוכי נפלא כמתנת אפיקומן: חופשת לימודי אנגלית באנגליה, בפנימית "אנגלו-קונטיננטל" הנודעת, בקיץ 86.

ילדך יחזור ארצה עם אנגלית שוטפת (כפי שהיית שמח לדעת בעצמך!) עם מבטא בריטי, ועם חוויות שילוו אותו הרבה הרבה שנים.

על בית הספר:

החופשה מתקיימת בביה"ס היוקרתי "אנגלו קונטיננטל" הנמצא ב-בורנמות' דרומית מערבית ללונדון, באזור מהיפים באנגליה.

הצעירים מתגוררים בביה"ס בתנאי פנימיה ונהנים מ-3 ארוחות ביום. הם משתתפים ב-20 שיעורים שבועיים, בשיטת הלימוד האישי. שפע פעילויות הספורט, הבילוי, הבידור והחוגים (צילום, דרמה, מחשבים, ועוד) וכן הסיורים באנגליה — מבטיחים חופשה שלמה ומלאה, ולימוד אנגלית מבוקר עד ערב.

כיצד נרשמים?

פנים בהקדם לאחד מסניפי אופיר טורס (או אל סוכן הנסיעות שלך) ומבטיחים מקום לאחד המחזורים המתחילים ב: 6, 13, 20 ו-27 ביולי, וב-3 באוגוסט.

"אבאל'ה, לאפיקומן אני רוצה ללמוד אנגלית באנגליה!"

כיוון שהנאתם ובטחונם של ילדיך חשוב לנו מאוד, תוכל לקבל מידע מלא מ-3 מלוות ישראליות ששהו בביה"ס ומכירות אותו על בוריו. לתאום פגישה, נא טלפן 03-209761.

אופיר טורס — עולם נפלא בהישג ידך.

• תל-אביב — בן יהודה 32, טל' 209177, 03-280025 • ירושלים — אגף מלון המלך דוד, טל' 02-222777 • חיפה — דרך העצמאות 62, טל' 04-673011 • קרית שמונה — מלון הצפון, טל' 069-40254.

אגד מאחל לכל בית ישראל, חג שמח ונסיעה טובה!

אגד

לכל מכרינו לקוחותינו וידידינו מאחלים חג שמח

דפוס זהר (פריץ יצחק) בע"מ

רח' פינסקר 1 ראשון-לציון טל' 946324, 9649776

דפוס זהר

עבודות אופסט ובלט

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

למשפחת פרופר

השתתפותנו הכנה באבלכם הכבד.

רוז'נסקי, הליפי,
מאירי ושות'

לאמא פרופר
דני וגדי

אתכם בצערכם על מות

אויגן פרופר ז"ל

השכנים
אבניד – גל – וגל – דוד – טאובה –
כדיר ולוי ובני משפחותיהם

לרעיה גרינברג

איתך באבלך הכבד במות

בעלך ז"ל

הנגיד ועובדי בנק ישראל

לתמר
מנהלת בית חינוך ע"ש א.ד. גורדון בתל אביב

אתך באבלך הכבד על מות

יוחנן (דובז'ה) ז"ל

בי"ס א.ד. גורדון
צוות המורים, ההורים
והתלמידים

למשפחת כידון – גולדברג
ולבית גיתם

איתכם באבלכם במות

דובז'ה ז"ל

כור סחר
החטיבה לסחר פנים
סולכור חב' לשיווק
וקניות בע"מ

למודי גולדברג

אתך באבלך הכבד במות

אביך ז"ל

בית שופר־סל

למשפחת גולדברג־כידון
ולבית גיתם

איתכם באבלכם הכבד במות

דובז'ה (יוחנן) ז"ל

גן אורנים
משפחות קורן, ריטקובסקי

למשפחות כידון וגולדברג
ולבית גיתם

איתכם באבלכם על פטירתו ללא עת של

יוחנן גולדברג־כידון
(דובז'ה) ז"ל

כלל ליסינג
ההנהלה והעובדים

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם על מות

אויגן פרופר ז"ל

אהרון ואלכס סהרוב
ומשפחותיהם

סהר חברה ישראלית
לביטוח בע"מ

מכון התקנים הישראלי

אבל על מותו של

אויגן פרופר

מחלוצי התעשיה הישראלית וידיד המכון

ומשתתף בצערו של

דן פרופר, סגן יו"ר המכון

ובצערה של המשפחה

היו"ר וחברי הועד הפועל
המנכ"ל וחברי ההנהלה

לידידינו
דן וגד
ולכל בני המשפחה

משתתפים באבלכם הכבד על מות האב

אויגן פרופר ז"ל

כנה וזלמן שובל

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם במות האב

אויגן ז"ל

הועד הפועל, ההנהלה והעובדים
מכון היצוא הישראלי

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם במות

אויגן פרופר ז"ל

פרסום וליש

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם הכבד על מותו של
אחד מחלוצי תעשיית המזון בישראל

אויגן פרופר ז"ל

אגף המזון
התאחדות התעשיינים

למשפחת פרופר

השתתפותנו באבלכם
במות אבי המשפחה

אויגן פרופר ז"ל

מרכז תנובה

אוניברסיטת תל אביב

משתתפת באבלה של

משפחת פרופר

על מות האב

אויגן פרופר ז"ל

לגב' אליס פרופר
לדן, גד ומשפחותיהם

השתתפותנו הכנה באבלכם הכבד
עם הילקח מכם אבי המשפחה

אויגן פרופר ז"ל

מנהלי ועובדי
הלנה רובינשטיין בישראל

לאליס, דן וגד פרופר היקרים

אתכם באבלכם הכבד על פטירת

אויגן ז"ל

מרתין גהל
זרח א. גהל
דובק בע"מ

לאליס, דן וגד

אבלים על מות ידידנו
חבר מועצת המנהלים של חברתנו

אויגן פרופר ז"ל

דב לאוטמן
הנהלת דלתא גליל תעשיות בע"מ

אנו אבלים על פטירתו של ידידנו הותיק

מר אויגן פרופר ז"ל

מחלוצי התעשיה בישראל

ומשתתפים באבלה הכבד של המשפחה.

ירוחם גורניצקי פנחס רובין
בועז נהיר מוריאל מטלון
צבי זוהר

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם במות

אויגן פרופר ז"ל

בית שופר־סל

למשפחת פרופר

אתכם באבלכם במות

אויגן פרופר ז"ל

אריקה וד"ב פולק

לאליס, לדן ולגד פרופר

אתכם באבלכם הכבד
על פטירתו של יקירכם

אויגן פרופר ז"ל

אלון כהן

מועצת המנהלים של בנק אגוד לישראל בע"מ
הנהלת בנק אגוד לישראל בע"מ

אבלות על מותו של

אויגן פרופר ז"ל

חבר מועצת המנהלים
לשעבר תעשיין ישר דרך ורב פעלים

ומשתתפות בצער המשפחה

למשפחת פרופר

עובדי אסם בני ברק
אבלים על מות

אויגן פרופר ז"ל

ומשתתפים בצערכם

בית אסם מכבד את זכרו של

מר אויגן פרופר ז"ל

חבר מועצת המנהלים
לשעבר יו"ר מועצת המנהלים ומנכ"ל

ומשתתף בצער המשפחה

השותפים חברי מועצת המנהלים ומשפחותיהם
ההנהלה והעובדים

למשפחת פרופר

תנחומינו הכנים על מותו
של ראש המשפחה

אויגן פרופר ז"ל

מועצת המנהלים
והנהלת קרגל בע"מ

על פטירתו של איש החזון והמעש

אויגן פרופר ז"ל

שרויים בצער ומביעים תנחומים כנים

לגב' **אליס פרופר** ולבנים **דן וגד** וב"ב

חיה ושלמה אליהו אליהו חברה לבטוח בע"מ

למשפחת פרופר

אתכם אנו בצערכם
בהילקח מכם יקירכם

אויגן פרופר ז"ל

משפחת מושביץ

לגב' פרופר, דן וגד

אתכם באבלכם
על מות אבי המשפחה

אויגן פרופר ז"ל

מחבריכם לעבודה ב"אסם"

השתתפותנו הכנה באבלכם הכבד בהילקח מכם

אויגן פרופר

איש התעשיה היקר ורב הפעלים

משפחות שטראוס להט
בנדרור קופלר

ביגון על מות

דובז'ה ז"ל

כואבים עם

מודי, מושיק והמשפחה

בית "מקסימה"

לאחד ממפעלי התעשיה הכימית בדרום

דרוש

מנהל

לתפקיד ניהולי מקצועי במעבדה אנליטית

כישורים נדרשים:

* PHd בכימיה אנליטית/אינסטרומנטלית
* נסיון בניהול צוות עובדים גדול
* נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בניהול מעבדה תעשייתית
* יחסי אנוש טובים

תנאים טובים למועמד המתאים

פניות בכתב יד ובציון קורות חיים ונסיון קודם יש להפנות לת.ד. 744 באר־שבע 84105

– סודיות מובטחת –

– מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד –

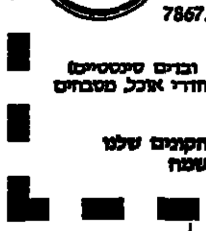

רהיטים
הרשקוביץ וטומי

חנות חדשה, רמת גן בקניון
טלפון: 785967
חנות: ב"ב רבי עקיבא 102
טל: 705573
בית מלאכה:
ב"ב בר כוכבא 8 טל: 786756
הרהיטים האקסלוסיביים
היפים ביותר
• סלונים (עם בדים ממוחר ובדים סינטטיים)
• מזנונים - ארונות ספרים, חדרי אוכל, מטבחים
• חדרי שינה וחדרי ילדים
ולפי מלאי הזמנה

מאחלים לקליינטים, הקונים שלנו ולידידנו חג שמח

פוספטים בנגב בע"מ

חברתנו היא אחת מהתשלובות הכימיות הגדולות בארץ

• תהליכי הייצור מבוססים על טכנולוגיות מתקדמות

• כ־90% מתוצרתנו מיועדת לייצוא, כשהמחזור הכספי כ־130 $ מיליון לשנה

• אתה מוזמן להצטרף לאחד ממפעלינו ולתרום מכשרונותיך

אתר ת.מ.ר.

ראש מחלקת אחזקה צמודה
• מהנדס מכונות
• נסיון של 5 שנים בתעשיה
• יכולת ניהול ופיקוח
• כושר ארגון ותכנון

מהנדס חשמל
• נסיון של 5 שנים
• יכולת ניהול ופיקוח על צוות עובדים
• כושר ארגון ותיאום
• ידע בנושאי מתח גבוה ובקרים מתוכנתים

תנאים מועדפים למועמדים המתאימים

אתר צפיר

מנהל ייצור, אורון
• מהנדס כימאי
• נסיון של 5 שנים לפחות בתעשיה הכימית
• בעל יוזמה ועצמאות
• כושר ניהול צוותי עובדים

מנהל אחזקה, אורון
• מהנדס מכונות
• נסיון של 5 שנים לפחות בתפקידי אחזקה של מכונות כבדות
• יכולת ונסיון בניהול צוותי עובדי אחזקה
• ידע בתחומי חשמל, מסגרות ומיכשור

אגפי מטה

מהנדס תהליך בכיר לאגף הטכני
• לפיתוח תהליכים חדשים ועזרה תהליכית למפעלי החברה
• 5 שנות נסיון בתעשיה הכימית
• נסיון בניהול צוות עובדים
• ידיעת אנגלית – חובה

מהנדס תכנון
• מהנדס מכונות
• נסיון של 3 שנים, רצוי בהנדסת מחצבים

חטיבת המכרות

מהנדס מכונות/רכב
• ותק 3 שנים לפחות
• ידע בציוד מכני כבד—רצוי
• יכולת הדרכה מקצועית
• כושר ניהול צוותי עובדים

מהנדס מכרות/אזרחי
• נסיון בעבודות עפר בקנה־מידה גדול
• נסיון בניהול צוות עובדים

קצין בטיחות בתעבורה
בעל הסמכה מטעם משרד התחבורה
• נסיון של 3 שנים בתעשיה
• יכולת ונסיון בהדרכת עובדים
• יועדפו בעלי נסיון בתחום צמ"כ ו/או רכב כבד

רמ"ח מיכון
• נסיון בפיתוח ובהפעלת תוכנות ומערכות במיקרו־מחשבים
• נסיון בנוהלי עבודה ואדמיניסטרציה של מערכות משולבות בארגון אחד — יתרון

כן דרושים לחברתנו:
מהנדסי מכונות וכימיה
נסיון אינו הכרחי

פניות בכתב־יד בציון קורות חיים ונסיון קודם יש להפנות ל"מרכז הגיוס", ת"ד 435, דימונה 86100, ולפרט המשרה המבוקשת. למועמדים העוברים לדרום תינתן עזרה בדיור

• סודיות מובטחת •

מודעה זו מיועדת לגברים ולנשים כאחד.

אנו מזידים הרים...

קווים חברה לפרסום בע"מ

גרין קארד ישראל בע"מ

אנחנו אוהבים להשקיע הרבה באנשים טובים — וכדאי לנו

אם את/ה חרוץ ודבק במטרה;
אם את/ה מוכשר לעסוק במכירות;
הצטרף/י לחברה צעירה ודינמית המשווקת פרוייקט רווחה חדשני;

הדרכה והכנסה מובטחות!

לפרטים:
ת"א, רח' ריבל 18; טל. 379392, 03־376869
ראשל"צ, רח' הרצל 84; טל. 03־945245
פ"ת, רח' הרצל 34; טל. 03־916629
ירושלים, רח' ההסתדרות 10; טל. 02־226514
חיפה, רח' הנביאים 20; טל. 04־674365
אשדוד, רח' רוגוזין 18; טל. 055־24910
אילת, טל. 059־72166
ב"ש, רח' העצמאות 49; טל. 057־78035
נתניה, רח' סמילנסקי 10; טל. 053־42462

הכוונה הארצי | העיר | צומת השרון | תל אביב גוש דן והשרון | כאן דרום | ירושלים | חיפה והצפון

(classified advertisements: דירות, הצעות עבודה, מכוניות, שידוכים, עסקים, etc.)

קבוצת צפון תקשורת בע"מ
פרסום ★ יחסי ציבור ★ עיתונות
לסניפנו בת"א

דרושה

מזכירה

כישורים:
★ אחריות, יוזמה וסדר
★ ידע טוב בהדפסה בעברית ואנגלית (רצוי נסיון במעבד תמלילים)
★ מסירות ונכונות לעבודה גם מעבר לשעות המקובלות
★ נסיון קודם במקצוע הפרסום - יתרון

תנאים הולמים למתאימה

סודיות מובטחת

נא לפנות בכתב־יד (בצירוף המלצות) אל: צפון תקשורת, מנהל כ"א, ת.ד. 1640 טבריה (עבור מס' 35)

שידורי רדיו וטלוויזיה

ערב חג

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

קול המוסיקה

רשת א'

רשת ב'

רשת ג'

גלי צה"ל

מדריך הארץ

יום רביעי

תורנות בתי־מרקחת

תורנות רופאים

דלת פתוחה

תורנות בתי־חולים

לוח בתי קולנוע

תל־אביב | ירושלים | חיפה והסביבה | רמת־גן גבעתיים | רמת השרון | חדרה | רב בת | קריות (חיפה) | חולון | פתח־תקוה | הרצליה | רחובות | נתניה | כפר סבא | בת־ים | גדרות

שידורי רדיו וטלוויזיה

יום חמישי

טלוויזיה

קול המוסיקה

רשת א'

רשת ב'

רשת ג'

גלי צה"ל

מדריך הארץ

יום חמישי

תורנות בתי־מרקחת

תורנות רופאים

דלת פתוחה

תורנות בתי־חולים

שידורים קבועים

مكذا من الأصل

هكذا من الأصل

בית חלומותיך בכנרת
דוקא עכשיו כדאי ואפשר

רכוש בית כפרי בבעלות מלאה בנוה־נוף — מיגדל למרגלות הארבל בקעת הצפונית מטבריה.

ראשוני הרוכשים כבר נהנים בימים אלה מדירותיהם — בשלב א' מוצע רק יחידות בודדות במחירים שלפני אימלוס!

* בעלות פרטית * גינה צמודה * חוף פרטי, בריכה, דשאים * האקלים הטוב ביותר באגן הכינרת * שרותי אחזקה וניהול לרשותך.

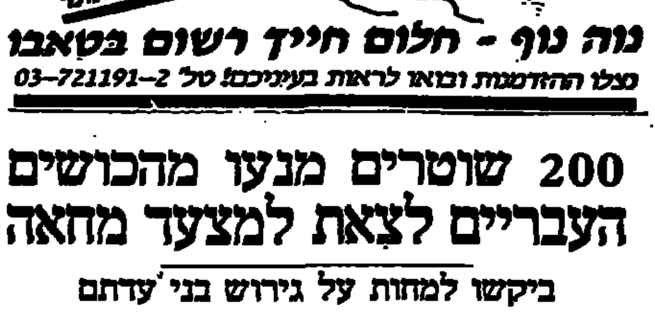

נוה נוף - חלום חייך רשום בטאבו

נצלו ההזדמנות ובואו לראות בעיניכם! טל' 03-721191-2

הרב סלומון בביהמ"ש בפ"ת: המשטרה נתנה לי רשות להפגין

עורך הדין של שני הנאשמים האחרים ביקש מן השופט שלי טימן לפסול עצמו

מאת נורית אמיתי
סופרת "הארץ" בפתח תקווה

"הייתי בחזית קולנוע היכל. באתי למחות ולזעוק את זעקת השבת כר־שות, שניתנה לי ולרבני העיר על ידי מפקד תחנת משטרת פתח תקווה" — כך אמר אתמול הרב ברוך שמעון סלומון בבית משפט השלום בפתח תקווה, בתשובה לכתב האישום.

אתמול הוגשו כתבי אישום נגד הרב הראשי לפתח תקווה ונגד משה אייזנברג וחיים חלקין, שהואשמו בהקהלות בלתי חוקית והפרעה לסדר הציבורי מול קולנוע היכל. חלקין הואשם גם בתקיפת ניצב משנה ניסים מעוז, מפקד מרחב השרון וסגן ניצב יעקב שובל, מפקד תחנת משטרת פתח תקווה.

הרב סלומון העדיף לייצג את עצמו תשא בפני השופט, שלי טימן, דרשה בדבר קדושת השבת וחג הפסח. "מה נספר לבנינו, שבמקום לדרוש על הילכות החג, אנחנו באים לבית המשפט" אמר.

בהחלטתו קבע השופט, כי יש לברר איזה רשיון ניתן לרב ואם עומד רשיון זה בקריטריונים העושים את ההפגנה לבלתי חוקית. משפטו של הרב נדחה לשם הבאת ראיות.

משפטם של שני האחרים נדחה. עורך הדין שמואל ליבנר אמר, כי לא ניתנה לו שהות כמוק לעיין בחומר וביקש גם להעביר את הדיון לבית משפט אחר, בפני הרכב של שלושה שופטים, עקב רגישות העניין. כן ביקש לפסול את השופט טימן מלשבת בדין.

השופט טימן קיבל את טענת ליבנר באשר לזכות לעיין בחומר ובעניין שתי הבקשות האחרות העביר את ההחלטה לנשיא בית משפט השלום בתל אביב, יצחק רבינר, כדי שיחליט בהן.

השופט טימן ציין בהחלטתו, כי לא ביקש תיק זה לעצמו. "מבאתי אותו על שולחני ודווקא משום אותה רגישות, שליבנר דיבר עליה, אין תועלת לצדדים רבים ולכן איני רואה מקום להחליט מיוזמתי על העברת הדיון לבית משפט אחר או להרכב אחר". כאשר יצא הרב הראשי של פתח תקווה, הרב סלומון מבית המשפט, הוא נישא על כתפי חסידיו. הם הובילו אותו לרחובה הסמוכה לבית המשפט והמשיכו בשירה ובריקודים.

חברי הוועד הציבורי לשמירת השבת פנו שלשום בלילה בבקשה להפגין אל מול קולנוע היכל ביום שישי הקרוב. המשטרה נענתה בשלילה לבקשתם והסכימה לאפשר להם להפגין בכל יום, חוץ מליל שבת, ולא מול קולנוע היכל.

בשבוע הבא אמורים שר המשטרה ומפקד מחוז המרכז של המשטרה לבוא ולנמק בפני בית הדין הגבוה לצדק, מדוע לא איפשרו ולא יאפשרו לדתיים להפגין בלילות שבת בחזית בית הקולנוע.

רבה הראשי של פתח תקווה, הרב ברוך סלומון, נישא על כתפי חסידיו ביציאתו מבית משפט השלום בפ"ת. המשך הדיון בעניינו של הרב נדחה למועד מאוחר יותר. (צילום: י.פ.פ.א. ג. שי אבריאל)

ריימונד דרויש, מנהל דיסקונט בבורסת היהלומים זוכה מאשמת שוחד

נגד האיש תלויים עדיין שני תיקים בעניין עבירות מרמה וסחיטה

מאת צבי הראל
כתב "הארץ"

בית המשפט המחוזי בתל־אביב זיכה אתמול את ריימונד דרויש, מנהל סניף בנק דיסקונט בבורסת היהלומים ברמת־גן, מאשמה של קבלת שוחד.

התביעה טענה, כי דרויש ואשתו קיבלו 11 אלף דולר כשוחד מהיהלומן יעקב דדוש ואשתו. לטענת התובע עו"ד אמנון רודה, השוחד ניתן כחנות, שרכשו בשותפות בני הזוג דרויש ובני הזוג דדוש בבניין המשרדים "נועם", שהוקם סמוך לבורסת היהלומים. כמרכו טען התובע, כי 20 אלף דולר, ששילמו בני הזוג דרויש לבני הזוג דדוש על חשבון חלקם בחנות, שולמו באיחור של 20 חודשים.

דרויש הואשם גם בקבלת שוחד מאב מוסקוביץ, מבעלי החברה שבנתה את בניין "נועם". השוחד, טען התובע, התבטא בתשלומים מאוחרים.

עוד לפני שהחלו להישמע הוכחות, טענו הסנגורים — עו"ד אורי סלונים, שלמה תוסיה כהן וגיורא ארדת — כי המשטרה התרימה בחיפוש מסמך, המוכיח, כי בני הזוג דרויש שילמו את המחיר המלא של החנות. לאחר מציאת המסמך החשוב הודיע התובע לתקן את כתב האישום. רודה טען, כי גם אם שילמו הנאשם ואשתו את המחיר המלא של החנות, הרי העברת התשלומים באיחור מהווה טובת הנאה שיש לראותה כשוחד.

השופטת שולמית ולנשטיין קובעת בהחלטתה לזכות כל המעורבים בפרשה, כי אין לראות בתשלומים המאוחרים בגדר שוחד.

נגד דרויש תלויים עדיין שני כתבי אישום בבית המשפט המחוזי בתל־אביב. בכתב אישום אחד הוא מואשם, כי יחד עם סוחרי היהלומים פויילוב, הוא רימה את בנק ישראל בקשר לאשראי, שקיבלו שני האחים מהקרן למימון יהלומים של בנק ישראל. בכתב האישום השני מואשם דרויש בעבירה של סחיטה באיומים כלפי פושטי הרגל אוסקר וסינג ומרים שיינמן, שאותם אילץ לרכוש מניות של בנק דיסקונט.

נחשפה כנופיית פורצים שהתמחתה בגניבת בירה ומשקאות ממפעל טמפו

שיתפו פעולה עם שומר המפעל בחולון

מאת זוהר בלומנקרנץ

כנופייה בת ארבעה חברים, שגנבה בירה ומשקאות קלים, ממפעל טמפו באזור התעשייה בחולון, בשווי כולל של כ־200 אלף דולר, נחשפה על ידי המשטרה.

בית המשפט האריך בתחילת השבוע את מעצרם של שלושה מהחשודים בחמישה ימים ואת מעצרו של חשוד נוסף — בשלושה ימים.

ב־18 באפריל הוצב מארב של בלשי המשטרה בסמוך למפעל טמפו, לאחר שהתעורר חשד לגניבות בכמויות גדולות מהמפעל. בסביבות השעה 7 בערב נראתה משאית, שהיתה בהנהגה בידי שלמה חמו (35) מאזור, כשהיא מגיעה לשער המפעל. למרות השעה המאוחרת, אישר השומר בשער למשאית להיכנס. כעבור שעה קלה יצאה המשאית, כשהיא עמוסה שתמצאה בגניבה שיטתית של ארגזי בירה, והחלה נוסעת לכיוון אשדוד.

בלשי המשטרה עקבו אחריה והבחינו, כי פנתה לאזור התעשייה באשדוד ונכנסה לאחד המחסנים. בהם נפרק הציוד. נהג המשאית נראה עוזב את המקום ברכבו הפרטי. במקום נמצאו בעל המחסן, אריה וולפסון (31) מאשדוד, ויהודה אלמקייס (22) מאשדוד.

ברשות בעל המחסן נמצא תיק ובו 36 אלף דולר במזומן. בשלב מאוחר יותר נעצר שומר מפעל טמפו, קודל פרס (57) מאזור. על פי החשד, הוא נטל ללא רשות ממשרדו של אחד ממנהלי המפעל את מפתח אחד המחסנים, שבכלל נתן אותו לנהג. תמורת הסיוע קיבל, על פי החשד, סכומי כסף בשווי של כמה אלפי שקלים חדשים. בחיפוש בבית הנהג נתפסו 60 ארגזי משקאות קלים. עוד נמסר, כי המשטרה הגבוהה העבירה ל־3 מוסכים באשדוד ובמחסום ארז.

יוחנן גולדברג הובא למנוחות

(ע). קהל רב השתתף אתמול אחר הצהרים בהלווייתו של יוחנן גולדברג (רובה"ה) שהובא למנוחות בבית העלמין בקריית שאול.

עתונאים, פרסומאים ואנשי יחסי ציבור, אישים ומפקדים לשעבר בצה"ל, ידידים ובני משפחה באו לבית ההלוויות העירוני בתל אביב כדי להיפרד מהמנוח בדרכו האחרונה. בנו אמר "קדיש" וההלוויה יצאה לבית העלמין בקריית שאול, שם הובא למנוחות עולמים.

יחד עם שותפו, משה תאומים, הקים ב־1979 את משרד "ביתם מערכות תדמית בע"מ" בה עובדים גם שני בניו. מהדי ומשה.

200 שוטרים מנעו מהכושים העבריים לצאת למצעד מחאה

ביקשו למחות על גירוש בני עדתם בשבוע שעבר

מאת איתן רבין
כתב "הארץ"

200 שוטרים מצויידים באלות ובנשק מנעו אתמול מבאלפי כושים עבריים, המתגוררים בדימונה, לצעוד מעיים לירושלים במחאה על מעצרים של כחמישים כושים עבריים לפני שבוע ימים.

אתמול בשעות הבוקר הגיעו כוחות מתוגברים של משטרת מחוז הנגב לאזור דימונה. הם הסמו את הכבישים, והגיעו למגוריהם של בני הכת. בני הכת — גברים, נשים וילדים — יצאו בבוקר מבתיהם, וניסו לצעוד לכיוון הכביש. השוטרים מנעו את יציאתם מדימונה. במהלך התקרית נפגש ניצב־משנה חיים בן עיון, מפקד מרחב הנגב, עם בן־עמי קארטר, מנהיג הכושים העבריים, והסביר לו את המשמעות של ההפגנה הבלתי חוקית.

בן־עמי קארטר הודיע, כי הכושים העבריים הסתגרו במגוריהם בדימונה, ופתחו בשביתת רעב בלתי מוגבלת — עד שהממשלה תחליט על מעצרם ומצבם בישראל.

דובר מרחב הנגב אמר אתמול, כי כוחות משטרה מוגברים ערוכים בדימונה לכל פעולה, שיינקטו הכושים העבריים.

ראש עיריית חיפה נכנע לדתיים גם בעניין החמץ

גוראל נתן הוראה מיוחדת לתת אזהרות מוקדמות מפני מכירת חמץ בזמן החג

מאת נורית כהנא
סופרת "הארץ" בחיפה

בעקבות דרישת החוגים הדתיים בחיפה, להגביר את הפיקוח על דוכנים, חנויות למימכר דברי מזון ומסעדות בחיפה, כדי למנוע מכירת־מה "עשיית הרשע רע כלפי כל המבקרים והעוברים בחוצות עירנו בימי הפסח" תוגברה פעילות המחלקה לפיקוח עירוני בעירייה. ראש העיר, אריה גוראל, נתן הוראה מיוחדת למתן אזהרות מוקדמות מפני מכירת חמץ בחג הפסח ואיומים במשפטים על "עבירייני חמץ".

על פי הוראת ראש העיר מסיירים בימים אלה עובדי מחלקת הפיקוח העירוני בעירייה ומזהירים את בעלי הדוכנים והמסעדות, שלא יעזו למכור חמץ בימי הפסח.

יש לציין כי בחיפה ניתן להשיג בקלות פיתות ודברי חמץ בחנויות העיר התחתית, השייכות לערבים. החוגים הדתיים בעיר נמנעו מלבקש נקיטת אמצעים נגדם, פרט להוכלים ערביים מורשים המוכרים כעכים.

האודיטוריום בחיפה הושכר לפילהרמונית בזמן המיועד לפסטיבול הסרטים של סוכות

ייתכן שהפסטיבל לא יתקיים השנה

מאת נורית כהנא
סופרת "הארץ" בחיפה

וילי פירקובסקי, מנהל אודיטוריום חיפה אמר ליזם פסטיבל הסרטים הבין לאומי בחיפה ומנהל הסינמטק בעיר, יוסי אורן: "אתה יודע שהשנה אין פסטיבל סרטים".

התברר, כי הוא העמיד את אולם אודיטוריום חיפה, שעל הכרמל, לרשות התזמורת הפילהרמונית במשך חול המועד סוכות, מועד בו מתקיים פסטיבל הסרטים הבין לאומי בחיפה.

אודיטוריום חיפה שייך לחברה לתערוכות ולירידים. החברה פועלת בנפרד ממחלקת התרבות והאמנות של העירייה. עליהם מופקד כנציג ציבור מחזיק תיק התרבות בעירייה, עו"ד יונה יהב. "יש סדר בעולם.

התזמורת הפילהרמונית הזמינה מזמן את האודיטוריום לחול המועד סוכות. לתזמורת הפילהרמונית זכות קדימה להשכרת האודיטוריום", אמר בתשובה לשאלה מנכ"ל החברה לתערוכות ולירידים, שמואל ביאליק.

בתשובה לשאלה, אם קיים קשר בין קיום פסטיבל הפולקלור, המתוכנן על ידי כספי ציבור לאפשרות שפסטיבל הסרטים לא יתקיים ענה ביאליק בשלילה. לדבריו, חשיבות פסטיבל הפולקלור רבה והוא מהווה למעשה גורם יחיד כמעט בארץ, המביא משלחות רשמיות של אמנים מארצות אירופה המזרחית. לדבריו ניסו הוא וראש העיר, אריה גוראל, לבטל את השכרת אודיטוריום חיפה לתזמורת הפילהרמונית, כאשר נודע שפסטיבל הסרטים ייפגע מכך.

מהיום עד שבת לא יינעלו כלי רכב בת"א בסנדלי דנוור

תימשך הגשת דו"חות על חנייה ובעיקר על חניית מדרכות

(עתי"ם). היום, מחר, ומחרתיים ובשבת (מה־23 לאפריל עד ה־26 לאפריל ועד בכלל) לא יינעלו כלי רכב באזור תל־אביב בסנדלי דנוור — כך הוחלט בעיריית ת"א־יפו.

העירייה מדגישה כי תימשך הגשת דו"חות נגד נהגים עבריינים וכן יימשכו אמצעי אכיפה אחרים לרבות גרירה, כפי שנמסר בהודעה לעיתונות מטעם העירייה.

בגלל סוף השבוע הארוך, כולל יום הגשר ביום ו', הוחלט בעיריית ת"א־יפו, שלא להפעיל את אמצעי האכיפה של סנדלי דנוור כפי שנהוג בדרך כלל. העירייה תשלח תוליות פקחים שיקנסו את הנהגים שלא כחוק ובמיוחד את החונים על המדרכות, במעברי החציה ובחומות. פקחים אלה יעבדו גם בשעות הערב על מנת למנוע חנייה פראית.

עורך את העמוד: יצחק לאור

ניסה להתאבד בביהמ"ש בת"א

(ע). נסיון התאבדות נמנע אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב. כשאדם ניסה לקפוץ מן הקומה השביעית של הבניין.

האיש, תושב בת־ים בן 32, ניסה להתאבד בעת שיצא מדיון באולמו של השופט ולך. שוטרים ואורחים אחזו בו, ומנעו ממנו לקפוץ. הוא לא נזקק לטיפול.

דורית לבית יונס **ואמיר ברנע**
חובקים בן
נכד ל
חוה ורולף יונס — אביבה ומשה ברנע
נין ל
לוטה יונס — מרים גינדל
ארנה ורובט קוגלמן
ז' בניסן התשמ"ו — 16.4.86

נשואים
כרמי אשבורן — זהבה עיני
בן חנה ודוד — בת רוזה ושלום
ירושלים, י"ב ניסן התשמ"ו (21.4.86)

למשפחת אפרים זיבנר
מיטב הברכות
להולדת הנכדה
"גד" חברה להפצה בע"מ
ההנהלה והעובדים

למכובדנו **דוד י. חכמי**
ברכות נאמנות
להולדת הנכד
דוד
ועד הקהילות הספרדיות
בתל אביב יפו והמחוז
יו"ר ההנהלה שלמה אבוטבול — יו"ר המועצה אליעזר מטלון

אספרסו מרסנד
מברך את חוג ידידיו ולקוחותיו
בברכת חג־שמח

מסעדה
"אולימפיה"
רחוב קרית־ספר, פינת קרליבך, טלפון 283312, תל־אביב
מברכת את
לקוחותיה,
מכריה וידידיה
בברכת חג שמח
*
לרגל החג
המסעדה תהיה סגורה
מיום ה' 24.4.86
עד יום ד' 30.4.86

מרכז
גורדייף
אוספנסקי
052-78423

בשתאו־אחוזה
בגבעת אביבים
(רמת אביב ג')
כ־150 מ"ר
+ 100 מ"ר גג
לפנות א.צ.ברנוביץ
נכסים והשכרה
03-265294

סונול דיור 2000
תהריטינה, מול היפרכל החדש
מטבחים, מפרץ חיפה, צומת ק. אתא
מזנונים, פ. אוכל.
משתלם להגיע גם מרחוק! טל' 04-720720

רשות הגנים הלאומיים — מועצה איזורית גלבוע
הגן הלאומי מעיין חרוד
סגור עקב שיפוצים, עד להודעה חדשה

דלק חברת הדלק הישראלית בע"מ
הודעה
על אסיפה כללית שנתית
נמסרת בזה הודעה כי האסיפה הכללית השנתית השלושים וארבע של החברה, תתקיים במשרד החברה, בתל־אביב, רח' י. קויפמן 6 (בית גיבור) תל־אביב, ביום חמישי 15.5.1986 בשעה 12.30 בה יימסר הדין וחשבון השנתי של המנהלים וידונו בעניינים כדלקמן:
1. קבלת דו"ח המנהלים ואישור המאזן לשנה המסתיימת ב־31.12.85.
2. הכרזת דיבידנד סופי לשנת 1985
3. בחירת מנהלים
4. גמול מנהלים
5. מינוי רואה חשבון
6. שונות.
הדין וחשבון השנתי של החברה פורסם ועומד לעיון הציבור במשרדי החברה ובמשרדי חברי הבורסה.
יעקב פרידגוט, עו"ד
מזכיר החברה

חברת
שיכון עובדים
מברכת את
בית ישראל
בברכת
חג שמח
משרדי המכירות יהיו פתוחים בחוה"מ פסח
בימים א,ב,ג, בין השעות 8.30-12.30.
ביום ה' - 1.5 וביום ו' - 2.5
משרדי המכירות יהיו סגורים

זיקית מפעלי צביעה, הדפסה ואשפרה בע"מ
החברה מודיעה בזאת כי בעלי מניותיה שיהיו רשומים במנקס החברים שלה בסוף יום העסקים של ה־1 במאי 1986 יהיו זכאים לקבל הזמנות לאסיפה כללית כמפורט להלן:
אסיפה כללית שנתית
האסיפה תתקיים ביום 22 במאי 1986 בשעה 17.00 במשרדי החברה, רחוב הברזל 16, תל־אביב, כשעל סדר היום יועלו הנושאים הבאים:
1. אישור הדו"חות הכספיים של החברה לשנה שהסתיימה ב־31 בדצמבר 1985.
2. הגדלת הון הרשום של החברה ב־800,000 שקל חדש (עד לסך 1,000,000 שקל חדש) ע"י יצירת 400,000,000 מניות רגילות בנות 0.001 שקל חדש ערך נקוב כל אחת ו־80,000,000 מניות רגילות בנות 0.005 שקל חדש ערך נקוב כל אחת.
3. אישור המלצת הדירקטוריון לחלוקת מניות הטבה בשיעור 100% לבעלי המניות שיהיו רשומים במנקס החברים ביום 3 ביוני 1986 (היום הקובע). מניות ההטבה יוקצו ב־4 ביוני 1986. מניות ההטבה, יחד עם הדיבידנד במזומן, כמפורט בסעיפים 4 ו־5 להלן, יהוו דיבידנד סופי לשנת הכספים 1985.
4. אישור חלוקת הדיבידנד במזומן, בשעור 100%, לבעלי המניות הרשומים ביום 30 במאי 1986.
5. אישור דיבידנד ביניים במזומן, בשעור 200%, שחולק ביום 2 באוקטובר 1985.
6. מינוי רואה־החשבון לחברה וקביעת שכרו.
בעלי המניות שיהיו זכאים להשתתף ולהצביע באסיפה הכל הינם בעלי המניות שיהיו רשומים במנקס החברים בסוף יום העסקים של ה־1 במאי 1986.
בעלי המניות שלא יוכלו להשתתף אישית יהיו רשאים למנות מיופה כח (פרוקסי) על גבי טופס מתאים, שיומצא להם יחד עם ההזמנה לאסיפה.
מזכיר החברה
בפקודת הדירקטוריון

סונול מודיעה על מבצעי אשראי ומפות: קח בנזין ושלם ב־6 במאי. מלא את המיכל. רשום צ'ק דחוי לתאריך 6/5. הצג כרטיס אשראי וסע לשלום.
שמת שמן? קבל מפות דרכים חדשות במתנה. עד גמר המלאי. המבצע יתחיל ב־22 באפריל ויסתיים ב־3 במאי.
מבצע פסח
קח בנזין עכשיו ושלם במשכורת הבאה
שים שמן - וקבל במתנה מפות דרכים חדשות
סונול — אתך בכל הדרכים

הארץ

יום ד', י"ד בניסן, תשמ"ו
23 באפריל 1986

ירושלים: רח' הבצלאל 2 טל' 224245-6, ת.ד 273 מיקוד ירושלים 91002 חיפה: רחוב נורדוי 20 טל' 04-661166, ת.ד 5259 מיקוד חיפה 31052

בתל־אביב: המערכת, ההנהלה, מחלקות המודעות וההפצה והמנויים, רח' זלמן שוקן 21, טל' 824261 ת.ד 233 מיקוד תל־אביב 61001

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21 ת"א
העורך: גרשום שוקן. [illegible]
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות [illegible]
HAARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – P.O.B 233, Tel. 824261

אין טעם להתמהמה

יו"ר הנהלת בנק הפועלים גיורא גזית הודיע על התפטרותו בהתאם להמלצתה של ועדת בייסקי תוך מתיחת ביקורת על מסקנות הוועדה. מבחינה עניינית, שתיים מתוך שלוש הערותיו אינן קבילות. אפשר לחלוק על דירוג החומרה ועל חלוקת העונשים שבפסקה הוועדה. אם כי דווקא מר גזית זכה להבנה ולהתחשבות מצידה בזכות עמדותיו בפרשת הוויסות, דבר המעיד כי שקלה היטב את היחס בין החטא לבין עונשו. לעומת זאת אין שחר לטענתו של מר גזית, כאילו הוועדה "שיתתה נורמות באופן רטרואקטיווי"; הנורמות היו קיימות תמיד, ואם המנהלים הבכירים במינהל הפיננסי לא הבינו בהן, הרי הדבר רק מוכיח כי נטשטשה ראייתם וכי אינם ראויים לכהן בתפקידיהם הרמים. גם הטענה בדבר "הטלת אחריות אישית על מעשים קולקטיוויים של ממסד שלם" אינה תופסת.

כל אחד ממקבלי ההחלטות הבכירים שבהם עסקה הוועדה היה אחראי למעשיו, ולא יעלה על הדעת כי בעת היקראו למתן דין וחשבון על מעשיו אלה, יסתתר מאחורי גבו של "קולקטיב" מדומה.

אבל מר גזית, ייאמר הדבר לזכותו, הסיק במהירות את המסקנות הנובעות מדין וחשבון הוועדה ויתר מראש על כל נסיון להיאבק בהמלצות הנוגעות בו אישית או לפחות להעמיד אותן במבחן 30 ימי הזמן שהעניקה הוועדה. לעומת זאת, בצמרות שלושת הבנקים האחרים לא נפלו עדיין ההחלטות. על פי ידיעות שאין להן אישור אף נשקלת באחד או יותר מבנקים אלה האפשרות לסכל את ביצוע ההמלצות בדרך משפטית או באמצעות מאבק ציבורי.

פרשת המניות הבנקאיות נבדקה ביסודיות כבר על ידי מבקר המדינה, שקרע לגזרים את הטיעונים שהביאו אנשי האוצר ובנק ישראל להגנתם והטיל בעקיפין צל כבד על הבנקאים. ועדת בייסקי חקרה את הפרשה פעם נוספת, באופן מקיף ביותר, ביסודיות ואין צורך אולי לומר: באופן אובייקטיווי וללא פנייה, והגיעה למסקנות ולהמלצות המונחות לפנינו. אבל הנוגעים בדבר עדיין לא שוכנעו (על כל פנים, רובם), כי נעשו משגים חמורים וכי האחריות לכך מוטלת עליהם. מסתבר, שאחרי שמוצו שני הליכים אלה, אפסו הסיכויים לשכנעם, - ואולי אין גם טעם לצפות כי ישוכנעו.

עם זאת לא יתכן, שביצוע המלצות בעניינם של אישים, שפעולותיהם נחקרו בהליכים ממלכתיים מקובלים בחוק, יהיה מותנה בשיכנועם ובהסכמתם. היתה להם אפשרות נרחבת להשמיע את כל הטענות, והם לא חסכו בזמן ובאמצעים כדי לעשות זאת. טענותיהם נבדקו בדרך המעמיקה והיסודית ביותר שאפשר להעלות על הדעת. עתה הגיע הזמן לשים קץ לפרשה. מנהלי הבנקים הנוגעים בדבר נדרשים איפא להימנע מלהפעיל אמצעים (כולל אמצעים של בעלי המניות שנפגעו ממעשיהם בעבר) כדי לסכל את המלצות ועדת החקירה הממלכתית. הם החמיצו כבר פעמיים הזדמנות לשים קץ לפרשה, כאשר סירבו להתפטר מיד לאחר מפולת המניות ולאחר פירסום דו"ח מבקר המדינה. תהיה זו טעות חמורה אם ימתינו להזמנה השלישית.

נמשך המשבר באופ"ק

אחרי התייעצויות שנמשכו למעלה משבועיים, שוב נכשלו מדינות אופ"ק להגיע להסכם על צימצום כמויות הנפט המופקות כדי להקטין את עודף ההיצע על הביקוש. הכשלון היה הפעם קשה מאשר בסיום הקודם בנובמבר, מאחר שהפעם לא הצליחו להגיע להסכמה אפילו על הכמות הכוללת של התפוקה. הרוב תמך במיכסה כללית של 16.7 מיליון חביות ליום (למעשה קיצוץ מועט לעומת המיכסה הנוכחית), בעוד איראן, לוב ואלג'יר רצו קיצוץ גדול יותר וסרבו להתחום על הכמות המוסכמת. וגם הפעם, כמו בישיבה הקודמת, לא הצליחו להגיע לשום הבנה בדבר חלוקת הכמות הכוללת למיכסות של כל מדינה ומדינה.

למרות כל הדיבורים על הירידה התלולה של המחירים, הנפט — במחירים ריאליים — עדיין עולה כמעט כפליים ממה שעלה לפני משבר 1973. לעומת זאת, הביקוש אשתקד היה עדיין ב־20% מתחת לביקוש בשנת 1979 וב־16% מתחת לביקוש ב־1973. הביקוש לא משתפר בהרבה גם עם הבראת המשק העולמי. במדינות או.אי.סי.די. המתועשות, ירדה מאז 1973 צריכת הנפט ליחידת יצור בכ־40% וחלקו של הנפט בכמות הכללית של האנרגיה הנצרכת ירד מ־52% ל־43%.

מגמות אלה מתבקשות בכמה מסקנות המסבירות אולי גם חלק מהקושי של אופ"ק להגיע למיכסות ומחירים מוסכמים: הירידה בביקוש לנפט אינה תופעה חולפת הקשורה בהעלאת המחירים בלבד: התעשייה המודרנית יודעת ליצר הרבה יותר תוך שימוש בהרבה פחות אנרגיה. מחירי הנפט של מדינות אופ"ק העיקריות עדיין מופקעים: הם עדיין מספקים רווח כפול (בערכים ריאליים) מזה שסיפקו למפיקים לפני 1973. ההפקה מחוץ למקורות אופ"ק היא בדרך כלל הרבה יותר יקרה, אך משנעשו ההשקעות העצומות, כדאי עדיין להפיק את הנפט היקר יותר, ביחוד כל עוד אופ"ק לא מוכן או לא יכול להוריד עוד יותר את המחירים.

גם את זה הם ישכחו

בייסקי ערף ראשים אך לא חידש דבר שלא ידענו כבר בבחירות הקודמות — כמו אז, גם עתה יצא הליכוד, האשם העיקרי בכלכלת השפע, בלתי ניזוק

מאת יואל מרקוס

"תחילה דפקו את הבנקאיות ועכשיו דפקו את הבנקאים". עם ישראל יודע, לפחות, להתלוצץ. האמת היא, כמובן, שדפקו את הציבור. לא היום, לא אתמול אלא במשך שש שנים. מבחינה זו משול דו"ח בייסקי לאיסורית קרות. הוא לא גילה שום דבר שלא היה ידוע (אחרי מעשה, למרבה הצער) לשוטה ולקטן שבין מוכי הבורסה בישראל. אילו שישה מנהלי הבנקים היו מורשים בעוד מועד, ולא היו לוועדה ראשים לערוף, ולא היה את מי לב־רות לכל ימי חייהם ממקצועם — אפשר שגם הדו"ח היה נראה פחות סנסציוני.

הבוא על משען

מדינה מסודרת לא היתה נזקקת כלל לוועדת חקירה. ראשית, משום שבמדינה מסודרת "בלון מניות" שכזה לא היה מתנפח לממדים כאלה, כל־כך הרבה זמן, בהעלמת עין כושלת כזאת של השלטון והרשויות. שנית, אחרי שהתפוצץ הכדור, לא היה צריך להמתין שנתיים לוועדת חקירה כדי שכל האחראים יעופו כטילים, וייעשו התיקונים הדרושים במערכת שוק ההון. שלישית, לא היה עולה על הדעת, שממשלה שבימי שלטונה קרה דבר כזה, ואף הוסיפה חטא על פשע בצורת העמסת שבעה מיליארד דולר על משלם המסים להצלת הבנקים — לא היתה מוכה בבחירות שוק על ידו.

אבל אין אנו מדינה מסודרת. אנחנו זה אנחנו, ועל כן כל הנ"ל לא קרה אצלנו. למרות שהדג הסריח מראשו הפוליטי. כשהגיש את הדו"ח לראש הממשלה, אמר השופט בייסקי שהוויסות הספקולטיווי הזה החל ב־1977 ונגמר ב־1983. כלומר, כל השערוריה הזאת התרחשה בשש שנות הליכוד. ה"מהפך הכלכלי" של ארליך, עם עליית בגין לשלטון, פתח שנים של כלכלת שפע חסרת אחריות, שנתנה לכל את התחושה שישראל היא ארץ של מיליונרים שאפשר לעשות יותרים סיבוב בבנקים ולהוציא במחיר רשמי 3,000 דולר "לביקור". יגאל הורביץ הבין שאנו חיים בגן־עדן של שוטים. עובדה שלא עצר — אישית ברח ברוזה, משה דיין, מהבורסה וקנה בכספי שכרו דירה במגדלי דוד. את העיצה הזאת הוא לא נתן לכל עם ישראל.

מדוע? משום שהוא, בדומה לאחרים במישור המוסלים, ידע שערות הנבע מתוחלה בגריסת מפולת בבורסה. הוא לא רצה לשאת באחריות למפולת. בוודאי לא רצה בכך ארידור, ששכח שכלכלת בחירות עושים רק לפני בחירות. הוא הועמד כבר ב־1981 על הסכנות שבוויסות. והנה, לא רק שלא רצה לפעול, אלא גם כשהסוף היה די קרוב, התייצב בטלוויזיה והכריז שאלמלא היה מנוע מלהשקיע בבורסה, "הייתי מודדו להיכנס לבורסה במצבה היום". כך שאם היו עוד כמה אנשים בחוץ, שמעו אותם שר האוצר, תארו לכם. לטירוף, הוא היה הרבה יותר גרוע מהיועץ הקטן בבנק, שאולי לא ידע את האמת כשהמליץ על מניות בנקים כעל השקעה בטוחה. משום שהוא ידע את האמת. אין ספק, שכל ראשי מערכות השלטון ידעו שמשהו לא בסדר, אך לאף אחד מהם לא היה האומץ או הרצון להפסיק את מה שכונה או "ה תכנינה". אם היה "קשר שתיקה" הוא היה בין ראשי המערכת הכלכלית לראשי המערכת הפוליטית ולא בין הציבור לשלטון. אין לקבל את הגירסה ש"כולנו אשמים". הסיפורים על בילוסים ההתעשרות ועגל הזהב, כהגדרתו של טוניק, לא נולדו מעצמם. זו היתה מדיניות הליכוד.

אישה ואישה

הוועדה ניסחה את כל מה שידענו בבהירה מלומדה, אך הקלה במידה מתמיהה עם הדרג הפוליטי. הצדק עם [illegible] הטוען שהוועדה גילתה מידת אישה ואישה במסקנות האישיות. מנהלי הבנקים המכובדים נידונו לסילוק ולנידוי (רק עבודת פרך חסרה), ואילו האחראים האחרים [illegible]. מנהלי הבנקים לא יוכלו לשוב לעסוק במקצועם כל חייהם. לא כן הפוליטיקאים ואנשי הציבור, שהיו מעורבים, אחראים, מופקדים על המערכות שנתנו לשערוריה להתפתח. יפת ומאיר לא יורשו לעסוק בבנקאות, אך לעומת זאת, אין מניעה שחבר ועדת הכספים ארידור יהיה שר אוצר, או שיגאל הורביץ יוסיף לכהן בממשלה. או שהליכוד כולו שניצב על ההגיגה יוסיף להישאר בשלטון.

פעם מקובלת היתה הדעה, שאם תיפול הבורסה תיפול הממשלה. מתברר שטעות היתה בידינו. לא הבורסה ולא מלחמת לבנון הספיקו להביס את הליכוד ולתת ניצחון למפלגה שכנגד. אולי משום ש מפלגת העבודה הצילה כבר ידיה פעמיים את הליכוד. פעם אחת כשנתנה ידה להסדר מניות הבנקים, על פי עצתו של המתווך הנודע ח"כ שפירא. פעם שנייה כאשר הסכימה להשתתף עמו בממשלת רוטציה. המשגה הגדול שלה היה שלא נתנה לליכוד להקים ממשלה צרה ב־1984, כדי ללמד את הציבור את הלקח שהיה ראוי לו. עוד מעט קט תמסור העבודה את שרביט הניצחון לליכוד, כדי ששמיר והורביץ יוכלו להתפאר שהם הצילו את המדינה ממשבר כלכלי וממלחמת לבנון. מי יזכור בבחירות ממי הצילו. האין זה נשמע כמו תיאטרון אבסורד?

דו"ח בייסקי אינו צריך להפעים את לבנו. חוץ משישה הראשים שערף, סיפר מה שידענו, והמליץ המלצות שנותר לראות עד כמה, מתי ואם בכלל הן יושמו. אך בסופו של דבר יצא הליכוד — האשם הראשי בכלכלה הקטסטרופאלית — פחות ניזוק ממה שהיה צריך להיות בבחירות הארציות. קרוב לוודאי, שתוך כמה ימים יימאס הנושא, והכותרות האדירות יעברו לעמודים הפנימיים. אחרונים הנוגעים מציאים בכתב־כלל את קישור העם במשאלי דעת־קהל ובוועדות חקירה.

יש מקום לסברה, שכשהם יגיעו לקלפי, גם את זה הם ישכחו.

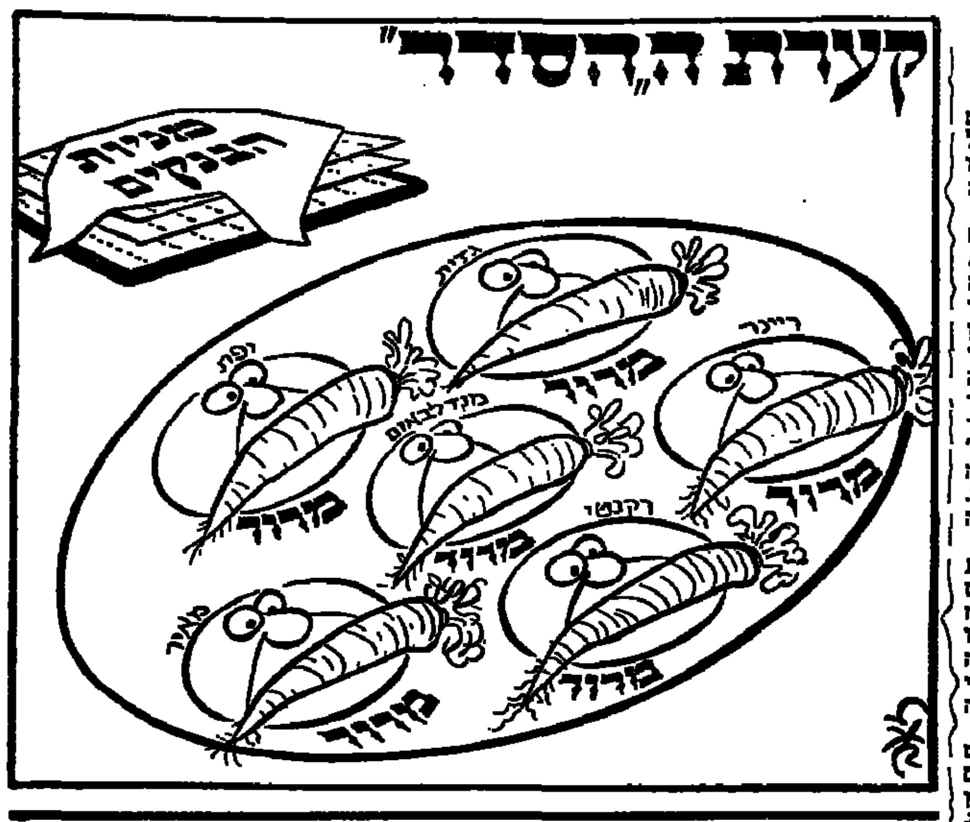

שפירא וחמשת המרובעים

דו"ח ועדת בייסקי לוקה בחוש הצדק ובהכרת המציאות

מאת א. שוייצר

ישראל בורכה בכשרון מיוחד לעשות מאירוע אחד מהומות — יש אומרים, שערוריות — אחרות: המקרה של התמוטטות המניות הבנקאיות מאייר כשרון זה. המהומה הראשונה קשורה בשמו של הח"כ אברהם שפירא הלה הציע, בהתאם לכלל הלקוח מפרקי אבות "ישראל ערבים זה לזה", כי את הפסדיהם של מוכי המפולת יש להטיל על כל משלמי המסים — אך, כמובן, מבלי לחלק את רווחיהם של מי שיצאו ברכוש גדול פחות או יותר מן העיסוק בניירות ערך אלה. השנייה קמה בעקבות דו"ח מבקר המדינה בנדון, שחילק האשמות ביד רחבה בכל כיוון, אם כי מר טוניק נמנע מלספר כי הוא עצמו, בהיותו בשנים הרלוונטיות חבר הרשות לניירות ערך, לא הזהיר את הנוגעים בדבר מפני המפולת העתידה להתחולל. ועתה הגיע תורה של המהומה השלישית, בעקבות פרסום הדו"ח של ועדת בייסקי, שבהכנתו הושקעה שקידה רבה, המקרות במיעוטו של חוש מידה.

כאשר יגיע מועד פירעונו של החוב שהוטל על אזרחי המדינה על פי עצת המניפולטור מספר אחת של עם ישראל, חה"כ אברהם שפירא, אפשר שתצמח מן הפרשה מהומה שערוריה נוספת. ככלות הכל, יעמוד הדבר 4 מיליארדי דולר על התקציב — משהו בסדר גודל של רבע מכלל ההוצאה הממשלתית. עד אז, חזון למועד: נחכה ונראה מה עוד יתרחש בינתיים.

צדק לא נעשה ולא נראה

דו"ח ועדת בייסקי עוסק בשני מקבצי נושאים: אחד מהם מכוון לגופם של אנשים, האחר לגופם של עניינים. אשר לראשון, יוצר הדו"ח שלוש קבוצות: מודחים עד סוף ימיהם, מודחים סתם, ונזופים. האבחנות שקובעת הוועדה, ושעל פיהן היא גוזרת מה שהיא גוזרת, הן דקיקות — אולי מטבע הדברים. אך מתוך הנהייה אחר צדק מוחלט, גורמת הוועדה אי־צדק מובהק.

אנשים אשר נשארו מכהנים במשרות שהחזיקו בהן בעת המפולת — נודה, בשל קהות חושיהם — מודחים עתה, למעט אחד מהם, לכל חייהם מעיסוקי בנקאות. ואילו עמיתיהם, שסולקו, ללא קשר ישיר או אף עקיף לחלקם במפולת, יוצאים בנזיפה, שיש עמה בושה אך לא נזק אחר.

אגב אורחא, מתבקשת השאלה אם הסילוק לצמיתות הוא חוקי, ואם הוא בכלל עולה בקנה אחד עם תחושת הצדק הטבעי. רוצחים יוצאים לחופשי אחרי שנים מספר, טרוריסטים זוכים בחנינה: על פי אילו אמות־מידה הדביקו חברי ועדת בייסקי כעין אות־קין בעסקי על מצחיהם של אנשים, שללא ספק כשלו, אך בהעשירם רבים ובהרששם רבים אחרים, לא מעלו באמון בכוונת זדון.

בנקים אינם מתנהלים כפי שניהל סטאלין את ענייני בית המועצות. בכל אחד מהם יש פקידות בכירה בעלת השפעה — וכנ"ל גם מועצות מנהלים. מדוע הודחו רק הראשים, ויצאו זכאים כל האחרים? אם כבר הוזכר סטאלין, הלה לא עצר אצל זינובייב, קאמנייב ובוכרין: הוא הרג גם את הדרג השני, השלישי וכו'. ללמדך, כי המבקש להחמיר חייב ליישם את אמות־המידה שלו בפיזור נאות. מכל מקום, אנו נשארים עם תמיהה לגבי גבולה של האחריות למעשה קולקטיווי: כלום צריך להעניש רק את הגבוה בין מי שנתפסו בקלקלתם?

תרופה מבוהלת

ואולם המרובעות המפוקפקת של ועדת בייסקי ניכרת במיוחד בחלק העינייני של המלצותיה. מדובר בחלק זה במה שצריך לעשות, כדי שמפולת מן הסוג הנדון לא תישנה. כאן מציעה הוועדה המשך הפעלתם של אמצעי מניעה שנכללו בהמלצר תיקון של הוועדות בראשות ה"ה גבאי ושילוני, אך במגמת החמרה ברורה. מכל מקום, אפשר לומר בביטחה, שאם יוגשמו המלצותיה של ועדת בייסקי, יהיו צינורות החקיקה של הכנסת סתומים לשנים ביצירת מציאות חדשה בשוק ההון ובעיצוב דפוסי אחריות שונים בהנהלת הבנקים. כנ"ל בתי המשפט, שיישום ההוראות, אשר לפי עצם טבען יעוררו מחלוקות, יעסיקם באופן בלעדי לשנים.

ח"כ שפירא: מניפולטור

אך יש גם שאלות מעשיות: אם לא הבנקים, שיגורשו מן ההיכל, מי יספק את הייעוץ למשקיעים ואת הניהול לקרנות? מתברר, שגם ועדת בייסקי התעוררה לקשיים ש' בהתאמת קנאותה המטהרת למציאות והא־כל־כך־הרבה בשוק ההון: "והיה אם יתברר שהדבר לא ניתן לביצוע..." וכו'; פתיח זה מן הראוי היה שיוקדם לכל אחת מן ההמלצות, העוסקות בהוצאת הבנקים מעסקי שוק ההון, בין על חשבון עצמם או על חשבון לקוחותיהם ובין כיועצים. המשק הישראלי לא פיתח, פשוטו כמשמעו, את הכלים החלופיים לקליטת מה שיורחק מן הבנקים. החלל הוא שקרא להורות הבנקים. יצירתו מחדש עשויה להתיר את המשקיע מיהם, אך אפשר גם שיתמלא בפי עילים, שחלקם — הגדול או הקטן — אינם משתייכים לעדת ל"ו הצדיקים.

חברי ועדת בייסקי ראויים לשבח על שקידתם ועל יסודיות הלימוד של החומר שבו עסקו. אך הם לקו בעיוורון־צבעים מיוחד במינו הם לא הבחינו אלא בין שחור ולבן. והרי כאנשים מלומדים צריכים היו לדעת, שבענייני חברה אפשריים רק תיקונים אינקרמנטליים, סילוק תקלה פה, שיפור שם. אפשר שעיסוקי שוק ההון בישראל נדמים למעשי ילד שלבש את בגדי אביו: רוצה לומר, מה שנאה לאמריקה מעורר גיחוך בישראל, ואולי אף מגביע את הפעילות שלמען תקינותה האידיאלית יצאו חברי הוועדה למערכה.

את ראייתם של דברים אלה ראשית היינו לדרוש משני שופטים, שני פרופסורים למינהל עסקים ופרופסור למשפטים — ומעל לכל, את ידיעת הכלל: תפסת מרובה, לא תפסת.

צה"ל מזדקן

זה שנים מספר מידלדלת והולכת שכבת גילאי 26—31 בצבא

מאת זאב שיף

על צה"ל עובר תהליך הכרחי מדאיג: תהליך הזדקנות שלילי ובלתי־הכרחי, הנובע מהידלדלות מתמשכת של שכבת הגיל שבין 26 ל־31 שנים. הדבר התברר לי תוך שיחה עם ראש אגף כוח־אדם במטכ"ל, האלוף מתן וילנאי. וילנאי, אחד האלופים הצעירים בצה"ל, הגיע לאגף כוח־אדם לפני חודשים מספר, אחרי שמילא שורה ארוכה של תפקידי שדה. מהר מאד גילה את שני התחומים הבעייתיים ביותר — המחסור באנשים ביחידות שדה, בדרג הלוחם, כולל צוותי־אוויר, ומחסור גדל והולך בכוח־אדם טכני.

טעות היא לחשוב, כי עיקר הבעיה נעוץ בעזיבת מפקדי פלוגות. וילנאי אומר, כי תהליך עזיבה חמור קיים, למשל, בקרב מהנדסים צעירים. אלה ממלאים את התחייבותם, ומיד עם תום תקופת שירותם ממהרים לעזוב. מדובר במאות רבות של מהנדסים, ובמשך הזמן תיתן התופעה את אותותיה על רמת ההנדסה בצה"ל. ברור, כי לא ניתן להחזיק גוף גדול כצה"ל, עם מערכות [illegible] המערך הטכני, בעיקר המהנדסים מידלדל והולך, וכשמתחוללת בשכבת המהנדסים תחלופה מהירה מדי.

עזיבה המונית

כדי לעכב את תהליך העזיבה בקרב המהנדסים הצעירים, הוחלט כי לא יקפידו אצלם בענייני תקנים וקידום בדרגה. נקבע, למשל, כי מהנדס יוכל לעלות בדרגה עד רב־סרן גם ללא תקן, ואפילו ישרת כל הזמן באותו תפקיד. זהו תמריץ חשוב, שאינו ניתן במקצועות אחרים בצה"ל. עם זאת ברור, שהוא אינו מספיק כאשר מדובר בהתמודדות כספית עם השוק הפרטי.

בדרג הלוחם לובש התהליך צורה אחרת. עד דרגת מפקד פלוגה נשארים בדרך־כלל רבים מבוגרי בית־הספר לקצינים. הרצון לקבל תפקיד זה והאתגר שבו, מביא רבים מבין הצעירים להאריך את שירות הקבע שלהם בעוד שנה, ולאחריה בעוד שנה. זו היא מעין הארכה אוטומטית של השירות. לאחר שסיימו כשלוש שנים כמפקדי פלוגות או משהו מקביל, הם מתחילים לעזוב כמעט בהמוניהם. ההערכה היא, שכ־75 אחוז מהם עוזבים. בשנים האחרונות התגברה תופעה זו. התוצאה היא, שזה כבר שבע שנים מצטמקת, מדי שנה, יותר ויותר שכבת גילאי 26—31 שנה — תהליך הזדקנות שלילי.

במשך השנים חלה עלייה בגיל הממוצע בצה"ל כחלק מתהליך טבעי, כתוצאה משהייה ממושכת יותר בדרגות גבוהות והצורך בהתמחות רבה. מפקדי האוגדות, למשל, מבוגרים יותר כיום מכפי שהיו לפני עשר שנים. גם הרמטכ"לים המתמנים כיום הם בסביבות גיל 50, לעומת אלה שמונו בשנות החמישים, שהיו אז בשנות השלושים לחייהם. תהליך זה לא אירע בדרגות של מפקדי פלוגות ושל מג"דים — וזה טוב.

תהליך ההזדקנות השלילי נובע מכך, ששכבת גיל חשובה ביותר מצטמקת בצה"ל, ואם הוא יימשך יחסר צה"ל את אחד הדרגים. במשך הזמן הוא ייתן את אותותיו על המינויים בדרגות גבוהות יותר. כבר היום חסרים בצה"ל אנשים רבים בתפקידים שבין מפקדי פלוגות למפקדי גדודים, ובהמשך ישפיע הדבר על תפקידי מג"דים ומפקדי חטיבות.

כיצד התפתח תהליך זה? נראה כי יש לכך מספר סיבות. חיי הצבא, ובפרט ביחידות השדה, הם קשים. אחרי כמה שנים מתישות, שהחלו למעשה עם שירות החובה, אחרי סיום בית־ספר התיכון, מבקש הצעיר פסק זמן כדי "להתאוורר". האווירה של חברה, השמה דגש על חומרנות ותועלתנות, משפיעה גם היא. התוצאה היא שאנשים טובים רבים מדי עוזבים את צה"ל.

אלוף וילנאי: המטריד הוא יחס הציבור לפורשים מצבא הקבע

הלחץ שנכפה על צה"ל לפטר אלפים מאנשי צבא הקבע נותן גם הוא את אותותיו השליליים. בשנה שבין אפריל 1984 לאפריל 1985, צומצם צבא הקבע בכ־2,000 איש. אלוף וילנאי אומר כי קיימת החלטה, שהיא כפקודה, שבשנה הנוכחית יש להקטין את צבא הקבע בעוד כאלפיים איש. בסך הכל יקטן צבא הקבע ביותר מ־4,000 איש. היום, למשל, מצויים ביחידת הפרישה כ־600 קצינים, מהם כמאה אלופי משנה ותתי־אלופים.

בסוף התור

מה שמטריד ביותר את וילנאי הוא יחס הציבור לפורשים, המעיד אף הוא על האווירה החברתית כלפי צה"ל. "היחס הוא מתחת לכל ביקורת. אנו דוחקים אותם מהצבא בגלל קיצוצים בתקציב הביטחון, ואילו במשק האזרחי יש התנגדות עזה לקבלם. דוחקים אותם לסוף התור, בלי להתחשב כלל בכך שעשו שירות מסוכן וקשה במשך שנים רבות" — מתלונן וילנאי. לדבריו, קצינים צעירים וטובים מסיקים מכך את לקחיהם. הם אומרים: הבנו את המצב. נחפש עבודה בחוץ ולא נמתין עד שחרב הקיצוצים תגיע אלינו. ברגע שהם מוצאים מישרה טובה בחוץ הם עוזבים מיד, ללא כל התחשבות בדרישת הצבא.

לפערים שנוצרו בצבא הסדיר יש השפעה מיידית בכמה תחומים. אחד מהם הוא שעל צה"ל להחזיק מדי יום אלפי אנשי מילואים, רק כדי לכסות את הפערים הללו. אלפי אנשי המילואים הללו, ביניהם אנשי חיל חימוש, קשרים, חובשים ועוד, אינם נקראים לצה"ל לאימונים ותעסוקה של ביטחון שוטף, אלא קודם כל כדי לסגור פערים החסרים בצבא הסדיר.

צה"ל מתקשה להתמודד עם הבעיה. בתחום הפיטורים מהצבא, מחד אין לו ברירה אלא להמשיך ולהתאים בגמישות רבה למדי אנשים ליחידות השדה ולמערך הטכני, ומאידך להיות תקיף עד אכזריות בהפסקת חוזים של קצינים בתחומים אחרים. וילנאי סבור, כי צה"ל יתקשה מאד לשנות את התהליך השלילי הנזכר לעיל, בלא הסברה ציבורית מתאימה. אין זו משימה שצה"ל יכול להתמודד עמה, לדבריו, לבד.

יום הפ'

מדוע מסתערים על החנויות למרות ירידת האינפלציה ומה יקרה ב־2 ביוני

מאת אברהם טל

כפי שיכשרו עוד מעט בדיה, המוני בית ישראל משלימים את ההכנות לחג. בעוד שעות אחדות יסבו אל שולחן הסדר, בעיר ובכפר, בקיבוץ ובעיירה, בהתנחלויות ובהיאחזות, במושב השיתופי וביישוב הקהילתי, אם בחוג המשפחה ואם במלון של חמישה כוכבים, ויספרו ביציאת מצרים. אני מוכן להתערב על האפיקומן, שמחשבותיו של אף לא אחד מן המסובים יגדו אל ה־2 ביוני. למה שיחשבו על תאריך כל־כך רחוק?

ובכל זאת, לא כדאי לשכוח תאריך זה. 2 ביוני הוא התאריך הרשום על גבי מספר עצום של צ'קים, שהישראלים הנפיקו בשבועות האחרונים ליד הקופות של מרכולי רשתות השיווק הגדולות. כידוע, התחרות המטורפת בין הרשתות הניעה אותן להעניק ללקוחות מאז תחילת חודש זה, אשראי עד 2 ביוני, כלומר לתקופה של עד חודשיים. לפיכך, אפשר לומר שפסח תשמ"ו בישראל ממומן במידה רבה באשראי ספקים.

תחרות קניות

המדריך פעל באופן יוצא מן הכלל. הישראלים קנו השנה באחוזי תזזית. בעת כתיבת שורות אלה אין עדיין מספרים מוסמכים, אבל מדובר כנראה בגידול של אחוזים רבים במכירות. מי שהגיע לאחת מרשתות השיווק שנתנו את האשראי המדהים הזה, יכול היה להתרשם [illegible] ליד הקופות ברגע תורים אינסופיים. עגלות הבית, לבדן או בסיוע העוזרים, נמשכו מן המדפים כשהן דוחפות, ולעתים דוחקות ומושכות גם יחד, עגלות העולות על גדותיהן.

התנערות כזאת, כך אומרים, לא נראתה כבר זמן רב, אם בכלל.

ההסתערות הצרכנית המדהימה בעידן של יציבות מחירים מעוררת אחת ולתמיד את ההשערה כי האינפלציה הגרועה היא שהניעה את עם ישראל לחנויות בשנים האחרונות. מתברר, שחג המשמש הבא, במשולב עם אשראי חינם לחודש וחצי, מסוגל לעשות ליצר הקנייה של העם לא פחות מאשר תחזית מדד של 15 אחוזים — אם לא יותר.

למען האמת, מאז מעולם התקשיתי להבין מדוע אחוזת בעם תזזית קניות בערב־חג. אחרי הכל, בבית הישראלי הממוצע מכניסים את ליל הסדר (לדוגמא) בארוחה חגיגית אחת. נכון שמוסיפים אליה הסבא והסבתא, לפחות הוזמנה אחת וכן דודים, גיסים, קרובים אחרים, ואפילו ידידים שלא הצליחו למלט את עצמם בעוד תירוץ טוב. אבל בחשבון לאחר כלל, סך המסובים בארוחת הסדר אינו עולה על סך תושבי המדינה (בתוספת קלים בבין ישראלים בחו"ל ותיירים באביב), לא כן? למה אם כן, כמויות המזון הנקנות לקראת ערב החג גדולות פי שבעה בערך מאשר בסוף שבוע רגיל? מי זולל את הכמויות העצומות הללו בשבוע החג? מבינתי.

יש מגמה עניינית אחת היכולה להסביר חלק מן הגידול בקניות ערב החג — אם כי לא במעלות המזון: ההרגל הפושט והולך להחליף מתנות. אירועים אישיים הולכים ומוכרים להיות עילה בלבד או עיקרית לשתן מתנות. בשנים האחרונות נעשו כל חגי ישראל עילה לנתינה, ובמיוחד ראש השנה ופסח. וכידוע, מתנה גוררת מתנה. אם קיבלת מתנה ממשפחת כהן לחג בראש השנה — איך לא תחזיר לה מתנה בפסח ובהזדמנות זאת לא תיתן גם מתנה למשפחת לוי, שכל פיה אתה חש מחויבות [illegible] בעלי חנויות למתנות, שקשרו קשר מתוכם נגד הציבור.

המתנות הללו הם כמו ראש נדרא. האין זה רק העניין הכספי. בראש ובראשונה, זו בעיית ההולמה (מה אני אקנה לציפי כרמלי? יש להם כבר את הכל) למולנו, היבואנים דואגים תמיד לחידושים מעצים במחירים סבירים יותר, אך לרוב פחות (יאה האותו מפנה אגרים מצופה זהב — משהו משהו).

נשארת רק השירות להפש ולכבוא.

הסכמת הציבור

אבל נחזור לנושא האשראי. טוענים שהציבור נבון, שאי־אפשר לעבוד עליו. התיאוריה הכלכלית המקובלת (תורת הציפיות הרציונאליות) מבוססת בעיקרה על חכמנות הציבור.

כיצד יתכן, אם כך, שהציבור מפרין כל־כך בערך האשראי שהוא מקבל? האם אינו מבין שרק הבנקים — כרגיל — מרוויחים מכל מבצעי האשראי הבזיקים של רשתות השיווק?

החשבון פשוט: 100 שקל שאשר לומה גדוה בחודש וחצי, והמוסיפים בחשבון תפ"ס או פק"מ, מניבים בקושי אחוז אחד. בניכוי מחיר השיק ומחיר שתי פעולות בחשבון, הלקוח המסכן לא מרוויח כמעט כלום. בחשבון סופי הוא מפסיד, כיוון שהרשת משלמת 3 ואולי 3.5 אחוזי ריבית על אותם 100 שקלים שהבנק מלווה לה, כדי שתוכל לממן את האשראי ללקוח. על מי מגלגלת הרשת את הריבית בדרך גלויה או סמויה? על הלקוח כמובן. תעשו חשבון תבדקו אצל מי נשאר השלל.

מתברר, שהחישובים אינם כה רציונאליים, ולא הם חשובים. חשובה התחושה של גאולה ופשיטות — שלא צמוד לה מדד, כלומר לא מחיר מידי. נכון, המחיר ייגבה ביום מן הימים, אבל זה יהיה רק ביוני. יוני? זה בקיץ. לא? אלוהים גדול. ובינתיים — המדפים קורצים, הרשת נותנת, השיק פתוח והדו־ רושמת: 2 ביוני.

ובדיוק כמו שכל הכבילות שהוזמנת בספר מגיעות לכתובת הנכונה — כך גם כל הצ'קים נוחתים לבסוף בחשבון הנכון. ה־2 ביוני יהיה יום לאיקל לבנקים: הם יצטרכו לגייס את כוח־האדם המקצוען שלהם כדי לבדוק את מאות אלפי הצ'קים שימשכו לתאריך זה, ולוודא שיש להם כיסוי. אלפים מן הצ'קים יוכו מן המתם להחזקת הסוכרות נ.ל.ב. ויחזרו אחר כבוד לרשתות. אלה מצידן, יצטרכו לגייס את עובדיהן למבצע איתור מנפיקי הצ'קים האלה, בכוחות עצמם או בעזרת חברות העוסקות בגביית חובות קשי־גבייה (הגבייה מבדפתה?).

יהיו כמובן רבים, שבחשבונותיהם יהיה, בתחילת יוני כיסוי לקניות הפסח — המשכורות של מאי נכנסו זה עתה. אבל מה יהיה בהמשך החודש? לא נורא, ולא צריך לדאוג עכשיו. ועד אז, מי יודע. אולי הרשתות יציעו לנו מבצע אשראי חדש? קנה עכשיו, שלם אחרי ראש השנה.

שכונת היוקרה של ירושלים

תור האביב הגיע

מקום בצמרות

חדר מגורים של אחת המשפחות המתגוררות ב"מקום בצמרות"

אנו שמחים להודיע על סיום איכלוס שלב א' ותחילת המכירות לשלב ב'

- נותר מספר דירות בשלב א' לכניסה מיידית, במחירים מיוחדים.
- תשלום במזומן יזכה את הרוכש בהנחה משמעותית לתקופת מבצע לרגל חג הפסח עד ה־5.5.86.
- לבחירתך: דירות 3, 4, 5 ו־6 חדרים וכן קוטג'ים צמודי קרקע — 6 חדרים.

במסגרת המבצע הנך מוזמן לקפה ועוגה ב"מלון מוריה" במוצ"ש 26/4/86, בשעה 20.00.

"מקום בצמרות" הינה שכונת יוקרה בקרית שמואל שבירושלים — ברח' ש"י עגנון (המשך רח' הפלמ"ח) מול גבעת אורנים. "מקום בצמרות" צופה אל הנוף המרהיב של עמק המצלבה, הכנסת ומוזיאון ישראל.

היתרונות הנוספים:
- חניה מקורה ומוארת עם שער כניסה חשמלי, המופעל בשלט רחוק, וגישה ישירה מהחניון למעלית.
- צלחות לקליטת שידורי טלויזיה מלוויינים.
- הסקה פרטית.
- מחסן.
- גינון ופיתוח מיוחד כולל פיאצות.

יזמים — סולל בונה השקעות ■ יצחקי בע"מ ■ כזורי בע"מ ■ שנא בע"מ.
תכנון — אדריכל יעקב רכטר (חתן פרס ישראל)
ביצוע — סולל בונה קונצרן הבניה הגדול במדינה
מכירות —
- ISCO בניני ישקו בע"מ — קרן היסוד 19 א' טל' 222597, 02-227414.
- "מקום בצמרות", מרכז כלל קומה 9, טל' 244842, 02-232687.
- נציג המכירות ישהה באתר הבניה, טל' 02-664506

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

החלום היהודי–אמריקאי

מאת ארתור הרצברג

בעקבות ספרו של צ'ארלס סילברמן:
A Certain People: American Jews and Their Lives Today

לפחות במשך המאה האחרונה, התמקדה דאגתם של יהודים בארה"ב בשלושה נושאים עיקריים: הצלחת התבססותם בחברה האמריקאית, המשך קיומם כקהילה, והלגיטימיות שלהם — הצדקת יהדותם בעיני עצמם. חששותיהם מהצלחה היו תמיד קשורים לפחד מאנטישמיות.

לשנאת יהודים לא היו השפעות כלכליות עד להגירה ההמונית של שנות ה-80 של המאה שעברה. היהודים הגרמנים שהגיעו קודם, סבלו לעתים קרובות מאפליה חברתית, אך הדבר לא מנע מהם מלהצליח בעסקים. כמחצית מהיהודים המהגרים מגרמניה התיישבו בערי המערב והדרום שצמחו במהירות, שם התקבלו בברכה כישוריהם כמתווכים וכאנשי-ביניים. המצב היה שונה לגבי כשני מיליון היהודים ממזרח אירופה, שהגיעו בין השנים 1880—1914. ילדיהם נתקלו בקשיים רבים בניסיונותיהם להשתלב במקצועות חופשיים ולהשיג מקומות עבודה טובים בבתי-עסק מבוססים רבים.

מחסומים אלו הלכו להתנפץ במהלכה של מלחמת העולם השנייה ואחריה, וכיום אפלייתם הכלכלית של יהודים היא נדירה. יש להניח, כי עתה יעמוד השעון מלכת, ההצלחה לא תעבור שינויים נוספים כלשהם, ואפשר לומר, כי המעמד הנכבד והשליו של היהודים בכלכלה האמריקאית מסמל סופו של תהליך, ומהווה הישג חסר-תקדים בהיסטוריה של הגולה היהודית.

שאלת המשכיות קיומה של הקהילה היהודית הטרידה לראשונה לפחות את הרוב שהעדיף להמשיך להיות יהודי. גם כאן הפחד הוא ששלט בכיפה במשך כמה דורות.

המעמד הנכבד והשלו של היהודים בכלכלה האמריקאית מסמל סופו של תהליך, ומהווה הישג חסר-תקדים בהיסטוריה של הגולה היהודית

סילברמן: רק בארה"ב יכול היה יהודי ליהפך ליו"ר חברת דיפונט, ורק בארה"ב קיים דור רביעי של יהודים שעדיין משתתפים בסדר. ארצות-הברית סיפקה את התפאורה לרגע השיא של הגולה היהודית, ומשום כך ארה"ב היא הטוב שבכל העולמות היהודיים האפשריים

בין האינטלקטואלים בדור המהגרים, כמה מבעלי ההשפעה הגדולים ביותר היו אנטי-דתיים מסוגים שונים. בדור הבא האמינו סופרים ופעילים פוליטיים יהודים רבים בסוציאליזם על גווניו, ולא ביהדות.

אין תחליף

כמעט כל האנשים שבאמת דאגו להישרדות היהדות בארה"ב במחצית הראשונה של המאה ה-20, דיברו וכתבו כאילו היו נלחמים מלחמת מאסף התשה בלתי-נמנעת. הם לא שבעו עידוד מתשומת-הלב שהעניק דור המהגרים וילדיהם לחגיגות בר-מצווה ולבישול היהודי. התייחסות זו נחשבה במידה רבה כעממיות יהודית וולגרית, היכולה להימשך תקופה מסוימת, אולי ארוכה, אך שאי-אפשר לראותה כתחליף להכרת כתבי הקודש ולהקפדה על המנהגים היהודיים. אפילו בימי הזוהר של המלונות בהרי קטסקיל, ידעו אלה שנפשו במלון "גרוסינגר", שהמקום לא היה יורש של בית-הכנסת האירופי, וודאי לא תחליף לו.

עתה נראה, כי התרבות היהודית העממית נשמרת על-ידי הדור השלישי והרביעי של צאצאי המהגרים ממזרח אירופה. הרבה פחות יהודים מקיימים את ימי החג והצום העיקריים, אך רבים משלמים מסי-חבר לבתי-כנסת, משתתפים בסדר הפסח, מדליקים נרות בחנוכה, הם ברובם המכריע פרו-ישראליים, מוכנים לתרום ולגייס כספים למען ישראל.

יש הסבורים, כי "יהדות ארה"ב" — האמריקאים המזהים עצמם כיהודים — הפכה לקהילה יציבה, המבוססת בצורה איתנה על היהדות החדשה. אם מאמינים בכך, אפשר אפילו להעז ולחזות, שקהילה מגובשת זו אף תפתח בסופו של דבר תחושה עמוקה יותר של ערכים יהודיים. ומכאן, שליהודים אין יותר סיבה להרגיש אשמה על נטישת מורשתם או להרגיש נחותים בהשוואה לאבותיהם, שהכירו את התורה וקיימו מצוותיה.

טיעונים אלה, על משקלם המצטבר, משמשים מטרה עמוקה יותר: אם יהודי ארה"ב השיגו כעת הצלחה ברת-קיימא בשמירה על היהדות בחברה פתוחה, ואם ארה"ב היא עתה המקום הבטוח שבו יכולים היהודים להיות עשירים כמו כל אחד אחר — ולזכות בתהילה על כך — כי אז נפתרה השאלה העמוקה ביותר של החיים היהודיים האמריקאיים — בעיית הלגיטימיות.

יהדות ארה"ב יכולה כיום לקבל את עצמה כמות שהיא. יתר על כן, היא יכולה, באמצעות פעילויותיה המאורגנות, להעניק לעושרה לגיטימיות על-ידי מעשים טובים. גם זה קרה בעבר. ליהודים הגרמנים, "החבורה שלנו", היו יסורי-מצפון מסוימים בעקבות הצלחתם. הקיצוניים שבהם, כפליקס אדלר וליליאן וולד, עמדו על החובה המסורתית לעזור לנצרכים, בין אם הם יהודים בין אם לאו. המנהיגים היהודים-גרמנים השמרנים יותר, סייעו ליהודים עניים, בעיקר מקרב המהגרים החדשים ביותר.

הטוב שבעולמות היהודיים האפשריים

באורח דומה מוקדשים כיום במידה רבה המאמצים המאורגנים של הקהילה היהודית לגיוס כספים לישראל. עושר מצא צידוק, כיוון שבחלק ממנו נעשה שימוש למטרות אתניות. האנשים המובילים בפעילויות אלו מקבלים בתמורה כיבודים בקהילה המאורגנת. כשם שיהודים אדוקים זכו לכבוד בבית-הכנסת מתוך הכרה בלמדנותם ובמסירותם הרבה לאהבת השם וליראתו. "הנותנים" ו"הפעילים" נראים כיורשי הלמדנים הבקיאים בתורה של ימים עברו.

זה הוא בקיצור טיעונו של צ'ארלס סילברמן בספרו: A Certain People: American Jews and Their Lives Today. הוא אינו מותיר שום ספק באשר לכוונותיו: הוא מכנה את החלק הראשון של ספרו "סיפור הצלחה אמריקאי", ואת החלק השני "סיפור הצלחה יהודי". ההצלחות הן אסונות שיכולים היו להתרחש במקומות אחרים הם עבורו בלתי-רלוונטיים. רק בארה"ב יכול היה יהודי ליהפך ליו"ר חברת דיפונט, ורק בארה"ב קיים דור רביעי של יהודים שעדיין משתתפים בסדר. ארצות-הברית סיפקה את התפאורה לרגע השיא של הגולה היהודית — משום כך ארה"ב היא הטוב שבכל העולמות היהודיים האפשריים.

מאלף לציין את הנושאים שצ'ארלס סילברמן מתחמק מהם בהעלאת טיעונו. הוא נועז דיו כדי לדבר על הפשע היהודי בדור המהגרים, כאחת הצורות של ניידות כלפי מעלה. הוא אינו מדבר על קומוניזם יהודי, שעד שנות ה-50 היה אחד הביטויים העיקריים של האידיאליזם היהודי. משפטם והוצאתם להורג של בני-הזוג רוזנברג, למשל, פשוט אינם מוזכרים. בני-הזוג, שהואשמו כי היו רק שניים בחוג של יהודים שמאליים הנאמנים לברית-המועצות, נתבעו בעיקר על-ידי יהודים. סניגוריהם היו בעיקר יהודים, והם נידונו למוות על-ידי שופט יהודי. המחלוקת בשאלה אם היו קורבנות של פחדים מפני אנטישמיות או קורבנות מרצון של העניין הקומוניסטי, התנהלה במידה רבה על-ידי יהודים.

כל הערכה רצינית של החיים היהודיים האמריקאיים בני זמננו אינה יכולה להתעלם מדמות זו, תהיה אשר תהיה משמעותה. אולם לו היה סילברמן עוסק בה, היה עליו להידרש לשאלה שהוא חייב להימנע ממנה, אם ברצונו לתמוך בתיזה של ספרו. הוא אינו יכול להרשות לקוראיו אף להתחיל לשקול את העדות להגנה, שיהודים, לפחות כמה גורמים משמעותיים בקרבם, חשבו על דברים אחרים מאשר על חיים מצליחים לעצמם בפרברים האמריקאיים. סילברמן מציין את תרומתם של יהודים בדורות האחרונים לאמנות ולספרות בארצות הברית כהוכחה נוספת לכך שתפסו מקום משלהם בחברה. אך הוא מעמעם את העובדה, שמרבית הסופרים והאמנים היהודיים השווים איזכור, היו ביקורתיים כלפי ארה"ב הבורגנית הקונבנציונאלית וכלפי ערכים יהודיים אמריקאיים.

המסורת השלטת באינטליגנציה היהודית המודרנית מאז שפינוזה, ובוודאי מאז מארקס ופרויד, היא של מתן ביטוי ליהדותה בהתבדלות מהחברה ובהצגת שאלות חילוניות נבואיות בדבר צדק ומוסר. אין לבטל כל זאת עם התחושות הזרות של מהגרים שהיו להוטים "לעשות את זה" בארה"ב, או אפילו עם המשך תחושת התלישות של ילדיהם במדינה אנטישמית עדיין. הצעירים היהודים שתפסו מקום כה בולט במאבקי זכויות האזרח של שנות ה-50 וה-60 ושניסו לשים קץ למלחמת וייטנאם בשנות ה-70, הם חלק מהתרבות היהודית האמריקאית לא פחות מאשר חברי הקאנטרי-קלאבס היהודיים למיניהם, אך הם כמעט שאינם נזכרים בספרו של סילברמן.

משמעות ההתבוללות

סילברמן חולק על מאמר שכתבתי ב-1963 על התבוללות. שיעור נישואי התערובת של יהודים בארצות-הברית היה אז 1 ל-12. צפיתי כי הוא יעלה כאשר יתחילו נכדיהם של יהודים אלה להינשא, ל-1 ל-3. כתבתי אז ומאמין יותר, על האפשרות כי הקהילה היהודית האמריקאית עומדת בסכנה של היעלמות הדרגתית. סילברמן מגנה תחזיות קשות ותחושות מבואות-זעם כאלה. כבנין הוא מעלה את הרשימה המותיר משיחותיו עם יהודים אמריקאים — רובם כנראה פעילים בארגונים יהודיים —, והוא מסתמך על שני ניתוחים סטטיסטיים שנערכו לא מכבר על החיים היהודיים האמריקאיים. סילברמן מודה, כי אחד מבין ארבעה יהודים נישא כעת לבן או בת זוג שלא נולדו יהודים. אך הוא מרגיש כי מספר זה מתייצב עתה ואולי מצטמצם.

בתמיכה לדעתו הוא מעלה כאבן פינה את שיעור נישואי התערובת בבוסטון, הנאמד בפחות מ-20%. אך הוא אינו מוצא ששיעור נישואי התערובת העומד על 39% בלוס אנג'לס, הקהילה היהודית השנייה בגודלה בארצות הברית, משמעותי באותה מידה או אף יותר. אבל האמת, באשר למרבית האומדנים הסטטיסטיים על התנהגותם של יהודי ארה"ב היא, שהם מבוססים על מידגמים מוגבלים, מהימנותם אינה אחידה, ואפשר — כפי שסילברמן עצמו אומר לנו — לפרש אותם בדרכים שונות בתכלית.

הדוגמא המפורסמת ביותר — סקר האוכלוסיה היהודית ב-1971, שבמסגרתו נשאלו המספר הגדול ביותר של יהודים אמריקאים שהשתתפו עד כה בסקרים כאלה — אינה בעלת מסקנות חד-משמעיות. שני המחברים העיקריים הגיעו כל אחד להערכה שונה באשר לנישואי תערובת, כשהם מתבססים על אותם נתונים סטטיסטיים. מיפקד התושבים האמריקאי אינו שואל את האזרחים להשתייכותם הדתית. אך לם בקנדה, שם אוספת הממשלה מידע כזה, כבר עלה שיעור נישואי התערובת בקרב יהודים ליותר מ-20%, בקהילה הקרובה יותר בשנות דור למוצאה האירופי מאשר יהודי ארצות הברית.

דבר שאי-אפשר לפקפק בו לגבי מרבית אותם נישואים הוא, שהילדים הנולדים, גם אם ההורים הלא-יהודים במקורם מתגיירים, הם כללית פחות בטוחים ביהדותם מאשר ילדים ששני הוריהם נולדו יהודים. אמונתו של סילברמן שנישואי תערובת מחזקים ככל הנראה את הקהילה היהודית האמריקאית, או לכל הפחות אין להם משמעות מבחינת הישרדות הקהילה כקבוצה, פשוט מעוררת אי-אמון.

כאשר הוא מדבר על התרשמויותיו מגישות בקרב יהודים, יש לסילברמן הרבה מה לומר על היהודים הצעירים החוזרים בצורה כלשהי לקהילה היהודית הממסדית, אבל אנחנו שומעים ממנו רק מעט על המספר המשמעותי לא פחות של אלה אשר בחיפושיהם אחר הארה פנו למורים כגון ראם דאס — שהוא עצמו ממוצא יהודי. סילברמן תולה תקוות רבות בקורסים ללימודים יהודיים בקולג'ים ובאוניברסיטאות בארה"ב.

אני עצמי לימדתי בשיעורים כאלה במשך 25 שנים בקולומביה, ועכשיו בדארטמאות, ולא הבחנתי בלידה-מחדש המהוללת של מודעות יהודית. בקמפוסים שאני מיטיב להכיר אני מוצא שכ-10% או 15% מהסטודנטים היהודים, רבים מהם ילדיהם של ניצולי שואה (ולפיכך שונים מחבריהם בני הדור השלישי והרביעי), נעשו יהודים יותר. אבל מרבית התלמידים היהודים פחות מעורבים בחיים היהודיים מאשר סטודנטים בקולג' לפני דור.

שאלו כל מנהל של "בית הילל" בכל מקום במדינה, כפי ששאלתי רבים מהם בשנים האחרונות, והוא יאמר לכם שמספר הסטודנטים היהודים שאינם רוצים להיחשב ליהודים גדול לפחות כמספר חברי המיעוט הנאמן שמופיעים לעתים קבועות למדי בסניף "בית הילל" בקמפוס שלהם. ימי החג העיקריים משמשים בכל מקום בקמפוסים להפגנת זהות יהודית פעילה: אלפים באים לתפילות אבל אלפים רבים יותר מבקרים בשיעורים ברגיל.

נראה, שסילברמן דיבר עם מנהיגים רבים בפדרציות השונות של ארגוני הצדקה היהודיים. הם מייצגים כיום כ-45 אחוז מיהודי ארה"ב, כלומר אלה ששייכים לקהילה היהודית המאורגנת. סילברמן, כמעט שאינו מזכיר זאת. אך יש עדות מוצקה לכך שמספרים אלה ירדו. לפני כעשור בערך, היה קונסנזוס בקרב מנהיגים יהודיים, שהתבסס על סקרים שערכו ארגונים יהודיים, כי קצת יותר ממחצית יהודי ארה"ב

"היהדות החדשה" נראית בעיני, איפוא, כמבוססת על שתי הנחות מאד מפוקפקות, אפילו מפחידות: שהשלום לא יבוא לעולם למזרח התיכון, או שלכל הפחות, מצבה של ישראל לא ייהפך לעולם למצבה של מדינה עצמאית נורמלית. שנית, שדורות של בורגנות יהודית לא ימצאו מטרות אחרות לריתוק תשומת-לבם

משתייכים לארגונים אלו. סילברמן מסביר ירידה זו בכך, שצעירים יהודים נוטים "להצטרף" לארגונים לאחר נישואיהם, או לכל המאוחר לאחר שיש להם ילדים. משום כך הירידה הסטטיסטית במספר החברים היא יותר על פני השטח מאשר אמיתית.

איני מאמין בתיאוריה זו. סילברמן טוען שהוא דיבר עם רבנים רבים, ואולם כנראה אין אלו אותם רבנים שהיכרתי אני ב-40 שנותי כרב. הרציניים וההוגים ביותר שבהם, כולל כמה מאלו התופסים עמדה חשובה בקהילה האורתודוכסית האמורה לעבור כעת תחייה מחדש, יוכלו לומר לך כי הם צופים ביהדות הדור השלישי והרביעי בקדרות יותר מאשר בתקווה. כל רב מכיר עשרות יהודים שאין להם שום חיים יהודיים, מלבד אולי בהלוויות. עובדה חשובה יותר — החיים היהודיים הפאסיביים לפני לידת הילדים, נוטים לחזור למתכונת זו לאחר שנערכו טקסי הבר-מצווה או הבת-מצווה.

סילברמן יכול היה אפילו להעלות חששות כאלו לגבי הקהילה היהודית מאותם נתונים סטטיסטיים שהוא מביא כדי לתמוך בטיעונו. הוא מרבה להשתמש במחקר שהזמינה הפדרציה של ארגונים פילנטרופיים יהודיים בניו-יורק. המחקר נערך על-ידי סטיבן כהן ופול ריטרבאנד, והוא יפורסם ב-1986 תחת השם: משפחה, קהילה וזהות: יהודי ניו-יורק רבתי. בטיוטה שלהם טוענים כהן וריטרבאנד, יחד עם סילברמן, שסוג חדש של שרידות אמריקאית יהודית הופיעה כעת; למעשה, הם מוצאים שכמעט כל היהודים האמריקאים מייחסים חשיבות לישראל ולנושא יהדות ברית-המועצות, זאת כאשר בו בזמן מעטים מהם מקיימים את מצוות הכשרות או ממלאים אחר נהגים מסורתיים אחרים.

הפירוש המשכנע ביותר של עדות סטטיסטית כזו נעשה, לדעתי, על-ידי דונאלד פלדשטיין, לשעבר סגן יושב ראש הוועד היהודי האמריקאי. ב-1984, בעלון שהוזמן על-ידי הקונגרס היהודי האמריקאי (תחת השם "הקהילה היהודית האמריקאית במאה ה-21: תחזית"), הוא דיווח בצורה הרבה פחות אופטימית על המגמות האחרונות בקהילה היהודית:

"קבוצה אחת, היותר קטנה, תהיה בעלת חינוך יהודי עמוק יותר, מעורבת יותר בנושאים יהודיים. הקבוצה השנייה, הגדולה יותר, תהיה במידה רבה חסרת-ידע בנושאים יהודיים, פחות מעורבת, ופחות מוחזה או תלויה במאבקי היהודי להמשך קיום הבריה, כיהודים. חבריה יהיו חשופים יותר לאפשרות כי יאבדו לעם היהודי, אבל עדיין יהודיים דיים כדי ששעת משבר תמשוך את תשומת-ליבם, וכדי שניתן יהיה לשכנעם שיסייעו להשפיע על בניהם ובנותיהם לעבור לקבוצה השנייה".

הבעיה הבסיסית היא, כפי שמורים כהן וריטרבאנד בצורה ברורה יותר מאשר סילברמן, כיצד בוחר האדם לפרש את הסקרים הסטטיסטיים. אין ספק, שהיהודים המהווים פחות מ-10 אחוזים מיהודי ארה"ב, החיים על-פי מצוות "לא תעשה" של היהדות, קשורים ליהדותם בצורה עמוקה הרבה יותר. השאר פיתחו לעצמם גירסה של יהדות הנעימה להם, וקבילה גם על הלא-יהודים. ואולם הם אינם מכירים בכוחו של הציווי התנ"כי כמציאות בחייהם. אין זו אמונתם של נביאים ומרטירים.

תופעה חדשה?

שתי שאלות שיש להציג הן אם היהדות החדשה היא אכן חסרת-תקדים, כפי שרוצים להעמיד זאת כהן, ריטרבאנד וסילברמן, ואם יש לה כוח הישרדות. שתי השאלות קשורות אהדדי. אם היהדות האמריקאית בת-זמננו — מהסוג שמתארים מחברים אלו — היא אכן תופעה חדשה בהיסטוריה היהודית המודרנית, כי אז אפשר לטעון שעתידה אינו ניתן לחיזוי, וכי קהילה חדשה זו עשויה ליהנות מעתיד המיוחד לה בלבד.

האמת היא, שטענות כאלו כבר הועלו בעבר, והתוצאות ידועות. במהלך המהפיכה הצרפתית, כאשר היהודים זכו לראשונה לאמנסיפציה באירופה, הראשונים שנהנו משוויון זכויות היו היהודים הספרדים בדרום-צרפת. לאחר שנציגיהם חזרו מפאריס בפברואר 1790, כשבידיהם הצו ההופך אותם לאזרחים שווי זכויות, התכנסו מנהיגי הקהילה והחליטו לחדול מלהתקיים כישות נפרדת. הם התארגנו אז מחדש, באותה פגישה עצמה, כ"ועדה למען סעד". היהודים העשירים של בורדו הפסיקו ברובם להאמין באל היהודי, אך המשיכו לדאוג ליהודים עניים מבית ומקומות אחרים באירופה. שלושה דורות מאוחר יותר, לפחות מחצית צאצאי היהודים שהתגוררו בבורדו לפני המהפיכה עזבו את הקהילה היהודית.

דוגמא בולטת אחרת התרחשה בארצות-הברית. בסוף המאה שעברה כבר היו היהודים הגרמנים, "החבורה שלנו", בני דור שני ושלישי בארצות הברית. יחסם לבית-הכנסת היה סנטימנטלי בלבד, ועמד על שרידי זיכרונות. כפי שכבר ציינתי, הם ביטאו את יהדותם באמצעות מעשי צדקה. הם היו מייסדי הפדרציות של ארגונים יהודיים פילנטרופיים ברחבי המדינה, והם הקימו בתי-חולים יהודיים רבים. הם תמכו בוועד היהודי האמריקאי כדי להגן על זכויות היהודים מבית, ובג'וינט כדי לעזור ליהודים באירופה.

כיום, אי-אפשר יהיה למלא את מועצות המנהלים של אף לא אחד מאותם ארגונים בצאצאי המייסדים. רבים מביניהם פשוט אינם רוצים להיחשב יהודים. העדות ההיסטורית, בניגוד לסילברמן ולסוציולוגים שר[illegible] נתונים סטטיסטיים כאלה לארגונים היהודיים, אך אין אותם הוא מצטט (המצטטים אותו בתורם), מצביעה על כך שפעילות קהילתית יכולה להוות תחליף לאמונה במשך לא יותר מדור או שניים. ענייניה של ישראל, שירותי סעד יהודיים ופעילות נגד השמצה, משרתים כיום אותה מטרה, ובסופו של דבר סביר שהתוצאה תהיה זהה.

סילברמן טוען כי העלייה בתרומות צדקה יהודית היא עדות לתחייה יהודית. נכון שהכספים הנגבים על-ידי פעולות צדקה יהודיות רב יותר מבחינת כמות הדולרים, אך מספרם של התורמים הוא סטאטי במקרה הטוב, או מה שסביר יותר — מרבים לדבר עליהם. עם זאת, מקורות בלישכה הארצית של המגבית היהודית המאוחדת גילו לאחרונה, שלהערכת הארגון לא תירשם כל עלייה בהכנסות בשנים הבאות. יש החוששים, כי שיעור התרומות ירד לפני שנת 2000. סילברמן עצמו מזכיר, שמוסד גיוס התרומות היהודי מוטרד מהמקום ההולך וגדל שתופסים "התורמים הגדולים" במועצות מנהלים של מוזיאונים ותזמורות סימפוניות. הם תורמים תרומות-ענק למוסדות אלה, כיוון שקל הרבה יותר לקנות מעמד בחיים האמריקאיים באמצעות תרומות למוסדות כאלה מאשר למפעלי-צדקה יהודיים. עובדות אלה צריכות היו להציע אפילו את סילברמן האופטימי לתהות אם החברה האמריקאית הפתוחה, היא אכן מקום המשכן הבטוח של הנאמנות היהודית.

חלום בלהות

התקופה של היהדות האתנית שסילברמן מתאר, אינה יכולה, לדעתי, להימשך, מסיבות שהעליתי לפני כמה שנים במאמר בעיתון "הארץ". כתבתי שם, שאני רדוף ע"י חלום בלהות אודות יהדות ארה"ב: יום יבוא ויתגלה נפט בישראל, וכך היא לא תהיה תלויה יותר בכספי מחו"ל. ביום הזה יעשו אתה הערבים שלום, וכך לא תזדקק יותר ישראל לוואשינגטון; ברית המועצות תפתח את שעריה בפני היהודים הרוצים לעזוב, והאנטישמיות בארה"ב תיעלם. בשלב זה, האקטיביזם היהודי שאותו מציע צ'ארלס סילברמן יחד עם כהן וריטרבאנד, כבסיס ליהדות אמריקאית חדשה, יצטרך להיעלם. אם ארגוני הצדקה היהודיים ינסו להמשיך את קיומם (בדומה למצעד הפרוטות לאחר שכבר נמצאה תרופה לשיתוק ילדים) — הניסיון יכשל.

"היהדות החדשה" נראית בעיני, איפוא, כמבוססת על שתי הנחות מאד מפוקפקות, אפילו מפחידות: שהשלום לא יבוא לעולם למזרח התיכון, או שלכל הפחות, מצבה של ישראל לא ייהפך לעולם למצבה של מדינה עצמאית נורמלית. שנית, שדורות של בורגנות יהודית לא ימצאו מטרות אחרות לריתוק תשומת-לבם.

קביעתו רבת-התקווה ביותר של צ'ארלס סילברמן היא, שהיהדות שאותה תיאר צועדת לקראת תחייה דתית ותרבותית. הוא טוען, שמה שמתחולל כעת בארה"ב הוא חסר-תקדים. גם זה נראה לי לא נכון. כל קהילה יהודית לאחר האמנסיפציה, הוציאה מקרבה — במהלך המעבר מאמונה דתית לאקטיביזם ומשם להתבוללות נרחבת — כמה מנהיגים והוגים מרשימים, שחזרו ברגע האחרון למקורות היהודיים שלהם. מבין היהודים הגרמנים בארה"ב, לדוגמה, היה לודוויג לוויסון דמות כזו, אף כי הקהל שלו היה מורכב מהמהגרים ה"טריים" שהגיעו ממזרח אירופה.

הוא הדין לגבי גרמניה בתחילת המאה: אף כי הם נהנו מהפופולאריות של מרטין בובר, [illegible] פראנץ רוזנצווייג וגרשום שלום, מעטים מאד מבין היהודים הגרמנים לקחו חלק בלמדנות היהודית שלה יזולו. את קהלם מצאו בקרב היהודים המזרח-אירופיים, שצמחו על ברכי היהדות המסורתית.

השוני בארה"ב נובע מן היקפה של הקהילה היהודית האמריקאית, וכן — לפחות לדעת סילברמן — מהנכונות היחודית במינה של ארה"ב לקלוט ולקבל בברכה מגוונים אתניים שונים. סילברמן פוטר כלאחר-יד את האפשרות, שפתיחות זו הופכת את ההתבוללות הפשוטה יותר לקלה יותר עבור יהודים רבים, מאשר הכניסה לאקטיביזם בולט בתוך הקהילה היהודית.

הבעיות שמעלה ספרו של סילברמן סובבות סביב השאלה, מה משמעות הדבר להיות יהודי אותנטי. מתחילת ההיסטוריה היהודית היו כאלה שרצו להיות בנוחות ובנינוחות עם עצמם ועם שכניהם. ניפוץ אלילים הוא פעילות לא-נעימה וברוב-כלל מסוכנת — כפי שגילה פעם אברהם אבינו. סילברמן טוען, ובצורה מתקבלת על הדעת, כי גישתו הושפעה מדיעותיו של הרב מרדכי קפלן, מנהיג התנועה להתחדשות, אף כי אינו מזכיר אותו. אני מוצא שדיעותיו גם קרובות לדיעותיו של הפילוסוף הוראס קאלן. שניהם הגיעו לארצות-הברית בשנות ה-80 של המאה שעברה כילדיהם של מהגרים ממזרח אירופה. בשנים הראשונות של המאה, הם הגדירו את תפישתם בכל הנוגע ל"פלוראליזם תרבותי". הם יצאו נגד הרעיון של ארה"ב כ"כור היתוך", ורצו שהיהודים ימצאו לעצמם פינה כשווים, לא רק בתחרות היום-יומית על [illegible], אלא ביצירת ההיסטוריה האמריקאית עצמה. דיעה זו התמצתה בקביעתו של אוסקר הנדלין בספרו "העקורים" מ-1952, כי ההיסטוריה האמריקאית היא למעשה היסטוריה של מדינה שהוקמה על-ידי מהגרים. הנדלין אישר בעצם, כי התקווה הגדולה של קאלן וקפלן הופכת מציאות: שנוכחותם בארה"ב של מי שבאו ממינסק ומפראג בשנות ה-80 של המאה הקודמת, היא כעת לגיטימית בדיוק כמו של אלו שבאו מאנגליה בשנות ה-20 של המאה ה-17.

קאלן היה יהודי חילוני לחלוטין, שסלד מדת. קפלן היה רב שנטש את האורתודוכסיות כדי "לבנות מחדש" את היהדות באמנות אתנית ואתיקה מעשית. שניהם, עם זאת, כפרו בחריפות רבה בדוקטרינה הדתית הבסיסית של היהודים בעיני עצמם, דוקטרינת "העם הנבחר", המחייב למלא חובות מיוחדות במינן שהוטלו עליו על-ידי האל. אם יהודים אמורים להיות מוגדרים כאחת הקבוצות הרבות המנסות לחוש בארה"ב כבתוך ביתן, אזי טענתה של כל אחת מאותן קהילות כי היא נושאת שליחות מיוחדת מטעם האל חייבת להשתנות או להיעלם.

משמעותה של עמדה זו היתה רפורמה דתית עמוקה של יהודי ארה"ב, רפורמה בסיסית בהרבה מאשר היהדות הרפורמית של המהגרים היהודים המוקדמים יותר מגרמניה, שנטשו את הפולחן היהודי למען איצטלה מערבית מכובדת, אך המשיכו לראות את עצמם כמי שנושאים מבחינה תיאולוגית להיות "העם הנבחר".

על אף כל ההבדלים ביניהם, טענו קאלן וקפלן כי ביסודו של דבר הגדרתה של הישות היהודית בארה"ב עומדת יותר על הפעילות המשותפת של יהודים כקהילה, מאשר על העבר המשותף. לא היתה יותר כל סיבה להיות יהודי מתוך רגשות אשמה תיאולוגיים, או להמשיך לעמוד "יראים" מול "האלוהים" של הר סיני. יהודים בחברה פתוחה יישארו יהודים רק משום שפעילויותיהם יחד יכולות לגעת ללבו של כל יהודי ולספק אותו מבחינה מוסרית ואסתטית יותר מאשר כל צורת חיים אחרת. קאלן וקפלן היו שניהם ליברליים מבחינה פוליטית, ואפילו נטו לסוציאליזם (קאלן היה פרוגרסיבי, וקפלן אהד זרמים בציונות הסוציאליסטית). הם קסמו בעיקר לבני דורם, ילדי המהגרים שרצו למצוא מקום יציב בקרב המעמד הבינוני האמריקאי. קאלן וקפלן לא נטשו את הדת היהודית הקלאסית כדי להמירה ברדיקאליות פוליטית ותרבותית, שהיתה מציבה אותם ואת תלמידיהם מחוץ למיבנה החברתי האמריקאי.

האם לבך יהולך?

סילברמן כתב ספר, שבמהותו קובע כי חלומם של קפלן וקאלן אכן התגשם. בין אם החיים היהודיים המאורגנים שסילברמן מתאר כיציבים וכמשגשגים יהיו תופעה חולפת — כפי שלדעתי אכן יהיו — ובין אם לאו, עלינו לשאול שאלה עמוקה יותר: האם זו היהדות?

קביעותיהם המלומדות של מרדכי קפלן והוראס קאלן לא יעזרו, וזאת לא רק משום שרבנים אורתודוכסיים נתקפים כעס למשמע שמותיהם בלבד. הרבנים האמריקאים הליברליים, הן הקונסרבטיביים והן הרפורמים — אותם רבנים העומדים בראש ארבע חמישיות מיהודי ארצות הברית החברים בבתי-כנסת — הולכים למעשה בדרכו של קפלן, אם כי רובם המכריע דוחה את התיאולוגיה שלו. הם מדגישים את דבקותם בדוקטרינת "העם הנבחר", הקונספציה העיקרית שקפלן רצה להחליפה.

השאלה אם הרבנים יכולים לספק הגנה תיאולוגית תקפה ומשכנעת לעמדתם, אינה העיקר כאן. החשוב הוא, שדחייתם את קפלן בנושא זה היא דרך לומר שהיהודים שונים. מלבד זאת, מה נותר מהשוני היהודי האתני "מעבר לכור ההיתוך", אם להשתמש במטבע הלשון של נתן גלייזר ודניאל פטריק מויניהאן? כפי שמתאר סילברמן, הבדל זה כמעט שלא נראה כשווה שיסבלו למענו, או שתיגרם בעטיו אפילו אי-נוחות מסוימת.

כאשר בוחן סילברמן את הקונספציה של יהודים כ"נבחרים", הוא מגדיר אותה כתחושה של אנשים שהם במידה מסוימת בשולי החברה, תחושה הפועלת כתמריץ להצלחה. הוא אינו רומז לכך, שהיהודים שאותם הוא מתאר כעוברים "תחייה", חשים בצורה כלשהי את משמעותה העמוקה של "הבחירה" כמקור למצפן מוסרי וחברתי. מה שסילברמן אינו רואה הוא, שהלימוד והתורה היהודיים האותנטיים דרשו תמיד נכונות להתבדל, להסתכן ביציאה-נגד. גברת פורטנוי, גם כאשר היא מאושרת בביתה בפרברי בניו-ג'רסי, וקרוב לוודאי עכשיו גם בווסט פאלם ביץ', יודעת שזה נכון. היא זוכרת כיצד בילדותה אמרו לה אמה או סבתה ש"את צריכה לזכור להיות טובה ליהודים". אך היא גם שמעה שוב ושוב ש"האדם האחר הוא גם כן יצור אנושי", וש"היהודי שונה. הוא לא עושה דברים כאלו".

זה הוא המקור לליברליזם הפוליטי היהודי המתמיד בארה"ב. הניאו-קונסרבטיביים צודקים: אם יהודים באמת חשים עצמם כמו כל שאר האמריקאים, הרי בתור "אלו שיש להם" הם היו צריכים לפנות לאגף הימני בפוליטיקה שלהם. אין ספק, שקיים אלמנט של אינטרס עצמי נאור בליברליזם היהודי, שאיפה להימנע מאיבתם של העניים והמקופחים. דבר זה, לדידו של סילברמן, מסביר לחלוטין את ההצבעה היהודית עבור הדמוקרטים בכל הבחירות האחרונות. אבל בהתמקדותו האופיינית בסטטיסטיקת ההצלחה, הוא מחמיץ את ההד לרגישות מוסרית מיוחדת במינה, נכונות לפעול מתוך התעלמות מהאינטרס הכלכלי, כאשר המטרה נראית מוצדקת.

אם סופי פורטנוי ובנה אלכסנדר מצאו מקום בתוך הממסד התורם ומגייס הכספים היהודי, הם יקראו, ככל הנראה, את ספרו של צ'ארלס סילברמן בהנאה מסויימת, שכן הוא מבטיח להם כי הכל כשורה אתם, וכי הם ראויים להערצה ללא הסתייגות. ועם זאת, לאחר שתתענג גברת פורטנוי על העוגיה הטעימה הזאת, אני מאמין שהיא תחוש רעב מעורפל כלשהו, אולי לאמת. היהדות היא לא אותנטית, ואינה יכולה להמשיך להתקיים, אם פירושה הוא לא יותר מאשר ניצחון ההסתגלות לחיי הפרברים.

בכל גירסאותיה האותנטיות, אפילו אלה החילוניות ביותר, היהדות היא אמונתם של אלו שאינם מרוצים מהחברה שמסביבם, המצוידים בתחושה ביקורתית כלפי הריקנות החלולה של הצלחה בעולם הזה. רק באמצעות אנשים כאלה יכולה היהדות לשרוד. אחרת אין לה סיבה לשרוד.

כל היהודים האמריקאים מייחסים חשיבות לישראל ולנושא יהדות ברית-המועצות, זאת כאשר בו בזמן מעטים מהם מקיימים את מצוות הכשרות או ממלאים אחר נהגים מסורתיים אחרים

הצעירים היהודים שתפסו מקום כה בולט במאבקי זכויות האזרח של שנות ה־50 וה־60 ושניסו לשים קץ למלחמת וייטנאם בשנות ה־70, הם חלק מהתרבות היהודית האמריקאית לא פחות מאשר חברי הקאנטרי־קלאבס היהודיים למיניהם

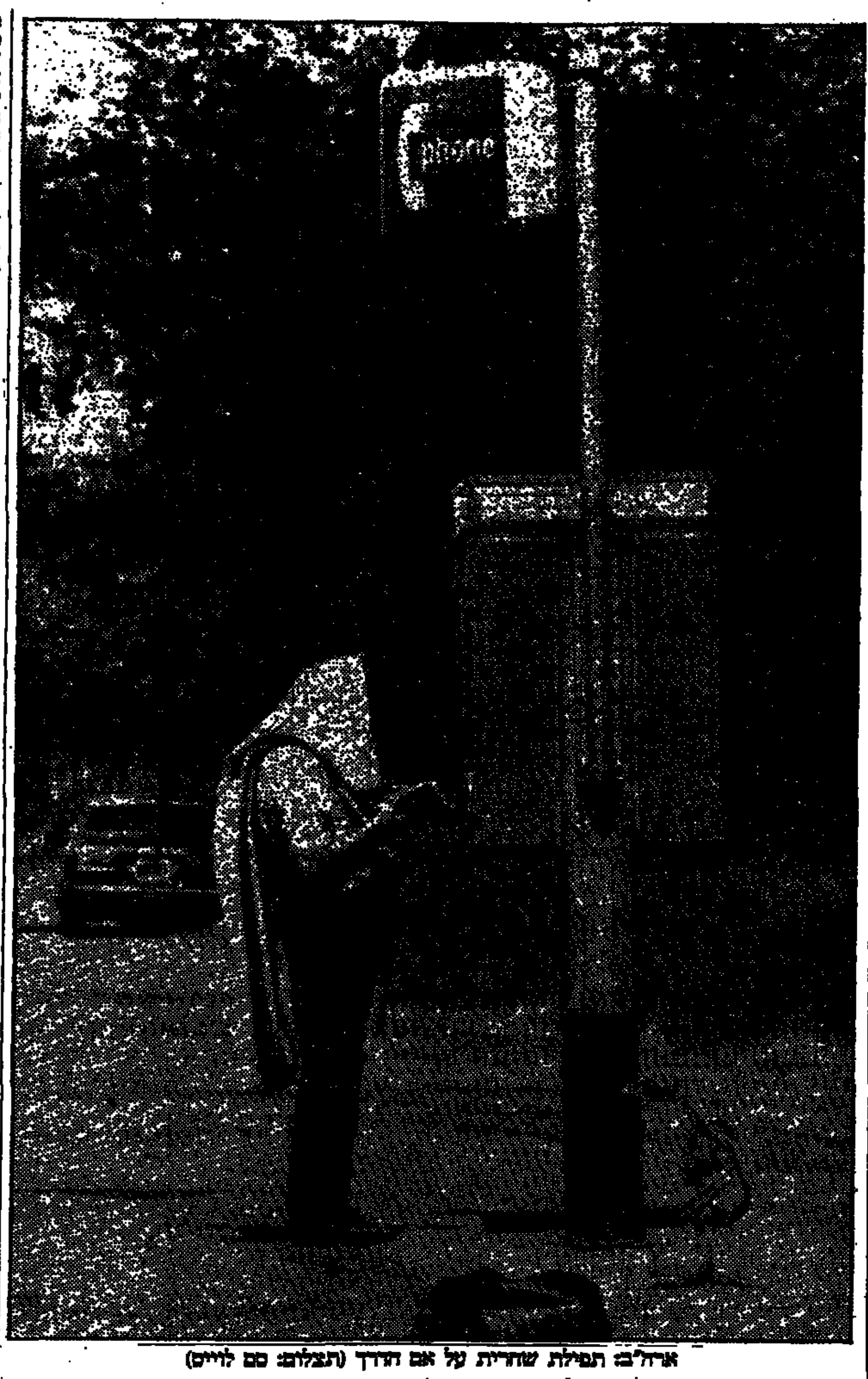

ארה"ב: תפילת שחרית על אם הדרך (תצלום: סם לויים)

משרד החינוך והתרבות
האגף לתרבות ולאמנות
מרכז לשילוב
מורשת קהילות ישראל

תנועת-ביחד
תנועה רעיונית מיסודם של יוצאי צפון אפריקה

חגיגות המימונה תשמ"ו—1986
במעמד ראש הממשלה — מר שמעון פרס
יום חמישי כ"ב ניסן ו במאי 1986

מימונה בדימונה
"30 שנה" לפרח המדבר
יער בן-גוריון בדימונה החל מ-11.00 בבקר עד 17.00
בתוכנית:
אמן אורח מהמערב — משה גיאת
להקת מחול "סופה במדבר" דימונה
תזמורת הנוער שליד עיריית דימונה
מקהלת "עלי עוף" מתנ"ס לוין באר-שבע
להקת מחול תיכון עירוני א' — באר-שבע
חבורת זמר ולהקה תימנית — שליד מתנ"ס ערד
הלהקה של יוצאי אתיופיה — קרית גת
הלהקה הבוכרית שליד מתנ"ס מבשרת ציון
מקהלת פייטנים חזנים — בנוסח יהדות מרוקו.
אוהלי קהילות ישראל בתערוכות ובכיבוד:
• אוהל אורח מרכזי • יוצאי תימן
• יוצאי אתיופיה • יוצאי הודו-קוצ'ין
• יוצאי מרוקו • קיבוצים — השילוב האזורי
• יוצאי כורדיסטן • אוהל התאחדות יהודי מראקש בישראל
הנחיה דברי קישור ושירה בציבור: ד"ר דן רונן (משרד החינוך והתרבות)

"גן-סאקר" ירושלים
בסימן: "וחי אחיך עמך"
החל מ-11.00 בבקר ועד 18.00
בתוכנית:
אמן אורח: איתן מסורי
להקת צפון-מערב, בהדרכת ד"ר יוסף שטרית
מקהלת נוער בהדרכת הפייטן אבי עמר
הרב שלמה קריליף בלווית תזמורתו
מקהלת "פרחי ירושלים" בהדרכת חזן אביטל
מקהלת מועדוני הקשישים בירושלים
להקת הורה שליד עיריית ירושלים
להקת יוצאי כורדיסטן — מתנ"ס "בית הס"
להקת יוצאי כורדיסטן — מתנ"ס "גוננים"
חגת חלילים — מועדוני מורשת ירושלים
להקת המחול הארמנית — מורשת ירושלים
תזמורת משטרת ישראל — בניצוח מנשה לברון
תקבל את פני ראש הממשלה
אוהלי קהילות ישראל, בתערוכות ובכיבוד:
• הישוב הישן בירושלים • שכונות ירושלים — בראשות סעדיה מרציאנו
• יוצאי אתיופיה • התאחדות יהודי מראקש בישראל
• יוצאי כורדיסטן • אוהל "אהבת חנם" — בראשות הרב שלמה קריליף
• יוצאי איראן

בטלוויזיה הלימודית
הקרנת בכורה של הסרט "זהו לעץ אחד" ביום שני י"ט ניסן (28.4.86) ב-15.00. הסרט דן במיזוגים בתחומים השונים המתרחשים בחברה בישראל. בהפקת תנועת-ביחד והב' טי.אי.סי.בי. ובסיוע משרד החינוך אגף התרבות ומרכז מורשת

פניה לאומני ישראל
אנו פונים לאומני ישראל להתנדב ולהופיע באירועי ליל המימונה (30.4.86) ויום המימונה (1.5.86) ברחבי הארץ. לטלפן לאושה — 221262-3, 02-232407, 02-240121

המכון לפריון העבודה והיצור
מרכז הדרכה

נותרו מקומות ספורים לקורסים הבאים שיפתחו בירושלים ב-19.5.86:

1. קורס מינהל עסקים
2. קורס ניהול כח אדם ויחסי עבודה

פרטים והרשמה: במכון לפריון העבודה והייצור, מגרש הרוסים.
משרד העבודה, חדר 220, טלפונים: 02-249128, 02-249066.

"דלק" חיפושי נפט בע"מ

הודעה
על אסיפה כללית שנתית

נמסרת בזה הודעה כי האסיפה הכללית השנתית החמישית של החברה, תתקיים במשרדי החברה, רח' י. קויפמן 6 (בית גיבור) תל-אביב, ביום חמישי 15.5.1986 בשעה 12.00 בה יימסר הדין וחשבון השנתי של המנהלים וידונו בעניינים כדלקמן:

1. קבלת דו"ח המנהלים ואישור המאזן לשנה המסתיימת ב-31.12.85.
2. בחירת מנהלים.
3. גמול מנהלים.
4. מינוי רואה חשבון.
5. שונות.

הדין וחשבון השנתי של החברה פורסם ועומד לעיון הציבור במשרדי החברה ובמשרדי חברי הבורסה.

יעקב פרידגוט עו"ד
מזכיר החברה

המאבק על חוקיות השלטון

מאת יצחק זמיר

אני מזהיר שלא להתייחס בזלזול להצעות שלתפקיד היועץ המשפטי לממשלה ימונה אדם שיזדהה מראש עם מדיניות הממשלה. פירוש הדבר, מבחינה מעשית, שלא יתמנה למשרה זו אלא חבר מוצהר ונאמן של מפלגת השלטון. אני יודע שיש תוכניות מגירה לישום רעיונות אלה בשעת כושר בשלה ונוחה

המאמר נכתב בידי הפרופ' זמיר בעקבות הרצאה שנשא במקום שבו הוענק לו פרס צלר-סנר, בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת תל-אביב ב-8 באפריל 1986.

מפעם לפעם עולות בציבור הצעות לשינוי התפקיד של היועץ המשפטי לממשלה. עכשיו שוב נקרתה הזדמנות טובה, ויד הדמיון הפורה העלתה כמה הצעות כאלה על סדר היום של הציבור. לדוגמא, אחד מוקירי ההוד, איש ידוע בחוכמה מדינית, כתב בעיתון כי התפקיד של היועץ המשפטי לממשלה מיותר. "יהיה זה צעד פשוט והגיוני" הוא כותב, "לבטל כליל משרה זו ולהחזיר לשר המשפטים את סמכות הממונה על התביעות".

הצעה פשוטה זאת משתלבת עם דברים שנאמרו זה מכבר בחיבור שעסק בנושא זה, וכך נאמר בו: "היועץ המשפטי לממשלה מרכז בידיו סמכויות רבות מדי ובמעט שאינו נושא באחריות להפעלתן. העוצמה הטמונה בתפקיד היא כה רבה, עד שיש בה כדי לסכן את אופיו הדמוקראטי של המשטר". המסקנה שאותו מחבר מסיק היא, שיש "לערוך רוויזיה מקפת במעמדו ובסמכויותיו (של היועץ המשפטי לממשלה) ולהכפיפו באורח מושלם לשר המשפטים". חבר מחברי הכנסת, הנמנה עם מפלגות השלטון, הגיש זה מקרוב הצעת-חוק פרטית שבה נאמר, בין היתר, כי היועץ המשפטי לממשלה יפנה את משרתו אם הוקמה ממשלה חדשה תוך תקופת כהונתו, משום שחשוב שהוא יזדהה עם מדיניות הממשלה. בחוגי היהודים שוקלים גם הצעה לפצל את התפקיד של היועץ המשפטי לממשלה לשניים: אחד שיהיה יועץ משפטי ולא יותר, והשני שיהיה ממונה על הפרקליטות וזה בלבד.

לכאורה אפשר היה להתייחס אל הצעות אלה בזלזול ולדחותן על הסף. וכי באמת יש אדם רציני, הסבור כי היועץ המשפטי לממשלה הוא המסכן את אופיו הדמוקרטי של המשטר? האם יש סיכוי להצעה שתכליתה מינוי יועץ משפטי אשר יזדהה מראש עם מדיניות הממשלה, הצעה שפירושה, מבחינה מעשית, שלא יתמנה למשרה זאת אלא חבר מוצהר ונאמן של מפלגת השלטון?

מדי פעם יש ניסיון של רשות שלטונית להשתחרר מכבלי החוק בטענה שהחוק צריך לשרת את המדינה. שמעתי טענה זאת לא פעם

אף-על-פי כן, אני מזהיר שלא להתייחס להצעות אלה בזלזול. אני אומר זאת, משום שאני יודע כי הן נופלות על אוזניים קשובות ויש אנשים נכבדים, בעמדות של שלטון, המוכנים לשקול אותן ברצינות. אין אני יודע את סיבת הדבר, ואף אין בכך כדי לשנות. הדבר הקובע הוא, שיש תוכניות מגירה לשעת הכושר, כאשר האווירה הציבורית תהיה בשלה ונוחה יותר. יש להן מבנה משותף אחד, כלומר: [illegible] המשפטי לממשלה. לשון אחר, לקצץ ולהחליש מוסד זה.

נאמנות כפולה

היועץ המשפטי לממשלה שתי פנים לו. מצד אחד, הרי הוא מעין עורך-דין של הממשלה. הממשלה מקיימת בשם המדינה פעילות מסועפת מאוד, הן בתחום האזרחי, כבעל נכסים, מעביד ומנהל עסקים, והן בתחום השלטוני, בהנהגת חיקוקים, מתן היתרים ואספקת שירותים. בכל התחומים האלה, היועץ המשפטי לממשלה משרת את הממשלה בייעוץ, בייצוג וכן בפני ערכאות. מצד זה הוא חייב נאמנות לממשלה, כשם שכל עורך-דין חב נאמנות כלפי לקוחו, ועליו לסייע בידיה כמיטב יכולתו למלא את תפקידיה ולממש את מדיניותה, תהא אשר תהא. אך מן הצד השני, היועץ המשפטי לממשלה ניצב מול הממשלה, כאילו היה כלב שמירה, להגן על שלטון החוק במובן הרחב שלו, שהוא לבילה של הדמוקרטיה. מצד זה הוא חייב נאמנות, בראש ובראשונה, לחוק. אם הנאמנות לממשלה והנאמנות לחוק מתנגשות, יד החוק על העליונה. כך הדבר משום שלממשלה אין לה מעמד ואין לה סמכויות אלא מכוח החוק. כך הדבר גם משום שאין לך סכנה גדולה מזו של ממשלה, שאינה מקפידה לקיים את החוק. לפיכך, ההגדרה הנכונה של תפקיד היועץ המשפטי לממשלה, העושה את שתי הפנים של התפקיד לדמות אחת, היא לשרת את הממשלה במסגרת החוק.

המבחן העיקרי של היועץ המשפטי לממשלה הוא המבחן של חוקיות השלטון. פירוש הדבר, שהשלטון חייב לפעול על-פי החוק במובן הרחב שלו, כלומר, החוק כפי שנתפרש על-ידי בית המשפט, באופן שמבטא גם ערכים של שוויון, הגינות והגינות. במובן זה נכלל גם ההבדל העיקרי בין היועץ המשפטי לממשלה, שחובתו לפעול באופן אישי כדי למנוע בעד הממשלה להפר את החוק, לבין עורך-הדין של גוף פרטי, שבדרך כלל אין הוא אחראי אלא לייעוץ נכון.

זהו מבחן קשה מאוד, משום שהשלטון — כל שלטון — מתקשה לפעול כשידיו כבולות על-ידי החוק. מפעם לפעם צפוי ניסיון של רשות שלטונית להשתחרר מכבלים אלה. בדרך-כלל לא על דבר של מה בכך ולא על מנת להרע, אלא במקרים מיוחדים ומתוך רצון למלא את תפקידיה בדרך הטובה ביותר. במקרים כאלה עשויה הרשות השלטונית להעלות דיעה, שיש בה כאילו להצדיק סטייה מן החוק, וכך היא אומרת: צריך שהחוק ישרת את המדינה; החוק הוא רק שיקול אחד; יש שיקולים נוספים לא פחות חשובים; טובת המדינה היא שיקול כזה, ואפשר שתהיה לו עדיפות על החוק.

אני עצמי שמעתי טענה זאת לא פעם ולא פעמיים. כך, לדוגמא, שמעתי אותה בצורה נמרצת כשנבדקה השאלה אם להגיש כתב אישום נגד הבנקים הגדולים באשמה של עשיית הגבל עסקי. ושמעתי אותה בצורה אחרת, כאשר שיקולים של ביטחון המדינה הועלו לעתים כדי להצדיק צעדים שונים שלא היה להם בסיס בדין. לכאורה, זוהי טענה שיש בה טעם. וכי מה לנו חשוב יותר מטובת המדינה? אך קל להיווכח, שבפועל זוהי טענה מסוכנת מאוד. ידועה האימרה שמאחורי טענת הפטריוטיזם עשוי להסתתר כל מעשה נבלה. טענה זאת, כשהיא לעצמה, עשויה למוטט את העיקרון של חוקיות השלטון ועמו את שלטון החוק. על היועץ המשפטי לממשלה מוטל התפקיד להתייצב מול טענה זאת, לעתים במצבים מורכבים מאוד, ולהיאבק על העיקרון של חוקיות השלטון.

חשוב להסביר את משמעות המאבק על חוקיות השלטון. מאבק זה כולל:

א. מאבק על הדמוקרטיה. שכן [illegible] על-ידי נציגי העם, ואין לגוף ממשלתי כלשהו רשות לפעול בניגוד לחוק בטענה שהוא מיטיב לדעת מה דורשת טובת הציבור;

ב. מאבק על שלטון החוק, שהוא תנאי הכרחי לקיום חברה מאורגנת, משום שאם השלטון לא יקפיד לקיים את החוק, יתערערו הבסיס המוסרי של החוק והמוכנות של האזרח לציית לחוק;

ג. מאבק על חירויות האזרח, כיוון שההגנה החוקית או חוק הקובע את חירויות האזרח, וההגנה על חירויות אלה טמונה בעיקרון שאוסר לשלטון לפגוע באזרח אם החוק לא הסמיך אותו לכך;

ד. מאבק על השוויון בפני החוק, בפגמה למנוע בעד רשויות השלטון לעשות שימוש בכוח השלטון כדי להעדיף במתן טובות הנאה את אלה המקורבים אליהם מבחינה אישית או פוליטית;

ה. מאבק למען שלטון הגון, באמצעות כללי פרשנות המטילים על רשויות השלטון חובה לנהוג כלפי האזרח בהגינות ובסבירות.

המאבק על חוקיות השלטון במובן רחב זה הוא ביסודו מאבק עם השלטון, גם כאשר מדובר בשלטון דמוקרטי שכוונותיו טובות. האם סביר או רצוי להטיל את התפקיד לנהל מאבק זה על שר המשפטים, יהיה אשר יהיה, שהוא עצמו חלק מן השלטון?

אני רוצה להניח, לצורך הדיון, ששר משפטים, לו הוטל עליו תפקיד זה, היה מצליח להתעלות מעל עצמו כפוליטיקאי ולהתעלם מכל השיקולים והלחצים המפלגתיים הכרוכים במילוי התפקיד. אולם האם יכול היה גם לשכנע את הציבור, כי החלטותיו בשאלות שיש להן משמעות פוליטית אינן נגועות בשיקולים שאינם לעניין?

אני מבקש להציג, לשם הדגמה, שאלות אחרות מסוג זה שיקרצו על דרכי: השאלה אם להעמיד לדין שר בממשלה כאשר קיים חשש שההחלטה תגרום להתמוטטות הממשלה; השאלה אם לעכב הליכים במשפט המחתרת היהודית או אם להגיש ערעור על פסק-הדין במשפט זה; השאלה אם שר הביטחון, שוועדת החקירה בעניין הטבח בסברה ושתילה דרשה ממנו להסיק מסקנות אישיות, יכול היה להמשיך ולכהן כשר ללא תיק בממשלה; השאלה אם פגישה של ישראלי עם מנהיגי אש"ף כשהיא לעצמה יש בה עבירה פלילית; השאלה אם הבטחות מסויימות הניתנות במסע בחירות לכנסת מהוות עבירה של שוחד בחירות; השאלה אם למנוע חלוקת כספים שנועדו על-פי הסכם הקואליציוני למוסדות תורניים שבכוונת מפלגות מסויימות.

כל שאלה כזאת מהווה, בעיני הציבור, מבחן לאמינות של המערכת המשפטית: האם היא פועלת על-פי שיקולים עניינים ובאופן שוויוני, או אולי היא פועלת, כמו במדינות מסויימות, על-פי שיקולים אישיים, ואינטרסים מפלגתיים? התשובה, אם לכאן ואם לכאן, גורלית עבור מערכת המשפט.

אני סבור, שהמערכת המשפטית בישראל נהנית מאמון ויוקרה — להבדיל ממערכות רבות אחרות — קודם כל משום שהיא מערכת עצמאית. הדברים אמורים לא רק בשופטים, אלא גם ביועץ המשפטי לממשלה. המאבק על חוקיות השלטון מחייב חיכוך ועימות בלתי-פוסקים עם רשויות השלטון. רק אדם עצמאי לחלוטין, המצוי מחוץ למשחק הפוליטי, יש לו סיכוי במאבק זה. לכן, ההצעה לבטל את מוסד היועץ המשפטי לממשלה ולהעביר את סמכויותיו לשר המשפטים, כמו ההצעה להכפיף את היועץ המשפטי לממשלה להוראות של שר המשפטים, המשמעות המעשית שלהן היא בהכרח נסיגה ממשית במאבק על חוקיות השלטון. אילולא החשש שאותם אנשים מכובדים אשר העלו הצעות אלה ישובו ויעלו אותן בהזדמנות מתאימה, ראוי היה להתעלם מהן לחלוטין.

לבד במערכה

העצמאות של היועץ המשפטי לממשלה, להבדיל מעצמאותו של השופט, אינה מעוגנת בחוק, ואינה מוגנת על-ידי הסדרים מיוחדים. הממשלה, הממנה אותו, מוסמכת להעבירו מתפקידו בכל עת. הוא אמור להיאבק על חוקיות השלטון, ולהתעמת בעת הצורך — נגד רשויות השלטון, ועם זאת למנוע קרע ביחסי העבודה והאמון הנדרשים למילוי תפקידו כעורך-הדין של הממשלה. בעת עימות עם הרשות החזקה ביותר במדינה — הוא עומד במערכה לבדו.

על-אף זאת, הצליח היועץ המשפטי לממשלה, בדרך ארוכה וקשה, לבסס היטב את מעמדו כמוסד עצמאי. אחד מציוני-הדרך, שנקבע זמן קצר לאחר הקמת המדינה, היה קשור בפרשת טוביאנסקי. באותה פרשה ציווה איסר בארי, שהיה ראש מחלקת המודיעין בצבא, לעצור את סרן טוביאנסקי שנחשד בריגול, ולהעמידו לדין בפני בית-דין שדה. במשפט לא היה כתב אישום, סניגור, פרוטוקול או פסק-דין. טוביאנסקי הורשע, דינו נגזר למוות והוא הוצא להורג על אתר, ביום 30 ביוני 1948. לאחר זמן לא רב נקבע באופן רשמי, שטוביאנסקי היה חף מפשע.

היועץ המשפטי לממשלה, יעקב שמשון שפירא, הראשון ביועצים, החליט שיש להעמיד את איסר בארי לדין פלילי על הריגה בכוונה תחילה. ההחלטה עוררה סערה וביקורת קשה. בשל המעמד המיוחד של איסר בארי, נטען נגד שפירא שההחלטה נובעת משיקולים פוליטיים, והיא עלולה לגרום מלחמת אחים. הופעלו עליו כל הלחצים האפשריים, כולל דרישה של משה שרת שההליכים הפליליים ייפסקו ואיום של דוד בן גוריון שיביא את העניין בפני הממשלה. שפירא לא ויתר, ואף הודיע שאם הממשלה תדון בשאלה אם להעמיד את איסר בארי לדין, הוא יתפטר מתפקידו. סופו של דבר, בן גוריון הוא שוויתר. איסר בארי הועמד לדין, הורשע ונגזר עליו עונש סמלי של מאסר בן יום אחד. לפני זמן קצר נזדמן לי לשמוע שוב על פרשה זאת מפי מבקר המדינה, יצחק טוניק. הוא סיפר לי כי שמע את בן גוריון, שיצא מן הפגישה עם שפירא ויזה על התפטרותו, אומר כך: "אשרי העם שיש לו תובע כזה".

שנים רבות לאחר מכן התייחס יעקב שמשון שפירא לפרשה זאת ואמר, כי בה נקבע במידה רבה המעמד העצמאי של היועץ המשפטי לממשלה. "זה לא היה כתוב בשום חוק", אמר. "לא היה כתוב בשום החלטה, אבל ככה זה נקבע, וזה נקבע לתמיד".

אך האמת היא, שפרשה חשובה זאת עדיין לא הכריעה את גורל המאבק על עצמאות היועץ המשפטי לממשלה. המאבק הגיע לשיא חדש בשנת 1962, בסכסוך פומבי בין שר המשפטים, דב יוסף, לבין היועץ המשפטי לממשלה, גדעון האוזנר. דב יוסף היה סבור שהיועץ המשפטי לממשלה צריך להיות כפוף לשר המשפטים, כמו עובדים אחרים במשרד המשפטים, ולפעול על-פי הנחיותיו, לפחות בשאלות שיש להן חשיבות ציבורית. הסכסוך הועבר על-ידי הממשלה לעיון של ועדת משפטנים בראשות שופט בית-המשפט העליון, שמעון אגרנט. הוועדה הכריעה באופן חד-משמעי בזכות עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה. אכן, אומר דו"ח הוועדה, על היועץ המשפטי לממשלה להתייעץ בעניינים שיש להם משמעות ציבורית עם שר המשפטים ולעתים גם עם הממשלה כולה. אולם "מקום שקיימים חילוקי-דעות בין השניים (או בין היועץ המשפטי לבין הממשלה) נתונה ההכרעה הסופית בידי היועץ המשפטי". הממשלה החליטה לאמץ את דו"ח הוועדה.

התפתחות מוסד היועץ המשפטי לממשלה יצרה כללים שהעניקו לו את הכוח לעמוד במאבק על חוקיות השלטון ולכן אין לשנותם

עכשיו, אם כן, קיימת גם החלטה ברורה בדבר עצמאותו של היועץ המשפטי לממשלה. עם זאת ברור שההחלטה, ככל שהיא חשובה, אין בה כשלעצמה כדי להבטיח את העצמאות. אמנם כיום מוסכם שההכרעה הסופית נתונה בידי היועץ המשפטי לממשלה, כפי שנקבע על-ידי ועדת אגרנט, אך אין בכך כדי למנוע ניסיונות ללחוץ ולהשפיע על הכרעתו. בסופו של דבר, העצמאות תלויה לא בהחלטה של הממשלה, אלא בכוח העמידה של היועץ המשפטי לממשלה, יום-יום, בפני ניסיונות כאלה. לצורך זה הוא נזקק לא רק לנחישות ואומץ הלב, אלא גם לכוח של ממש.

גיבויים לשלטון החוק

התפתחותו הטובה של מוסד היועץ המשפטי לממשלה יצרה שני כללים, שהעניקו לו את הכוח לעמוד במאבק על חוקיות השלטון.

כלל ראשון, שגם הוא מצא ביטוי בדו"ח ועדת אגרנט ולאחר מכן אף נתחזק, אומר שחוות-הדעת של היועץ המשפטי לממשלה בשאלה משפטית, משקפת — מבחינת הממשלה — את המצב המשפטי. כיוון שמקובל על הכל כי הממשלה צריכה לנהוג על-פי החוק, יוצא שהממשלה צריכה לנהוג, בכל הנוגע להיבט המשפטי, על-פי חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה. אם היועץ המשפטי לממשלה מגיע למסקנה, כי החלטה מסויימת של הממשלה תהיה נוגדת את החוק, על הממשלה להימנע מאותה החלטה. מבחינה עקרונית די בכך כדי להבטיח את חוקיות השלטון.

זה לא מכבר חיוויתי דעתי כי חבר-הכנסת פלוני מנוע מלכהן בתפקיד שלטוני מסויים בגלל החשש של ניגוד עניינים. חבר הכנסת, שהיה מעוניין מאוד באותו תפקיד, טרח והשיג חוות-דעת משפטית מאת עורכי-דין מן השורה הראשונה, שכולל, ללא יוצא מן הכלל, הגיעו למסקנה הפוכה. אולם בפועל קבעה חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה, בלי שהיה בכלל צורך להוכיח ולבדוק איזו חוות דעת היא הצודקת לגופו של עניין. העיקרון של חוקיות השלטון חייב זאת. שהרי אחרת תוכל כל רשות ממשלתית, שדעתה אינה נוחה מן המסקנה שאליה הגיע היועץ המשפטי לממשלה, לחזור על פתחיהם של עורכי-הדין, עד שאולי תשיג מעורך-דין שאין לו מחויבות רשמית כלפי העיקרון של חוקיות השלטון, חוות דעת שתכשיר את מה שהיא רוצה להכשיר. מטעם זה מקובל שרשות ממשלתית אינה רשאית לעקוף את היועץ המשפטי לממשלה ולבקש, ללא רשותו, חוות דעת מעורך דין פרטי.

כלל זה מתחזק על-ידי כלל שני, הקובע כי הייצוג של המדינה בבתי המשפט מופקד כולו בידי היועץ המשפטי לממשלה בלבד. מכאן, שאם רשות ממשלתית היתה מסרבת לפעול על-פי חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה, לא היה מי שיגן על עמדתה בבית-המשפט. החשיבות המעשית של כלל זה באה לידי ביטוי, לדוגמא, בפרשה הנוגעת לחשבון הבנק שהוחזק על-ידי ראש הממשלה יצחק רבין ורעייתו, ללא היתר, בארה"ב. כאשר היועץ המשפטי לממשלה, אהרן ברק, הגיע למסקנה כי בנסיבות המקרה יש מקום להגיש כתב-אישום, נתברר כי שר האוצר נוטה להפעיל את הסמכות המוקנית לו בחוק ולהמיר את האישום בכופר כסף. היועץ המשפטי לממשלה חיווה את דעתו בפני שר האוצר, שלא יהיה זה נכון להחליט על קבלת כופר כסף, והבהיר לשר האוצר כי אם יחליט אחרת והעניין יובא בפני בית המשפט הגבוה לצדק, כפי שהיה צפוי, יסרב היועץ המשפטי לממשלה להגן על ההחלטה. התוצאה היתה ששר האוצר נמנע מלקבל אותה החלטה.

אכן, בפועל קורה לעתים, שהיועץ המשפטי לממשלה אינו מוכן להגן בפני בית-המשפט על החלטה ממשלתית, אם לדעתו ההחלטה אינה חוקית. כך היה, לדוגמא, כאשר הוגשה לבית המשפט הגבוה לצדק עתירה נגד מתן קיצבאות יוצאי-צבא לתלמידי ישיבות שלא שירתו בצבא, וכך גם היה כאשר הוגשה לבית המשפט הגבוה לצדק עתירה נגד חלוקת מענקים כספיים למוסדות תורניים ללא שום מבחנים עניניים, אלא רק על-פי קשרים מפלגתיים, כפי שנקבע בהסכם הקואליציוני להקמת הממשלה. במשרדי הממשלה ידוע היטב, שכוח זה מצוי בידי היועץ המשפטי לממשלה והוא מוכן להשתמש בו במקרים הראויים. במקרים כאלה אין בפני המשרד הממשלתי דרך אחרת אלא לחזור בו מן ההחלטה.

השילוב של שני כללים אלה, יחד עם הכלל שכל החלטה מינהלית נתונה לביקורת של בית-המשפט, נותן גיבוי חוק לעיקרון של חוקיות השלטון. במשרדי הממשלה אומרים, לא פעם, בעת הדיון שלפני קבלת החלטה: היועץ המשפטי לממשלה לא יגן על החלטה כזאת. לעתים מזומנות, כדי להקדים רפואה למכה, רואים משרדי הממשלה טעם לברר מראש אצל היועץ המשפטי לממשלה אם החלטה מסויימת תעמוד במבחן החוקיות. יש גם סוגים של החלטות, שאינן מתקבלות אלא לאחר בדיקה מוקדמת של היועץ המשפטי לממשלה. כך למשל, החלטה להקים או להרחיב ישוב ביהודה, שומרון או חבל עזה אינה מתקבלת אלא לאחר בדיקת הבעלות על הקרקע, והחלטה להתקין תקנות לשעת חירום אינה מתקבלת אלא לאחר שנבדקת השאלה אם מבחינה משפטית יש הצדקה לשימוש באמצעי קיצוני זה. הנה, לדוגמא, כאשר בנק ישראל הכין את המעבר אל השקל החדש, כוונתו היתה להנהיג את המטבע החדש באמצעות תקנות לשעת חירום, ורק בדיקה מוקדמת אצל היועץ המשפטי לממשלה הובילה לידי החלטה ללכת בדרך של חקיקה רגילה.

הכוח של היועץ המשפטי לממשלה במאבק על חוקיות השלטון מתבסס במידה רבה על השילוב הזה של שני תפקידיו המרכזיים — תפקיד היועץ, שחוות הדעת שלו משקפת את המצב המשפטי, ותפקיד הפרקליט, שהסמכות בידו להחליט אם וכיצד לייצג את השלטון בפני בית-המשפט. היועץ המשפטי לממשלה נזקק, במאבק על חוקיות השלטון, לכל הכוח הטמון בשילוב התפקידים האלה. על רקע זה יש להתייחס אל ההצעה לפצל את המשרה של היועץ המשפטי לממשלה לשתי משרות נפרדות: משרת היועץ המשפטי מזה ומשרת הפרקליט מזה. הצעה זאת, שצצה ועולה מדי פעם מחדש, גם אם אין היא מכוונת להחליש את משרת היועץ המשפטי לממשלה, אין ספק שזו תהיה התוצאה שלה. חמור מזה, התוצאה העיקרית שלה תהיה בהכרח החלשת המאבק על חוקיות השלטון, על כל התוצאות השליליות הנובעות מכך.

קופה חולה (ו')

מי ואיך ישלם את החשבון?

מאת רן כסלו

בביצוע המלצות גדיש, לכיסוי חובותיה של קופת חולים, ברור רק דבר אחד: הממשלה תורים את הכסף, ויתכן שהרבה יותר מאשר נקבע. אם אי-אפשר להניח לגוף כושל זה להתמוטט, צריך לפחות להחליף את הנהגתו

ב-15 בדצמבר 1985 קיבל יעקב גדיש את מינויו מראש הממשלה, לבדוק את מצבה הכספי של קופת חולים. לפי כתב המינוי הוטל עליו גם להגיש "הצעת הסדרים שיאפשרו לקופה לשאת בנטל החזרת החוב, תוך התחשבות במשאבים העומדים לרשותה". לדבריו, ולדברי ראשי קופת חולים, מאז מינויו ועד להגשת הדו"ח הסופי (ב-6 למארס השנה), חרש גדיש את הקופה "לאורך ולרוחב". בהנהלת קופת חולים מקבלים את ממצאיו והמלצותיו, אמנם בפנים חמוצות, אך בתמיכה מילולית, לפחות. באוצר ובבנקים חולקים אמנם על ממצאיו בשאלות מסויימות אך אין מערערים על סמכותו ועל כישוריו (גדיש שימש בשנים קודמות ממונה על התקציבים במשרד האוצר).

בסופו של דבר דו"ח גדיש התקבל על דעת הממשלה, והמלצותיו (בשינויים קלים שאינם פוגעים במסגרת ובמהות) — כהנחיות לביצוע. במלים אחרות: הממשלה קיבלה את דו"ח גדיש בשלמותו (או כמעט בשלמותו).

בהחלטה זו התחייבה הממשלה לשאת בחלקה לכיסוי חובותיה של קופת חולים. במונחים כספיים, ההחלטה מתורגמת להזרמת 125 מיליון דולר לכיסוי החובות. 25 מיליון במענק ועוד 100 מיליון כאמיסיה של האוצר, אשר קופת חולים תחזיר אותה כהלוואה לטווח ארוך.

אלא שההזרמה הממשלתית, המפתיעה בגודלה, אינה פותרת את הבעיה. לפי ממצאיו של גדיש, חובה של קופת חולים עמד בסוף פברואר השנה על 525 מיליון דולר — כ-100 מיליון לספקים והיתר לבנקים, בעיקר לבנק הפועלים, שהיה הלווה העיקרי של הקופה. בסך הכל הקופה היתה חייבת לבנקים במועד זה 427 מיליון דולר, מתוכם 263 מיליון לטווח קצר — כמעט כל הסכום כמשיכות-יתר. לבד מזה גם מתוך 164 מיליון דולר של הלוואות לטווח ארוך עמדו 28 מיליון דולר לפירעון בשלושת החודשים הראשונים של השנה.

כדי להתגבר על חובות עצומים אלה, שהיו מביאים כל גוף כלכלי רגיל לפשיטת רגל בלתי-נמנעת, מצביע גדיש עוד על שני שותפים לפתרון: הבנקים וקופת חולים עצמה (בשיתוף ההסתדרות). וכאן מתחילות הבעיות.

* * *

לפי ממצאי גדיש, הלך ותפח החוב לטווח קצר, מיוני 1984. לפי בדיקת חשבונות הבנק של הקופה, הגיע גדיש למסקנה, כי כל החוב הזה, שחובו נרשם במשיכת יתר, נולד וגדל כריבית עצומה ששילמה הקופה בעד הלוואותיה לטווח ארוך, והריבית הריבית על משיכות יתר שנוצרו. כך, לפי דו"ח גדיש, בסופו של דבר שילמה קופת חולים מיוני 1984 ועד סוף פברואר השנה לפחות 263 מיליון דולר ריבית על 164 מיליון דולר — ההלוואות הבסיסיות שלה. מתוך הריבית הזאת, מגדיר גדיש 95 מיליון דולר כ"ריבית חריגה", ומוסיף כי "יש להצטער שהמערכת המלווה ניצלה את מצב הלווה לריבית יתר".

מכאן קבע גדיש כי על המערכת הבנקאית מוטלת חובה מוסרית לעזור לקופת חולים ולהחזיר לה חלק מהכסף שגבתה ממנה. הוא דורש כי הבנקים המעורבים בדבר (וכאמור — בנק הפועלים בראש ובראשונה) יעניקו לקופת חולים הלוואה לטווח ארוך והריבית נמוכה מאוד בגובה "הריבית החריגה", שגבו: 95 מיליון דולר. בצורה זו, קובע גדיש, יוחזר לקופת חולים כחצי הסכום שנלקח ממנה בריבית כזאת.

הבנקים מתנגדים בתוקף לקביעות אלו. לטענותיהם, ההגדרות "ריבית חריגה" או "ריבית יתר" אינן מתאימות את המציאות ויוצרות רושם כי הבנקים "עשקו" את קופת חולים. הם טוענים כי הריבית ששילמה קופת חולים לא חרגה בשום מקרה מהריבית שקבע בנק ישראל, ושהיתה מקובלת באותה תקופה במשק, אף לגבי "לקוחות מועדפים". יתר על כן: הריבית ששילמה קופת חולים לבנק הפועלים (וכאן הסכום העיקרי, כאמור), היתה אף נמוכה מהמקובלת לגבי לקוחות אלה — גם הריבית ששילמה הקופה על משיכות-היתר החריגות שלה.

מכאן, טוענים הבנקים, אין להם שום התחייבות מוסרית כלפי קופת חולים ואין הם חייבים להוציאה מן הבוץ. הם מבינים אמנם את הצורך לעזור לקופה, ויהיו מוכנים לתת סיוע, אך לא בממדים כאלה, ולא בצורה שדורש דו"ח גדיש. אגב: עד לפני שבוע לא פנה אף איש מוסמך אל בנק הפועלים, למשל, בהצעה קונקרטית. ככל שהצלחתי לברר, אף אין עדיין שום הצעה מעשית מצד הבנקים עצמם.

* * *

למרות הטענות האלה, הבעיה העיקרית אינה בזווית זו. יש להניח כי בסופו של דבר יסתדרו העניינים עם הבנקים בצורה זו או אחרת. קשיים של ממש עלולים להתעורר דווקא עם השותף השלישי להסדר: קופת חולים עצמה, וההסתדרות בצורה.

לפי ההסדר המוצע, קופת חולים אמורה להזרים מידית לכיסוי החובות הבוערים 50 מיליון דולר. סכום זה, קבע גדיש, על הקופה לגייס ממכירת נכסיה: 25 מיליון ממכירת דירות המושכרות לעובדיה בשכר חודשי סמלי כמעט, והשאר ממכירת נכסים אחרים, בעיקר מגרשי קרקע — חלק מהשקעות שנצברו בשנים הטובות שלה. לפי ההצעה המקורית של גדיש היה על הממשלה לקחת עליה את כל הנכסים האלה, לדאוג למימושם ובינתיים להזרים לכיסוי החובות עוד 50 מיליון דולר מכספה. גרסה זו נתקלה בהתנגדותו החריפה של שר האוצר הקודם, יצחק מודעי, וירדה מן הפרק. גם גדיש עצמו ויתר על הרעיון.

במלים אחרות, קופת חולים עצמה אמורה לדאוג למכירת הנכסים ולגיוס 50 המיליונים האלה. לפי פני הדברים עכשיו — אין כל תוחלת בביצוע זה. אף התרשמתי כי ליו"ר הנהלת קופת חולים, הפרופ' חיים דורון, אין כל מושג איך הוא והמוסד שהוא עומד בראשו יתמודדו עם המשימה. איך ימכור מגרשים בתקופה של קיפאון בבנייה ובעסקי מקרקעין בכלל? ואיך ישכנע את העובדים, הנהנים מדירות בשכר חודשי נמוך, לקנות את הדירות שבהן הם גרים? לפרופ' דורון יש רק תקוה שהדברים יסתדרו לאחר ש"הממשלה תעזור" גם בתחום זה. איך תעזור? במשכנתאות בתנאים מפליגים, שיהפכו את רכישת הדירות לכדאית? במלים אחרות: בהזרמה נוספת? ומה על חלקם של המגרשים?

גם מצד הגדלת ההכנסות העצמית של קופת חולים, הדברים אינם נראים מעודדים. עיקרו של עודף ההכנסה אמור, לפי דו"ח גדיש, לבוא מהגדלת המס האחיד: מ-140 ל-180 מיליון דולר בשנה. לשם כך דורש גדיש במפגיע לבטל את שיטת המס הפרוגרסיבית המקובלת בקופת חולים. לפי שיטה זו, בעל המשכורת הנמוכה ביותר משלם את האחוז הגבוה ביותר ממנה (כמס חבר 3.9 אחוזים ממשכורתו), ככל שהמשכורת עולה, כך המס יורד, עד ל-2.5 אחוזים בדרגות ההכנסה הגבוהות.

הפרופ' דורון אומר, שאין זה עניינו אלא עניינה של ההסתדרות. ובצדק: ההסתדרות קובעת את גובה המס האחיד ואת השיטה. שיטה מוזרה מאוד למוסד סוציאליסטי. אלא שגם למוזרות זו יש הסבר: ההסתדרות היה בפחד מתמיד של אובדן שכבות מבוססות משורות חבריה. הלקח של ארגון המורים התיכוניים רודף אותה עד היום. גם האוטונומיות של ארגונים מקצועיים אחרים, כמו המהנדסים, אינו מרגיע. כדי להחזיק באנשי שכבות אלו בהסתדרות, יש להחזיקם בקופת חולים. וכדי שישארו בה — יש להעניק להם סובסידיה בגובה דמי החבר. שאם לא כן, מה ימנע מהם לעבור לקופת חולים "מכבי" או "מאוחדת". מכל מקום, ההסתדרות אינה ששה להיפרד מהפרוגרסיביות במסי החבר. לגבי משכורות אפריל הוצאו אמנם הוראות המקטינות קצת את הפער — מ-2.5 אחוזים לדרגות הגבוהות ביותר, ל-2.9 אחוזים (לעומת 3.9 אחוזים בדרגות הנמוכות). אבל השיטה כולה נשארה כפי שהיתה.

עד סכום של 15 מיליון דולר, נדרש לפי ההסדר מההסתדרות. סכום זה היה מתנה בכך שההסדר כולו לא יפעל מיד והחוב מהריבית ילך ויגדל (ההסדר כולו אמנם עדיין לא הופעל). 15 מיליון אלה ההסתדרות אמורה לגייס ממגבית מיוחדת בין חברי הקופה. ראשי ההסתדרות הודיעו כבר במפורש על התנגדותם הנמרצת למגבית כזאת.

מפליא ביותר השקט סביב דרישת גדיש, לקצץ כ-1700 משרות מלאות — שהן לפחות 2000 עובדים — במצבת כוח-האדם של קופת חולים. גם ארגון עובדי קופת חולים אינו משמיע קול זעקה. דורון טוען כי הוא כבר קיצץ עד כה 1000 משרות, כדרישת גדיש. איך? "יש לנו דרכים משלנו", אומר היו"ר ואינו מפרט. שרק לא יתברר, כי משמעות "הדרכים משלנו" היא קיצוץ פיקטיבי.

ובכלל — לפי דו"ח גדיש, כדי שתקציב קופת חולים יהיה מאוזן, יש להעמידו על 690 מיליון דולר בלבד, לעומת ההוצאה בתקציב השנה הקודמת: 720 מיליון דולר. כדי לאזן את תקציב זה, דורש גדיש את השתתפות הממשלה במס מקביל ובהזרמה ישירה, בגובה 390 מיליון דולר. אך הנה יצא מהנחה שההוצאות קופת חולים בשנה שעברה היתה אמנם לפי תקציבה — 720 מיליון דולר בלבד. קשה להאמין, אם מביאים בחשבון שכבר בשנת התקציב 1983/84 (השנה האחרונה שלגביה קיים מאזן הקופה) הגיעה ההוצאה הריאלית של קופת חולים ל-787 מיליון דולר!

ואמנם, לדברי גזבר קופת חולים, אליהו שפנק, סוכם עם האוצר תקציב הקופה בגובה 787 מיליון דולר (בדיוק לפי ההוצאה הידועה האחרונה) השתתפות הממשלה בו — 449 מיליון דולר. המספרים אף אינם דומים לאלה שהציב גדיש בהצעתו. ובכלל, מכל הידוע, קשה מאוד להשתחרר מן הרושם כי 125 מיליון הדולרים של ההקצבה הממשלתית לפתרון בעיית הקופה, הם רק התחלה צנועה. עלול להתברר כי הממשלה תצטרך בסופו של דבר לכסות את חלק הארי של חובות קופת חולים.

* * *

מכל האמור כאן, ובכתבות הקודמות בסדרה, מתבקשת מסקנה קיצונית: לגוף כזה אין זכות קיום. הממשלה צריכה להניח לו ליפול, לפשוט את הרגל, ככל גוף כלכלי כושל. אלא שהמסקנה, ככל שהיא מתבקשת, איננה ריאלית. קופת חולים היא מערכת בריאות ציבורית ליותר מ-80 אחוז מן האוכלוסיה. היא פועלת כגוף בלעדי בכל הפריפריה הגדולה, עיירות פיתוח, מושבים, קיבוצים. היא מבטחת 95 אחוז מהקשישים בארץ. גוף כזה אסור שיתמוטט. גם הלאמתו איננה ריאלית, לדעת מומחים, הדבר עלול לעלות בכסף רב מדי.

אך לא מאוחר לאלץ את הגוף המגושם הזה לרזות בקצת ולהיפטר משכבות השומן שצבר משך עשרות שנים. אין כל סיבה שקופת חולים תישאר אימפריה, החולשת על נכסים בקנה מידה עצום — קרקעות, בתי הבראה, בתי מלון, ומה לא. כל הנכסים הללו, עד לאחרון שבהם, צריכים לעמוד למכירה, ולא רק, כהצעת גדיש, חלק שיכסה סכום מסוים מחובות הקופה. ואם השוק לנכסים אלה חלש עתה, יכולה קופת חולים למכור אותם במחיר נמוך. בכל מחיר אפשרי — כפי שהיה עושה כל בעל עסק פרטי אילו הסתבך.

אין גם סיבה שמוסד גרעוני כמו קופת חולים ימשיך לשלם לעובדיו שכר גבוה, משופע בהטבות שונות ומשונות. כמו למשל "הסטיות", אותו הסדר המעניק לרופאי בתי החולים של הקופה תשלום מפולפל (70 ואף 85 דולר ל"סטיה") בעבור קבלת כמה חולים במרפאות בית החולים בשעות אחרי הצהריים.

בסופו של דבר יהיה צורך להוציא את המוסד הזה מן הבוץ, כמו שסבור גם היו"ר שלה, הפרופ' חיים דורון, ש"אין ברירה", כפי שהוא אומר. אבל אין איש טוען שאפשר שיצילו את קופת החולים והעניינים ימשיכו להתנהל בה כתמיד. הדבר הראשון המתבקש, לשינוי המצב: להחליף את ההנהגה שהביאה את הקופה למצבה הנוכחי. כדי שלבאים אחריהם יהיה ברור, כי נתונה להם אחריות. ולא רק תחושת הכוח של הגוף שאי-אפשר בלעדיו.

(כתבה אחרונה בסדרה)

שלוש ההפתעות של גזית

יו"ר הנהלת בנק הפועלים, גיורא גזית, היה הבנקאי הראשון שהגיש את התפטרותו מתפקידו בעקבות המלצות ועדת בייסקי. החודש מלאו שש שנים לצירופו לבנק הפועלים על-ידי יעקב לוינסון המנוח. גזית פורש וסימני-השאלה על אישיותו עדיין אינם פתורים

מאת אריה לביא

בתקופה הקצרה-יחסית שגזית עמד בראש הבנק השני בגודלו במדינה שמו נקשר בשלוש הפתעות מרכזיות: בעת שהיה החשב הכללי באוצר, כאשר לוינסון בחר דווקא בו למלא את מקומו בבנק הפועלים; כאשר הצליח לגבור על לוינסון במאבק על ראשות הבנק; וכאשר החליט להיות ראשון הבנקאים המכבדים את המלצות ועדת החקירה והודיע על פרישתו מהבנק, תוך שהוא טורף במידה רבה את קלפי עמיתיו, שהמשיכו לבחון אם אכן אין מנוס מן הפרידה מבורסת הבנקאי.

החלטתו של גזית להתפטר מפתיעה במיוחד לנוכח מסקנות הוועדה, המקלות עמו בהשוואה למסקנות הקשות שהוטחו בבנקאים האחרים, רובם בעלי מוניטין רבים משל גזית. בפרק המתייחס לגזית קבעה הוועדה שמעט כי מר גזית לא רק שהיה מודע לסכנות הטמונות בוויסות, אלא היה פתוח להערות והמלצות שבאו מגופים מפקחים וממלכתיים, אף נאמר לנו כי משנועצו בו גורמים שלטוניים בהקשר לוויסות, הוא נקט גישה ציבורית כעבר לזה שבוזה כאינטרס הצר של הבנק, אך מבחינה עובדתית המשיך בנק הפועלים בוויסות, על כל השלכותיו, זאת בהנהגתו של מר גזית. נוכח האמור לעיל — מוסיפה הוועדה וקובעת — אנו בדיעה כי אין מר גזית ראוי להמשיך בתפקידו הנוכחי בבנק, או בתפקיד אחר בראש הפירמידה הניהולית של הבנק.

החלטה מהירה

צעדו של גזית חולל הפתעה בציבור ובקרב עמיתיו אך לא בקרב חבריו הקרובים. הוא לא הסתיר מהם את דעתו, זמן רב קודם שפורסמו מסקנות הוועדה, כי אם תימתח עליו ביקורת הוא יתפטר מהבנק. חוכמה, אבנון הדציג, רמז על כך בשעתיים לאחר שהדו"ח הגיע לבנק, כאשר אמר כי "בנק הפועלים יסיק את מלוא המסקנות המתבקשות מהדו"ח". בניגוד לבנקאים האחרים שביקשו לעיין "בכובד ראש" בדו"ח, גזית לא קרא עדיין את כל הדו"ח, לפחות לא עד אתמול בשעות הבוקר. כשעה בלבד לאחר שקיבל את הדו"ח לידיו ועיין במסקנות, הוא יצא מלשכתו בקומה השלישית של בנק הפועלים ונסע לביתו. השכם בבוקר ניסח בכתב ידו מכתב התפטרות, כאשר הגיעה מזכירתו, כבר היה המכתב מונח על שולחנה להדפסה וזה הועבר להרב של יו"ר מועצת המנהלים, הפרופ' איתן ברגלס. שליח העביר העתקים למזכיר ההסתדרות, ישראל קיסר ולמזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו. ב-10 בבוקר, בבואו לישיבת הוועדה המנהלת של חברת העובדים, האמורה לדון במצב בנק הפועלים, הסביר גזית לקיסר את [illegible] התפטרותו.

במידה רבה גזית היה בנקאי יוצא דופן במערכת הבנקאות הישראלית. אלמלא פגש את יעקב לוינסון, שעמד בראש בנק הפועלים כאשר גזית היה סגן החשב הכללי, ספק אם היה נהפך לבנקאי. גזית נולד בהונגריה לפני 52 שנה הגיע לארץ כילד, לאחר השואה. מתוך הצורך לסייע לפרנסת הוריו, לא גמר לימודים סדירים בבית-ספר תיכון אך לימים למד כלכלה באוניברסיטה העברית. תחילת עבודתו היתה במשרד האוצר. זמן קצר שימש סגן מנהל המכס ואחר-כך סגן החשב הכללי. בתפקיד זה החל להכיר את הבעיות של מערכת הבנקאות, עקב הטיפול בגיוסי הון לממשלה. למרות השוני הרב באישיותם של לוינסון וגזית, התפתחו בין השניים יחסים מעטפים, כמעט ידידות.

גיורא גזית

התיק הגורלי

לפני שש שנים, כאשר לוינסון החליט לפרוש מניהול בנק הפועלים, הציע את התפקיד כמעט כמובן מאליו לגזית, ורבים ראו בכך סימן לשאיפתו של לוינסון להמשיך ולשלוט בבנק הפועלים על-ידי גזית. לוינסון ידע שלגזית אין שורשים בתנועת העבודה והוא העריך שבעזרת היחסים שפיתח אתו, ביחד עם ידידיו שנשארו בבנק הפועלים, יוכל להמשיך ולנווט את הבנק.

להפתעתו של לוינסון, גזית הראה יותר ויותר מעורבות בבנק הפועלים והרשה לעצמו לקבל החלטות בלא להתייעץ קודם-לכן עם לוינסון. אף יש שהחליט בניגוד לשאיפותיו או הצעותיו של לוינסון. המתח בין השניים גבר. לוינסון סמך יותר מדי על כוחו במועצת המנהלים של בנק הפועלים, בראשה עמד ידידו אפרים ריינר. לגזית נרמז כי צפויה החלטה בדבר קיצוץ סמכויותיו. כאן הפתיע גזית שוב. ביום שעמדה להתכנס מועצת המנהלים של הבנק, כדי להחליט על קיצוץ סמכויותיו והעברתן לוועדה בת שלושה חברים בראשות ריינר, זימן גזית לחדרו כמה מנאמני לוינסון והצביע להם על תיק ובו חומר על לוינסון: ברבות הימים הביא חומר זה להקמתה של ועדת [illegible] המפורסמת, אשר הכריעה בסופו של דבר את גורלו של לוינסון.

בניגוד להערכות הכל, התגלה גזית כאדם בעל הזכן לאדגיל. בניגוד ללוינסון שסמך יותר מדי על קשרים, ידע גזית כי הכוח בידי מי שבשלטון. אין פלא שרבים מאנשי לוינסון עברו למחנה גזית, שהתגלה כאסטרטג מעולה בכל הקשור למוקדי כוח, גם בתנועת העבודה, שהיה זר לה קודם בואו לבנק הפועלים.

גם לי יש ילדים

בתקופתו בבנק הפועלים, ובייחוד בשנים האחרונות, ניהל גזית מאבק כפול: מצד אחד, מאבקים פנימיים להמשיך ולשלוט בבנק ובמנגנון, נאלץ להתמודד עם משבר הבעיות הבנקאיות. ועם הצורך לקצץ בהוצאות הבנק כדי להחזירו לרווחיות. הוא התגלה כבעל עוצמה אישית רבה ויכולת לעמוד במצבים קשים מאד. בעת שהחל המאבק בינו לבין לוינסון, יעצו לו ידידים להסתלק מזה, להתפטר ולחפש לו עבודה אחרת. אין לך סיכוי מול לוינסון, אמרו לו רבים. תוצאות המאבק ידועות. כאשר לוינסון תלה בו בבגר תבר האשמות קשות מאד, היה נראה שזה סוף תקופתו בבנק הפועלים, וכי יצטרך לפרוש. אך גזית ידע בתושיה הבריאים לעזור אתה, כאשר אמר באותה עת: "גם לי יש ילדים", ואיים לצאת למתקפת-נגד עקב הפגיעה בשמו.

כבנקאים האחרים, גם הוא התנגד להקמת ועדת החקירה לפרשת הבנקים. אך לאחר שפורסם דו"ח מבקר המדינה על בניית הבנקים, נוכח לדעת כי תוקם ועדה. בנק הפועלים היה הראשון בין הבנקים שטען כי לא יהיה מנוס מוועדת החקירה. הופעתו הראשונה של גזית לפני ועדת בייסקי לא היתה מוצלחת. הוא היה הבנקאי הראשון שהתייצב לפניה, כאשר ארנסט יפת, שנועד להיות ראשון הבנקאים המופיעים לפני הוועדה, לא היה בארץ. גזית הצטייר כמי שנטל את האחריות על האחרים. אך קו-ההגנה שלו היה מבוסס על הכיוון שהבנקים לבדם לא יכלו להתמודד עם הבעיה, גם כאשר הכירו בסכנות הוויסות.

חיים ללא סמי

מרים מרעי, אלמנתו של ד"ר סמי מרעי שנפטר בשבוע שעבר, מספרת על חייה עם בעלה, על אמונותיהם, על יהדות ועל פלשתיניות

מאת נילי מנדלר

בסוף הראיון מסירה מרים מרעי טבעת-נישואין מזהב מעל אצבעה ומראה לי חריטה על הדופן הפנימית: מ.מ. 10.4.67. טבעת זו ענד בעלה, ד"ר סמי מרעי, עד יום מותו לפני כשבועיים. חילופי הטבעות בינו ובין מרים נערכו בטקס האזרחי שלהם, ב-10 באפריל 1967. מ.מ. פירושם מרים מרעי.

19 שנה בדיוק מיום האירוסין, ב-10 באפריל 1986, נקבר סמי מרעי בכפר הולדתו, ערערה. הוא מת עקב מחלת לב. אצל המוסלמים בכפר מקובל שנשים יושבות שבעה. הגברים קמים אחרי שלושה ימים. אך על סמי ישבו שבעה גם הגברים.

סמי מרעי היה מומחה לחינוך בסקטור הערבי, ואולי הבולט שבהם. לפי ההגדרה היבשה הוא היה ראש המסלול ליועצים חינוכיים בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת חיפה. בפועל, חרגה השפעתו מעבר לתחומי האקדמיה. הוא היה ראש הוועד הפועל של המועצה הערבית-ישראלית לחינוך לשלום, ומקימי הסניף החיפאי של האגודה לזכויות האזרח. התבטאויותיו החריפות בנוגע לאפליית ערביי ישראל על-ידי הממסד, שבוטאו בין השאר בספרו "החינוך הערבי בישראל" (שראה אור באנגלית), העניקו לו הילה של נביא זעם. מומחים יהודים המקורבים לממסד החינוך הערבי הגדירו אותו כלאומני קיצוני.

בביתם בעכו, בית-אבן ערבי ישן, הקומות, עציצי הלונות ופתחים בקמרונים, אומרת מרים: "לא הבינו נכון את סמי. הוא לא היה קיצוני. הוא היה אדם מאוד הגון. היתה לו גאווה בערביות, ובפלשתיניות שלו, אבל הוא כיבד את זה שהיה גאה ביהדות שלו. תראי, אנחנו עברנו הרבה. מהלם של קבלת מציאות חדשה ב-1948, לפתרים מהמציאות החדשה. זה כמו המוות של סמי: פתאום יש לך מציאות חדשה ואת צריכה להתמודד עם זה".

לפני שנתיים אמר מרעי, בכנס מחנכים שנערך בשפיים, דברים שפורסמו בכלי התקשורת והביאו למעצרו באשמת הסתה: "המדיניות המעורפלת של משרד החינוך בנוגע לחינוך הערבי בישראל היא למעשה המדיניות היהודית הקיימת. הקו המנחה הוא איזה חינוך לתת לערבים, כדי שליהודים יהיה טוב. תכניות הלימודים במגזר הערבי מכריזות לא רק בדה-פלשתיניזציה, אלא גם בדה-ערביזציה. תפיסת משרד החינוך, לפיה שליטה בחומר הלימוד של התלמיד הערבי מבטיחה את דעתו כמבוגר, היא כאוויות, משום שלאור הניכור שבין החומר הנלמד לבין המציאות, מתחנכים התלמידים הערבים באמצעות הטלוויזיה והעיתונות, יותר מאשר באמצעות ספרי הלימוד".

כדורגל, כדורסל ואש"ף

מרים היא בת 40, יועצת חינוכית ומורה בבית הספר התיכון הערבי-נוצרי בחיפה. היא אומרת: "במסגרת שיעורי העברית בכיתות הגבוהות אצלנו, קוראים "הארץ". כל העיתון פתוח בפניהם. אנחנו לא בוחרים קטעים שקוראים טוב למסמר או לנו.

מרים מרעי

מתוחכמים בתוך מסגרת המאמרים הנכתבים בעיתון זה. אנחנו מאמינים שזה החינוך הטוב. להתמודד עם המציאות. לימוד שהוא חלק אינטגרלי של החיים".

אחד המורים לעברית הוזמן לבירור במשרד החינוך משום שבתקופת אירועי סברה ושתילה קרא עם תלמידיו ידיעות ומאמרים שנכתבו בעיתון בעניין זה. גם מרים הוזמנה לפני שנים אחדות לשיחה במשרד החינוך. האשימו אותה שבכיתה אמרה שאש"ף הוא הנציג היחיד של העם הפלשתיני.

"זה היה כשנכנסתי לכיתות, על מנת להעביר שאלון למחקר, שאותו חברתי עסקה בו לתזה שלה. היא עשתה דוקטורט בארה"ב בפסיכולוגיה. המחקר היה על עמדות הנוער הפלשתיני כלפי המציאות שהוא חי בה. היו שאלות על כדורגל וכדורסל ועל ביקורו הראשון של סאדאת בישראל והיתה שאלה אחת: האם אתה מרגיש שאש"ף הוא בעצם הנציג היחיד לעם הפלשתיני". מאז השיחה היא לא הוזמנה שוב לבירור. מה שהפריע לה, היא אומרת, לא היה עצם הבירור אלא העובדה שאחד מהתלמידים הלשין. זה הכאיב לה יותר.

בעצם מעצרו, בעקבות פרסום הדברים שאמר בכנס המחנכים, האשימו את מרעי כי במהלך ועידה בנושא שורשי התרבות הפלשתינית שנערכה בלונדון בנובמבר לפני שלוש שנים, נפגש עם אישים פלשתינים. מרעי סיפר אחר כך לעתונאי כי החוקר המשיל לו משל ואמר בין השאר: "אתה הכבשה ואני הזאב... אני במקומך הייתי מתאבד". הוא טען אז כי המעצר והחקירה לא נועדו אלא להפחיד אותו ולגרום לו לחדול מהיוזמה בה החל באותה עת: הקמת גוש ערבי מאוחד שירוץ בבחירות לכנסת ה-11. לימים תבע וקיבל מכתב התנצלות בגין מעצרו מהיועץ המשפטי לממשלה יצחק זמיר.

מרים היא המוסלמית היחידה במגזר הערבי שעשתה דוקטורט בחינוך. ובין הבודדות בכלל המחזיקות בתואר שלישי. היא מאופקת בהבעה, אצילה בהופעתה ובהתנהגותה. החיוורון שעל פניה, הנקיות מכל איפור, מסגיר את המתחולל אצלה. "אני מבולבלת", היא אומרת.

לבני הזוג מרעי שני ילדים. ראשה בת 13 וחליל בן 18.

לחצים קשים

"אני מאמינה וגם סמי האמין שאם היום יהיה פתרון לבעיה הפלשתינית, החברים הטובים ביותר יהיו היהודים והערבים. יש המון במשותף. יש לנו גורל משותף. כמו לנו פלשתינים, גם היהודים. אני חושבת שמשחקים בנו. הפוליטיקה משחקת בנו. אני לא מאמינה לאף פוליטיקאי בממשלה. גם לא למערך. הם במלכודת. זה מצב של סטטוס קוו. לא פה ולא שם". אומרת מרים. הפתרון שלה הוא מדינה פלשתינית, בצד מדינת ישראל. היא בטוחה שמדינה זו תוקם. לא יודעת מתי, אבל משוכנעת שזה יקרה עוד בחייה. "אנחנו חיים בקונפליקט בין קיצוניות ובין ריאליזם. בלחצים די קשים. אנחנו לפעמים מרגישים שהשקול ההגון היהודי, הוא שנותן לנו החוק להתגבר על הרגשת המרירות הזאת. שיש צדק. שיש יהודים שמרגישים מה זה צדק.

"סמי ואני התחלנו בזמן האחרון להאמין בפאולו פריירי, פדגוג ברזילאי מפורסם. שנינו מחנכים. התיאוריה שלו היא שיש מין [illegible] ביחסי מדכא-מדוכא ואין מוצא. אם אני מדוכא פעם, כשאני מגיע לעמדת כוח, אז אני מדכא את האחר. זו שרשרת. המדוכא האחד, רק הוא בעצמו יכול לשחרר את עצמו מהדיכוי, בדרישה. סמי ממש האמין בדרישה. גם אני. פה היינו מאוד קרובים. בנושאים אחרים התווכחנו הרבה. לא הייתי העתק שלו, שנינו השלמנו איכשהו אחד את השני.

"מהתחלה היו לנו חברים יהודים. אבל עוד לא היינו מבוססים. כשדיברנו על כל מיני עניינים, היה המון משותף, וכשהגענו למישור הפוליטי, תמיד היה קרע. כאב לנו. הרגשנו שאם אנחנו חברים טובים עם היהודים, צריך שתהיה הסכמה. למה שנסכים על דרום-אפריקה ולא נסכים על מה שקורה פה היום הבנו שזה לא ככה. ולא נוצר קרע. הדו-שיח נמשך. היתה לנו יותר סבלנות להקשבה, גם לנו. גם אצלנו חלה התפתחות. היום אני יותר פתוחה מפני שאני יותר בטוחה בעצמי ובצדק של הצד הפלשתיני".

מרים תמשיך להיות לפי העקרונות שלה ושל בעלה. היא לא תוכל להיכנס לנעליו, היא אומרת. הוא היה השורה שלה.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

בעיניים מצריות

"רק שנשתחרר מן הסבך הפסיכולוגי, החוקי, וההיסטורי שאליו נקלענו" — מייחל הדיפלומט המצרי תחסין בשיר בראיון ל"הארץ"

מאת צבי בראל

ואשינגטון

איש נמוך־קומה, שופע חיוכים, בעל קול צרוד ועיניים בוחנות, קיבל את פני בקומה השמינית של בית דירות גדול בווירג'יניה. מולהן המרפסת, המשקיפה על מרכז ואשינגטון, נראים הבית הלבן וגבעת הקפיטול כאילו היו חלק מגלויית נוף, עצמים ארכיטקטוניים חסרי תנועה ותוכן. אך למארחי הפכו שני המרכזים האלה מקור של תסכול ואכזבה, מהולים בהערצה.

תחסין בשיר הוא קודם־כל דיפלומט. מי שהיה שגריר מצרים בקנדה, הנציג האחרון של מצרים בליגה הערבית, נציג מדינתו באו"ם, דוברו של גמאל עבד־אל נאצר, ופעיל פוליטי צעיר בתקופת המלך פארוק, ממלא היום תפקיד של יועץ קרוב לנשיא מובארק.

"אני יועץ כללי", הוא אומר: "כשמשהו מפריע לי, אני אומר; כשמשהו חשוב לי, אינני מהסס. אני הולך אל הנשיא מובארק. אני נפגש עם ראשי הממשל האמריקאי. אני רואה כל מי שצריך, עד שהדברים זזים". בממשל האמריקאי רואים בבשיר את דוברו הלא־רשמי של מובארק, מעין שגריר מיוחד וראשי לאוזן קשבת. מומחים למזרח־התיכון העוסקים במצרים, סבורים כי אף שאינו נושא תפקיד רשמי, הוא חשוב לעתים יותר מבעלי התואר. הוא אף מקורב לחוגים יהודיים, והוזמן לשאת נאום בוועידת איי־פא"ק (השדולה היהודית). ההזמנה בוטלה לאחר־מכן — ללא הסבר.

חוכמה, לא תיסכול

רצינו לפתוח ולדבר על תהליך השלום, אך אירועי לוב היו חזקים יותר. "מעצמה צריכה להפעיל את חוכמתה ולא את תסכולה", אומר בשיר. "אמריקה סבורה שהמשטר הוא שד, היא לוחמת בשד. צריך למצוא את השורש המדיני ולפתורו, ואז השד הזה יהפוך לשולי. אסור לתת לקדאפי בימה. צריך לבודד אותו. הבעיה היא, שהתסכול האמריקאי בא לביטוי בשימוש בכוח. אך כשמרביצים קצת לקדאפי, הוא מתחיל להתנהג כמו דוד בסיפור דוד וגוליית. צריך לזכור, שלוב היא מדינה ש־60 אחוז מאוכלוסייתה בני 25 ומטה. אתה רוצה להפוך את כולם לטרוריסטים? הרי או לא נידע מה לעשות. צריך מודיעין טוב כדי לעצור אותו כל פעם, כפי שמצרים עושה כאשר קדאפי תוקע את אצבעותיו בנו. אנו תופסים אותו עם דם על ידיו וגודעים את אצבעותיו, בלי הרבה מהומה".

פעולתה של ארה"ב בלוב, היא האירוע האחרון בשורה של אירועים, המזינים את תיסכולו של תחסין בשיר מכך שארה"ב אינה מבינה את המזרח־התיכון. אך הוא אינו מוכן לתקוף אותה ישירות. "האיזור עדיין זקוק למעורבותה של אמריקה", הוא מרגיש, ועובר מיד לנושא אחר: "השלום בין ישראל למצרים צריך להיות הפיגום שעליו נבנה השלום במזרח־התיכון. צריך למלא אותו בתוכן, כך שהוא יתקבל אצל כולם כעסקה כדאית ולא רק כעיור משפטי. שלום משפטי נערך אמנם בין ממשלות, נורמאליזציה היא בין עמים. אך כל עוד סבור הציבור המצרי שהשלום עם ישראל נותן לה רשות להמשיך בכיבוש, תגובתו תהיה דומה לתגובת ישראל, אם תידרש לעשות שלום עם מדינה הרודפת יהודים.

"למצרים יכולים להיות חילוקי דעות עם הסורים, הפלשתינים והעיראקים, אך אלה אינם פוגעים בקירבה החזקה שבינינו. יהודים צריכים לדעת זאת טוב יותר. אתם יכולים שלא להסכים עם יהודים באמריקה או בכל מקום אחר בעולם, אך בסופו של דבר אלה "האנשים שלכם", מין קירבה משפחתית. אם תפיסת העולם, שעל־פיה ישראל מנצלת את השלום עם מצרים רק לטובתה לא תשתנה, איש במצרים לא ישתדל לצקת לשלום בינינו בשר ודם".

"שלום גם לא ייעשה על־ידי אמריקה או ברית־המועצות, אלא כמו במלחמה, על־ידי הצדדים לסכסוך. רק כאשר תתקיים מתוך בשלות הצדדים, כשהצדדים יכירו בצורך לפשרה היסטורית, תוכל אמריקה להיכנס לתהליך. גם אז תוכל אמריקה להיות רק התזמות המעודדת את התהליך או זו המשלמת בעבורו. תפקידה של ארצות־הברית בשלב הזה, סבור בשיר, הוא לסלול את הדרך בפני הנציגות הפלשתינית: "הם צריכים לתת איזו שהיא מחויבות לפלשתינים. היא אפילו לא צריכה להיות בכתב (כדרישת אש"ף). ואינני רוצה להיכנס לנוסחאות מפולפלות כמו הגדרה עצמית. הנוסח שלי להגדרה עצמית הוא: סיום הכיבוש, ובניית תהליך שבו הפלשתינים משתתפים כדי להחליט על עתידם.

"אינני שומע את המילה מדינה עצמאית", אני אומר לו. "אני בוחר את מילותי בקפידה, ולדעתי אסור בשלב זה להגדיר כל דבר במדויק. צריך להשאיר מעט ערפול מחושב כדי לאפשר למו"מ לשחק את משחקו. אני סבור שהקומונוולת' של פלשתין והקומונוולת' של ירדן צריכים להיות מסוגלים להיכנס למו"מ. מהותם של הקומונוולת'ים הללו צריכה להיווצר בין הירדנים לפלשתינאים לאחר שישראל תסוג. זו צריכה להיות בעיה ירדנית־פלשתינית פנימית, שתיקבע מאוחר יותר. אם נגדיר לפני כן מה פירושם של כל המושגים, נשלול בכך מן הצדדים את הזכות להחליט על עתידם. הנוסחה שלי מאפשרת לארה"ב וישראל להמשיך לקבל אלרגיה מהביטוי "הגדרה עצמית", וכפי שהפלשתינים אינם יכולים עוד להיות באשליה שישראל איננה קיימת, כך אין ישראל וארה"ב יכולות להתעלם מעובדת קיומם הפוליטי של הפלשתינים".

ואולם גם הוא יודע, כי ניתוח אינטלקטואלי וניסיונות ניסוח עקלקלים יכולים לפתור חלק מן הבעיה. אולם כל עוד "הפיגום" — השלום עם מצרים — אינו עומד על בסיס איתן, "קשה לצפות לבנין לתפארת". "הבעיה עם ישראל היא, שאתה מנהל מדיניות עם שתי ממשלות בישראל. עם פרס מצד אחד, ועם המתנגדים מצד שני. אנו מנסים לעזור לפרס בלי להתערב במדיניות הפנימית של ישראל. על כל המחוות שפרס הציע, אבותנו הוספנו מצדנו יותר. אנו נפגשנו עם ויצמן על בסיס נשיאותי למשל, יש מסחר גדול בין ישראל למצרים. אנו מוכרים נפט וקונים ומוכרים עוד דברים. סטודנטים מצרים לומדים עברית.

"אל תבקש שתהיה סימטריה בנושא התיירות. ישראל פשוט מדינה יקרה לתייר המצרי. עדיף לו כבר לנסוע לאנגליה בתקופת המכירות כדי לקנות מציאות. אצלכם אין מכירות רווחת אלה. לעומת זאת, תיירים ישראלים יכולים לבוא למצרים ולקנות דברים הרבה יותר זולים. ישראל מצידה רוצה נורמאליזציה, אך במקביל היא פולשת ללבנון ורוצה שיתנהגו אליה אחר־כך באופן נורמאלי".

אשר לדו"ח החקירה — "צריך לזכור שאין לאף מדינה זכות לדרוש ממדינה אחרת תיק משפטי. אפשר היה לפתור זאת אחרת. בדמשפחתה של אחד הנפגעים היה יכול למנות עורך־דין מצרי לבקש את התיק.

תחסין בשיר: לא עשינו שימוש טוב בשלום

"נושא קטנטן"

טאבה, לדעתו, היא "נושא קטנטן, שהיה צריך להיפתר כבר מזמן. שוטה הכפר, גוחה, רצה יום אחד למכור את ביתו. אך היתנה עם המוכר שמסמר אחד ישאר תקוע בקיר, וכי תהיה לגוחה זכות לבוא ולבדוק את המסמר כאשר יחפוץ. אחרי זמן מה, יצא הקונה מדעתו לאחר שגוחה ניצל את הזכות ביום ובלילה ובא לבדוק את המסמר שלו. בעיית טאבה תוכל להיפתר בקרוב אם ישראל לא תהפוך אותה למסמרו של גוחה".

נושא אחר, הרצח בראס בורקה, היה לדעתו "טעות חמורה". זאת משום שמעשה הרצח לא פורסם במצרים לפרטיו כאשר בוצע, וכאשר החייל שרצח נשפט באופן מהיר, לא הבין הציבור במצרים מדוע הוא קיבל פסק־דין חמור כזה. אתם טוענים, כי עונשו לא היה מספיק, אך בית־המשפט המצרי שפט אותו בדיוק כפי שכל בית־משפט בישראל היה פוסק, ולמעשה החייל יכול היה לטעון בבית־משפט ישראלי כי הוא מטורף ולזכות בפסק־דין קל יותר. אתם מאשימים אותנו גם בטיפול בלתי־נאות בפצועים. צריך להבין מה קורה במצרים. אם מישהו היה נפצע באוטוסטראדה בין קהיר לאלכסנדריה, ולא בראס בורקה המרוחקת מכל מקום ישוב. היו עוברות שש שעות לפחות לפני שהחקירה או עזרה ראשונה היתה מגיעה. אלה קשיים פנימיים שאנו מנסים להתגבר עליהם, בעבר רנו לא עבור הישראלים".

אפשר היה למצוא דרך יפה לפתור הבעיה".

"לא עשינו שימוש טוב בשלום", אומר תחסין בשיר פעמים מספר במהלך השיחה. המשפט נשמע מפיו כאלגיה לרומן שהסתיים ברצח. "אתם נתפסים לעניין הרצח בראס בורקה, ואנו מביאים מנגד את הפלישה ללבנון. אנו היינו צריכים לעשות יותר עם הציבור הישראלי כדי לקדם את השלום. לא עשינו זאת משום יום אחד אחרי קמפ דיוויד, החל בגין לבצל את הכלכלה המצרית. נקלענו למעגל שגוי. החזרנו את השגריר כדי למנוע פעולות חריפות יותר על ידכם. עכשיו אתם אומרים, טוב, אין שלום עם מצרים, לכן אין טעם לפתור את שאלת טאבה, ומכיוון שלא פותרים את פרשת טאבה אין דחף לתרום הלאה לתהליך. אך אינני רוצה להשחית מלים על העבר. צריך לראות מה אנו יכולים לעשות עכשיו".

מאמץ מיוחד מקדיש עתה בשיר כדי לארגן כנסים משותפים של ישראלים מצרים, וגם פלשתינים. "אחרי קמפ דיוויד היתה ציפיה שישראל תבוא ותלמד את המלאכה המצרי איך לבצע דברים באופן זול ויעיל. זה אפשרי לביצוע גם עכשיו. יש המון דברים הנעשים עתה במשותף. תתפלא לדעת עד כמה הציבור אינו יודע על כך, אך אינני יכול לפרט בפומבי בגלל המצב". שלא לפרסום, הוא סיפר על שורה של פרויקטים, מחקרים וכינוסים, הנערכים כמעט בחשאי. "כשהמטרה היא לא רק אקדמית אלא במיוחד יישומית".

"רק שנצליח להשתחרר מן הסבך הפסיכולוגי, החוקי, וההיסטורי שאליו נקלענו, מן השלדים שבארונותינו, ושנתחיל לדון בעתיד האנשים החיים היום ובצאצאיהם. זה הפתרון".

מתי מתה סימון דה־בובואר?

האומנם מסתלקים ה"ענקים" ומותירים את מרחב ההזדהות ההמונית ל"גיבורים חדשים"

מאת יואב טוקר

מפריס

האומנם נפטרה סימון דה־בובואר באפריל 1986? שואלים את עצמם בימים אלה אחדים מההולכים אחרי הארון. אין כוונתם, כמובן, לערער על האמת הקלינית: המוות היא להרהורים הזורמים אל מעבר לכרוניקה מקובלת — באגלת אך מוגבלת — המאפיינת את הספדי יום־המוות. זו היא מעין בוחנה נוגה ומסכמת של מה שנותר היום מכוונתם או מיכולתם בעבר של אישי הגות, דמיון ומאבק, לגייס סביבם להט של חשיבה, עשייה ואיכפתיות. זה הוא הרהור סביבתי, פוליטי.

בהסתכלות שכזאת — אומר היום דור שלם של אינטלקטואלים — היתה הסתלקותה של דה־בובואר ארוע "מנוטרל" מרוח תקופתו. הגעגועים לסימון דה־בובואר הולדו שנים רבות לפני פטירתה: בנעורים והשעים, בלתי־מוגדרים עדיין, עד אותם מיוחסים ל"סביבה החדשה", המעודכנת, האנטי־דוגמטית, ה"מודרנית", זו המתבוננת בתיסכוליה אחורית, לעבר דמויות־הענק שוו לשר עשרים־שלושים שנה קודם לכן, שכבריאה אין עוד כמותן כנכסא משום שאינן, או משום שאין אנו מבוננים בהן.

סיפורת או פילוסופיה?

סוג הגעגוע האבוד הזה, כשל־עצמו, אינו חדש. התרפקות על קסמי ה"אור", בהכללת שעניין עוצמת חשיבה ויצירה של בודדים, שבה ועולה אל מעל לפני השטח לפרקים. אפשר להניח, שכך יתרפקו גם מתבונני הדורות הבאים, במרחק השנים, לעבר ימינו שלנו. אלא שאפשר שהפעם יש תמיהה מיוחדת, הסובבת את דיוקנה של דה־בובואר עם תנופת המאבק החשובה ביותר שנרשמה אי־פעם בתולדות "מעמד האישה".

הרבה נאמר ונכתב בימים האחרונים סביב להמקטר ההיפוכים שעשוי הזמן להולל בהערכת יצירתם של סימון דה־בובואר וז'אן־פול סארטר, זה לצד זה. זה לעומת זה. יש הגורסים שסארטר, שהתמקדות של אחרים ושלו עצמו היתה הינה במפעל החשיבה הפילוסופי שלו, יתגלה בסופו יותר כאשר פילוסוף. דה־בובואר, ששמות יצירותיה הראשונות (לפחות הראשונות) עמדו בצל הברק וההד הציבורי של סארטר, שראתה עצמה או כמספרת נאבקת בעצמה, תתגלה דווקא היא כפילוסופית יותר מאשר כסופר־אמן.

סיפור חייה של דה־בובואר וסיפור הזוג "שלה" (עוד יותר מאשר סיפור הזוג "שלהם") עמד באופן בוטה בסימן הציגה של "מיתוס הזוג"; זה ש"הזמין השני", שהשיעבוד החברתי־תרבותי־סימבולי של האישה מייחס לו — ובצדק למעבר — נתחים חשובים כל־כך מן האחריות לשיעבודו בהמשך של הסטאטוס־קוו. לפקיחות העיניים שלה היתה (ועודנה) אחראית מלאכת־התבונות של דה־בובואר בעולם הגשם־גברים שלנו. יש כמובן חשיבות רבה פי כמה מזו של הדוגמה האישית־זוגית שהקרין הזוג הפרטי. (ופרסומים של השנים האחרונות, אגב, העוו ואף הצליחו לטשטש את "ניקיון המיתוס" ששלט משך עשרות בשנים ב"מימד הפומבי" של יחסי השניים לאורך חמישים השנים של חיים ויצירה זו לצד זה.

לדבקות בבתוח של הסמל כשר רים, בעוצמתו של אורחותיהם המסוריים של האישה המסויימת הזאת, היתה משמעות "אור" בימים שהיו שייכים לגיבורים שכתבו, אמרו, עשו — והשפיעו. צא וחפש היום בסגולות כאלה במסגרות שמחוץ להתארגנות ציבורית "ממוסדת".

אין גיבורים

ההסברים המלומדים הנכנסים להתמודד עם "עידן האנטי־גיבורים" שלנו, גורסים שאין המדובר בהסתלקותן של דמויות־ההזדהות מן המצאה, אלא בהחלפתן במי שכונים "הגיבורים החדשים". אלו כוכבי־כוכבים מכל הסוגים, שכובשים בימינו בסערה את תשומת־הלב הציבורית כדי לשרוד ומדמה לקבוץ ההזדהות־ההמון וליפול לרגלי הבאר בתור.

הטירוף שאליו דוחקים עתה כלי־התקשורת המודרניים את היום־יום הקולקטיווי, הוא האחראי הראשון במעלה: השסחיות נולדת כל ערב מחדש בסלונים המשפחתיים, לפיכך, לעולם של היום — הגיבורים של היום: על רקע שכזה, כיצד תקום היום סימון דה־בובואר?

ההכרה בחיוורון־גיבוריו של ההווה, מעוררת הרהורים קשים במיוחד על רקע ההספדים שנישאו על דה־בובואר ועל רקע שחיוך הנפש הכללי המאפיין, כך נדמה, את ההתבוננות ב"מפעל" השיחרור הנשי: דווקא משום שדה־בובואר סימלה בעיני רבים התנערות חשובה כל־כך, אותנטית ומפוכחת, קריאות־התיגר של דה־בובואר פינו את מרכז הזירה, ובמקומם בא הרבה להט מהפכני, שעדיין מוקדם לקבוע באיזו מידה שירת את האינטרסים של כולנו — נשים וגברים, ביחד ולחוד — ובאיזו מידה טירפד ומיקש את מסלול ההתקדמות.

כמו בכל בכל תהליך "מהפכני", יסלח ודאי ההיסטוריון של המאה ה־21 לרבות מן המשובות, ההגזמות והפרובוקאציות שלאורך הדרך. התחושה היא, מכל מקום, שדווקא על הנתיב המהפכני הזה, נתיב שחרור האשה, חשוב היה בימינו שישרור הפיכחון המיושב — אף כי בלתי־מתפשר — של דה־בובואר.

ההולכים אחר הארון, שתמהו בימים האחרונים עד להיכן מגיע "סמל" פטירתה של דה־בובואר בגוף החשיבה, התלהבות המיליטאנטיות הנצעים של היום, קראו בקול קטן את מבוכתם. על־פי כל הסימנים, היתה סימון דה־בובואר פוטרת אותם בהבנה, וממשיכה הלאה.

לינדון לה רוש והפרוטוקולים של זקני ונציה

איש־הצללים של הפוליטיקה האמריקאית, שהדהים בניצחון גדול באילינוי, חושף את "העסקה הסודית בין שרון לבריה"מ", ומגלה את "הקשר האפלולי של משפחת לוצאטו להשתלט על היהדות"

מאת יואב קרני

ניו יורק

ביום האחרון לביקור ראש־הממשלה בארה"ב טילפנה אלי אשה נעימת־קול לבשר לי, ש"תוכנית מרשל למזרח התיכון" של שמעון פרס תיעשה סעיף מרכזי במערכת־הבחירות של אנשי "ועד־הדמוקרטיות הדמוקרטי הלאומי". כל אחד ממועמדי הוועד הזה תגנה להקדיש תשומת־לב אוהדת לשמעון פרס.

הגברת טילפנה מליסברג שבמדינת וירג'יניה, לא הרחק מוואשינגטון. היא משמשת קצינת־עיתונות של איש אפוף מסתורים, לינדון ה. לה רוש, היושב באחוזה גדולה עם כמה מאות תומכים, מקיף את עצמו בתגורה עבה של אנשי־ביטחון, ומתכנן להגיע ב־1989 ללשכה הסגלגלה בבית הלבן, כנשיא ארה"ב.

לינדון לה רוש הטיל בחודש שעבר צל אדיר על הפוליטיקה האמריקאית: שניים מאנשיו ניצחו בבחירות המוקדמות של המפלגה הדמוקרטית במדינת אילינוי. אחד נעשה מועמד המפלגה לסגן מושל המדינה, השני — מועמד למשרת מזכיר־המדינה. שניהם השיגו יותר מ־500 אלף קולות. כאשר התמודד לה רוש בבחירות לנשיאות של 1984 הוא לא קיבל את שליש המספר הזה בכל 50 המדינות.

לינדון לה רוש, שניסה קרוב לעשרים שנה לזכות במידה קטנה של תשומת־לב, זוכה עכשיו במנות גדולות מאד. ה"ניו יורק טיימס" — העמוד העיתונאי החשוב ביותר כאן — הקדיש לו שני סיפורים של עמוד ראשון בתוך שבועיים. הבולשת הפדרלית, ושורה של תובעים מחוזיים מגלים עניין אינטנסיבי מן הרגיל בעבירות כספיות המיוחסות לרשת של לה רוש.

מרעני־מדינה וסוציולוגים מנסים להסביר לשומעיהם, ולעצמם, כיצד זה נפלו בקסמיו של לה רוש כל־כך הרבה מצביעים. הם מציגים שורה של הסברים, שאינם בטולי הגיון. עניינם הכללי הוא: יש באמריקה כמה גדרות פרוצות. פוליטיקאי שיגלה אותן יוכל לעשות חיל.

לינדון לה רוש, כלכלן, טרוצקיסט לשעבר, איש המצליח לשוות מראית־עין של הגיון־גדול לתיאוריות המופרכות ביותר, מצא לפחות שתיים מן הגדרות: מגיפת האיידס ופליטי "ההבראה הכלכלית" של ממשל רייגן.

הוא אומר, שבתוך חמש שנים ילקו רוב תושבי ארה"ב באיידס, אם לא יוטל מיד הסגר על כל נושאי הנגיף הממית. הוא מאשים את רשויות־הבריאות הפדרליות בקשר־שתיקה: בניגוד למה שהן אומרות, "איידס אינו שמור רק להומוסקסואלים, לנרקומנים ולחולי המופיליה. הוא מתפשט בקשר ישיר עם תנאי היגיינה ירודים ועם אוורי המחיה של זבובים טרופיים.

כשלינדון לה רוש, או תומכיו, מפנים אצבע מאשימה אל "קשר השתקה" בעיר־הבירה הרחוקה, הם עושים — באמצעים אחרים ובכוונות אחרות — מה שעשו ג'ימי קרטר (ב־1976) ורונלד רייגן (ב־1980). הם מנצלים את האיבה הכמוסה בתא־לבה של אמריקה הפרובינציאלית כלפי מסדרונות הביורוקראטיה של ואשינגטון.

כוח מהפנט

ללה רוש היתה הבשורה טובה: הואיל ובילה כמה שנים טובות בעיון אחר במשנתם של לנין וטרוצקי, הוא יודע משהו על פראקטיקה של גיוס מהפכני. לאמור: אינך צריך להגיד הכול לכולם בכל הנסיבות. די לומר חלק לחלק מן הנסיבות. מותר לנחש, שאם יוסיף לינדון לה רוש לצבור תנופה — וזה בשום פנים אינו עניין ודאי — הוא יקטין את המקום שהוא נותן לכמה מן התיאוריות המפולפלות ביותר שלו. כמו למשל התיאוריה על תולדות היהדות והציונות, על תפקיד מדינת ישראל ועל התוהו האמיתית של אריאל שרון.

יש לתיאוריות האלה כוח מהפנט, כמעט מהפנט. הן משתרעות על פני עמודים רבים של ה"א־איי־אר" ("סקירת המודיעין האקזקוטיבית" שבדעון שמוציא לה רוש) ושל "דין וחשבון מיוחד" שהוציא לה רוש באחד מאביבי השנה.

הדין־וחשבון הזה, המחזיק 126 עמודים ומודפס על נייר משובח, נקרא "העסק המוזר של מוסקווה: אריאל שרון והמאפיה הישראלית".

מי שחושב שכבר ראה כווין תיאוריות קונספיראטיביות, מוטב שיחזור בו. אפילו הפרוטוקולים של זקני ציון נראים ניסיון תובבני ליד "הדין וחשבון המיוחד".

הדין־וחשבון מחולק לשלושה חלקים ול־25 פרקים. החלק הראשון נקרא "הטראסט", ופרקיו: "הקשר הסובייטי" ו"הזוג של אריאל שרון". החלק השני נקרא "מאחורי מזימת הקרקעות בגדה המערבית — העיסקה הישראלית עם הרוסים". בין פרקיו אתה מוצא את "ונציה החדשה", "ייסוד ישראל — האצ"ל והמאפיה", "הבנקאות הישראלית והמאפיה", "תכנית שרון/זדוהלסי" ועוד. החלק השלישי נקרא "היהודים מוהב ומזימת הר־הבית". שניים מפרקיו מוקדשים לישיבת "עטרת כהנים" ברובע המוסלמי של ירושלים העתיקה. פרק אחד מוקדש ל"משפחות לוצאטו והקבלה".

לה רוש עושה שימוש מניפולאטיבי בכל שם אפשרי. כך אנחנו מוצאים פרק שלם מוקדש לינוקא אביגדור אסקין מקריית־ארבע, איש ימין קיצוני, שניסה בשנים האחרונות לקרב את הימין הישראלי אל התנועה השמרנית בארה"ב. אסקין, בעיני לה רוש, הוא אחד הצירים של "העיסקה הישראלית־סובייטית", שאין לך כמעט איש ציבור אחד בישראל שאינו שותף לה. לפעמים נדמה, שלה רוש פתח את ספר ה"מי ומי בישראל", והעתיק, בשינויי סדר, את כל השמות.

פגישה סודית

אבל אין לך שם אחד, המסכיר את שלוותו של לה רוש יותר משמו של אריאל שרון.

כששאלתי אותו, בשיחה טלפונית, על האובססיה הזו, הוא הצטחק ואמר: "שרון הוא משוגע ומסוכן. יש לו יחסים עם הרוסים, לא יחסי אהבה, אלא יחסים פרגמאטיים. אני יודע על היחסים האלה במישרין, מפי אנשי שרון באירופה". העניין פשוט מאד, אומר לה רוש, "הסובייטים משתלטים על המזרח התיכון. כמה אנשים בישראל רואים בזה עובדה מוגמרת, רואים בסובייטים את ארוני האיזור, וחושבים שעליהם להגיע להסכמים עם הסובייטים. שרון הוא אחד מהם".

לפי לה רוש "פרטי שיתוף הפעולה הרוסי־ישראלי עוצבו באוגוסט 1981, במהלך פגישה סודית בלימאסול, קפריסין" בין אריאל שרון ובין "קצינים בכירים של השירותים הרוסיים החשאיים". והסכמים "נועדו לאפשר את מהלך ההשתלטות הרוסי במעמד של 'הקיסרות הרומית השלישית והסופית'", ו"את מהלכם של קנאי 'ארץ ישראל השלמה' להפוך את ישראל ל'ונציה החדשה'". על התיאוריה הזו, כפי שפורסמה בכתבי־העת שלו, לא חתם לה רוש בשמו. החותם הוא אחד מעוזריו, יהודי, שלה רוש מתאר כ"מלומד", ה"דובר עברית שוטפת".

תכנית "ונציה החדשה" מקיפה תחומים גיאוגרפיים, הגדולים במקצת אפילו יותר מחזונו של אריאל שרון מ־1973 (ישראל יכולה לכבוש בתוך שבוע את כל העולם הערבי, מן האוקיאנוס האטלנטי עד המפרץ הפרסי). היא מיועדת להפוך את ישראל לשליטת הים התיכון, במעמד של האמאל סובייטי. ונציה הישנה היתה גבירת הים הזה בסוף ימי־הביניים ובתחילת העת החדשה.

"כוחה של ונציה החדשה", כותב לה רוש, "יבוא משליטתה בהברחות הנשק הבין־לאומית, עסקי סמים, הלבנת הון שחור ופעילויות אחרות של הפשע המאורגן". כדי להבטיח את כתרה של ונציה תצטרך ישראל לסלק מן המזרח התיכון כל שליט ערבי, הנוטה איזושהי אהדה למערב בכלל ולארה"ב בפרט. הישראלים — משרון עד פרס — עמדו בכל הסטראטגיה: הם פלשו ללבנון, הם סיבבו את המצרים, הם הפציצו את תוניסיה, הם חיסלו בהדרגה את היסודות המתונים באש"ף, והם עושים הכול כדי לעורר את מועמר קדאפי נגד המערב.

אגב, בעניין קדאפי חלה אצל לה רוש אבולוציה מעניינת: אם לפני שלוש שנים ופחות הוא היה משוכנע, שקדאפי עומד במרכזו הקנוניה הבין־לאומית, הנה בינתיים למד ומצא, שקדאפי מופעל על־ידי הטראסט. הטראסט הוא הדבר הקרוב ביותר ל"זקני ציון", גם אם לא כל זקניו הם ציונים. שתי דמויות־המפתח ב"טראסט" הן מיליארדר הנפט הזקן, ארמנד האמר, שהכיר אישית כל שליט סובייטי מזמן לנין ואילך; והמיליונר היהודי־קנדי אדגר ברונפמן, המשמש נשיא הקונגרס היהודי העולמי.

ה"טראסט" בנוש בקורה הרוסית עוד בימי הצארים, מן המאה ה־18 ואילך: ה"טראסט" המציא את הציונות, בשיתוף פעולה עם המשטרה החשאית הצארית; הוא שיתף פעולה עם לנין ועם טרוצקי; הטיהורים הגדולים של סטאלין היו מכוונים בעצם נגד סוכני ה"טראסט"; עם מותו של סטאלין התחדשה הברית בין מוסקווה ל"טראסט".

אם תעמוד ישראל בדיבורה כלפי הרוסים, תבטיח את סילוק שיירי ההשפעה האמריקאית מן המזרח התיכון — תרשה בריה"מ לחצי מיליון יהודים סובייטיים להגר לישראל "אם, ואך רק אם, יסכימו להתיישב בגדה המערבית". אגב, הרוסים אינם מופתעים כלל ממה שסוכנם אריאל שרון בחוק מעמדתו הכוח שלו. לה רוש מסביר, כי "העובדה, שכיום בממשלת פרס היא האמצעי לביצוע המדיניות הזו, מתיישבת עם היעדים הסובייטיים...".

מלוצאטו עד קוק

לה רוש אינו מסתפק כלל מן העסקה הסובייטית־ישראלית. בעיניו אין זו אלא קלימאקס טבעי של מהלך היסטורי רב שנים. כאשר עוסק לה רוש במהלכים היסטוריים, אין הוא מתחיל אותם לפני עשרים, ארבעים או שמונים שנה. אצלו הם מתחילים בשחר ההיסטוריה ממש. הקנוניות נגד הציוויליזציה המערבית, שהסתיימו ב"עידן החושך" שבו אנחנו נמצאים כיום, מיוחסות לתכניה של האוליגארכיה האתונאית במאה השלישית לפני הספירה. האתונאים "יבאו 'שלוחים' מיניים מפרס", כדי להם את הציוויליזציה של זמנם. ומאותו זמן ואילך: — קנוניה־רודפת־קנוניה — הדיהגמו הלכנו.

לינדון לה רוש: צל אדיר על הפוליטיקה האמריקאית

לה רוש אינו אנטישמי. הוא אפילו גומר את ההלל על "היהדות הרציונאלית", שאת עיקריה הוא מייחס למשה רבנו ולפילון האלכסנדרוני. הוא גם רואה ב"המורשת היהודית־גרמנית" וב"רנסאנס היידיש בפולין" את שותפיו הטבעיים. אבל במאה הי־13 התחיל קשר אפלולי בתוך היהדות נגד הרציה. את הקשר הזה הוא קשרה "המשפחה היהודית־ונציאנית של לוצאטו", והכלי היה תורת־הקבלה. הלוצאטוס רצו "להניח את רעתה של האוליגארכיה הביזאנטינית־ונציאנית". הם פעלו מאות שנים לתכלית הזו, והפיצו את משנתם "בכל רחבי מזרח אירופה והלואנט בסוף המאה ה־19 והמאה ה־20". דמות מרכזית בשלב המודרני של קשר לוצאטו היה הרב אברהם יצחק הכהן קוק, לימים הרב האשכנזי הראשי. "היתה זו משפחת קוק, שבאמצעות רשת של ישיבות, כוננה את הבסיס האידיאולוגי של 'הארגון'".

ברוך־אל־האצ"ל התחילה הציונות. ראש משפחת לוצאטו הוא שהשדיח "בבר יזיה" את בנימין זאב הרצל. אבל עוד במאה ה־18 הקימה קאתרינה הגדולה את עיר־הנמל אודסה, בים השחור, "על יסוד עצה שהשיאו לה יועציה הונציאניים".

אודסה נעשתה מרכז הפעילות של קומפלקס יהודי־מזרחי, שבראשו עמדו משפחת לוצאטו מוונציה, משפחת רקנאטי מסאלוניקי ומשפחת דווייק מאלפו שבסוריה. אגב, שלוש המשפחות מוסיפות לנהל את הציונות ואת כלכלת ישראל עד עצם היום הזה. את משפחת רקנאטי מתאר לה רוש כ"שליטת המאפיה הישראלית", "אחד הכוחות החזקים ביותר מאחורי הקלעים של הפוליטיקה הישראלית".

"הקומפלקס של אודסה" עשה יד אחת עם האוכראנה, משטרת־הביטחון של הצאר. את התנועה הציונית ברוסיה הצארית כונן בעצם ראש האוכראנה, סרגיי ואסילייביץ' זובאטוב. אחת מסוכנותיו הראשיות של זובאטוב היתה מניה וילבושביץ, הידועה יותר לתלמידי ההיסטוריה הציונית כמניה שוחט, ממייסדי "השומר". כל היסודות האלה עשו יד אחת להצית את הפוגרומים של 1881 ושל 1903. הגל הראשון של הפוגרומים התחיל את העליה הראשונה: הגל השני התחיל את העליה השניה. בעקבות הגל השני גם התחילה ההגנה העצמית היהודית, שממנה צמח "השומר", שממנו צמחה "ההגנה". אבל לה רוש אינו מתעניין בשניים אלה. הוא מתעניין רק ב"אצ"ל", ב"אצ"ל, שכאמור עיצר־הולדתו בונציה הלוצאטית של המאה הי־13, והבשלתו בעיסקת שרון עם הסובייטים.

"פסיכוזה קיבוצית"

המעשיה הפנטסטית הזו, המעוררת אצל הקורא לפעמים קשיי מעקב, מיוסדת על שורה של חצאי־אמתות ושל שמועות. למשל, למשפחת לוצאטו אמנם היה קשר אל ספרות הקבלה: ומניה שוחט אמנם היתה חשודה בקשרים עם הבולשת הרוסית; ופקידיו הבכירים של הצאר, אנטישמים ידועים לשמצה, אמנם התעניינו בציונות כאמצעי להיפטר מן היהודים; ואודסה אמנם היתה חוליית־הקשר העיקרית של יהדות מזרח־אירופה עם הציונות. אבל כל הזכויות לדבק את חצאי־האמתות האלה שמור ללינדון לה רוש.

קצת קשה לטעות בתיאוריות הלה רושיות. הצדדים האנטישמיים שלהן פאתולוגיים לחלוטין. ב־1982 פרסמה הליגה נגד השמצה של בני ברית דין־וחשבון מקיף על לה רוש. הוא מצוטט בו לאמור: "הציונות היא מצב הפסיכוזה הקיבוצית, שבאמצעותו עושה לונדון מניפולאציה של היהדות הבין־לאומית". בשמו מביא דו"ח הליגה את הקביעה, שיש "גרעין קשה של אמת" בפרוטוקולים של זקני ציון.

אבל האנטישמיות של לה רוש אינה בשום פנים מסורתית. באותה מידה שה"שמרנות" או ה"ימניות" או ה"אנטי קומוניזם" של לה רוש אינם באים מבתי־המדרש המסורתיים. דרגת השכנוע העצמי של לה רוש היא כזאת, שאנשים שאינם מחוסנים אינטלקטואלית יכולים לפעמים להיבנע לו. היעמוה אינטלקטואלית היא כוחו העיקרי של האיש הזה. וזה מעניין. אפילו נניח שארה"ב תשכח את לה רוש באותה מהירות שבה נזכרה בו.

חגיגות ברלין

בשני חלקי ברלין עסוקים בעבודות שיפוץ ושיחזור, לקראת ציון 750 שנים להקמתה. בין האתרים שישוחזרו גם אתרים יהודיים, ובתערוכה המתוכננת במערב ברלין על תולדות העיר ישולבו מרכיבים יהודיים

מאת דניאל דגן

ברלין

מוזיאון או בית כנסת — קשה להחליט. בימים אלה נפתח מחדש במערב ברלין בית הכנסת היחיד בעיר, ואולי גם באירופה כולה, שבו מלוות התפילות בנגינת עוגב.

מוזיאון הוא בוודאי תיאור הולם. בעבודות שיפוצים שעלו כמליון וחצי מארק, שוחזרו הפיתוחים האמנותיים בתיקרה ובקירות. הצבעים, ציפוי הזהב, התאורה המרשימה — כל המרכיבים המקוריים של בית התפילה המרשים — מזכירים למבקר את זוהרם של ימים עברו.

בית כנסת גם הוא כינוי מתאים. אפילו רבנים אורתודוכסים יתפקעו מזימה כאשר ישמעו על המנהגים הרפורמיים המקובלים כאן. בבית כנסת משופץ זה, ברחוב פסטלוצי, מבקרים בעיקר אנשים בגיל מתקדם. הם שרידים לקהילה ברלינאית מפוארת, שהצטיינה בגישות ליברליות במיוחד, וניסתה בדרכה שלה לכרוך את הדבקות במסורת היהודית עם השתלבות מלאה בחברה הסובבת.

העוגב שב אל מקומו המקורי. עזרת הנשים קיימת, אך היא איננה מספיקה עוד בקהילה שבה יש עדיפות מספרית למין החלש. הפתרון שנמצא: באולם המרכזי יושבים הן גברים והן נשים, בשני אגפים נפרדים.

הכל כאן עומד בסימן של פשרה — עם החברה הנוצרית, עם המסורת, עם התנאים החדשים שבהם מנסים להחיות את השריד הזה של קיום יהודי.

מגנט תרבותי

בית הכנסת ברחוב פסטלוצי נחנך ב־1911. בשנות השלושים נרתעו הנאצים מלהרסו, מפני שעמד בתוך סגורה, בשכנות מידית לבנייני מגורים. במקום זאת שינו את ייעודו למכבסה. השיפוץ היסודי והפתיחה המחודשת נעשו בימים אלה, במסגרת ההכנות המתמשכות לציון 750 שנים להקמת ברלין.

משני עברי החומה של העיר החצויה עובדים כיום במרץ רב על שחזור אתרים היסטוריים, על הכנת תערוכות, על ארגון חגיגות עממיות. בצד המזרחי יצויינו את האירוע — התאריכים והפרטים הם עדיין סוד כמוס — בפומפוזיות המאפיינת משטרים טוטאליטריים. 750 שנים להקמת ברלין כבר נהפכו שם במחי עט להתפתחות רצופה לקראת הקמת "מדינת העמלים והאיכרים" על אדמה גרמנית.

בצד המערבי ינסו לחדד את המודעות למעמדה ולמקומה של ברלין כעיר מרכזית בלבה של אירופה, ללא אינדוקטרינציה פוליטית, אך עם מנות גדושות של גאווה עצמית ושל תודעה היסטורית. ברלין של היום, למרות היותה עיר נכה מבחינה פוליטית, אכן שמרה על מעמדה כמגנט תרבותי וכמקור השראה ליוצרים. ואת זאת רוצים להדגיש כאן לקראת אירוע נוסף העומד בשער: 50 שנים אחרי "ליל הבדולח", ב־1988, תיהפך ברלין למשך שנה אחת ל"עיר התרבות האירופית".

כשנוברים בהיסטוריה של ברלין עוסקים ממילא גם בהיסטוריה יהודית, וזה בדיוק מה שקורה כיום בשני חלקיה של העיר החצויה. כתבים יהודיים מוצאים מארכיונים כדי להציגם בתערוכות. אתרים יהודיים זוכים לניקוי ולשיפוץ. בניינים יהודיים מוקמים מחדש. אישים יהודים זוכים לאיזכור כמי שתרמו תרומה מרכזית לחיזוק מעמדה של ברלין כמרכז פוליטי, מדעי ותרבותי.

ובעצם, איך אפשר אחרת? הכל התחיל בהיסטוריון יהודי שנשא את השם ארנסט קפר. בשנות השלושים לא ידע איש מתי בדיוק ברלין נוסדה. קפר פישפש בכל הארכיונים של ברלין כדי לאתר מסמכים על תולדות העיר, ומצא עזובה ואי־סדר גדולים. לבסוף גילה בארכיון כנסייתי בברנדנבורג מסמך משנת 1237, שהזכיר את העיר קלן שעל שפת הנהר שפרה (כיום חלק של מזרח ברלין).

קפר הגה רעיון מחוכם: כדי להכניס סדר בארכיונים של ברלין דרוש כסף, ותקציב ניתן לקבל רק אם יאורגנו חגיגות יום הולדת לייסודה של העיר. המסמך שנמצא בברנדנבורג יכול לשמש עילה נאותה לציון יום הולדתה ה־700 של ברלין, שעתיד היה לחול ב־1935 — וכך אפשר יהיה להשיג את הסכומים הנדרשים.

הארכיבר היהודי הזריז הצליח "למכור" את רעיונו לאבות העיר, אך הוא עצמו לא זכה להשתתף בחגיגות: קפר עזב את ברלין כבר ב־1935. בחושיו החדים הרגיש, שהעיר שאת יום יסודה הצליח לגלות איננה יכולה להבטיח לו עוד ביטחון.

החגיגות הנאציות

הנאצים אכן אירגנו חגיגות לציון 700 שנים לייסודה של ברלין — אך מבלי לציין שהם מסתמכים על נתונים שסיפק חוקר יהודי. בברלין נסללו שדרות רחבות, כדי לספק זירה מתאימה למצעדים צבאיים ולעצרות המוניות בסגנון שהיה אהוב על היטלר. גבלס הגה תוכניות מרחיקות לכת לשינויים יסודיים בארכיטקטורה של בירת הרייך ולהסבת שמה של ברלין ל"גרמניה" (דבר שלא יצא לפועל).

אחד השינויים שהנאצים הספיקו להכניס בברלין היה הריסת ארמון אפרים — בניין מרהיב עין, שנבנה על ידי יהודי אמיד שנשא את השם אפרים. ואולם הנאצים שמרו בקפדנות חלקים של הארמון, שהיו בעלי ערך אמנותי גדול. מן הסתם קיוו, שביום מן הימים יימצא להם שימוש במסגרת תוכניות הבנייה הגרנדיוזיות שעיבדו.

ב־1981 הוצע בהנהלת העיר מערב ברלין לבנות מחדש את ארמון אפרים מן החלקים המקוריים, ולייעד אותו למוזיאון יהודי. אבל זמן־מה אחר כך הודיעה מזרח ברלין שבכוונתה להקים את הארמון. בחלק המערבי של העיר נשמרו אמנם החלקים המקוריים מן הארמון, אך מיקומו היה בחלק המזרחי. בידי המזרח גרמנים גם נמצאות התוכניות האותנטיות של הארמון.

בסופו של דבר ויתרה מערב ברלין. "יש לנו שני מגדלי טלוויזיה ושני מוזיאונים לאומיים", הסבירו פקידים בהנהלת העיר, "יהיה זה גרוטסקי אם יהיו לנו מעתה גם שני ארמונות הנושאים את השם אפרים". החלקים המקוריים של הארמון הועברו למזרח ברלין. בתמורה התבקשה מזרח ברלין להעביר למערב אוצרות אמנות אחרים (ואמנם עשתה זאת, אך בצורה מאוד מסכנית, אם לא לומר קמצנית).

לקראת החגיגות לציון 750 שנים לייסוד ברלין נדד בימים אלה פסל של המשורר שילר ממחסן מערב ברלינאי אל מקומו המקורי, בחלק המזרחי של ברלין. המערב עדיין מצפה לתמורה בעבור מתנה זאת, שתעטר את אחת הכיכרות המרכזיות בצד הקומוניסטי של העיר.

חילופי אוצרות האמנות מתבססים קודם כל על העיקרון, שכל מוצג צריך לחזור למקומו המקורי. ועל פי עיקרון זה יש למזרח ברלין יתרון ברור: בצד המזרחי של העיר החצויה נמצא המרכז ההיסטורי של ברלין, עם רוב הבניינים החשובים.

מרכיבים יהודיים

הקומוניסטים מנצלים יתרון זה עד תומו, עד כדי העלמת אירועים חשובים שארעו בחלק הנתון כיום לשליטה מערבית. כך למשל, בהיסטוריה הרשמית של העיר, שפורסמה על ידי ועדה בראשות שליט מזרח גרמניה אריך הונקר, לא הוזכר כלל שהכרזת הרפובליקה ב־1918 על ידי פיליפ שיידמן נעשתה ממרפסת של הרייכסטאג — בניין הנמצא כיום במערב העיר. במערב, לעומת זאת, מתווכחים ארוכות ובפומבי על הצורך בתיאום עם המזרח, ועל הצורך שיש להחזרת אוצרות אמנות למקומם המקורי. האופוזיציה הנוכחית תמיד צעד אחד קדימה, ודורשת להפגין נדיבות כלפי הצד השני. כך נחלש כוח המיקוח של השלטונות.

המזרח גרמנים רושמים לזכותם הישגים מרשימים בבניית הפריטים המשמשים נשוא למשא ומתן בין שני הצדדים.

במזרח ברלין משפצים בתנופה יוצאת מן הכלל בית קברות יהודי. פקידים קומוניסטים אומרים, כי יש תוכניות לבנות מחדש בתוך כשנתיים את בית הכנסת ברחוב אורניינבורגר. עם זאת, הוא ישמש מוזיאון בלבד; מתפללים ממילא אין בנמצא, גם לא בשביל בית הכנסת הקיים ברחוב ריקה.

הכל צריך להיות מוכן לקראת יום ההולדת של העיר. הבתוג למעשה כבר עתה במישור האדמיניסטרטיבי. כמעט שלא חולף חודש מבלי שבאחד מחלקי העיר יתרחש אירוע הקשור בחגיגות — סיום שיפוצים של בניין בעל ערך היסטורי, או התחלת העבודה בבניין כזה.

יומן בשחור לבן / דן סגיר

גזענות יהודית

יוהנסבורג

גזענות היא מחלה מידבקת ורבים מהיהודים החיים בחברה הדרום אפריקאית לוקים בה ללא תקנה. לא נעים, אבל זו עובדה. הסיפור הבא ממחיש זאת בצורה האירונית ביותר — בדרא"פ המנסה להשתחרר מ"האפרטהייד החברתי" היום־יומי.

לפני זמן־מה הגיש איש עסקים שחור בקשה להתקבל כחבר במועדון הגולף שהרוב המכריע של חבריו הוא יהודי. הבקשה נדחתה על רקע גזעי. למרבה האירוניה, המועדון הזה הוקם אחרי מלחמת העולם השנייה על ידי אנשי עסקים יהודים שלא התקבלו למועדונים באזור, מסיבות של אנטישמיות שרווחה אז בדרא"פ. הרב הראשי הרפורמי הרב נורמן מנגל גינה את ההחלטה בכל פה, בנאום מעל הדוכן בבית הכנסת, או בפי הרפורמים טמפל — עמנואל. וכך אמר הרב: "אם המידע שברשותי הוא נכון המועדון שהוקם מתוך הפליה נגד יהודים, הצביע עתה נגד קבלת חברים על רקע גזעי, הרי זה דבר שעומד נגד כל מה שהיהדות מאמינה בו. הניסיון ההיסטורי צריך לגרום ליהודים להיות יותר רגישים לכל צורה של הפליה ולא להעמיד אדם כלשהו במצב שבו הוא מופלה לרעה".

גם מנגים אחרים של הקהילה העירו על האירוניה שבנסיבות. אחד מחברי הוועדה של המועדון שפרש ממנה לפני הפרשה, מציין שרבים מחברי המועדון הם מבוגרים וחלקם אף נמנים עם מייסדיו, והם במיוחד צריכים להיות מודעים לנושא ההפליה הגזעית ותוצאותיה.

דובר המועדון מתגונן ואומר שהרבה שחורים, הודים ובני תערובת הורשו להשתמש במגרשים ואף השתמשו במלתחות ובשירותים השונים (כנראה לא כחברים); ומלבד זאת, המועדון אינו בלעדי ליהודים וכמעט חצי מחבריו אינם יהודים. ייתכן. אך ההחלטה התקבלה ברוב של שבעה נגד ארבעה, ושישה מבין השבעה הם יהודים.

לאחר פרסום הפרשה והרעש שהיא עוררה, נודע שהמועדון עומד להיפגש ולדון שנית בבקשת הקבלה של אותו איש עסקים שחור.

תנו לנו זמן

"עלינו לעצור עתה ולשקול בדרכות. כרגע השלטון בידי הלבנים, אולם בעתיד העוצמה תהיה בידיכם. האחריות היא עליכם, ואתם צריכים להחליט אם להשתמש בעוצמה בתבונה, לטובת כולנו, או בצורה מטופשת שתהרוס את כולנו. יש פתרון לדילמה המשותפת: אנו נמצא אותו בבוא העת. הבה נשלב כולנו ידיים למען שלום ללא תנאים, למען חיים ביחד. זה יכול להתרחש וזה עתיד להתרחש, כל עוד לא נמעל ביעודנו ולא נגלוש למלכודת של מלחמת התאבדות. מלכודת שמכינים לנו הרעים. תאבי העוצמה, המעמידים פנים שהם ידידינו ומצילינו. אני פונה אליכם לתת לנו ולכם מעט זמן, הנחוץ לנו על מנת למצוא דרך טובה יותר להסדיר את הדברים".

את הדברים כתב אהרן לבן ביוהנסבורג, אלן סולומון, כמכתב פתוח בעיתון אל השחורים בארצו. בפתח דבריו הוא מביע תקווה שדבריו יועילו לצמצם את פערי האמון הקיימים על דרום אפריקה. הוא מתנצל על כך, שבעצם היותו לבן הוא שותף למערכת הניצול של השחורים, ועובר מיד לתיאור העגום לדרום אפריקה אם יומשך תחזיות/איומי מנהיגים שחורים, כגון אוליבר טאמבו והבישוף טוטו. הוא מצטט ביטויים כגון "מלחמת העם", "מלחמה מכרעת", ומתחלחל מהשוואת דרא"פ בעתיד לארצות כגון וייטנאם ולבנון. מי מושך את דרא"פ לכיוון הזה? תשובתו סתמית ותמוהה: "הם", הרעים, המנהיגים "המחרחרים", תאבי הכוח והשלטון. קרוב לוודאי שאין הם לבנים.

מכתב זה משקף לאמיתה את האווירה בקרב הרבה מהלבנים כאן בחודשים האחרונים: חשש עמוק מאלימות ומהמלחמת אזרחים עקובה מדם מוליך פנייה סתמית ומשאלה ל"פתרונות בדרכי שלום". אין להם פתרונות כלשהם, משום שהם והממשלה שהם תומכים בה אינם נכונים לתת לשחורים חלק כלשהו בעוצמת השלטון, והשחורים מצדם אינם מעוניינים עוד בשום דבר אחר זולת השתתפות בשלטון.

לפניות של "הבה נסדיר הכל בשלום" אין כל משמעות זולת פאתטית. כאשר הראיתי את המכתב לידיד שחור הוא חייך במרירות ואמר: "לתת להם זמן, אחרי כל השנים הללו..." הוסיף מטבע לשון נפוצה כאן שאינה ראויה לדפוס. ליברליזם צדקני בימים אלה יכול רק להרגיז. זה מעורר את רוגזו שלי, הזר המתבונן ולומד את הנעשה בחברה הדרום אפריקאית, ועל אחת כמה וכמה את רוגזם של השחורים ששילמו ומשלמים את המחיר.

הפליית הרופא הלבן

בקורסים לעיתונות מלמדים ש"כלב נשך אדם" זו אינה חדשה, אך לא כן "אדם נשך כלב". בנוסח זה בדרום אפריקה כיום, רופא (או כל בעל מקצוע אחר) שחור או בן תערובת מופלה לרעה, זו אינה חדשה. אולם רופא לבן שלא קיבל עבודה מסיבות גזעניות — זה כבר חדשה הראויה לפרסום. ואכן, רופא לבן מקייפטאון שפנה לקבל עבודה באזור מגורים המוגבל לבני תערובת, נדחה בנימוק שאין מקבלים רופאים לבנים לתפקיד. הלה התלונן על הפליה גזעית נגדו. הממונה על שירותי הבריאות באזור אמר בתגובה: "עלינו לדאוג קודם כל לאנשינו, משום שרופאים לבנים יכולים לעבוד הן באזורים לבנים והן באזורים של בני תערובת — זכות הנשללת מרופאים בני תערובת. אנו יכולים לקבל רופא לבן באזורים שלנו כאשר יש לפחות שלושה רופאים בני תערובת המעוניינים במשרה".

מתברר, אגב, שמניעיו של הרופא הלבן מורכבים מאלה של רופא רגיל, ואין בהם שמץ של אלטרואיזם. הלה עסוק בכתיבת ספר על חיי בני התערובת בדרא"פ ולכן היה להוט כל כך לקבל את המשרה.

פורנוגרפיה באפריקנס

האפריקנרים הידועים בשמרנותם, הוכו בתדהמה כאשר במהלך מהדורות החדשות באפריקנס שודרו קטעים מסרט פורנוגרפי. בקטעים שהוקרנו לא היה כמובן שום דבר "הרשותי", מלבד האפשרות שהזוג היה "מעורב", דבר שעשוי היה להגדיל את העוון. האולפן הוצף מיד בקריאות מחאה טלפוניות. אך ההפתעה היתה במספר הרב של המתקשרים שביקשו לראות את המשך הסרט.

הנהלת רשות השידור המקומית פתחה מיד בבירורים נמרצים ואף הזמינה את מחלק המוסר של המשטרה. האחראים למעשה פוטרו למחרת בבוקר. היה זה "רבע כמו" בארץ השחור־לבן.

יהודים ברובע המוסלמי של ירושלים (א')

מי יקנה, יקנה לי בית?

מאת נדב שרגאי

שתי עמותות חרדיות עוסקות, בגיבוי מינהל המקרקעין, ברכישת בתים ברובע המוסלמי

בא להביה: "עטרה ליושנה". תנקין היה בוראי מתנאה בהם. אמר. גניח שמואל עינב, היה בורח מכאן כל עוד נפשו בו אל הפרוגים. שם, כבר הכנה, אפשר להשיג אלפי דונמים תמורת פרוטות. פה לעומת זאת, בתבכי רובע "אלוהאד", הוא הרובע המוסלמי של העיר העתיקה בירושלים, שנים בכללי המשוק. בינות למטמאות הקמורות, השרידות באפלוליות גם בצהרי היום, ישלמו לעתים מאה אלף דולר ויותר בעבור חורבה נוטה ליפול, ובלבד שבשל עץ התות או עץ התאנה שבחצר ישבו יהודים.

לרובע המוסלמי בירושלים שבין החומות, בדיוק כמו לאחיו המשתקם בחברון היהודית, היו כמעט כל נתוני הפתיחה להיעשות אתר קבוע של עלייה לרגל לכלי התקשורת. בשארייה ובמעלה חלדייה הסמוכים אל הר הבית ישבו יהודים עד אמצע שנות ה־30. גם הם, כמו בחברון, התנפו על רקע המאורעות. האידאולוגיה שמאחורי הנפשות הפעולות היתה אף היא זהה. בתקנות העמותה "עטרה ליושנה" הפועלת ברובע המוסלמי בירושלים נאמר, כי מטרות העמותה הן "לפעול לגאולת ירושלים על ידי קבלת ורכישת נכסים ואכלוסם על ידי מוסדות תורה וחסד, משפחות ויחידים". במטרות העמותה לשיקום הרובע היהודי בחברון נכתבו דברים דומים. אם לא גזר הגודל גזירה שווה בין שני ריכוזי היהודים הקטנים הללו — זה שבחברון נידון כמעט תמיד לכותרות, לעימותים ולמריבות, והאחר לשקט יחסי — הרי היו אלה אפוי פעילותם של הגופים הפועלים בשטח ועמדתם של רוב גורמי הממסד שהביאו לכך.

טדי קולק ראש עיריית ירושלים נותר כמעט בודד בעמדתו, כי אין לאפשר ליהודים להתיישב או לחזור מחדש אל הבתים היהודיים הרבים הפזורים ברובע המוסלמי. לקראת הבחירות האחרונות למועצת עיריית ירושלים ביקש קולק לכפות על סיעתו במועצת העיר, "ירושלים אחת", סעיף הקובע כי העירייה מתנגדת ליישוב יהודים ברובע המוסלמי של העיר העתיקה.

בפרוטוקול הסיעה נרשם אז מפי קולק: "אינני מאמין בהגירה של בודדים לרובע המוסלמי ואני מתנגד לזה בכל תוקף. כל ישיבה שם דורשת יותר שוטרים מאשר תלמידים... אתם יודעים כמה רכוש בצד היהודי של העיר רשום על שם ערבים? מה יקרה אם, יום אחד הם יקומו וירצו לממש אותו" בסיעה קמו מתנגדים לקולק, אולם בסופו של דבר נתקבלה עמדתו של ראש העיר.

לנהל בשם המדינה

מינהל מקרקעי ישראל, "נאמן ליעוד ההיסטורי", בהגדרת פקיד בכיר במחוז ירושלים, יזם בעצמו ומעודד אחרים לרכוש ולהעביר לבעלות יהודית מבנים גם באזור הרובע המוסלמי בירושלים. "מבחינתנו אין הבדל בין כל חלק אחר בירושלים ובין הקטע הזה של הבירה שנקרא רובע מוסלמי". אכן, הנכונות "לעודד אחרים" מצאה את ביטויה בקשריו של המנהל עם "עטרה ליושנה". בין מייסדי העמותה וחבריה נמנים הרב הראשי הספרדי הראשון לציון הרב מרדכי אליהו, הרב שמחה קוק רבה הראשי של רחובות, הרב אביגדור נבנצאל בנו של מבקר המדינה לשעבר, ישראל פיינסטונגר ועוזר שבתאי זכריה.

במינהל מקרקעי ישראל מצאו אנשי העמותה דלת פתוחה ואוזן קשבת. תיקים רבים ומסמכים שונים נפתחו בפניהם. עמדה אוהדת דומה היתה גם לאפוטרופוס הכללי, איש משרד המשפטים. רבים מהמבנים שבהם מתגוררים כיום יהודים ברובע המוסלמי, הושכרו ל"עטרה ליושנה" ולגופים או פרטים אחרים על ידי האפוטרופוס הכללי.

הקשר בין המינהל ל"עטרה ליושנה" הוגדר במיוחד כאשר התם יהודה זיו, מנהל מחוז ירושלים של מינהל מקרקעי ישראל, על מכתב רשמי של המינהל, שלפיו תהיה "עטרה ליושנה" לנאמן של מדינת ישראל בתוך אותו תחום מראש שגבולותיו יקבעו. על פי הצעה זו, תוסמך "עטרה ליושנה" לנהל בשם המדינה משא ומתן עם המוכרים וראשי ההקדשים המוסלמיים, ולהחזיק רכוש שכבר נרכש, כדי לקדם את המטרה המשותפת — העברת בתים לבעלות יהודית.

זיו הציע במכתבו לשלב כנציגים בהנהלת "עטרה ליושנה" את אנשי משרדי האוצר, הבינוי, השיכון ומינהל מקרקעי ישראל, וכן — לברור את המשפחות המבקשות להתיישב בחלק זה של העיר, מתוך מגמה לקיים חיי שכנות תקינים עם ערביי המקום. עוד הציע זיו להעדיף משפחות שיכולו לשאת בעצמן בהוצאות הרכישה והשיפוץ של הבתים.

הצעתו של זיו לא נתקבלה, אולם המציאות שנוצרה בשטח מאפשרת לפעילי "עטרה ליושנה" לכוון את פעילות המינהל והאפוטרופוס לעבר מטרות העמותה.

היקף ההשקעות

מטרות דומות של עמותה אחרת מוצאות אוזן קשבת אצל משרד ממשלתי אחר — משרד הדתות. "עטרת כוהנים" נוסדה רק לפני שנים מספר, לאחר שהתפלגה בעקבות סכסוך עם אנשי "עטרה ליושנה". לבד מתפקודה כישיבה, עוסקת "עטרת כוהנים" ברכישת בתים ובאכלוסם ברובע המוסלמי. השנה מתכוון משרד הדתות להעביר ל"עטרת כוהנים" 250 אלף דולר. משרד השיכון כבר העביר לה השנה 40 אלף דולר. את הרכישות האחרונות של "עטרה" ברחוב מעלה חלדייה התסכמה ב־160 אלף דולר טבין ותקילין, ששילשל לכיסו בעל הבית הערבי. השר בורג, דוד לוי, והיוזר המגביל הקודם של משרד השיכון אשר ויגר סייעו בחשאי ובגלוי ל"עטרה".

משרד האפוטרופוס הכללי אינו נוקט יחומות לפינוי תושבים ערביים מן הבתים שבבעלות יהודית, אולם כאשר מתפנה רכוש יהודי, עושה האפוטרופוס הכל, לרבות שימוש באמצעים משפטיים, כדי להעביר את המבנה לרשותו או להשכירו לאחר. הגופים הפועלים בשטח, הוא אינו פוגע בזכויות של תושבים ערביים שגרו בבתי יהודים לאחר מלחמת ששת הימים, על פי חוזים כדין, אולם באשר לפולשים, אשר לא הצליחו להוכיח את זכויותיהם בנכס וסירבו לחתום על חוזי שכירות, ננקטו צעדים כחוק.

כך להדגמה, הוי"ר באסם ואפו רעאס מחברון, שפלש לאחר מלחמת ששת הימים לנכס בבעלות יהודית ברובע המוסלמי, פינה. הנכס היה רשום על שם זהרה חרש — הקדש אל מגרבה. האיש סירב לחתום על חוזה עם הממשלה ובסופו של דבר פונה בכוח. הנכס הועבר בשכירות לאגודת "עטרה ליושנה", שהקימה בו ישיבה.

תמונה כללית על היקף ההשקעות שמתכבנים הגופים היהודיים השונים, בסיוע משרדי הממשלה השונים, ברובע המוסלמי, ניתן לקבל מעיון במסמך פנימי של "עטרה ליושנה". המפרט את ההשקעה הנוהצה בכל אחד ואחד מחמישה אתרים שונים. בסך הכל מבקשת האגודה הקצבה של כ־1.7 מיליון דולרים למטרות הבאות: השלמת שיפוץ חמש דירות על שטח של כ־700 מ"ר, בחצר דיסקין שבבעלות הקדש ויטנברג. "עטרה ליושנה" מחזיקה בחלקים מתבכם כדייר ראשי.

בחצר כולל גליציה, בבעלות האפוטרופוס הכללי, נדרשים מאות אלפי דולרים כדי לשפץ בקומת הקרקע שבע דירות, בקומה הראשונה שש דירות, ולתכנן מפלס נוסף שבו בית כנסת וחדרי לימוד לשטח בינוי כולל של 1000 מ"ר. בבית הראשו יש לשפץ שלוש דירות על שטח בינוי של כ־537 מ"ר, ובבית חוזן שתי דירות נוספות.

בחצר שבבעלות מוסרות "חיי עולם", המוחזקה "עטרה ליושנה" בנכס כדייר ראשי בדמי מפתח. החצר חולקה לשני חלקים וכל חלק היוזה יחידה בפני עצמה. בחלק האחד היו 11 משפחות ערביות. כולן העבירו את החזקה ל"עטרה ליושנה". בחלק השני מתגוררות עדיין ארבע משפחות ערביות. בחצר שכונת ישיבת "ברכת אברהם", אשר קנתה לה לפני כשנתיים שם גרעין כאשר התכתשו תלמידיה, אנשי חסידות ברסלב, עם השכנים הערביים הסמוכים. על פי תכנית שהכינו האדריכלים קאסוטו ואילן, יידרשו מאות אלפי דולרים לשיפוץ החצר כדי ליעדה לשימוש מגורים בעבור משפחות ולמוסד חינוכי.

עוד על ההיקף הכספי: בסוף שנת 1984 הגישה "עטרה ליושנה" בקשות לסיוע ממשלתי בסך של 230 מיליון שקל ישן. במונחים דולריים של היום, מדובר בכ־1.8 מיליון דולר, לפי הפירוט הבא: 162 אלף דולר בעבור רכישות, 76 אלף דולר בעבור פינויים, ו־1.67 מליון דולר בעבור שיפוצים. "עטרה ליושנה", כמו גם "עטרת כוהנים", אינן חיות על הלחם הממשלתי לבדו. עסקני העמותות הללו יוצאים לפחות פעם בשנה לארה"ב ולאירופה לגייס תרומות. לא מכבר צוידו המתרימים במכתב המלצה חם של שני הרבנים הראשיים לישראל, שפירא ואליהו, המספר בשבחה של "עטרה ליושנה" וקורא לציבור לסייע כספית לאגודה העושה גדולות. אליהו, יש להוכיח, הוא חבר ב"עטרה ליושנה".

אנשי העמותות הפועלות בשטח מודעים לרגישות שבמצבן ומבקשים לפעול בשקט ככל האפשר. אידאית ראים עצמם ישראל פיינסטונגר מ"עטרה ליושנה" ומתי דן מ"עטרת כוהנים" כממשיכיהם של גואלי הקרקע והקרן הקיימת מהימים שלפני קום המדינה. אפרים שלח, עד לפני כמה חודשים מרכז ועדת השרים לענייני ירושלים, אמר בעבר על כמה מתפסות הפועלות בשטח: "הבתודים האלה, פרט לברסלבים מ"ברכת אברהם", עושים מעשה חלוצי וכמה מהם גרים בתנאים קשים מאד".

העזיבה הגדולה

החל משנות ה־60 במאה ה־19 החלו יהודים להתיישב בכל חלקי העיר העתיקה שבין החומות, ולא רק ברובע היהודי. ברחובות הצרים המוליכים משער שכם להר הבית היו עשרות מבנים ובתים בבעלות יהודית.

העזיבה הגדולה מהרובע המוסלמי החלה עם תחילת הפרעות: לאחר פרעות תרפ"א נותרו במקום רק עשר משפחות, ובפרעות תרפ"ט, על פי דרישת ה"הגנה", עזבו גם אלה את המקום. אחרוני היהודים נטשו את הרובע המוסלמי ב־1939, אחרי פרעות תרצ"ט. רוב העוזבים השכירו את המבנים לדיירים או לשומרים ערביים. בדרך כלל צוין במפורש בחוזי השכירות, כי בתי הכנסת חייבים להישאר ריקים מדיירים. בדרך כלל גם לא עמדו השוכרים בתנאי הזה. אחרי מלחמת השחרור הוכר רכוש זה על ידי ממשלת ירדן כנכסי נפקדים והדרים בו שילמו שכר דירה לאפוטרופוס הירדני.

יציאת מצרים בראי המדע

מאת ידין טל

שינויים אקלימיים באזורנו יכולים להסביר את סיפור מכות מצרים ויציאת בני ישראל

ניסיון להסביר את סיפור מכות מצרים ויציאת מצרים בדרך אחרת עשה הפרופ' אריה איסר, מהמרכז לחקר מאגרי מים במכון לחקר המדבר שבאוניברסיטת ב"ג בנגב. באחרונה השלים עבודה המבססת להוכיח, כי סיפור מכות מצרים ויציאת מצרים הוא הד רחוק לאירוע היסטורי של שינוי אקלימי.

כדי להבין את מערכת האירועים שהפרופ' איסר מתאר בעבודתו, יש להבין תחילה את המערכת האקלימית, שהיא ביסוד קיומם של מדבריות מצרים, סיני והנגב.

תנודת הרצועות

הרצועה הגיאוגרפית המשתרעת מחופי האוקיאנוס האטלנטי ועד האוקיאנוס ההודי היא חלק מרצועת אקלים מדברי, החוצה את כדור הארץ ושסיבתה אזור מפגש בין רצועת האקלים הטרופית ורצועת האקלים הממוזגת. באזור המפגש נוצר מפל לחץ מהרום לפני הקרקע, שגורם לזרימת אוויר כלפי מטה, התחממותו והתייבשותו. רצועה זו, היוצרת באזורנו את מדבריות הסהרה וערב, תחומה בשתי רצועות גשומות. מצפון, האזור הים־תיכוני — שהוא חלק דרומי של רצועת האקלים הממוזג, הקשורה במערכת הרוחות המערביות; מדרום לסהרה, רצועת האקלים המונסונית הקשורה באזור הטרופי.

בתקופת החורף נודדת רצועת הגשמים הים־תיכונית דרומה ומכסה את רוב המזרח התיכון ואף את השולים הצפוניים של חוף המדבר של מצרים ולוב, והודדת לסיני ולנגב זאת בצורת סופות גשם הקשורות בשקעים, שהם תולדה של מערכת הרוחות המערביות. נדידת רצועת הגשמים דרומה קשורה בנדידת המדבר דרומה, ובתקופה זו נודדת אף רצועת המונסונים דרומה. תקופה זו היא תקופת היובש בהרי אתיופיה.

בתקופת הקיץ נודדות הרצועות הללו צפונה, ואז מכסים את אזורנו שוליה הצפוניים של הרצועה האקלימית המדברית, ואילו את הרי אתיופיה מכסה הרצועה המונסונית, שגשמיה גורמים לשיטפונות המשתפכים לנילוס ומביאים לגאותו.

היקף התנודה של הרצועות משתנה משנה לשנה, ובהתאם לכך מחזורי האקלים הרב־שנתיים. בשנים שבהן נסיגת הרצועה המערבית דרומה מצומצמת, נשאר המזרח התיכון בשליטת המדבר גם בעונת החורף ועקב כך תוכפות עליו שנות בצורת. מצד שני, שלטון המערכת המונסונית על הרי אתיופיה בחודשי הקיץ גורם לבצורות באזורי המונסון.

נדידות מערכת השקעים הקשורים עם הרוחות המערביות דרומה, גורמת לחדירתן של סופות הגשם לתוך הסהרה, הנגב וסיני. לעתים מתארך משטר סופות הגשם לתוך חודשי הקיץ. אולם, בעוד שבאזורים הצפוניים יותר של המזרח התיכון יתבטא הדבר בסופות גשם גרידא, הרי חדירת הסופות לאזורים המדבריים עשויה להיות מלווה בסופות אבק. זאת בגלל זרימת האוויר מהיבשה לכיוון השקע, תוך כדי התחממותו.

ביום סופות האבק הן נדירות יחסית, אולם על סמך תצפיות שנות ידוע, כי בתקופת הקרח האחרונה, שהתחילתה לפני כ־80 אלף שנה וסופה לפני כ־14 אלף שנה, היה אזורנו נתון לשליטתן של הסופות הללו גם בעונות הקיץ, מסביר הפרופ' איסר. עם התפשטות אזור הקרחונים דרומה על פני אירופה והאוקיאנוס האטלנטי, נדדה גם מערכת הרוחות המערביות דרומה והשתלטה על השוליים הצפוניים של מדבר הסהרה, סיני וחצי־האי ערב. בתקופה פרהיסטורית זו היה המזרח התיכון גשום מאוד ואילו אזורי המדבר היו גשומים יחסית. מאגרי המים של אגן החול הנובית נתמלאו במים ושיטפונות ומעיינות זרמו אל השקע הסורי־אפריקאי ומילאו אותו במים. כך נוצרה ימת הלשון, שהשתרעה בערך מאזור חצבה ועד צפון הכינרת.

גם בסיני השתרעה סדרת אגמים רדודה מסביבת מנזר סנטה קתרינה ועד נווה המדבר של פיראן. לעומת זאת, באזור המונסוני של אפריקה, מדרום לסהרה, היתה תקופה שפל באגמים ובזרימות הנילוס.

סופות גשם שמקורן אבק מאטמוספירה — אירוע הלובש לעתים צורה של סופות ברד, מלווה ברקים ורעמים. פטולמיאוס מאלכסנדריה ב־120 לספירה מתאר שינוי אקלימי דומה, של גשם בכל חודשי השנה, מלווה סופות רעמים. שינויים אקלימיים כאלה באזור הים התיכון מלווים לא אחת במיעוט גשמים על הרי אתיופיה, ועקב כך בירידת מפלס הנילוס.

עד לפני שנים מעטות מקובל היה על אנשי המדע, שלא חלו שינויים אקלימיים משמעותיים מאז התקופה ההיסטורית, ואלה שחלו היו קצרים ובלתי־משמעותיים, אומר הפרופ' איסר. אולם, לדבריו, באחרונה מצטברות עדויות על שינויים אקלימיים מפליגים. אחד השינויים שעמדו עליהם באחרונה הוא "תקופת הקרח הקטנה" — בין המאה ה־16 למאה ה־19. בתקופה זו קפאו נהרות ואגמים באירופה המרכזית ומשטר הגשמים הסופות פשט דרומה.

בזמן האחרון, הוא אומר, גברה ההתעניינות בתהליכי השינויים האקלימיים, הן בגלל מחזורי תקופות הבצורת שפקדו חלקים נרחבים באפריקה הן בגלל שינויים בטמפרטורה של כדור־הארץ, ובעיקר בתכולת הפחמן הדו־חמצני באוויר. צוותי מחקר בין־לאומיים עסקו בשנים האחרונות באיסוף נתונים ועיבודם, על מנת לעמוד על הסיבות לשינויי האקלים.

עקבות בקרח

התנודות הקור בולק מהתקופה מוזכרת, כגם בהקשר של התפרצות הרי געש, שגרמו לפליטת אבק וולקני בכמויות גדולות לחלל האוויר. אבק זה גורם לשינויים בכמות הקרינה המגיעה מהשמש, ועקב כך משתנה מאזן האנרגיה של אטמוספירת כדור הארץ. מדוגמאות קרח של קידוחים עמוקים במעטפת הקרח של אזור הקוטב הצפוני, שבוצעו ועובדו על ידי צוות חוקרים מהמכון הגיאופיסי של אוניברסיטת קופנהאגן, מתברר שהתפרצות הר הגעש על האי סנטוריני סמוך ל־1400 לפנה"ס גרמה להיווצרות ענן אפר באטמוספירה, שהשאיר עקבות בקרח של אותה תקופה. התפרצות זו גרמה גם להתפשטות גל קור שהשפעתו ניכרת באותן שכבות הקרח. לדעת החוקרים השפיע אירוע זה על נדידת העמים, שחלה עקב התגברות הקור בצפון אירופה.

לדעת הפרופ' איסר, ההסבר הפשוט יותר המתקבל מפסיפס הנתונים החדשים הוא כדלקמן: התפרצות וולקנית בים האגאי גרמה להתקררות כללית ולהתעבות הקרחונים. תופעה זו גרמה לסטייה דרומה במסלול הסופות, בלוויית כל התופעות שתוארו לעיל.

לדעתו, אפשר להסביר בצורה משכנעת למדי את סיפורי יציאת מצרים והמכות על סמך הידוע כיום על השינויים במערכת האקלימית. את סיפור ירידתם של בני ישראל למצרים אפשר להסביר בבצורת הרמה הברומטרית של הסהרה במזרח התיכון — יותר גשמים באזור המונסוני המערב־אפריקאי, המזין את הנילוס. אולם סיפורי המקרא מדגישים את הרעב במצרים באותה תקופה.

האם היתה תקופת רעב זו זהה לתקופת הרעב בסוף הפורה, או שהיא באה לאחריה, כאשר התנאים המדבריים חזרו לשלוט גם באזורים שמדרום לסהרה? על כך אין לנו תשובה, מודה הפרופ' איסר. הוא מציע לראות בסיפור ירידתם של בני יעקב למצרים הד לאירוע היסטורי משמעותי של רעב כבד ששרר במזרח התיכון במשך תקופה ארוכה יחסית. עמים נדדו מאזורי המדבר, שהחל מתייבש עקב מיעוט הגשמים, אל עמק הנילוס, הניזון ממערכת הסופות המונסונית. מכאן הרעיון, שעשר המכות אינן אלא אירועים שקרו במצרים עקב שינוי אקלימי זה.

סופות חשיכה

מכת הברד היא תיאור כמעט מדויק של סופה מלווה בברקים, רעמים וגשם שוטף. סופות אבק שמקדימות ומבשרות את סופות הגשם ועלולות להימשך כמה ימים, מחשיכות את ארץ מצרים. תוספת אבק וולקני באטמוספירה, מחמת התפרצות הר הגעש, תורמת להחשכה. סופות גשם אלה גורמות לשיטפונות, ולסחיפת בוץ מהאפיקים היבשים המתנקזים אל הנילוס במצרים הצפונית. סחופת זו, שבאה בעונות שפל של הנילוס, מרליחה את מי הנילוס וצובעת אותם בצבע אדמדם. היא עלולה לגרום להמתת הדגה ולהיות מקור מי־השתיה העיקרי של תושבי מצרים.

גשמים על פני מצרים היבשה גורמים להתרבות ולהתפשטות החי, בעיקר חיות הביצות והסבך, כגון צפרדעים, אל מחוץ לתחום חופי הנילוס. הלחות המרובה, שתושבי מצרים אינם מורגלים בה, גורמת להתפשטות מחלות עור ומגיפות שונות.

הארבה נקשר לעונות לחות, ורוב פלישות הארבה בתקופות ההיסטוריות נצפו לאחר עונה לחה יחסית. הדבר גורם להתרבות המרעה במדבר ומפתה את השבטים, שהם אנשי מקנה, להעז ולצאת אל המדבר.

תקופה של התגברות הקרחונים מוכרת גם לנסיגת הים, הן אזור הצפון של מצרים וחוף מפרץ סואץ, משנים צורתם לביצות מלוחות נרחבות. לאורך חופי המלחות מתרבה הצמחייה, בעיקר צמחיית הסוף, ואת בשל שפיעה עזה יותר של המעיינות העולים לאורך סדקים מעומק רב. שבטי ישראל המגיעים לביצות אלה המכירים את מוצאן ומבואן, מצליחים לעבור הדרך, בעיקר לאחר שרוח קדים, המקדימה סופת גשם, מייבשת את קרום המלחים שנוצר עליהן. מרכבות פרעה, שאינן יכולות לאגוף את הבורות בשטח בעל תנאי עבירות קשים לרכב — זאת בגלל גופי המים הרבים באזור "והמים להם חומה מימינם ומשמאלם" — נאלצים לבוא אחריהם לתוך הביצות. אירוע גשם האולי גם באות, מביא לעליית מפלס המים והרכב הכבד שוקע בהם.

אם אמנם נקבל את ההשערה שסיפור מכות מצרים משקף שינוי אקלימי וחדירת סופות באותה תקופה, הרי אפשר להעריך שנדידת שבטי ישראל ממצרים חלה בערך ב־1400 לפנה"ס. זוהי גם התקופה של הרס האימפריה המינואית בכרתים עקב אסונות טבע, לרבות שיטפונות. בתקופה זו שלטה במצרים השושלת הפרעונית ה־18.

סמים עם כל דבר

מאת ראובן שפירא

אסיר לשעבר מעיד על התפוצה הנרחבת של סמים קשים בכלא, והמסחר המשגשג בהם

"סמים זה הכסף של בית־הסוהר. יש לך סמים אז יש לך הכל. אתה מלך. לא חסר לך כלום. אין בית־סוהר שאין בתוכו תנועת סמים, אחת לפחות. בכל מקום יש אסיר אחד או יותר שמארגנים את עניין הסמים, ויש להם "פועלים" או עוזרים בתוך הכלא, שמסייעים להם בעבודה הזאת. לפעמים יש סכסוכים ו"קרבות" בין מנהלי תנועות הסמים בכלא, בעיקר כאשר יש יותר מאחד שמתעסק באותו מקום בסחר סמים. כל בית־סוהר מסתובב סביב נושא הסמים. בכל האגפים, גם באלה הנחשבים אגפים "טובים" שבהם יושבים אסירים הנחשבים נקיים מסמים, יש סמים באופן חופשי. אין בכלל בעיה להעביר את הסמים מאחד לשני. וגם להבריח פנימה.

"גם הנהלת בית־הסוהר יודעת מי מוכר סמים בתוך הכלא. יש סוהרים שמעלימים עין או מבריחים סמים לתוך הכלא, והם מקבלים תמורת הברחה אחת פנימה תשלום בגובה המשכורת החודשית שלהם. הכינוי של סוהרים מבריחים כאלה על ידי האסירים הוא "ציפור". תמיד יש "ציפורים" בכלא. אני מכיר סוהר אחד, שבכל משמרת שלו (כאשר הוא בא לכלא אחת ליומיים) היה מביא סמים פנימה. הדבר היה ידוע לאסירים. הוא לא ניתפס ולא נחשף על־ידי הנהלת הכלא. מלבד הסוהר הזה אני יודע על עוד סוהרים שהבריחו סמים פנימה ולא ניתפסו".

"חיים על סמים"

את הדברים הללו אומר חיים (שם בדוי. השם האמיתי שמור במערכת), אסיר לשעבר, בן 38, תושב עיר במרכז הארץ, נשוי ואב לילדים, שהשתחרר ממאסרו האחרון לפני זמן לא רב. חיים, שבעשרים השנים האחרונות הורשע כמה פעמים בעבירות פליליות שונות, בילה כעשר שנים מחייו בבתי־סוהר. הוא מתאר את בתי־הסוהר מבפנים; את האסירים והסוהרים כפי שהם, ללא כחל ושרק, ללא הזיופי והכיסוי של מערכת יחסי־ציבור משוכללת היטב.

אין זה סוד, שבכלל שמתרחב השימוש בסמים בחברה שמחוץ לבתי־הסוהר (ואין עוררין על כך שהתופעה הזאת התרחבה מאד בשנים האחרונות), כך מתרחב השימוש והמסחר בסמים בתוך בתי־הכלא בישראל. בתי־הסוהר — בעיקר אלה שבהם מוחזקים אסירים פליליים — מוצפים בשנים האחרונות בסמים מכל הסוגים. ראשי נציבות שירות בתי־הסוהר בעבר ובהווה לא הכחישו מציאות עגומה זו. המכחישה שבתי־הסוהר אינם ערוכים להילחם ביעילות בשימוש בסמים בהברחתם לכלא.

על־פי נתונים שמסר לי נציב שירות בתי־הסוהר, גונדר רפי סויסה, מתברר כי כ־40 אחוז מכלל 5,400 האסירים הפליליים המוחזקים בבתי־הסוהר בישראל (יותר מ־2,000 אסירים) משתמשים בסמים, מרביתם מכורים לסמים קשים — הרואין ותחליפי הרואין. מבין האסירים צורכי הסמים, רשומים בשירות בתי־הסוהר כ־1,400 נרקומנים מוצהרים, הם מקבלים באופן רשמי וסדיר תחליפי הרואין בצורת נוזל "ארולף".

אלה הנתונים הרשמיים. האסיר־לשעבר חיים כופר בהם. הוא טוען, כי כ־80 אחוז מהאסירים "חיים על סמים": מתעסקים בהם. מספר חיים: "להנהלות בתי־הסוהר לא איכפת שיעשו סמים בכלא. העיקר שיהיה שקט ולא יהיו דקירות והציתות. בכל בית־סוהר יש בכל שבוע מקרים של אלימות, דקירות והתכתשים בגלל סכסוכים סביב עניני הסמים. למשל, אם חושדים במישהו שקיבל על עצמו להבריח פנימה, כשהוא חוזר מחופשה, כמות סמים, ולפי הגירסה מבחוץ הוא קיבל את הסמים, אבל פנימה הוא מביא פחות מהכמות שסוכמה, או חושדים בו שהוא גנב חלק מהמשלוח ומנסה לעשות עסקים פרטיים מהצד. במקרה כזה "מסדרים" אותו את החשבון.

"בדרך־כלל לא קורה שחסרים סמים בכלא, אבל אם יש תקופה של "יובש" של כמה ימים, ומתחיל אי־שקט ויש מתחים בגלל זה. ההנהלה של הכלא או הסוהרים והקצינים באגף נאלצים לשחרר לחופשה, בתי־דנים שונים, כאלה שיודע שהם יכולים להביא סמים פנימה, כדי שלא יהיה יותר מדי לחצים ובעיות. ההנהלות יודעות הכל בעניין הסמים בכלא, שום דבר לא נעלם מעיני הסוהרים. הם רואים סביב מי יש תנועה ופעילות, ויש גם מלשינים שמספקים להם מידע. אבל ההנהלות לא פועלות כמעט נגד האסירים "הגנסים", שמתעסקים בסמים בכלא ושיש להם קשרים טובים בחוץ, ויודעים איפה לקנות סם ואיך להבריח אותו לכלא.

"למנהלי תנועת הסמים בכלא יש מעין גיבוי בשתיקה של ההנהלה. חוששים להצר את צעדיהם, כי יודעים שאם אחד כזה יישב בצינוק למשל, יהיו בעיות קשות, תסיסה, מהומות כשהסיבה המוצהרת תהיה — למה אתם מטפלים סתם לאסיר חבר טוב שלנו. לא ידברו במפורש על הסמים, אבל הרקע האמיתי יהיה ברור לכל הצדדים.

"לכל בעל תנועת סמים בכלא יש עוזרים וחברים שמשתפים אתו פעולה בהברחת הסם פנימה, הסתרתו והפצתו. כמו שאין בעיה להבריח סמים לתוך הכלא, כך אין בעיה להסתיר את הסמים בפנים. הכמות המוחזקת בתוך כל אגף היא רק לצריכה מיידית של יום או יומיים לכל היותר. השאר מוסתר מחוץ לאגף, מוצאים כל מיני מקומות להחביא את הסמים. בדרך־כלל יש אסיר שמחזיק את הסם לצריכה המיידית אצלו בחדר, במקום העבודה או בתוך הגוף שלו. אחד כזה מכונה בין האסירים "מחסן". יכול להיות, שהוא עצמו אפילו אינו משתמש בסמים, אבל זה התפקיד שלו. יש אנשים בכלא שמסתובבים קבוע עם "זרג" (גליל סמים עטוף היטב ואטום באופן הרמטי) בתוך פי־הטבעת. כשצריך מוציאים את ה"זרג", לוקחים קצת סם לשימוש המיידי, אוטמים חזרה את ה"זרג" ומכניסים אותו שוב לפי־הטבעת.

"את כמויות הסמים הגדולות יותר, שאינן לצריכה מיידית, מסתירים במקומות שונים בשטח הכלא, לא בתאי האסירים. מחביאים סמים בחצרות, במקומות העבודה — בבתי המלאכה, במטבח, בחדר־האוכל, במוסכים ואפילו במשרדי ההנהלה. במקומות, שיש גישה חופשית אליהם לאסירים רבים, ושלא סביר שיערכו בהם חיפוש. וגם אם ימצאו במקרה את הסם לא ידעו למי הוא שייך. לכל בית־סוהר יש את מקומות המסתור שלו. בבית־הסוהר באר־שבע למשל, יש "זולות" (מקומות מחבוא) שנחפרו בתוך קירות הבטון.

"כשאין ברירה, מסתירים לפעמים סמים בתוך מורגים או בתוך רגל של כיסא שהוצאה ממקומה והוחזרה. בכלא דמון שעל הכרמל, היתה תקופה שהחביאו סם בתוך עציץ גדול שעמד ליד חדר המנהל. אסירים שהיו באים למשרדי ההנהלה במסגרת העבודה שלהם, או ש"סידרו" לעצמם ראיונות אישיים אצל המנהל, היו ניגשים מידי פעם לעציץ ומוציאים משם סמים לצרכם. הסוהרים יודעים שהסמים בדרך־כלל לא מוחזקים בתוך האגף אלא מפוזרים בכל שטח בית הסוהר, אבל הם לא יודעים איפה בדיוק. במתנה "מעשיהו" למשל, מסתירים את הסמים בתוך בורות הפרים באדמה בחצר ליד הביתנים. קשה מאד לגלות את המקומות האלה.

מחירים נוחים

"הסמים בכלא לא יותר יקרים מאשר הסמים בחוץ. אנשים מסחרים להשיג את הסם במחירים הכי נוחים. אפילו את ה"ארולף" שנותנים באופן רשמי לאסירים נרקומנים, יש כאלה שמוכרים בשוק השחור. בכלא יש שוק לכל "סוגול" (סם). אם חסר הרואין, מסתדרים עם ה"ארולף" או עם כדורים כדי לשבור "קריז" (תופעות פיזיולוגיות קשות הנובעות ממחסור בסמים בגופו של הנרקומן — ר.ש.). משתמשים בכדורי קודאין (נגד שיעול), טונגיל, פרודוקסל וכדומה. לפעמים אפילו ברעל עכברים בכמות קטנה. כל אלה שוברים "קריז" ואין בעיה להשיג אותם בכלא.

"אם אתה מחזיק סמים בכלא ומספק אותם לאסירים — אתה מלך ונמצא בעמדת־כוח. יכול להשיג כל דבר — אוכל טוב יותר, מוצרי קנטינה, שירותים קטנים וההטבות, שבחוץ הם אולי לא משמעותיים, אך בכלא יש להם חשיבות גדולה. אני עצמי, שאינני משתמש בסמים ואני מתנגד מאד להרואין, הברחתי חשיש לכלא כדי לסחור בו ולהאכיל לעצמי, כדי שיהיה לי טוב יותר בכלא — תנאים משופרים, ממתקים, סיגריות ואוכל טוב. אמרתי פעם בפירוש למנהל בית־סוהר אחד, שאני מבריח סמים לכלא כדי לשפר את תנאי המאסר שלי. הסברתי לו שאני חייב לדאוג לרווחתי בין הסורגים, שאינני יכול להיות רק ממה שמקציבה ההנהלה. הוא לא אמר את זה, אבל אני חושב שהוא הבין אותי".

האסיר־לשעבר חיים מעיד, כי אסירים בעלי יוזמה ומעמד עושים בכלא עסקים טובים מאוד מהסחר בסמים: "עד כדי כך, שהם יכולים לפרנס ולהחזיק את המשפחה בחוץ. חלק גדול מהתשלומים עבור הסמים משולמים במזומן על־ידי משפחות האסירים ישירות לחשבונות הבנק, שמנהלים בחוץ על־ידי ספקי הסמים בכלא. תאמין לי, אני מכיר אנשים שנכנסו לכלא בלי גרוש וכתוצאה מהעיסוק בסמים בתוך הכלא יצאו אחרי כמה שנים עם סכומי כסף גדולים בחוץ, שאיפשרו להם להתחיל לבנות את עצמם אחרי השיחרור מהכלא.

"אני מכיר גם אסירים שיושבים בבתי־הסוהר, ויש להם בחוץ תחנות סמים שממשיכות לפעול במלוא הקרן, למכור סמים לסביבה וגם מריצות באופן חופשי סמים לכלא. יש ספקי סמים שמבריחים לתוך הכלא כמויות עצומות של הרואין בבת־אחת. למשל אפילו "אונגי" (כמות שמשקלה שווה ל־28 גרם — ר.ש.) הרואין, מכמות של "אונגי" ניתן להכין כ־350 מנות הרואין לצרכנים. מחיר "מנה" הרואין בכלא הוא כ־40 ש"ח, ויש כאלה שצורכים כמה מנות הרואין ביום. כך שאפשר לעשות את החשבון כמה כסף מסתובב סביב הסמים בכלא.

"קשה להסביר את זה לאדם מבחוץ, אבל עולם הכלא הוא עולם שונה, מיוחד, אחר. אנשים קמים בבוקר עם הסמים והולכים לישון אתם בלילה. זה נושא השיחה העיקרי. יש חומר, אין חומר, צריך להגיע חומר, איך החומר, בא לך לעשן עכשיו, ודיבורים כאלה. אנשים פשוט יושבים ומתכננים כל הזמן איך להבריח, איך להביא, מי יוצא לחופשה וחוזר עם סמים, ומתי ואיך להשתמש בהם. כל הזמן מתעסקים עם הסמים".

(כתבה ראשונה מתוך שתיים)

פנחס פוסטל מציג:

ארועי אביב 1986 — בברכת העיר תל־אביב–יפו

ג'יזל — בלט בזל

כוריאוגרפיה: היינץ שפרלי עפ"י פטיפה — מוסיקה: אדולף אדם

הפקה מרהיבה המועלית בפעם הראשונה בארץ במלואה סיפור אודות הנערה אשר עפ"י אגדה מתו לפני יום נישואיה. ג'יזל נערת כפר תמימה נופלת קורבן לאהבתה הנכזבת לנסיך אלברכט.

בליווי נגני תזמורת סימפונית — ירושלים

הבכורה במסגרת פסטיבל ישראל — ירושלים

ירושלים, בנייני האומה, יום ב' 9 ביוני, יום רביעי 11 ביוני בשעה 21.00

תל־אביב, היכל התרבות, יום ה' 12 ביוני בשעה 14.30 מוצ"ש 14 ביוני בשעה 21.00

בחסות מר נתן וולך סגן ראש עיריית תל־אביב–יפו.

להקת המחול של קלן

הלהקה היא היחידה בין להקות המחול הגרמניות (יחד שמידט) בתכנית הלהקה תכללנה עבודת הבכורה של קורט יוס "השלחן הירוק".

תל־אביב היכל התרבות יום ג' 6.5 בשעה 20.30

ירושלים — תיאטרון ירושלים מוצ"ח פסח 30.4 בשעה 20.30

חיפה — האודיטוריום יום א' 4.5 בשעה 20.30

תבל אשכול יום ב' 28.4 בשעה 20.30

פסטיבל עין גב יום ג' 29.4 בשעה 21.00

כרמיאל היכל התרבות יום ה' 1 במאי בשעה 20.30

גבעת חיים יום ו' 2.5 בשעה 21.30

כפר מנחם יום ד' 7.5 בשעה 20.30

התזמורת הקאמרית הפולנית

מנצח ומנהל מוסיקלי: ירז'י מאקסימיוק.

בפעם הראשונה בישראל — הסולן הכנר הפולני הנודע קריסטוף יקוביץ. בתכניתם: יצירות מאת קורלי, לוטוסלבסקי, מוצארט ויואלדי (ארבע עונות) באך, צ'ייקובסקי, דבוזק.

הבכורה במסגרת פסטיבל ישראל — ירושלים

ירושלים, אולם קראון 12 ביוני יום ה' בשעה 14.00, מוצ"ש 14 ביוני בשעה 20.30

תל־אביב, היכל התרבות, יום ב' 16 ביוני בשעה 20.30

חיפה האודיטוריום יום ג' 17 ביוני בשעה 20.30

כרטיסים להשיג במשרד גרבר, טיקטרון ויתר משרדי הכרטיסים בעיר.

אנסמבל ונאנס פורטונאט — צרפת

שבעה זמרים ונגנים המופיעים במוסיקה ליטורגית קדומה, מהתקופה שבין המאות השישית והשלוש עשרה. הלהקה מפיחה חיים חדשים ברפרטואר נכבד שנשכח במשך מאות בשנים.

הבכורה במסגרת פסטיבל ישראל — ירושלים

ירושלים, כנסיית הדורמציון מוצ"ש 31/5 בשעה 20.30 יום שני 2/6 בשעה 20.30

תל־אביב, יום שלישי 3/6

הופעה חגיגית

היני סווינגל סינגרס"

יום א' 18.5 צה"ל, יום ב' 19.5 אולם ויקס רחובות

יום ג' 20.5 מצובה, יום ד' 21.5 עין השופט

יום ה' 22.5 הופעה יחידה בתל־אביב. — מלון קאנטרי קלוב ת"א

כרטיסים להשיג: ארטיס בן־יהודה 17 טל' 659025

מלון הקאנטרי קלוב טל' 415261

* כרטיסים: "הדרך" — "קופת תיפה" — "קלעים" — ויתר המשרדים ברחבי הארץ.
* הנחה מיוחדת ללקוחות בנק דיסקונט במשרדי "הדרך".

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

בית־הספר ללמודי מוסמכים

מודיע

על רישום מועמדים לתארים מגיסטר ודוקטור לכל היחידות לזמן א' תשמ"ז

במספר יחידות קיימת אפשרות עבודה בעזרה להוראה.

לרשות בית־הספר עומדות קרנות למלגות למצטיינים.

פרטים נוספים במזכירות בית־הספר ללמודי מוסמכים בניין צ'רצ'ל, חדר 201, קרית הטכניון, חיפה 32000 או בטל. 292739—04, וביחידות לפי מספרי הטלפון הרשומים.

הרישום הוא ליחידות הבאות:

הנדסה אזרחית (292565—04)

מגמות: קונסטרוקציות, הנדסה סביבתית ומשאבי מים, הידרוטכניקה, הנדסת דרכים וקרקע, מדעי הבניה וניהול הבניה, הנדסת תחבורה ותעבורה, הנדסה גאודטית והנדסת מתקנים.

ארכיטקטורה ובנוי ערים (294111—04)

מגמות: ארכיטקטורה ובנוי ערים, תכנון ערים ואזורים, מתקבלים גם מועמדים אשר סיימו למודיהם לתואר ראשון בסוציולוגיה, מדעי המדינה, כלכלה, גאוגרפיה, הנדסה וכו'.

הנדסת מכונות (292089—04 / 293189—04)

הנדסת חומרים (235198—04, 292176/7—04)

הנדסת חשמל (293392—04)

הנדסה כימית (292848—04)

הנדסת מזון וביוטכנולוגיה (293068—04)

הנדסה חקלאית (292620—04)

מדעי הקרקע (292620—04)

הנדסה אוירונוטית (292674—04)

הנדסה תעשיה וניהול (292039—04)

במגמות: הנדסת תעשיה, כלכלה (תוכנית משותפת עם אוניברסיטת חיפה לתואר מגיסטר), מדעי ההתנהגות והניהול, חקר ביצועים וניתוח מערכות, סטטיסטיקה, ניהול תעשייתי (אין רישום לסימסטר ב').

הוראת הטכנולוגיה והמדעים (293108—04)

מתמטיקה (294111—04)

מתמטיקה שימושית (294111—04)

פיסיקה (293687—04, 293585—04, 293551—04)

כימיה (293727—04, 293950—04)

ביולוגיה (293409—04)

מדעי המחשב (293964—04, 293851—04)

הנדסה גרעינית (641497—04)

הנדסה רפואית וביולוגית (239431—04, 292813—04)

רפואה (516308—04)

וכן לתוכנית מיוחדת בין יחידתית לתואר מ"ס למדעים טכניים במגמה לאמינות ואבטחת איכות.

דלק

"דלק" חברת הדלק הישראלית בע"מ

הודעה
בדבר אסיפה כללית יוצאת מן הכלל

ניתנת בזה הודעה כי אסיפה כללית יוצאת מן הכלל של בעלי מניות החברה תתקיים במשרדה הרשום של החברה, ברח' י. קויפמן 6 (בית גיבור) תל־אביב, ביום 15.5.1986 בשעה 12.00 כדי לקבל, בשינויים או בלי שינויים, את ההחלטות הבאות:

1. **החלטה מיוחדת**
להגדיל את ההון הרשום של החברה שהוא כיום 2,000,000 ש"ח ל־7,000,000 ש"ח על ידי יצירת 50,000,000,000 מניות נוספות מסוג ג' בנות 0.0001 ש"ח כ"א. כפוף לתנאי הוצאתן ולאמור בתקנות החברה והיינה מניות שמצורו כב"ל בעלות זכויות שוות לשאר מניות סוג ג' של החברה.

2. **החלטה רגילה**
להוון סכום של 1,428,773.18 ש"ח מתוך הקרן לחלוקת מניות הטבה לשם התשלום במלואן של מניות סוג ג' בנות 0.0001 ש"ח כ"א של החברה, אשר יוצאו לכל בעלי המניות (מסוגים א', ב' ו־ג') של החברה שיוחזקו במניות ב־8.6.1986 ("התאריך הקובע") כמניות הטבה משולמות במלואן, לפי היחס של 10,000 מניות סוג ג' ע"ש בנות 0.0001 ש"ח בגין כל 1 ש"ח הערך הנקוב של מניות המוחזקות על ידם בתאריך הקובע.

יעקב פרידגוט עו"ד
מזכיר החברה

هكذا من الأصل

תרבות וספרות

ש"י עגנון / המופת

את סיפור המופת כתב אבי ז"ל בשנות חייו האחרונות. מצאתי את הסיפור בטיוטא ובהעתקה, שניהם בכתב־ידו של אבי. את הטיוטא כתב על צדם האחורי של דפי תזכיר ששלחה לו האקדמיה ללשון. התזכיר הוא מכ"ד כסלו תשכ"ג (21.12.62). לשם העתקת הסיפור השתמש אבי גם בצד החלק של מעטפה שנשלחה אליו בקיץ תשכ"ז (1967). שתי שנים אחרי כן, בתמוז תשכ"ט (1969) חלה ותשעה חדשים לאחר מכן, בי"א אדר א' תש"ל (1970) נפטר.

בזמני, כשמצאתי את סיפור המופת, חשבתי שאינו גמור, אולם עד מהרה ראיתי שסופו של כתה"י על שני נוסחיו — טיוטא והעתקה — הוא גם סוף המעשה. הצורה החיצונית מאשרת את הערכתי. הסיפור בשני הנוסחים נגמר באמצע העמוד, באמצע השורה.

אמונה ירון

אמירת מצבות: מתוך "ספר טכסים", מאת ס.ב. קירכנר, נירנברג, אשכנז, 1734. דף מתוך לוח כתבי־יד יהודיים עתיקים בהוצאת ז. מודרנובסקי.

כדרכו בכל יום כך אותו היום הניח עצמו ר' יואלשטי על מטתו מיד לאחר סעודת הצהרים, שר' יואלשטי שיחיה אדם חלוש הוא וסעודת הצהרים סעודה גדולה היא. אין צריך לומר הסעודה עצמה שבאה בבשר ברוטב וכוסמת מרוכבת בשומן או איטריות אפויות בביצים בתוך הרוטב, אלא אף הדברים הבאים לפני הסעודה ולאחר הסעודה ובתוך הסעודה אף הם מרובים ולא מועטים, כגון צנון מרוסק ובצלים בשומן לפני הסעודה ושזיפים מבושלים בצמוקים או בתאנים או גזר מבושל בדבש לאחר הסעודה ומי מעיינות קולסבר בתוך הסעודה ופעמים שמוסיפה לו אשתו שתחיה חתיכת דג מלוח שמרבה את התיאבון, ואם אין אדם מניח עצמו על המטה הרי זה מתחייב בנפשו מכל שכן שסמוך לתפילת מנחה כבר מוכנת לו כוס קהוה עם מיני מאפה.

בכן הזיר היה ר' יואלשטי בשינה של צהרים והיא שעמדה לו שהוא בעל צורה ובעל פנים יפות וקמטיו בטלים במיעוטם. ואילולי שיניו שנשרו מפיו לא היה צריך לתותבת.

מחמת תותבת זו ראוי להתקנא בו. קבועה היא בפיו בסדר ובמשטר ואינה זזה לא לכאן ולא לכאן ואינה מקשקשת מתוך שיחתו ושיניה הטובות מעשה ידי אמן. איני מתכוון להשוות מעשי ידי אדם למעשי אלקינו ברם כאן על כרחנו עלינו להודות ששיניה של התותבת שעשאן האמן נאות היו מאותן שהיו לו שניתנו לו מידי הבורא.

גדולה קנאת הבריות שמטילה עין הרע. אותו היום אחר סעודת הצהרים שכב לו ר' יואלשטי שיחיה על מטתו. הרגיש פתאום במעיו. לא מפני שאכל הרבה ולא מפני ששתה הרבה, שהרי ריידילי אשתו שתחיה הרגילה את המבשלת לבשל מאכלים עדינים שנימוחים בפה ואינם מטריחים את המעיים. אף רגיל הוא במים של רפואה שמסייעים את העיכול. אם כן דוחק זה על שום מהו קושיא היא שראויה למצוא עליה תירוץ.

התחיל ממצמץ בשפתיו דרך תמיהה. הרגיש בפיו שהוא ריק ושפתיו נפולות. לפי שניטלו שיניו ואין להן לשפתיו על מה שיסמכו. אחזה אותו חלחלה ורחשו כל עצמותיו ונתמלא גופו זיעה. לחש לו לבו מה שלחש. אם גילה לפיו מה לבו לחשו? אם שינים אין מלים מניין?

נשמע פתאום קול ריחים טוחנות קהוה ועם ריח הקהוה עלה ריח מיני מאפה, שכאותו השבוע הביאו קמח שמציאה מחמת הקיטור וביקשה ריידילי לבחון את הקמח אם ראוי הוא לאפות בו חלות לשבת ועוגה ואפתה מיני מאפה למשתה הקהוה. הרהר ר' יואלשטי בלבו, הבית מלא כל טוב וכאן מוטל לו יהודי ואינו יכול ליהנות מלא כלום, מפני שהוא חושש במעיו, לא מחמת מאכל ומשתה אלא מחמת תותבתו שנבלעה לתוך מעיו. אם אלי כבר עם קינוח סעודה בלע את תותבתו ולא הרגיש, שמרוב מתיקות אותו המאכל שהיה של צואר של תרנגולת ממולא באורז וצמוקים וגלדי שומן לא הרגיש בתותבת שנעזבה את מקומה בפה וירדה לתוך מעיו.

ועדיין היה ר' יואלשטי מבקש להשיג דעתו מבת שאירעו ולא משמש בפיו ולא נסתכל במראה. אבל הרגיש ששפתיו מתקפצות והולכות ושפמו נכנס לתוך פיו.

וכבר היתה ריידילי תמיהה, שכבר הגיעה עת הקהוה ועדיין לא הראה יואלשטי את עצמו. עמדה וקראה, יואלשטי יואלשטי, הקהוה קוראת לך. ביקש ר' יואלשטי לענות לה ולא ענה, שהיה חושש שמא עם בליעת התותבת ניטל ממנו כח הדיבור.

באה ריידילי ומצאה את ר' יואלשטי כשהוא יושב על המטה ופניו נפולות ומצחו מעלה זיעה. אחזה אותה חלחלה.

שאלה אותו בחרדה, יואלשטי חס ושלום מיחוש בא לך? הכניס ר' יואלשטי שתים שלש אצבעות לתוך פיו והשיב לה בקול עצב, כאן ריידילי כאן. אמרה ריידילי, ליצן אתה יואלשטי, מתלוצץ אתה בי. מה פירוש כאן, רצונך לומר חושש אתה בשיניך. אם שינים אין, כאב שיניים מניין. השיב ר' יואלשטי בקול של בכייה. שיניים אין לי אבל התותבת שהיתה לי כשיניים אף היא איננה. אמרה ריידילי מה פירוש היתה ומה פירוש איננה? כלום רגלים יש לתותבת וברחה, כלום עשתה כנפים ופרחה? נתאנח ר' יואלשטי אנחה שוברת לב, ואמר בלעתיה ריידילי בלעתיה והרי היא מכרכרת במעי. צעקה ריידילי ואמרה, מה בלעת, מה בלעת? את התותבת בלעת? נענע לה ר' יואלשטי בראשו והוסיף בלחישה, ועכשיו מטיילת היא במעי ונושכת. הסיעה ריידילי דעתה מן הקהוה ומן העוגות שאפתה ועמדה מתרישה.

ראה ר' יואלשטי את צערה ויגונה. אמר לה רואה אני שנצטרך לרופא. מהרי שלחי את הולאה אצל הרופא שימהר ויבוא ואמרי לה להולאה שתאמר לו בשמי שאני מבקש שיבוא מיד.

שמעה הולאה והלכה אצל הרופא. שמע הרופא ובא, רוחץ ידיו במים ובסבון וניגב את ידיו במגבת נקיה שהגישה לו ריידילי. בא לו אצל ר' יואלשטי ובדקו יפה יפה עד שמצא את מקומה של התותבת כשהיא מונחת לה בתוך מעיו ולא כר' יואלשטי שקבל עליה שהיא מטיילת שם אילך ואילך. ולפי שהיה הרופא אדם ישר והיה דבוק במשפחת בית ר' יואלשטי ויותר על עצמו לטובת ר' יואלשטי ולא אמר כדרך הרופאים אבוא שנית, אלא אמר אני איני יכול לעשות בזה כלום, לא יועילו כאן כל הסמים המשלשלים, שרובצת היא לה התותבת בתוך מעיו של ר' יואלשטי ואינה זזה ממקומה, וטוב שאינה זזה ממקומה, שאם תזוז יכולה היא לנקר את המעיים.

נפל פחד גדול על ר' יואלשטי ועל ריידילי ועל כל הבית. חזר הרופא ואמר, אם אני איני יכול לעשות בזה כלום על אחת כמה וכמה שאר כל הרופאים שבעיר אלא לכו סעו ללמברג אצל פרופיסור פלוני. ויפה שעה אחת קודם. זקוק הוא רבי יואלשטי לניתוח ואין לכם מנתח מובהק כאותו הפרופיסור ואם הוא יאמר צריכים לניתוח — צריכים לניתוח, אלא כמו שאמרתי יפה שעה אחת קודם.

נתנה לו ריידילי לרופא את שכרו ונתייעצו עם הרופא על הנסיעה. אף על פי שאין למברג רחוקה אף על פי כן לא קלה היא הנסיעה עם חולה שבלע תותבת, שטלטול דרכים מביא לידי טלטול מעיים וטלטול מעיים מביא לידי זיזות התותבת וזיזות התותבת מביא לידי ניקור מעיים. הסכימו שיסע החולה במחלקה שניה ולא במחלקה שלישית ויסע לרכבת במרכבה ולא בעגלה ותסע ריידילי עמו ויסע עמהם חתנם שהוא אדם זריז ויודע לדבר בכל מקום.

שלחו לבית הנתיבות לשאול אימתי הרכבת ללמברג יוצאת ונמצא שכבר יצאה שני רגעים קודם. חזר השלוח ואמר אימתי שנייה תצא. והשיבו אחת יוצאת בשעה זו וזו בבוקר ואחת יוצאת בשעה זו וזו בערב, כדרך שיצאה זו ששאלו עליה.

קרא ר' יואלשטי לחתנו ואמר לו שב וכתוב איגרת אחת לרבינו שיחיה וכתוב לו כל שאירעני וכתוב לו שאני נוסע על דעת הרופא ללמברג אצל פרופיסור פלוני וכתוב לו שהרופא אמר שאני צריך לניתוח וכתוב לו שבקשתי שטוחה שיבקש על הרבי רחמים וכתוב שאני אטלפן אם ירצה השם מלמברג ואודיע לרבי שיהיה כל מה שאמר הפרופיסור.

ישב חתנו של ר' יולשטי וכתב לו לרבי כל מה שאמר לו חמיו. והוא היה בעוזרו שמצא פסוק בפרשת השבוע שמכוון לענין. ולא עוד אלא שמאותו הפסוק הוציא לפ"ק.

ישבו והתקינו את נסיעתם. לא האיר היום עד שעמדו מוכנים לנסיעה. ישבו ושתו חמין ונסעו לבית הנתיבות, כשהוא נשען על אשתו ועל חתנו שכבר הסכימו ביניהם שריידילי תסע עם ר' יואלשטי ללמברג ותשהה עמו עד לאחר הניתוח ואחר כך תחזור לביתה, לפי שאי אפשר לבית בלא בעלת בית, ואילו חתנו ישהה עם החולה כל הימים, לפי שהוא מבין בלשון פולין, שהפרופיסורים מדברים בה ואפילו הם יהודים מאפילו יודעים יהדות יותר מפולנית.

הגיעו ללמברג והביאו את החולה אצל הפרופיסור. בדקו ועמד מיד על מעשה התותבת שקבעה עצמה בתוך מעיו של החולה לצד ימינו של המעי פלוני שנקרא כך וכך בלשון לטיני ואין לגוף תקנה אלא ניתוח.

שמעו ושכרו מטה לחולה בבית החולים ושכרו את שמש של חולים שיטפל עם החולה, שלא רצה ר' יואלשטי שיטפלו בו נקבות היינו אחיות של בית החולים וקבע להם הפרופיסור את היום ואת השעה לניתוח.

הביאו את ר' יואלשטי לקליניקה והפשיטו אותו את בגדיו והשיבוהו באמבטיא של חמין שהיו מכוונים לפי חסתו. ואלמלא התותבת שהיתה מכרכרת במעיו היה נהנה מרחיצת חמין, שאפילו בערבי יום הכיפורים לא הגיע לידי טהרת הגוף שכזו. לסוף הכניסוהו לחדר הניתוחים והניחוהו על שולחן הניתוח.

היה ר' יואלשטי מוטל על השולחן וחבר של רופאים עומדים עליו מימינו ובשמאלו, ובראשם הפרופיסור, כולם לבושי לבן. רחצו הרופאים את ידיהם במים סטורים והתקינו עצמם לקראת הניתוח. זה הכניס לו כחדר ווט לתוך פיו וזה בודק את הדופק ואת הלב ורופא אחר התקין סם מרדים, שמרדים את כל הגוף שלא ירגיש באיזמל של מנתחים.

שכב לו ר' יואלשטי על שולחן הניתוח ומסר עצמו בידי הרופאים לעשות בו כל מה שנגזר עליו מלמעלה ולחש פסוקים של תפילות ותחנות. פשט אחד מן הרופאים כמין צינור לזרוק בו את סם המרדים והתקין הפרופיסור את האיזמל לעשות את הניתוח. צעק ר' יואלשטי, המתינו המתינו.

נזדעזע האיזמל מקול צעקתו ונתרעם הפרופיסור ושאל אותו מה אתה מבקש. אמר לו מבקש אני לשאול תחילה את הרבי אם לעשות ניתוח אם לא לעשות ניתוח. ציוה ר' יואלשטי את חתנו לטלגרף לשינובא.

הורידו את ר' יואלשטי משולחן הניתוחים והחזירוהו למטתו. חזרה ריידילי לעירה ולביתה.

אחר שני ימים הגיע טלגרמא מן הרבי לא לעשות את הניתוח בלמברג אלא בקראקא על ידי פרופיסור פלוני.

פרע ר' יואלשטי כל יציאותיו לבית החולים ולפרופיסור ולאח ששכר אותו ונסע לקראקא וחתנו מלוה אותו.

באו לקראקא והלכו אצל הפרופיסור שהזכיר הרבי את שמו בטלגרמא. בדקו הפרופיסור ומצא מיד את מקומה של התותבת ואמר אין צריך לומר שצריך הוא ניתוח. אלא שיפה שעה אחת קודם.

שלח ר' יואלשטי את חתנו להתפלל עליו על קברו של הרמ"א ז"ל ועל קברו של בעל מגלה עמוקות ועל קבריהם של שאר הצדיקים שהשכינו את גופם בבית החיים שבקראקא ושכב לו ר' יואלשטי במטתו בבית החולים והתקין עצמו לניתוח.

סרבא דארעא חד הוא, כל הפרופיסורים שוים. מה שעשו בו הפרופיסורים בלמברג עשו בו הפרופיסורים שבקראקא והואיל וכבר פירטנו את מעשיהם אין אנו חוזרים עליהם.

עם שר' יואלשטי היה מוטל על שולחן הניתוחים קרא בקול המתינו המתינו. נבהלו הרופאים מקול צעקתו ועמדו חרדים. קרא ר' יואלשטי לחתנו ואמר לו מהר לך לבית הדואר ושלח טלגרמא לרבי אם לעשות את הניתוח אם לא לעשות את הניתוח. רץ חתנו של ר' יואלשטי לבית הדואר ושיגר טלגרמא לרבי. לא יצאו שני ימים עד שבאה תשובה טלגרפית מן הרבי אל תעשה ניתוח, סע לביתכם.

פרע ר' יואלשטי את יציאותיו בבית החולים ונתן לפרופיסור מה שדורש מידו ופייס את משמשי בית החולים בממון והגביה עצמו ממטתו, כשהוא חושש במעיו מחמת התותבת שהיתה לה הקפדה על הרבי שעיכב את יציאתה, שהיא היינו התותבת לא היתה בה אמונת חכמים כר' יואלשטי ולא קיבלה עליה את פקודת הרבי לחזור לביתו בלא ניתוח.

הקיצור חוזר לביתו במחלקה שניה שמחמת מיחושים התיר לו ר' יואלשטי לנסוע במחלקה שנייה בדרך השרים. הודיעו את ריידילי בטלגרמא שכעת מהר עם ביאת הרכבת לעיר יבוא אף הוא עמה.

פנחס שדה / הבעש"ט והלצים

ושלוש מסות קצרות על הצניעות, על תהילת האלוהים ועל השמחה

אחר הצהרים בבית־העלמין בחולון

לאט, בצהרי יום חורף בהיר, תחת שמים שקטים, פוסע הייתי בבית־העלמין של חולון. מימיני ומשמאלי, לשני צדי המשעול, מוארות באורה הזיוור של שמש רחוקה, ניצבו המצבות. לבנות, אפורות, קצתן שחורות, גוף של אילנות אבן נטועים, ללא ענף ועלה. בעודי פוסע כך, ברדתי אל קצהו האחר של שדה הקברות, חלף מבטי, פה ושם, על־פני הגלים המכוסים באבן. דומיה שררה מסביב, רק איזו ציפור קטנה ניתרה בקרבת מקום, שום אדם לא ניקרה בדרכי. מה שמשך את תשומת־לבי היה מיעוט הכתוב על המצבות. ככל שראתה עיני, לא נכתבו, בדרך כלל, אלא שם המנוח, לעתים גם יום לידתו ויום פטירתו, אף גם שם אביו ואמו. לא עוד. וכי מה עוד נותר לכתוב על אודות עיסוקיו של האיש, תאריו, נכסיו בעולם הזה לאחר היציאה מן העולם הזה הכל אחד, ומה שהיה איננו עוד, והכל שווים בנחם מנוחת עולמים בעפר, או, מי יוכל לומר, בעמדם לפני כסא הכבוד. כך הלכתי לאטי, איש עריץ זה, בין לוחות השיש הגלים, בדממת צהרי יום החורף. ואולם ככל שהוספתי ללכת הבחינה עיני כי עוד דבר־מה נוסף, פה ושם, על המעט שנכתב, עוד מלה אחת, פה ושם, על מצבה זו או אחרת, באמור על המנוח כי איש צנוע היה. האיש הצנוע. כך נחרט על האבן. או האשה הצנועה. משתאה מעט, מרגש של ענות־רוח גמורה, הרהרתי בחכמתם של הללו שכתבו זאת על מצבת שארם, או שמא היה זה המנוח עצמו אשר ביקש בצוואתו כי כזה ייכתב עליו. הן תואר זה אין גדול ממנו, הוא השבח הגדול מכל השבחים האפשריים. שהרי זו הסגולה האמת והיחידה המתאימה לאדם, הסגולה האמת שהיא נכונה, מדויקת. דבר זה, שאולי איננו זכור היטב בשעות שמחות ומקושטות אחרות, ברור היה בלכתי לי לאט במשעול של בית־העלמין בחולון, תחת השמים של צהרי יום החורף, על העפר אשר, באותה שעה, ידעתי בידיעה גמורה כי אליה, או אל שכמותו, ישאוני ויורידוני, והוא יהא סופי.

את קברה של אמי, היה בת שמואל וחנה נ"ע, אשר מתה עלי שבעה ימים קודם לכן, באתי אז לפקוד.

קדיש

בענות־רוח גמורה, בפליאה מתחדשת מדי יום ביומו, מביט אני במלים אחדות אלה, משתאה לחכמתם העמוקה, השקטה, הטראגית, של הללו אשר חיברו תפילה קצרה זו לעילוי הנשמה ואשר קבעוה בסידור התפילות. אף מלה אחת מתוך שבעים וכמה המלים שבתפילה זו, אף כי הלוא זו תפילתו של היתום על אביו או אמו יולדתו, או על קרוב עדיו, לא יוחדה להוייתו האישית של זה שהלך לעולמו, אף לא במלה אחת נזכרים שמו, פעלו, מעלותיו, קל וחומר שאין נזכרים חלקו ונחלתו בעולם הזה. אדם יסודו מעפר וסופו לעפר, כציץ יצא וימל ויברח כצל ולא יעמוד, ולאחר צאתו מעולם זה איננו עוד. מה אם כן נותר לומר, מה אפשר באמר בשלות התפילה, אך זאת בלבד, שיתגדל ויתקדש שם האל הנעלם, וכי יהא שמו מבורך ומשובח ומפואר ומרומם ונישא ומהודר ונעלה ומהולל למעלה מכל ברכה ושיר ושבח ונחמה אשר דל לשונו של האדם מסוגל להם. ועוד זאת, שהנותר בחיים הנושא תפילה זו מבקש בכיסופה מעט חסד, מעט שלום חיים על עצמו ועל השרידים עמו עדיין בעולם הזה.

ואמר שצריך להיות בשמחה

(מדברי רבי נחמן מברצלב)

יצירות האמנות, הציור, השירה, המחשבה, נוצרות מתוך שמחה, לא מתוך כאב, לא מתוך עצב, מרירות, זעם. אמנם הללו אי אפשר להם, כמובן, שיהיו נעדרים מחייו של האיש היוצר, אפשר שאין הם נפרדים ממנו עד יום מותו, הם ניכרים במצבים שונים של חייו, של יחסו אל עצמו ואל הבריות, הם מתעצמים לעתים מטרימות עד כדי שרה כמעט, ובשעות מסוימות הם מגיחים ונראים בכל אפלוליותם, לרגעים אפילו בחזות מבעיתה, היותם היא מן הסתם, אם אולי אף ללא ספק, הכרחית, טבעית, מהותית. למותר להזכיר, ומה גם שהסיפור ידוע לכל, את חיי היסורים של ואן גוך, למשל, את הכאב, את הזעם אשר היפנה ביותר כלפי עצמו. אבל, אף כי בלעדי אלה אפשר כי ואן גוך, לא היה מה שהיה, הנה לא מתוכם נוצרו ליל הכוכבים ושדה החיטה הזהובה ושדרת הברושים הנסערים, אלא מתוך איזה שיכרון של שמחה עמוקה, הזייתית, שמחה שמעבר לכל אותם כאב וזעם. אף אפילו הללו שהחיים האירו להם פנים בעודם בחיים, הללו שידעו טעמם של ניצחון ותהילה, הללו שלא נפל בגורלם להיות למרמס־רגל להורים ולוצי הביבים המתוראות — כי לא רק קדושים שדמם נשפך יש לה לדת זו הקרויה אמנות, אלא גם לוחמים ומצביאים וקיסרים — גם אותם חזרו ופקדו שוב ושוב, עד אחרון יומם, אותן שעות של הכזוב והשגרה, כעס ומרה שחורה. הנה לא מכבר סחו לי אנשים שהיו מיודעים לפיקאסו ולשאגאל — אני רושם שורות אלה בשבתי עתה בפאריס — על אודות קצת מהליכותיהם של שנים אלה, אחד שהיה בבחינת קיסר בממלכת האמנות והשני שהיה מן הנסיכים בה. על התפרצויות־הזעם של הראשון, ביחוד באחרית ימיו, על היעדר־הנדיבות שבמנהגו עם הבריות, על קשיותו המופלגת כלפי אוהביו. ואת אף כי היו לו, כמובן, גם צדדים אחרים ושעות אחרות, עם הקסם והרוך שבהם. באשר לשני, בתמיהה סחו לי היאך, גם כאשר תהילתו כבר חבקה עולם והעתקי־תמונותיו הפליגו אל פינות העולם הנדחות ביותר, עדיין היה לרגעים ותעבה בבריות את סיפורו של מקרה מצער זה או אחר שהתרחש לו בתחילת דרכו, כחמישים שנה קודם לכן, ועדיין היה משתקע ברכרוך גמור למקרא איזו רשימת־ביקורת עויינת ואפילו נדפסה זו בכתב־עת נדח ואפסי או בעיתון אידישאי כלשהו, והיה בכך כדי להפריעו מעבודתו למשך ימים אחדים. והגיעו הדברים לידי כך שאשתו היתה מקפידה, לבסוף, להעלים מעיניו את אותם קטעי העיתונים. לא בלי חיוך סיפרו לי המספרים מה שסיפרו. הנה אני חייתי עמם, ואולם הדברים עצמם לא היו דברי בדיחה. שעות הרכרוך, הצער והזעם היו אמיתיות, ועם זאת, כאמור, לא הם, לדעתי, מחוללים את מקורות היצירה, אלא איזו שמחה מהותית, קמאית, מסתורית, אולי אף נסתרת כשלעצמה. וכוונתי לומר כי אף אם נוצרת היצירה, אם נכתב השיר, מתוך מצב שהוא כשלעצמו מצב של כאב, בשעה של שברון לב קשה — ולא בלי ידיעה רושם אני כאן מלים אלה — הנה, במעמקיה של שעה זו, לא נראית ולא מודעת, גנוזה אותה שמחה. אולי שמחה זו היא, במובן מה, מושג זהה למושג הגאוניות. ואולי, מי יוכל לומר, מי מאתנו, בני תמותה בעודנו בעולם הזה, יודע, אולי שמחה זו היא איזה גל זעיר הבא ונוגע בנו מאיזה אוקיאנוס אינסופי, אוקיאנוס בלתי נראה ובלתי נודע לנו, של שמחה, של אושר בראשיתי, של חיים אינסופיים, חיים שהם מעבר לחיים ולמוות שלנו. אולי שמחה זו היא איזה הד, איזה רחש, המגיע אלינו מעולם אחר, או על־כל־פנים מעולם שאולי איננו אחר אבל הוא עולם שאין אנו מודעים לו, עולם שבו שורר צדק מוחלט, עולם שבו מתמזגים וניצונים ומתאחדות כל הסתירות, העולם בבחינת אלוהות.

הבעש"ט והלצים

A Beverly Gordey
dans son paradis
de la rue de Savoie

בימים יפים, ימים מאושרים, בא לי להעתיק עתה על דף נייר סיפור זה.

היה מעשה בקהילה אחת — כך פותח סיפור־מעשה המובא בספר "שבחי הבעש"ט" וכבר חזרתי והבאתיו ב"ספר הרמיזות של היהודים" — היה מעשה בקהילה אחת, שבאו שני לצים בבית־הכנסת של הנשים, ונפל פחד על הנשים עד שהוכרחו לעזוב את בית־הכנסת. הלך רב הקהילה וישב בבית־הכנסת ולמד שם, ונתגרשו הלצים מאותו מקום. מה עשו, הלכו ותפשו את שני הילדים שלו. שלח הרב לקרוא לבעל־שם־טוב, ונענה הבעש"ט ובא, ונטה ללון בבית בחדר יחד עם הסופר שלו. וציווה שיביאו את הילדים למקום לינתו, ועשו כן.

לא היה סיפק בידם לישון — כך ממשיך סיפור־המעשה — והנה באו שני המזיקים לאותו בית ועמדו בפתח, והיו מתלוצצים על הבעש"ט איך הוא מזמר "לכה דודי". קם הבעש"ט וישב על מיטתו ואמר לו לסופר: "הראית?" והסופר, שראה מה שראה, תחב ראשו תחת הכר ואמר לו לבעש"ט: "הניחה לי". כשגמרו הלצים להתלוצץ פנו לגשת אל הילדים. קפץ הבעש"ט ממשכבו וגער בם ואמר להם: "להיכן אתם הולכים?" והם לא פחדו ואמרו: "מה איכפת לך?" והתחילו שוב להתלוצץ ולומר "לכה דודי" בניגון של הבעש"ט. כשראה הבעש"ט כך עשה מה שעשה, ונפלו שני המזיקים ארצה ולא יכלו לקום. התחילו להתחנן לפניו. אמר להם: "תיכף תראו שהילדים יבריאו". אמר לו אחד מן המזיקים: "מה שעבר כבר איננו, וכבר ניזוקו האברים הפנימיים, ועכשיו באנו להזיק את הילדים עד תומם, אלא שגרם מזלם ורום מעלתו כאן". שאל אותם הבעש"ט: "איך, ומה, ולמה באתם לבית־הכנסת?" אמרו לו המזיקים: "חזן אחד היה מתפלל בבית־הכנסת, והיה לו קול שקורים באס, והיה נואף גדול. ובעת זמרתו היתה כוונתו למצוא חן בעיני הנשים, והיה לו הרהור עבירה, וגם הנשים הרהרו עליו, ומשני הרהורים אלה נבראנו אנחנו, שני המזיקים, זכר ונקבה".

כששמע הבעש"ט מה ששמע — במלים אלה מגיע סיפור־המעשה לסיומו — נתן להם מקום אצל באר אחת, מקום שאין בני־אדם מצויים שם.

עד כאן סיפור־המעשה, כלשונו. והנה הפרט שמשך את תשומת־לבי עם קריאת הסיפור היה, שמעללם הראשון של המזיקים, מיד לפגישתם עם הבעש"ט, היה להתלוצץ על זמרתו, על הניגון בו שר את שיר האהבה הישנה והקדוש. כלומר, לעוות את ניגונו, לסרס אותו, לעשותו לצחוק, להטיל בו את הלאותם, את זוהמת הוייתם שלהם. לא פרט שולי הוא זה אלא הבנה באמנית של מספר סיפור־המעשה שראה בכך את תחילת הקרב בין אותם לצים לבין האיש אשר בא לטהר את המקום מן החולי אשר הטילו בו הללו. "וכשגמרו הלצים להתלוצץ" — הליצנות היתה כעין קריאת־קרב שלהם — "פנו אל הילדים". קרב זה לא היה אפוא כלל וכלל בבחינת שעשוע, הוא היה קרב על עצם החיים ממש. היה בו איום על עצם החיים. דם נשפך בו. ועל דעתי, כשקראתי מלים אלה, עלו זכרי־דברים שונים, רחוקים, מפליגים, מהם כמעט פרועים במעבר־מה.

חשבתי על רגעיו האחרונים של ישו על הצלב, כאשר קרא, בשיא יסורי גופו ונפשו, "אלי אלי למה שבקתני", סבור כמה מן הנוכחים — כך מסופר אצל מתי בפרק כז פסוק 47 — כי "הוא קורא אל אליהו", וקראו אליו בצחוק: "נראה אם יבוא אליהו להושיע לו..." איך שהליצנות, ההתחכמות המטומטמת, היעדר־ההבנה והבוז, היו מעורבים וממוזגים בשגב הטראגי של אותה שעה הרת־עולם! וחשבתי על אותו מבקר־אמנות בן המאה הי"ז, אחד רונלד דהפילס, שכתב כי "צייר זה נעדר חוש יופי, בקלות הוא מתדרדר אל תוך טעם רע, ולצבעיו גון של בשר רקוב". זאת על רמברנדט. או אחר בשם שייבה, בן המאה הי"8, שכתב כי "מוסיקה זו עיקרה להטוטים, ואולם למותר להסביר זאת למלחין היות ואין לו תקנה". זאת על י.ס. באך. "מוטב להיות שוליה בחנות סמסמוד עלוב, שעל כן מוטב לך להחזר לחנות", כתב פלוני ב"אדינבורו רוויו" עם הופעת ספר שיריו הראשון של ג'ון קיטס. ובתואר "ספר אבסורדי, משוגע, סימפטום עצוב של תקופתנו", קידם מישהו ב"ספקטייטור" את פני "מובי דיק" בבואו לאור. "השנאה אל מאטיס בתחילת דרכו" — קראתי בספר על תולדות האמנות — "היתה מרושעת, כמעט פסיכוטית". ומה ידועים לדראון דבריו של אחד בשם וולף אשר כתב ב"לה פיגארו" על תערוכתם הראשונה של האימפרסיוניסטים: "חמישה או ששה חולי־רוח, קבוצה של יצורים אומללים שנוכו בשיגעון גדלות, נתקבצו כדי להציג את עבודותיהם...". וניטשה מספר היאך לאחר הופעת "זרתוסטרה" ("זכי מי מידידי ראה בו יותר מיומרנות פסולה, אף לפריבית המזל נטולת־טעם להלוסוף") היו מיודעיו מקדמים את פניו בשתיקה ובמבט אטום ("שום מבט אינו מברכך") כאילו עשה איזה מעשה מביש אשר מוטב להתעלם ממנו. וזכר אני את העצבות שהעכירה את לבי כשקראתי לראשונה שורות אלה ב"ECCE HOMO" מביש ישבתי, כאילו גם לי איזה חלק באותה חרפה.

זאת באשר לאותם אנשים אשר תהילתם, על־פי־רוב לאחר מותם, כבר חובקת עולם. אך מה באשר לאותם רבים מני־ספור שנמקו בפיתויהם הנשכחות עם חלד מותיהם ויסוריהם, הללו שהיו בבחינת ילדים אשר אבן נפלו טרף ללצים ולמזיקים שבקרבם חיו, ילדים אשר תחילה "ניזוקו האברים הפנימיים" שלהם ולבסוף "ניזוקו עד תומם", ואשר לא "גרם מזלם ורום מעלתו" לא גורמן לשם להושיעם? אני ידעתי בשנות חיי אחדים כגון אלה, הם היו ידידי נעורי, ואני נושא את זכרם, את הוויתם, בכל אשר אני הולך בדרך־חיי. להם, לא לחברה, לא למדינה, לא לתרבות, נתונה נאמנותי. הם המצפון שלי. גם, ואולי ביחוד, את מלחמתם אני נלחם, שנים רבות לאחר מותם, לאחר יסוריהם. הם עומדים כצללים לצדי, בלתי נראים, שותקים, מוסיפים עדיין להלום עמי את הלום־נעורינו המשותף. הם מבקשים ממני משהו. משהו רציני מאוד. וקרוב לוודאי כי בגללם, ולשמם, רושם אני עתה שורות אלה.

אני עצמי, לפני שנים, שקעתי כציפור בודד על גג — כמאמר משורר התהלים, כי אכן באמת ישבתי אז בעליית־גג — וכתבתי ספר צנוע אחד אשר קראתיו בשם "החיים כמשל". במשל, זאת אומרת לא כאיזה סיפור פרטי, אף כי הספר ארוג כמובן מסיפורי החיים שחייתי, אלא כמשהו מופשט, דהיינו כביטוי של הוויית המגע המסתורית עם החיים כשהם־לעצמם, עם החיים בטבע, בכח היולי, ראשוני, אשר חיי שלי, אלה שחייתי ושעל אודותם ומקריהם סיפרתי, היו אך בבחינת איזה אטום בתוך הכלליות של ההוויה האינסופית הזאת, אעז לומר ההוויה האלוהית הזאת, בבחינת איזו פולקלה אשר צפה, עיוורת, שיכורה, אוחזת השתוממות והרת־קודש, בתוך הזרימה האדירה הזאת של כלליות החיים. הלוא החיים הם משהו משותף, הם מעיין משותף אשר כל אדם ואדם שואב ממנו את טיפותיו האחדות שלו. גם עולם המחשבה כך, עולם הדת, האמנות. הוא מצוי באיזושהי הוויה נעלמה, ואנו אין אנו אלא שואבים מתוכו, אם אכן מתרחש לנו דבר זה, חסד זה, טיפות אחדות כלשהן, צליל כלשהו, גוון כלשהו, הארה זעירה כלשהי הנעוצות במלים, האמנות, כמו החיים, איננה נחלתנו האישית של אף אדם, איננה חלקתו הנבדלת. אנו רק חוטבי־העצים של יער־עד זה, שואבי־המים של מעיין נצחי זה. וכך כתבתי, כמיטב יכולתי הצנועה, את הספר. והנה, לכשהופיע, בתוך המציאות אשר בה הופיע, עטה עליו, להשתוממותי הגמורה, מתוך מיני חורים וחורות־שופכין אשר קיומם אף לא היה ידוע לי, עדת לצים, מזיקים קטנים מקפצים ומפוחים ורבים ריר. האחד, מעל דפי איזה סמרטוט הנסבר בחוצות, צווח כי זהו "גילוי־עריות, פורנוגרפיה...". רעהו, אחד פרופסור, יעץ מעל דפי סחבה אחרת כי "צריך להגיב על צריכת דיבור זו בשתיקה גמורה", דהיינו לקבור את הספר ואת מחברו בעודם בחיים. שלישי, אשר אף הוא מתכנה בשם פרופסור לספרות, גבה מעל דפי סמרטוטו שלו כי אין יאה לספר זה אלא להיכתב על גבי קירות בתי־השימוש הציבוריים. אלוהים יודע מה תמימה היתה כוונתי בכל מה שכתבתי שם. תינוק היוצא לתומו לשוטט על הכביש הראשי אינו יכול להיות תמים יותר. ואולם כך או אחרת, למה ראוי היה לו לספר זה להיכתב על קירות בתי־שימוש ציבוריים? האם שירים על אהבה, פרקים על הפלגה למרחקים, זיכרונות על ידידים שהיו בטהרה ומתו ביסורים, הם משהו כל כך שלילי עד שאין די עבודים במדאשפה והרשים לא פחות מאשר כתלים של בתי־שימוש ציבוריים?

אכן זה היה לפני שנים לא מעטות. השמים, כאותו קיץ, זכורים לי כתכולים מאוד. אני מודה לאל עולם שזכיתי להיות תחת שמי התכלת ההם. אני מודה לאל עולם שזכיתי להיות תחת שמי התכלת ההם. ואולם אין זאת אלא שפריחתם ורביתם של הלצים איננה חדלה לעולם. כי הנה שוב ושוב ברבות השנים חזרו הללו, עדיין להשתוממותי המסוימת, והגיחו מתוך ביביהם ומחראותיהם, עטופים בסחבות של נייר עיתונים וכתבי־עת, גיחוך אוילי על פניהם ולשונם זבה ריר. הוויה משונה, מייגעת, לא נקיה, היא לחוות בחד יוק־ליצנות זו. לא מכבר רשמתי בספר, במשך עת מה, דברים על אודות ניסיון מסוים אשר התנסיתי בחיי באותה עת. מתוך הבריח בחולם רשמתי מה שרשמתי, בשעות לילה, בשעות יום שהיו לפעמים חשוכות משעות לילה. רשמתי שם שירים על אבדן, חרטה וכאב, רשמתי מחשבות על נושא הבנתנו ואי־הבנתנו את האלוהות, רשמתי את אשר התרחש לי בחלומות. שב, כבאותו ספר משכבר הימים, כתבתי מה שכתבתי, מה שאנוס הייתי לכתוב, כביטוי של הוויית המגע עם החיים כשהם־לעצמם, החיים ככח מסתורי, ראשוני, במקרה זה כח קשוח ומייסר, אשר חיי שלי לא היו אלא כקליפת אגוז זעירה צפה ומיטלטלת על משברי גליו האדירים. זאת אפוא כתבתי בספר, וכעין מחווה למשורר שהיה נערץ עלי כל השנים, אותו משורר אשר דיוקנו — על־פי תמונה שנותרה אחריו — היה כדיוקן מלאך, ואשר ישב היה שנים רבות גלמוד ונשכח בחדר שכור בדירתו של נגר בעיר טיבינגן, על חוף נהר הנקאר, ואשר פתח את שירו המופלא במלים "עם אגסים צהובים ושפע ורדי־בר תלויה הארץ באגם", כעין מחווה צנוע מרחוקי הזמן והמקום לדמות זו המקודשת בעיני קראתי לספרי בשם "ספר האגסים הצהובים". ואולם לא חלפו אלא ימים מועטים וכבר החלו עולות ומגיעות לאוזני צווחותיהם של הלצים. אמנם רפים היו הקולות, ואף מזוהם נתעבת כשהיתה. "ציניות אכזרית", צווח פלוני. "מגאלומניה", ענה רעהו לעומתו. "מעגיירה ספרותית ותרלא", פעה לץ אחר. "פאשיזם", צייץ חברו.

לעתים יש והייתי משתומם במשך השנים: ליצנות זו, מה מקורה, ומהיכן מגיחים לצים אלה? מה סיבת היותם, מה גורם להם להיות מה שהם? מנין אומללות הוייתית זו, כמטום מרושע זה? "מר קיטס, חזור לחנות!"... "מלחיל, אתה משוגע"... "רנואר, חולה־רוח מסכן שכמותך"... "באך, להסוטן ששכלך קצר מלרדת לעומק ביקורתי המלומדת"... והרי העולם מלא אור, תכלת, הרי־שלג נישאים, נהרות זורמים, פרחים, יופי, חיים. מה אפוא שמחשיך כה את הוויתם, מה עושה אותם למה שהם? ותמיהה נוספת: האם הלצים, בעת שחשו, מיד בתחילת מעשיהם, להתלוצץ בזמרתו של הבעש"ט ולעקמה ולסלפה, אכן התכוונו ביודעין לעקם

(המשך בעמוד 19)

על איך־הצורך לנסוע לסין

מישהו סחה לי לא מכבר על אודות שאיפתה לנסע, באחד הימים, לסין.
תמהתי. מה לך לנסע לסין?
אני, אין לבי אלא לנסע ולשוב אל אשר הייתי, אל אותם החיים.
אותן ערים. אותו רחוב. אותו בית. העץ על המדרכה.
המסעדה הצנועה בקרן הרחוב, שם סעדתי בלחם וגבינה, פני ה מלצרית ההיא.
אותו הגשם. אותם השמים. אותה רכבת הלילה. אותו האשר, החיים.
לשוב בשיבה נצחית, חוזרת ומתחדשת לנצח, לנצח.
לבי יוצא לשוב ולשאת את האשה אשר עזבתי לפני שנים רבות.
את חן פניה, את אור חיוכה, את יפי גוה. היא היתה אשתי.
לו האיל הארון אלהים לומר לי: פנחס עברי, בעתרתי לך.
הנה לך החיים הנצחיים. שוב ושוב, בשיבה לאין קץ.
אל כל אשר אהבת, אשר חיית, שוב לך לך אל הארצות אשר הראתיך.

לפני ימים אחדים סרתי, בצהרים, לסופרמרקט בשכונת ידאליה. אותו יום
הגיעני בדואר סף לא בלתי־נכר של ממון תשלום
אשר שלח לי המו"ל בעבור ספרי.
אמרתי אל לבי: קנה לה, לו אף הפעם, משהו. הנה כל העם
בוא על המדפים. קנה גם אתה דבר מה.
וסבתי, פעם ופעמים, את טורי המדפים, והבטתי בם בעיון נמרץ,
אך אף לא מאום התעשם לנגד עיני. הבטתי ולא ראיתי דבר.
וכשהגעתי, בקץ דרכי, אל דוכן הקפאית, לא היו עמי בסל
אלא ככר לחם אחת, וחפיסת גבינה, ושל"ש קפסולות של לבן.
ואולם לפנות ערב, בהתהלכי בגשם הזיק, באפלולית היורדת, סמוך
לתחנה המרכזית, נקלעתי אל סמטה אחת,
שם, בחלון־ראוה של חנות קטנה, ראיתי, מאירת בחשמל חור,
שמלת־כלה לבנה.
רגע ארך עמדתי מתבונן בה, ומאד נחמתי בלבי
על כי לא היה לאל־ידי לקנות כמותה לאשתי ביום חתנתנו.
עתה, אבוי לי, לעד כבר לא אוכל לקנות לה שמלת־כלולות לבנה זו.

ינואר 1986 פנחס שדה

העורך: אברהם רמון

תרבות וספרות

הספרות כשער לתרבות

גרשון שקד

לעזרא פליישר

א

הנחה פרדוקסלית היא, שאין אנחנו מסוגלים בדרך כלל להבין ספרות שאיננה בתרבות שלנו, ואם נפליג אפשר אולי גם להגיד, שכל הבנה של ספרות היא מוגבלת. כל זה משום שקריאה היא תהליך של תרגום מתמיד של הוויה זרה, שיש לה עולם של זיכרונות ואגדות משלה, לעולמנו שלנו, שיש לו עולם זיכרונות ואגדות משלו. בתהליך תרגום זה נוצרים פערים וחסרים בין תדמית העולם שנוצרת אצלנו מן המקרא לבין עולמנו.

כשאנו מנסים למלא את הפערים, שמקורם באי הבנות שלנו בטקסט, אנחנו מנסים לתרגם הוויה סובייקטיבית זרה להוויה סובייקטיבית קרובה. כבר לימדו אותנו אינגרדן ואחרים, שהמחבר מנסה להגביל את אפשרויות ההבנה שלנו בעזרת מגבלות שונות הנתונות בטקסט, אבל אנחנו פורצים אותן. אנו מתרגמים יחסים בלתי מוכרים ליחסים מוכרים לנו, ולא זו בלבד שנוצר פער בין המקור לבין התרגום אלא שלעתים קרובות כל קשר בין המקור לבין תרגומו הוא מקרי בלבד.

נחזור על מה שאמרנו: באופן פרדוקסלי כל תהליך של קריאה הוא במידה מסוימת תהליך של אי־הבנה. אי־ההבנה היא הדרך היחידה להבין, משום שפירושה העברה מתחום של הוויה של הזולת לתחום ההוויה שלנו. כל ניסיון לשחזר קיים בו תמיד המשחזר וזה אינו יכול, לפחות מבחינה רגשית, לשחזר אלא מתוך ולתוך תחום הבנתו.

בין הקורא לבין הטקסט עומד לעתים קרובות המתרגם־המתווך, המנסה לקרב הוויה של המסורת להוויה של הנמען, שמסורת זאת מועברת אליו למרות ששבקה חיים לכל חי. זה מה שעושים, למשל, חז"ל במדרשיהם: הם דורשים את הטקסט המקראי, כדי להפוך את הטקסט המקראי לטקסט שווה לכל נפש לדור של קוראיהם, שלא היה מסוגל שוב לרדת לסוף הוויותיהם של הכותבים הראשונים. משחרב בית המקדש, שוב לא ראו יהודים של כל ימות השנה, קרבנות במו עיניהם, לפיכך באו חז"ל ופירשו את הקרבנות כתפילות.

ב

כל שאנו מרוחקים יותר בזמן, במרחב ובמנטליות נעשה תהליך התרגום מסובך יותר. ארבעה משפטים — "אני הולך לישיבה", "אני הולך לישיבה", "אני הולך לתורה", "אני הולך לתורה", הם בעלי משמעות שונה בהקשרים שונים ויש אנשים שאפילו שינויי הסמנטיקה לא ישנו בעיניהם את פירוש הדברים. ואפילו אנו מפרשים, מסבירים ומתרגמים, למי שאינו מצוי אצל חינוך היהודי, הרי תרגום המלה "תורה" כבית־ספר יסודי ללימודי דת, או המלה "ישיבה" כבית־ספר מתקדם ללימודי החוק היהודי — אינו תופס את ההוויה המובלעת בשני המסמנים הללו.

דבר אחר: כיצד מתרגם לבושים מסורתיים כקפוטה, שטריימל וכל כיוצא באלה — למי שאינו אמון על ביגוד מעין זה במזרח־אירופה? כיצד נתרגם את המלה "מיסה" לאנשים שמעולם לא עברו הוויה זאת — ושההנחה שהלחם והיין הם הבשר והדם של בן־האלוהים נראית בעיניהם תמוהה למדי. מה הם נזירים ומי הן נזירות? ומה היא קדושתו של אדם שנבחר על ידי אנשים אחרים לשבת על כיסא של פטרוס? מה היא חברה שבטית? איזו משמעות יש להוויות המובלעות בספר קולומביאני כמו "מאה שנים של בדידות". ומה משמעות תפילתו של אדם הפונה בשעת הסכנה לכיוון מכה, נועל נעליו מרגליו. וגם תראה חובה לעצמו לנסוע לפחות פעם אחת בחייו לעיר מרכזית רחוקה, ששם נמצאת לפי המסורת שלו אבן קדושה. וכיצד נפרש טכסים סאדומזוכיסטיים הבאים לזכות את העיניים שנתעבה בהם עלי, אבי השיקה.

ומכיוון אחר: מה משמעותו של המדבר לאדם שחי בעיירות הקרה ומכיר את המדבר מספרים בלבד, ואפילו ביקר שם כתייר אין העולם הזה עולמו אלא אתר תיירות אוזוטי ואקזוטי. כיצד פועל עולם שבאותו על סוסיו או בגמליו ולא על מכוניותיו וכל כיוצא באלה. אם בחיים אנחנו נזקקים לתרגום מתמיד של מערכות אלה, בספרות על אחת כמה וכמה.

הדברים אינם נוגעים לבעיות דתיות "צרופות" בלבד אלא מטביעים חותם עמוק גם על עניינים שונים, כביכול, ברשות הפרט: מהו היחס אל האב בחברה פטריארכלית? מה משמעות היוקרה בחברה הנוהגת את זקנים (ואוקסימורון) וכיצד אוהבים גבר ואשה שנישאו בהסכמת הוריהם ובהסכמת הוריהם בלבד? מה הן רגשותיה של אשה בחברה שריבוי נשים הוא מן המוסכמות שלה? כל הבעיות הללו רחוקות מנמענים מסוגים שונים, ואם אפשר להבינם יש להבינם ב"תרגום" מהוויה רחוקה להוויה קרובה.

הבעיה איננה רק תרגום של רכיבים שונים מן המערכת הסמיוטית (אשה בחברה מרובת נשים וכו'), אלא גם תרגום מקומו של הרכיב במערכת כולה. אשה היא בעלת משמעות שונה בחברה בדואית מאשר בחברה אמריקאית, ללא כל קשר לכללי התנהגות החברתית והמינית הספציפית החלים עליה בשתי החברות. השוני נובע גם משום שלכל הרכיבים במערכת תפקיד שונה ומשמעות שונה. הגבר הוא בעל משמעות שונה, המשפחה הרחבה היא בעלת תפקיד שונה; ויותר מכל — המבנה הכלכלי החברתי של החברה משפיע על כל רכיב ורכיב, המרכיב את התבנית. באיזו דרך מתרגמים, אפוא, את היחס בין מכלול זה לבין הפרטים השונים? הבדלים במערכות הסמיוטיות קיימים קודם כל בחיים, ומי שנתקל בהן עומד לעתים חסר־אונים וחסר־הבנה לפני עולם סגור ומסוגר.

בחיים הוא יכול, אולי, לשאול שאלות. הדמויות ניצבות לפניו והוא מסוגל לראות את קשרי הקשרים שביניהן ולהתבונן לעצמו מציאות זרה זו בהוויתה לפניו בפרטיה ובשלמותה.

ג

בספרות אין לפניו אלא הטקסט המונח לפניו, שבעזרתו ובאמצעותו הוא צריך לפענח עולם זר ומוזר שלעתים הוא נפגש עמו לראשונה באמצעות טקסט זה. אני רואה לנגד עיני את הסינים הקוראים לראשונה ספר מספרי שלום עליכם, שהוא כפי שנאמר לי, מקובל מאד על משכיליהם. אני רואה לפני את היפאנים הקוראים את "מיכאל שלי", שזכה להצלחה גדולה שם, ואני רואה לנגד עיני את הישראלים הקוראים את "מאה שנים של בדידות".

כל מה שנאמר כאן על מרחק תרבותי, יפה בוודאי לפערים תרבותיים שבין חברות שונות אבל הוא הולם על אחת כמה וכמה כל עיון של יצירה שמרחק היסטורי מפריד בינה לבין קוראיה. המרחק אינו לשוני בלבד אלא מערכת המסמנים הרחוקה והסימניה אינם מובנים למעשיהם כאן ועכשיו.

העבר הוא עולם סתום, אם אם כן אנחנו מתרגמים אותו לזמננו: לא המשטרים של העבר, לא דרכי התנהגותו, התחבורה, התקשורת והארכיטקטורה מובנים כל צרכם לנמעני ההווה. לפיכך הם מפרשים לעצמם בדרך פירושם השמאל, הרב וקשת, ורבה ומרגמה: כוזארים — כת מבוטה. משטר של עבדות — משטר קפיטליסטי.

הבנה של העבר היא תהליך תרגום מתמיד, המאפשר תקשורת מצד אחד ויוצר איזה מרווח של אי־הבנה מצד אחר. וזוהי אי־הבנה מפרה, משום שהיא מטעימה שההוויה והעבר שונים מאתנו ומעניקים לנו את ההרגשה הטובה של השונות.

הבנה של תרבות אחרת פירושה הבנה מתמדת של השונות של הזולת בכלל והיחיד, והיא כרוכה בניסיון מתמיד לתרגם את שונותו של הזולת לעולם ההוויות שלנו. להפוך את הרחוק לקרוב ואת העבר להווה ואת הבלתי מובן למובן, מתוך הבנה מתמדת, שלמרות שאנחנו מתקרבים אליו, נותר איזה מרחק, וכשם שהשונה שונה מאתנו אנחנו שונים מן השונה. הכרה תרבותית פירושה אפוא דרישה, שבה אתה מכיר בשונה ונאבק על הדומה. זהו התהליך העיקרי של כל התמודדות עם טקסט זר. מי שמתיימר שהוא הצליח לפענח את הזר בשלמותו אינו מכבד את זרותו ושונותו, ומי שסוגר עצמו בפני האפשרות להתקרב להבנת הזר, נשאר סגור בד' אמות ואינו מסוגל להשוות בין עולמו שלו לבין עולמות אחרים, להעשיר את עולמו על ידי תהליכי אנלוגיה ומטאמורפוזה מתמידים בינו לבין הזולת שמנוגד לו.

ד

גישתנו לתרבות זרה מלווה בדרך כלל דעות קדומות הנובעות מידיעה מוגבלת של העובדות ומציפיה נסתרת שהתרבות הזרה תהיה דומה לשלנו. אנו נוטים לחשוד בזר ואיננו פתוחים לקבל את שונותו. בנסיוננו לתרגם את המסורת ואת העולם הזר ללשון עולמנו נובעת מן הפחד בפני הסתום והזר. איננו מבינים את הזר לאשורו אלא מסלפים אותו לצרכינו או דוחים אותו מכל וכל כבלתי מובנים וכבלתי מתקבלים על הדעת.

דעה קדומה היא, אפוא, ידיעה מוגבלת, משום שהיא קודמת לכל הכרה מקרוב. אנו מנסים למלא תחילה פערים ולקרוא תרבות זרה בהתאם לדעותינו הקדומות. יהודי המופיע על הבמה בעולמו של שקספיר הוא מגוחך, אכזרי ורודף בצע עוד לפני שפתח את פיו. כשמופיעה מלת הצופן "יהודי" בספר אנגלי או אמריקאי, היא יוצרת אצל הנמען תדמית של אדם בעל תכונות מסוימות, עוד לפני שתוארה דמותו. כומר או קוזאק, המופיע ברומאן יהודי מעורר פחדים אטאוויסטיים, עוד לפני שהוא מתחיל לפעול. גרמני המופיע ביצירה עברית או אידית, ואף צרפתית, הוא בעל תדמית מסוימת על פי המודל שהורגלו אליו הנמענים. אין לך דעה טרום־קריאתית שאיננה דעה קדומה שעוצבה על ידי קריאות קודמות או על ידי מידע מוקדם מסוגים שונים.

יתר על כן אפילו תכונות כרקטרולוגיות מוגבלות יותר הקשורות לאיזו הוויה או מערכת סמלים לאומית או "קבוצתית", יוצרות אצלנו דעות קדומות. הנערה שחורת־השיער ברומאן אנגלי לעומת הנערה אדומת השיער ברומאן עברי: מסיבות אקלימיות וחברתיות מעיד צבע שיערן על זרותן וכזרות הן מעוררות פחדים והשערות כרקטרולוגיות היכולות להתאמת או להתבדות. אנו מצוידים בדעות קדומות ביחס לכל גוון לכל דמות ולכל התנהגות אנושית. בתרבויות שונות יש דעות קדומות על בעלי שפמים ועל בעלי זקנים. ברור, כביכול, לכל למה מרמזת אשה הלבושה שמלה עם מחשוף עמוק ומה מסתתר מאחורי חיצוניותה של אשה העוטה מטפחת לראשה.

הצורך בתרגום נובע קודם כל מן הסתירות שבין הדעות הקדומות, שמקורן במערכת הסמיוטית של הנמען, לבין המנהגים וכללי ההתנהגות שאינם הולמים מערכת זאת והמובלעים בטקסט. אפשר לראות בתהליך הקריאה ניסיון של קורא בעל דעות קדומות טרום־טקסטואליות לתקן את דעותיו בהתאם להפתעות שמכין לו הטקסט או לתקן אותן משום שהוא מתרגמן מן הלשון שאינה מובנת לו ומעוררת בו חלחלה, משום שהיא שונה מהרגליו ללשון מובנת, שתאפשר לו לראות, שהשונה שונה בצורה ואינו שונה במהות, ואם הוא שונה במהות, הרי ייחודו המוזר מוצדק בהקשר הכולל, שבתוכו פועלים כללי התנהגות שונים מאלה שהורגל אליהם. הצבע הלבן בהלוויה סינית לא יעורר חלחלה והתנגדות כאשר הקורא יתרגמו לשחור האופייני לתרבותו שלו.

מצד אחר יסתבר לו ששינוי קטן בהקשר החברתי עשוי לגרום לכך שהסטריאוטיפים המלווים אותנו מאז ומתמיד יצטרכו לשנות מקומם למערכת, שבה הסטריאוטיפים הללו שוב לא יתפקדו כהלכה, משום שהמערכת הנדרשת מודרכת על ידי סטריאוטיפים אחרים.

בתרבות שונה משלנו עשויות הארוטיות להיחשב שקטות וצייתניות והשתחררות פרוצות, נרמוניות. לא כל בעלי שפם יאותו על מידת גבריותם על פי גודל שפמם בכל אתר ואתר. בתרבות שונה משלנו יכול השפם להיות נוהג חברתי מחייב כללי ההתנהגות החברתיים. אנחנו יכולים ללמוד מיצירות ספרותיות ערביות, כי בעולמם שלהם הערבים אינם כאלה כפי שחלק מאתנו מתארים לעצמם את כל הערבים, כשם שהם יכולים ללמוד מן הספרות העברית, שלא כל היהודים הם כפי שהם מתארים לעצמם את כל היהודים. כשיוצר ספרותי מעצב כל אומה ולשון במקומה, בזמנה ועל פי צופן התנהגות שלה, השונה אמנם מזו של נמעניו מן ה"אומה שכנגד", יסתבר לכל הצדדים, שהם אמנם שונים זה מזה, אך שונות זאת רחוקה מאד מן הציפיות הטרום־קריאתיות, המבוססות על סטריאוטיפים אלה ואחרים.

ה

יותר על כן סופר גדול מסוגל לפרוץ את הציפיות הסטריאוטיפיות הרווחות בחברתו. הוא עשוי להבין את השונות בחברתו שלו מנקודת ראות של קירבה גדולה יותר. הוא אינו מתאר את גיבוריו בהתאם לציפיות הטרום־קריאתיות, אלא בהתאם לדומה ולבין־אנושי הקיים מעבר לשונה. שיילוק של שקספיר לא הובן על ידי רק כיהודי רודף בצע ומגוחך; וזה אומר בהתאם לסטריאוטיפ של תקופתו, אלא גם כאדם בעל כבוד עצמי, שיש לו מה לומר על עצמו ועל היחסים שבינו לבין סביבתו. יכולתו של יוצר גדול לפרוש ביצירתו את השונות בחברתו באורח חדשה ובלתי צפויה, מחייבת את קוראיו לשנות את יחסם אל הסטריאוטיפים: אין זה אומר, כמובן, שקהל נמעניו ישנה מניה וביה את דעותיו הקדומות בגלל יצירה זו או אחרת, אבל זה אומר, שיש בעימות מחודש זה עם הדעות הקדומות תקווה כל שהיא להתבוננות חדשה בסטריאוטיפים שלו העשויה להביא לשינוי ערכים.

אפילו אין יוצר (בספרות, בתיאטרון, בקולנוע) מנסה ליצור ביצירתו מפגש של תרבויות אלא מנסה להבין כל תרבות כשהיא לעצמה, הוא גורם למודיפיקציה מסוימת של דעותינו הקדומות.

הסטריאוטיפ מקורו במרחק ובאי הידיעה, הדעות החד־פעמית מקורה בידיעה הגורמת למודיפיקציה של הסטריאוטיפים, הקיים בעולמו של הקורא. יתר על כן, הבנה אחרת של הסטריאוטיפים, המגלה שזה אינו מיוחד לתרבות של עם כלשהו אלא שהוא ניתן לתרגום מתרבות לתרבות, נוטל את עוקצו של הסטריאוטיפים.

אם דמות של רודף בצע ביצירה ספרותית היא בעלת זהות יהודית ומי שמתרגם את היצירה מגלה את מקבילותיה בתרבותו שלו (הגרמנית, צרפתית, ערבית וכו'), הריהו שובר את הסטריאוטיפיות הלאומית של הדמות המעוצבת ומדגיש מצד אחד את מקריותה ומצד אחר את מקור־זהותה (יהודי בין זהות דתית או אתנית לבין תכונה מוסרית) בדעה הקדומה. יש, אולי, להדגיש, שככל שיצירה היא פחות סטריאוטיפית ומעמידה דמויות שיש להן מעמד עצמאי ואופייניות איפיון מפורט, הרי תפקידו של המתווך (המבקר, המורה) הוא למנוע שהדעה הקדומה הטרום־ספרותית תשתלט על הקריאה, וזה אומר — עליו למנוע שהקורא לא יקרא את הדעות הקדומות של עצמו במקום שיקרא את הספר, עליו לראות לכך שהעולם הטרום־ספרותי שהקורא מביא עמו לא יגרום לכך, שהוא לא יוכל להתמודד עם רעיוניו הקדומות של הקורא אלא שזה יהיה פתוח לאותה מודיפיקציה. המורה והמבקר משמשים כאן כפרשנים המנסים לחשוף את כל הדקויות של הטקסט, משום שבאמצעות הדקויות של הטקסט ותרגומו, למד הקורא שהעולם של הטקסט שונה מעולם הציפיות שלו ועליו לעשות מודיפיקציה של הציפיות ושל נקודת הראות הטרומית שגיבש.

הטקסט מחייב אותו להתבונן, בצורה חדשה במסר מגיע שהטקסט מתייחס אליהן. הנמען למד לקרוא כהלכה, ספר על־העיירה והוא משנה דעתו על המודל של העיירה, שמעו בא אל הטקסט וממילא אל ההוויה ההיסטורית, הקונקרטית, של העיירה.

"נקמת האבות" של יצחק שמי, מתאר את העולם הערבי המנטליות, שלו ומבין אותו מבפנים, אצל נמעניה העבריים של גבולה זו, שעולם זה היה זר ומוזר להם, נשתנה המודל הסמלי וממילא שינו דעתם לטוב ולרע לעולם שמודל זה סימן.

ואולי כאן המקום להרחיב את הדיבור על צורת חשיבה אופיינית מאד לקהל קוראים הצופים ביצירות שבהם מוצג עימות תרבותי.

במרכז הרומאן של א.ב. יהושע "המאהב" עומד עימות תרבותי. יהושע מנסה להפוך במידה מסוימת אנטי־סטריאוטיפ לסטריאוטיפים מקובלים. דעות קדומות טרום־קריאתיות עשויות להמה על יחסי יהודים ערבים כפי שעוצבו בספר. בטרם קריאה אין המאהב הערבי של בתו של הגיבור עשוי להיות לטעמם של קוראים ישראליים רבים. הטקסט עצמו משכנע שהאהבה בין השניים אפשרית, כמעט הכרחית, ושרשות של נעים בנעימה כל כך עד שהדמות שוברת כל סטריאוטיפ אפשרי, וכך השאר את הסטריאוטיפ של הערבי כמאהב מפחיד ושלילי.

רוב הקוראים מביאים, אפוא, אל הטקסט הספרותי מה שאנו מכנים דעות קדומות טרום־קריאתיות, השאובות ממקור קדם־ספרותי. הטקסט הספרותי מתאר כיצד דברים, שהם על פי הדעה הקדומה בלתי אפשריים — אפשריים, וכיצד מתעמק אנושית מה שנראה כבלתי מתקבל על הדעת מבחינת הנחות היסוד של דעותינו הקדומות. הדעה הקדומה מתמוטטת, כשהיא נתקלת באירוע אנושי חד־פעמי שאינו הולם אותה.

תפקידו של "המאהב" הוא לשנות את הדעות הקדומות של הישראלי המצוי ולפתוח אותו לאפשרות של קיום אחרת, שאינה קיימת, כביכול, בתחום אפשרויות הקיום הממשיות שלה, כל זמן שאינו מתנסה באפשרות זאת לפחות בתחום הבידיוני.

היוצא מדברינו הוא, שעוד לפני שאנחנו מכירים תרבות זרה באמצעות ספרות, עשויה ספרותנו שלנו לשנות כמה מהנחות היסוד והדעות הקדומות הרווחות במה שנראה בעינינו כתרבותנו שלנו.

ו

אנחנו מכירים תרבויות זרות באמצעות הספרות, משום שבתהליך הקריאה עלינו לפרש ולתרגם חומרים, כללי התנהגות ותמונת־עולם זרים ובלתי מובנים כדי להרחיב את עולמנו ולהכיר את הבלתי מוכר. הרי כמה דוגמאות להתמודדות עם ספרות זרה כדי להכיר עולם זר ספרותי אפשרי בעזרת העולם הספרותי.

הרומאן "מלחמה ושלום" מאת ל. טולסטוי נכתב, כידוע, רוסית, אבל הספר נפתח גם, כידוע, צרפתית. ההנחה המנטלית של המחבר היתה שקהל־היעד יודע צרפתית. במלים אחרות, הוא ראה לנגד עיניו כקהל־יעד אינטליגנציה רוסית, ששפת התרבות שלה היתה צרפתית. רק קהל יעד זה הבין את הערך הסמיוטי של הלשון הצרפתית בחברה הרוסית במאה ה־19. הקורא התמים בכל שפה ולשון, שאינו אמון על הסמיוטיקה של התרבות הרוסית במאה ה־19, אינו מסוגל, אולי, להבין מדוע נפתח רומאן רוסי בשפה הצרפתית. שאלה זו, אולי, יפה גם לקורא הרוסי של היום.

המתורגמן בהווה, בכל שפה ולשון (בלל רוסית), המנסה לפרש את הטקסט, צריך, כמובן, לדעת את התפקיד שמילאה הצרפתית בחיי התרבות הרוסית בראשית המאה ה־19. היתה זאת שפת הסאלון והתרבות של שכבת העילית, שהתבוללה בתרבות הצרפתית ובזה לתרבות הרוסית המקורית.

אם אנחנו מבקשים להבין את הדברים כהוויתם כאן ועכשיו בארץ ישראל של שנות השמונים, אולי עדיף היה בתרגום עברי של הרומאן לתרגם את הקטעים הצרפתיים לאנגלית, שהרי האנגלית ממלאה בחברה העברית בארץ בדורנו כמעט אותו תפקיד שמילאה הצרפתית בחברה הרוסית במאה ה־19. ואולי יש להוסיף כאן תמיהה על תמיהה: איזו משמעות יש לצרפתית בתרגום האנגלי? האם יש שפה בתרבות האנגלית הממלאה את תפקיד הצרפתית? ולאיזו שפה תתורגם הצרפתית בתרגום הצרפתי? איך יתרגם לעצמו הקורא באנגלית את הצרפתית בתרבות האנגלו־אמריקאית?

רוב המתרגמים ישאירו ודאי את הצרפתית על מכונה ולא ינסו "להעביר" ללשון המובנת לבני הדור במערכת הסמיוטית שלהם. הפיתרון יהיה אינטלקטואלי־היסטורי. לקורא יוסבר שאלה ואלה היו הנהגים הלשוניים במקום ההוא ובימים ההם, והנמען יצטרך למצוא לעצמו "תרגום" אנלוגי משלו לפירוש ההיסטורי, וכל נמען ונמען יעשה זאת לפי דרכו. פורמלית יישארו המתרגמים נאמנים, כביכול, למקור (יתרגמו רוסית לעברית) וישאירו את הצרפתית במקורה, אך הנמען יצטרך "לתרגם" לעצמו ללשונו שלו מה שלא תורגם באורח פורמלי.

הרומאן נפתח צרפתית ונמשך ומסתיים רוסית. במשך הרומאן מתמעטת הצרפתית והולכת. נוצרת התנגשות בין רצון ההתבוללות לתחום התרבות הצרפתית לבין המאבק הפיסי עם האימפריאליזם הפיסי הצרפתי. האימפריאליזם התרבותי קודם לאימפריאליזם הפיסי, והמעבר מן השלטון התרבותי לשלטון הפוליטי, גרם לירידתו ונפילתו של השלטון התרבותי. אנחנו לומדים באמצעות הכרת מקומה ותפקידה של השפה ברומאן משהו על היחס בין מזרח למערב אירופה בתרבות הרוסית במאה ה־19.

השונות מלמדת אותנו משהו על התרבות הזרה ועל אופיה ההיסטורי של השכבה השלטת ברוסיה ההיסטורית. התרגום של השונות למערכות של הקיום שלנו יוצרת אנלוגיה, שהופכת את הזר למוכר.

היא גורמת לכך שהחברה הזאת לא תראה לנו חברה זרה ומוזרה אלא לחברה הדומה לחברה שלנו, שנהגיה הסמיוטיים החיצוניים אמנם שונים, אבל הצורך שלה ללשון עילית לשכבה החברתית "עליונה" לעומת לשונן של השכבות התחתונות, עדיין קיים ועומד. העילית מזוהה עדיין עם הזר; ההמונית — עם המקומי. ניגוד זה אינו אופייני לכל החברות בכל האתרים. היא אופיינית ביחוד לעולם, שבה קיימת מעצמת־על השלטת בתחום התרבות והחברה. מעצמה — שכוחה התרבותי והחברתי נתפס ככוח הראוי לחיקוי. מי שמחקה אותה כביכול, מעביר מכוחה לכוחו. ההעברה אל התחום הלשוני של הכמיהה החברתית היא תופעה שמעבר להקשר החברתי הנתון.

נקודת־ראות מוגבלת זאת הביאה אותנו להכרת היבט מסוים באופייה הספציפי של תרבות זרה — החברה הרוסית במאה התשע עשרה. ה"תרגום" עזר לנו להפוך תרבות זרה לתרבות מוכרת. ההשוואה האנלוגית בין התרבות הזרה לתרבותנו שלנו גרמה לכך, ששוב אין אנו רואים עצמנו עליונים או שונים מתרבות שונה זאת, למרות שאנחנו מכירים בשונותה החיצונית למדנו להכיר את הדמיון הפנימי שבינה לבינינו. אין, כמובן, להפריז בערכה של הארה זאת, שהאירה פינה אחת בלבד של יצירה גדולה זאת.

הדוגמא קרובה יותר: היצירה של שמי "נקמת האבות" היא רומאן המתאר את היחסים שבין נבלוס לאל־חליל המכונות בעברית שכם וחברון מזווית ראייה ערבית. אין ברומאן הזה יהודי אחד לרפואה. זהו רומאן פלשתינאי בשפה העברית, המתאר תרבות זרה ושונה מן התרבות הישראלית או האירופית בדורנו. נושא הרומאן הוא מאבק היוקרה בין שתי הערים: מי משתי משלחותיהן תיכנס ראשונה לקבר נבי מוסא. מאבק זה מביא לידי רצח של מנהיג ערביי חברון על ידי מנהיג ערביי שכם (העלילה מבוססת על מעשה שהיה), ולבסוף לבריחה פתאומית של המנהיג שרצח למצרים, שם הוא מתמכר לסמים מפחד נקמת הדם. הוא שב לבסוף לחברון ומת ליד קבר האבות.

התמיהה נובעת בעיקר בגלל חוסר היגיון שבמניעי של מהלך העלילה וכן ממערכות סמיוטיות שונות, שאינן מובנות לנמען המערבי. את אלה האחרונות חייב הנמען לתרגם לעצמו במהלך הקריאה: תרגום המביא להבנה קרובה יותר של התרבות המעוצבת.

דמויות שונות ומנהגים שונים נראים אבסורדים וזקוקים רק פירושים היסטוריים או/ו תרגום של התופעות עשויים לקרב כאן את הקורא לבשורה (מרחוק באנגרמי לקורא הישראלי) הרחוק למעשה.

קשות, אולי, עוד יותר להבנה הן הנורמות המזרח־תיכוניות (המאה ה־19, ראשית המאה ה־20) המשביעות ומתמן על יצירה זו והשונות מאד מאלה שנמענים אירופיים אמונים עליהן. מושג היוקרה, שעליו נותנים הגיבורים את נפשם ולמענו הם מוכנים לחיות ולמות, שונה מאד ממושג הכבוד האירופי. צופן־הכבוד האירופי אומר, שאדם ממעמד גבוה מוכן למות ולצאת לדו־קרב אם אחד מן הצדדים מפר איזה "קוד" של כבוד הידוע לשני הצדדים והנוגע לחיי האהבה ולערכים שונים ומשונים. גם "קוד של כבוד" זה אינו מובן יותר לבן הדור שלנו והוא זקוק לתרגום של עולם המושגים הפאודלי־אריסטוקרטי למושגים של חברה קפיטליסטית פתוחה, שבה אין שכבות העילית שוב עושות דין לעצמן אלא פונות בענייני כבוד ודיבה לרשויות המשפט.

ואם לעניין החברה הפאודלית האירופית כך, בחברה העירונית שבטית (העיר כשבט) על אחת כמה וכמה. הנמען ניצב בפני שונות שקשה לתרגם אותה, משום שיש איזה פער מנטלי בין הדרך שבה הנמען העברי־המערבי רואה את היגיון הדברים לבין היגיון הדברים הפנימי האופייני לתרבות זאת, ושוב מתבקשים הקורא (והפרשן כקורא־עזר) למצוא פיתרון פנימי לבעיה. השאלה כאן איננה תימאטית בלבד אלא נוגעת ללב־לבה של התבנית האמנותית. העלילה איננה נראית הגיונית לקורא המערבי. הגיבור עובר ממצב של התנשאות ואופוריה למצב של דיכאון ובריחה. מי שהיה הגיבור של השבט השמיני הופך בן־לילה לפליט עלוב בקהיר. למעבר זה לא הוכן ואין לשינוי קיצוני זה כל אחיזה בטקסט. הנחות־יסוד אמנותיות ופסיכולוגיות מערביות אינן יכולות לקבל מעבר מעין זה והנמען יכול לפטור סוגיה זאת בדרך פשוטה מאד, המתעלמת מן המציאות התרבותית והחברתית שהמחבר ניסה לעצב. הוא יכול לטעון, שהיוצר אינו מסוגל להבנה פסיכולוגית והוא חסר כישרון ולכן אינו מסוגל לעצב את המעבר כהלכה. השקפה זו מבוססת על הנחות־יסוד פסיכולוגיות מערביות. היא איננה מניחה שבעולם המזרח עשויים גיבורים לעבור מאיגרא רמא לבירא עמיקתא בקצב שונה מאשר בעולם המערבי. כדי להגיע להבחנה מעין זו צריך הנמען להבין שונות פסיכולוגית ולנסות ולתרגם אותה לתחום האפשרי בעולמו.

מאמץ זה עשוי להיות פורה מאד, משום שהוא עשוי להביא להבנת ההוויה של המזרח משתי נקודות הראות: הבנת מנטליות מזרחית השונה מן המערבית והכרה בשונות שבין שתי התרבויות.

שתי דוגמאות משני ספרים שונים מאד באופיים, וכמובן ברמתם, מעמידות היבטים שונים של הסוגייה שאינן ממצות אותה, אך מבינות אפשרויות שונות של פירוש הנובעות מהנחות היסוד שהנחנו בראשית דברינו.

ז

הספרות היא שער לתרבות, משום שהיא מאפשרת לקלוט תרבות "זרה" ומוכרת פחות או יותר במסגרת אחת שלמה. במציאות אנו קולטים תרבויות זרות פרגמנטים ובלא הקשרים ברורים, ואנו מוגבלים אך ורק לאותן חברות שאנו מסוגלים להגיע אליהן הלכה למעשה. המחקר מביא עובדות והספרים מחוץ להקשרים ממשיים ורק הספרות עשויה להביא לנגד עיניה תרבות של עבר או של מרחק במלאותה האותנטית, והגם שהיא תמיד מוארת מנקודת־ראות מוגבלת של מתבונן בודד. הנמענים ניצבים לפני העולם הזר ומתבקשים למאבק מתמיד וממושך של עימות, תרגום והכרה בדומה ובשונה. תהליך זה הוא תהליך של הכרה והבנה תרבותית. הוא מקרב רחוקים והוא התהליך הראשוני בהבנה, שיש זכות קיום לזולת, למרות שהוא שונה ושהזולת השונה דומה לעולמנו שלנו, אם נתרגם אותו מלשונו ללשוננו. אין זה מקרה שחברות טוטאליטריות וכיתות (דתיות שלטות בגילוי הטוטאליטרי שלהן) דתיות מפחדות מפני כוחה של ספרות. היא מעמידה אפשרויות פלורליסטיות, היא יוצרת קשרים בין־אנושיים בחברות הזולת, שאלו אינם פחות מסוכנים לחברות אלה מ"נגישות" בלתי אמצעיות עם תרבות אחרת או חברה אחרת (נגישות שהן בדרך כלל מוגבלות בזמן ובמקום). מה שמסוכן לחברות טוטאליטריות הוא מקור של תקווה לחברות פתוחות וליברליות. לכן יש לפתוח לרווחה שערי ספרות כשער להבנה תרבותית — אותה אדם יעבור בו.

קטע מתוך תבליט אבן: הנכות מקריש אל השמש בסיפר (אמצע המאה התשיעית לפני הספירה). האל שמש יושב על כסא כבוד בהיכלו ובידיו טבעת ושרביט. מעליו סמלי אל הירח, גלגל־החמה והכוכב אשתר. לפניו מזבח שעליו מונח גלגל־חמה. בבסיס התבליט — מי האוקיינוס השמימי.

ש. שפרה / יעקב קליין

שתי תפילות בבליות לאלי הלילה

תפילת כהן־הנחש

1. נרדמו האדירים,
2. חוקו הבריחים, המנעולים הוגפו,
3. המולת בריאים נדמה,
4. השערים הפתוחים ננעלו.
5. אלי הארץ ואלות הארץ,
6. שמש, סין, הדד ואשתר,
7. נאספו לישון בשמים.
8. דין לא ידונו, משפט לא יחרצו.
9. עלוטה הוא הלילה —
10. שקט ההיכל, נדם השדה,
11. הולך־על־דרך קורא לאלהיו,
12. שופט האמת, אבי יתומים,
13. שמש — נאסף אל חדרו.
14. האדירים, אלי הלילה,
15. גיביל הזוהר,
16. אירה הגבור
17. קשת, עיש,
18. כסיל, נחש־עקלתון,
19. הדבה, העז,
20. (מזל) גדי ושתן —
21. הבכנה
22. הבכור־הנחש אשר אקרא,
23. בשה אשר אקריב,
24. אות אמת תבריאנו

תפילת הכהן־המשביע

1. אליכם אקרא אלי הלילה
2. עמכם אקרא ללילה — הכלה המצעפת —
3. אקרא לערב, לנשף, לשחר,
4. כי המכשפה כשפתני
5. הידעונית הרשיעתני,
6. אלי ואלתי מעלי הרחיקה,
7. הייתי לנועה בעיני כל רואי,
8. נגזלה שנתי יומם ולילה,
9. בתבלי (קסם) סכרה את פי,
10. לחם מאכלי ימנעה,
11. מי משתי יגרעה,
12. רנתי — יליל, שמחתי — מספד.
13. התיצבו נא אלים אדירים, שמעו תלונתי
14. דינו דיני, למדו משפטי
15. צרתי צלם המכשף והמכשפה אשר כשפוני,
16. הקוסם והקוסמת אשר קסמוני,
17. שמתים לרגליכם, אעירה ריבי:
18. על אשר עשו רעות, חרשו הבריגלע —
19. היא תמות ואנכי אחיה
20. מי יתן ויותרו כשפיה, חבריה וקסמיה,
21. האשל יטהרני — אשר צמרתו עבותה,
22. התומר יטהרני — הנצב (איתן) לפני כל רוח,
23. יחטאני האזוב — אשר תמלאנו ארץ,
24. יתירוני אשכולי האורן — אשר מלאו זרעונים,
25. והטהרתי לפניכם כרשא,
26. וברותי כברית,
27. להש המכשפה הרעה —
28. ישוב דברה אל פיה ותאלם לשונה,
29. בגלל כשפיה יתמוה אלי הלילה,
30. שלוש אשמורות הליל יתירו חבריה הרעים
31. יהי פיה חלב, תהי לשונה מלח,
32. אשר דברה בי רעה — יתוך כחלב,
33. הכשפים אשר עשתה — ימס כמלח
34. התרו קשריה, אבדו קסמיה,
35. כל דבריה ימלאו את המדבר —
36. במצוה אשר צוו אלי הלילה.

הערות וביאורים

שני המזמורים העתיקים המובאים כאן בתרגום מן המקור האכדי, נתחברו בתקופה הבבלית העתיקה (מחצית הראשונה של האלף השני לפנה"ס), ומשתייכים לסוג הספרותי־הפולחני המכונה "תפילות לאלי הלילה". עובדה זו מתאשרת לא רק מתוכנם של המזמורים, אלא גם מלוח סיון שפורסם לפני כחמישים שנה על ידי האשורולוג הצרפתי Dossin, ובו אוסף של שלושה מזמורים מן הסוג הזה, הנושאים כל אחד את החתימה: ikribu mušîtim, לאמור: "תפילה ללילה".

מתוכנם של המזמורים ומאפיינים הנוסחתי עולה, כי הם חוברו על ידי משוררים־כהנים, כנראה למסורות פולחניות מוגדרות: לשמש תפילות בפי כהן־הנחש או הכהן־המשביע, שעשו את מלאכתם במקדשים, בשעות הקטנות של הלילה. הבבלים האמינו, כי האלים הגדולים של שמים וארץ, המנהלים את ענייני העולם, נמים שנתם בשעות אלה; לפיכך, פונה הכהן בתפילתו לאלי הלילה, ומבקש מהם להתייצב לימינו ולהצליח את מעשה הנחש או הקסם אשר הוא עתיד לבצע.

ואולם, אף על פי שהמזמורים נתחברו מלכתחילה למסורות פולחניות ונכתבו בלשון עניינית ובהירה, לא נעדרים מהם סממנים פיוטיים, ושווה עליהם הוד קדומים. הכהן־המשורר מיטיב לתאר בהם את הדממה המוחלטת ואת החשכה המסתורית האופפים את הלילה, וכן את תחושת הבדידות של הכהן ואת הדרת הקודש בה הוא עושה את מלאכתו. מעניין כי בשתי התפילות גם יחד נמשל הלילה האפל (המכונה כאן בבניינו הנקבי: mušîtum, היינו "לילית") לכלה מצועפת (ראה שיר ראשון, שו' 9; שיר שני, שו' 2).

המזמור הראשון "תפלת כהן־הנחש" פותח בתיאור דרמטי של דממת הלילה, כאשר הכל נרדם, כולל האלים הגדולים ("האדירים" — שו' 1), ובתוכם שמש (אל־המשפט) וסין (אל־הירח). בשעה זו, בעל הדברים (מילולית: "בעל־הדין"), היינו האיש אשר בשמו מקריב הכהן את זבח־הנחש ולמענו הוא עומד לבצע פעולת הראייה בכבד הבהמה, גם הוא נם את שנתו (שו' 11). היחיד אשר ער בשעה זו הוא הכהן, הפונה לכוכבי הלילה בתפילה, שיעמדו לצדו ויתנו את־האמת בכבד של שה הקרבן (שו' 14—24).

הרקע הפולחני (ה־Sitz im Leben) של המזמור השני "תפלת הכהן־המשביע" נלמד בבירור לא רק מעניינו ומביטויי הפתיחה הכלולים בו, אלא גם מהקשרו: מזמור זה פותח את סדרת ה־maqlû ("מקלה", "שרפה"), טקסט מאגי רב־היקף ומורכב ביותר (הכולל למעלה מ־1500 פסוקים). טקסט זה הכיל השבעות שונות נגד מכשפים ומכשפות נעלמים, אשר בפניהם ראו הבבלים צורך להתגונן. ההשבעות ליוו פעולות מאגיות, אפוטרופאיות שונות, אשר לדעת האשורולוג היהודי־האמריקאי צ. אבוש, נמשכו לילה תמים ובבוקר שלמחרתו. התפילה הזו שימשה אם כן מעין הקדמה לכל הטקס, ונרמזות בה רוב הפעולות המאגיות שבוצעו במהלכו לטובת ה"סובל" ה"מכושף": משפט אלוהי, שבא להוציא את "צדקתו" לאור (שו' 13—14; השווה תהלים י"ז, ב—ג), השמדת צלמם של המכשף והמכשפה (נרמז בשורות 15—17; השווה שמות ל"ב, כ), וטיהור ה"סובל" וכפרתו באמצעות צמחים מתאימים שונים (שו' 21—26). כתוצאה מפעולות אלה, היו המזיקים אמורים למות, וכשפיהם היו אמורים להתבטל (שו' 27—36).

בתפילה זו המתפלל פונה לעזרה לא לכוכבי הלילה, כי אם אל האלים־המלאכים ממין נקבה, הממונים על שלוש אשמורות הלילה: "דימדומית", "אמצעית" ו"שחרית" (אלה תורגמו כאן תרגום חופשי: "ערב, נשף ושחר"; ראה שו' 3 ו־30). סבלו של ה"מכושף" מתואר במליצות סטריאוטיפיות ובמונחים דומים לתיאור סבלו של המתלונן בכמה ממזמורי הקינה שבספר תהלים; ואכן, לדעת חוקרים כגונקל, יש משהו משותף לרקע הפולחני של מזמורים אלה ולתפילות הבבליות.

התפילה הבבלית הזו מסתיימת במעין הבעת ביטחון מודגשת, שאכן אלי הלילה שמעו את תפילת הסובל ומילאו את בקשתו (שורות 34—36), בדומה לכמה ממזמורי תהלים. בהם הבחין גונקל חתימה כזו, וקרא לה: Die Gewissheit der Erhörung ("ודאות השמיעה"). ושמא יש להבין את צורות העבר המופיעות בחתימת המזמור כהבעת משאלה מודגשת מצד המתפלל.

* תרגומים אלה נעשו במסגרת עבודת תרגום מקפת של יצירות מופת מן הספרות השומרית והאכדית.

هكذا من الأصل

תרבות וספרות

דוד שחר / השיעור*

על שאלתו של השופט מדוע לא זימן את המותקפת, ענה ברקינס: "ביומן המשטרה לא נרשמה הכתובת, ולכן אי־אפשר לאתר אותה". התשובה היתה נכונה, ועם זאת הסתירה, כמובן, את האמת. ברקינס לא זו בלבד שלא מוכן היה להצהיר על זהותה אלא שאפילו סתמיך, ברחוב, היה חושש לפגוש עוד פעם מן אשה כזאת שמתגוללת בצעקות ובגידופים על מי שרץ לעזור לה. הכל ואת נגזר עליו לא רק לפגוש בה עוד פעם, אלא אף להלץ אותה מצרה גדולה. זה קרה כשנה, בערך, אחרי הפגנת־העזים על קברות הסנהדרין, וכמעט באותו מקום עצמו, כלומר — לא בתחום הקברות ממש, אלא על דרך העפר הנמשכת למרגלותיו מן הכפר אבו־סמואיל לעבר שכונות העיר.

כשיצא משער בית־הספר לשוטרים להופשה של ארבעה ימים הגיעו לאוזניו מבעד לאבק הדרך קריאות וצעקות וקללות בערבית מהולות בקיקיות פרסה ובצעירות של חמור. כפריים היו מתנהלים בדרך להביא, כרגיל, פירות וירקות לשוק מחנה־יהודה, אבל הצעקות והקללות חרגו מן הרגיל, והאבק גם הוא התאבך ועלה למעלה מן השיעור, ולא היה לו כל ספק, לברקינס, שהנה פרצה פה קטטה, אבל לא היה לו כל חשק להתערב ולהשליט סדר. מן הרגע שיצא מן השער החלה החופשה שלו, הכתוב להתענג עליה, ואם יש צורך בשוטר שיעשה זאת כל האנשים בתפקיד. לפיכך הטה את הדרך במהירות והסתכל נכחו כאילו אינו רואה ואינו שומע את כל המתרחש בצד. הוא לא הבחין בהם, אבל הם הבחינו בו, אותם פלאחים, ומיד בששמטו והתחמקו זה בכה וזה בכה והצעקות נדמו. הם היו בני המולה של הרועים שבאסרו, והבריז אותו היטב מימי הביקור בבית־הסוהר. רק הגברת לאה הימלוך נשארה נטועה על מקומה, פרועת־שיער, קרועת־שמלה והמומה. למראה הזוות והלואת הניצבת פתע־פתאום על רוחו, עשה ברקינס מה שעשו הכפריים למראהו — נשמט והתחמק. "הנה שוב, הגרמניה הארורה הזאת משוטטת בין המערות. אני עכשיו לא אנקוף אצבע למענה גם אם יקרעו אותה לגזרים", אמר בלבו מבלי שידע שכבר חילץ אותה, בעצם נוכחותו, מצרה גדולה.

גם היא, כמותו, נמצאה פה, מבחינה מסוימת, מחוץ לתפקיד. היא לא קפצה החוצה מביתה כדי להפגין, ובכלל כבר לא התגוררה בסביבה. זה חצי שנה עברה המשפחה כולה לגור במשכנות־שאננים, שהיתה ידועה אז בשם "שכונת מונטיפיורי הישנה", וכשיצאה מן הבית לא ידעה כלל שעתידה היא בשיטוטיה להגיע עד הלום. חברתה הטובה, הבנרית ברונהילדה, מתה מבחולת הסרטן. והיא היתה תוגה בכתיבת מסה גדולה, מעין מונוגרפיה, על הבנרית והקומפוזיטורית — אותה מסה שהתפרסמה אחר־כך בשבועון לאמנות הארצישראלית, כפי שכבר סיפרתי בפרק המוקדש לכתה גינגל.

תפוסה ברוב הגיגי המסה הגדולה שהיתה, דרך אגב, החיבור המושלם ביותר שבכל מאמריה, יצאה בדרכה ברגעי־השראה־הגדולה, לשוטט בשדות הפשתרעים בין השכונות המרוחקות של העיר. כלל לא תיארה לעצמה שתהיה כך, פתע־פתאום, באמצע הכנת החומר לספר הגדול על האמנות המתקדמת, שקועה בכתיבת מסה על חברתה ברונהילדה הבנרית והקומפוזיטורית שיכולה היתה לשמש דוגמה מבוינת להיפוכה של אמנות הקידמה והמחר — לאותה אמנות שהתיישנה למושגי־העולם־של־אתמול. אילולי מתה ברונהילדה לא היה מתעורר בה בכלל הצורך לכתוב עליה, גם לא היה עולה על דעתה שתשובה היא די־הצורך אפילו כדי איזכור שמה בשורות־השמות של הקומפוזיטורים בריימנגו שיכולים לשמש דוגמה לאמנות הגוועת, זו שמפנה עורף לעתיד ולכוחות־הקידמה. אך מכיון שמתה התעורר בה, בלאה הימלוך, בד־בבד עם הצער והעצב, רגש של חובה להקדיש לזכרה דברים מפרי־הגיגיה.

ברונהילדה המסכנה — לא היתה בה שום דיעה אי־אפשר אפילו להאשים אותה בגישה ריאקציונרית לחיים ולאמנות. עד כמה שהפכה לאה הימלוך בסוגיה שהיתה ברונהילדה: הפכה והפכה בה, ניתחה ועיינה ושקלה, ועם כל הרצון הטוב שבעולם, לא הצליחה למצוא בה שום "אלמנט מודרני" כפי שלא הצליחה לגלות ביצירה, בעודה בחיים, שום "השקפת־עולם". ואפילו לא דעה־קדומות של בורגנית־קטנה. בסופו של דבר לא היתה ברונהילדה זו אלא־כבריות־פשוט, ואפשר אפילו לומר טהור־תמה, ולפעמים, כשלא נתפסה להשפעת — היתה מצוינת, וביחוד כשניגנה את מוצארט. אבל בכל מה שנוגע למוגמה שלה, זו שהרעישה כל־כך את גבריאל לוריא (שאיננו בסופו של דבר, למרות כל ההשכלה הצרפתית שלו, אלא פרובינציאל קטן מסמטאות העיר העתיקה) אין בה שום מסר הרא. היא מנותקת לגמרי מכל המתרחש בעולם ובוגש סביב לה ומנועת כליל מכל הכנה שהיא בכלל זית המוסיקה בת־זמננו, מבוקות החברה, משבר־הרוח, לבטי־האינדיבידואום, שוחרי־החברה־המתמוססת־העובר והמאבקים של החדש בישן. בקיצור — מנגינה שבאה לעולם באיחור של מאה שנים לפחות.

רקיעת פרסות והעינדי־חמור ניתקו אותה מן המנגינה ופקחו את עיניה לעולם־העכשיו המקיף אותה. הנה מערת הסנהדרין והנה השביל העולה לכפר אבו־סמואיל והנה פלאחים ופלאחיות באים העירה להביא פירות וירקות. עם מגע ראשון קרה לה בדיוק מה שעתיד היה לקרות לברקינס: היא ניתקה ונבהלה הצדה מבלי להתערב במהלך המציאות כאשר נמצאת, מבחינה מסוימת, מחוץ לתפקיד. ברקינס נמצא בחופשה ואילו לאה הימלוך נמצאה בעיצומו של תפקיד אחר, של מי־לידיונה מצפונית לגבי החברה שמתה, ומבחינה זו בוודאי שהיה לה צידוק להשתמט מן ההתערבות במציאות הנפגשת לה בדרכה. ברקינס פשוט ביקש להתענג על החופשה שלו ולא מוכן היה לקלקל אותה, ואילו היא נמצאה בעיצומו של תפקיד אחר, חשוב לא פחות, ואולי יותר, מאשר השלטת סדר בעולמם של הפלאחים. אך לא הרי שוטר בריטי, כתום ממלכת־שטרה בריאופקים, כהרי לאה הימלוך: היא ניתקה ונפנתה הצדה רק ברגע הראשון, עם הניתוק משרעפי־המסה הגדולה. אך כבר בשני, עם ההתעוררות למציאות המקיפה אותה פה ועכשיו, התעוררו בה אלף ואחד ניצוצות מרצדים בין העכשיו ולאתמול, ובין שניהם ולמחר בחיים ובאמנות, ובין ברונהילדה שמתה, לבין הפלאחית הזקופה הנושאת על ראשה את סל העגבניות, ובין צעקת־הפלאח־הרוכב־על־החמור־הנוער לבין המנגינה הנרגשת שבאה לעולם באיחור של מאה שנים.

הנה פה ועכשיו, ולנגד עיניה, ממשיך העולם של אתמול את קיומו, והוא עתיק הרבה יותר מעולמה של המנגנת, עתיק גם מעשות הריאקציוני לאין שיעור יותר מן הנשמה התמימה של ברונהילדה ומכל אמני הבורגנות הרקובה. גם זוהי הנה הבעל השליט על הנשים והמסכנות שלו — לא די לו בכך שהוא רוכב על חמור ומניח להן ללכת ברגליים יחפות על האבנים והד־קוצים, ובנוסף על כך מעמיס על הראשים שלהן את משא הפירות והירקות, אלא שיש לו גם סיבות לצעוק עליהן, להכות ולהניף אותן לעיני כל העוברים ושבים. הנה המסכנות — שפחות שנקנות בכסף, במוהר: מוהר של גמל, של בהמת־משא, גבוה יותר ממוהר האשה כך קראה לאחרונה באחד המחקרים על מבנה של האשה בחברה המוסלמית בארצות המזרח. לא — לא ולא! זה פשוט בלתי־נסבל! לא, לא — לאה הימלוך לא תעבור על כך בשתיקה! לאה הימלוך לא תתעלם מכאב האומללה הזאת, מבוזיונויה תחת שלטונו המתולס של בעלה העריץ הקטן שמסלסל כך בשפמו. גם נדמה לו שהוא כליכול השגל מותר לה. הנני אליך, תרנגול קטן מתנפח!

הפלאחית הצעירה הנועזת ראשונה בשורה הורידה את הסל מעל ראשה, כרעה והניחה אותו על האדמה והניעה את סחורתה למכירה במאמר עיניים ובחיוך בזוק שיניים לבנות, נוצצות. מנעתי ידה של היהודיה הלואת, המתפרצת מולה, שמבציקה על הסל שלראשה הבינה שזו מבקשת לקנות את הכל. כפעם בפעם היו סוחרים וסוחרות מן העיר פוגשים אותם באמצע הדרך וקונים הכל בזול, [illegible] בשוק לבודדים. אך זו היהודיה לא נרגעה והוסיפה לנפנף לעבר הסלים האחרים על הראשים האחרים ולעבר שקי הבצלים על מורדת החמור. "באמת היתה, אולי, צריכה לקנות משהו אצלהי" חלף הרהור מרוך שקטם להרגיע את הנופת־הקריב לשדוד האשה המוסלמית. ולאה הימלוך נעצרה לנחרא את מה שהיה ברור לה מראש, לאמור — שהתיק כשר בבית ושהיא יצאה הוצאה לארגן את מחשבותיה, כדרכה, בלי תיק ובלי פרוטה לפודתה. "הכל, הכל", אמרה לה, לפלאחית הצעירה יפת־השיניים, "אין לי פרוטה בכיס. אילו היה לי כמו הייתי קונה את כל הסל שלך". בינתיים ירד גם הזקן מעל לחמור וקרב ובא להציע את שקי־הבצל. מוקפת בכל אלה העיניים והצעקות אליה נבוכה לרגע ואפילו אמרה בלבה שאולי רצוי להתבצל על ואשר הכסף, להבטיח שמחר תבוא עם ארנק מלא ותקנה אצלם את כל הסחורה הדרושה לה, לאחל להם ברכה והצלחה ולהסתלק מן המקום, אבל לא היתה זו אלא תולשת־דעת חולפת. עד מהרה התעשתה, גם עמדה על ההזדמנות הנפלאה שכך נפלה לידיה לחבר את כל אלה שנושאים אליה עיניים מיוחלות, בכל המישים המלים הערביות העומדות לרשותה, הנסיון העברית והאנגלית והנבעות הידיים ושפת החיקוי והרמז. התחילה פרצה לפניהם את עקרונות השיוויון והצדק הבריתי האישה.

אחת שכבה פרצה במצהלות צחוק למראה ההעוויות המשונות של זאת הפראנגית שנקרתה להם בדרכם. אביה לא הבין דבר ודבר מן המתרחש לנגד עיניו. בחוש ידע שאם בתו כך מתפרצת להכות, משמע שזו ראויה למכות, אך עם זאת ידע מתוך הניסיון ומן החוקים והמנהגים המקובלים שאסור לו להרים יד על אשה זרה, וביחוד מנשות העיר המכובדות, אלה בנות החוסות של הממשלה שעתידה להתנקם בכל מי שמטפל בשערה אחת משערות ראשיהן ארוגה — ובתו כבר תלשה חופש משערותיה — ועל כן התחיל לצעוק בכל כוחו על בתו "הפסיקי, הפסיקי — מספיק! הניחי לה ולכי לדרכה, ואבותו לדרבנה כל אחד לדרכו" אפילו ניסה להפריד בין השתיים, אבל לא היה עולה בידו לקרוע את בתו מעל לפראנגית הלואת אילולי הופיע פתאום, מן תהום אל ארוה, הארור הזה, אותו זאבס אינגל־ליזי, הלא הוא סרג'נט ברקינס, שכבר הספיק להכניס לבית־הסוהר לא רק את בנו בכורו אלא גם את שני הנערים הצעירים, החפים מכל פשע, וזאת בשעה שהיו רועים פה, במקום הזה בדיוק, את הצאן — ימח שמו וזכרו. הופעת הפתאום של השוטר האנגלי היא שהצילה את לאה הימלוך מידי הפלאחית הצעירה יפת־השיניים. באיילה שלוחה דילגה זו אל הסל, הרימה אותו לראשה ונמלטה ראשונה בין הקברים, ואחריה נמלטו האחרים זה בכה וזה בכה.

סדר לילפסח מתוך אגדת אופנבך של המיין, אשכנז

כדי להציג לפניהם סימנה כאלאש, והאחרות גיחכו וציחקקו מתוך המבוכה. השמנה כבר היתה מתפתלת מרוב צחוק, ולבה של לאה הימלוך גאה ורחב לתשואות חן־חן נלבבות אשר כאלה לא ציפתה. אלה קידמו את פניה ברגע בו היתה מציגה לפניהם את העולם המתוקן שבו צריך הגבר ללכת ברגל ולשאת את הסל על ראשו, בה בשעה שהאשה היא זאת שצריכה לרכב על החמור. הנה כך — במשחק תנועות אילם שבו הציגה הן את תפקיד הגבר בעל הזקן והן את תפקיד האשה הזרה — צריך הגבר לשאת את המשא הכבד על ראשו, ואילו האשה שכרסה בין־שיניה צריכה לטפס ולעלות על החמור, כך, ולפשק רגליים, וכך, כך, בנענוע אגן־ירכיים וברגליים פשוקות לרכב על החמור והנה השמנה המתמרה שצוחקת כל־כך יפה, מסכנת זו נשארה כמעט בלי־שיניים. ולא עלה כלל על דעתה שזכותה [illegible] שיניים תותבות — העריץ הזה לא דואג אלא לעצמו. העיקר שיש לו חמור לרכב עליו ולאה הימלוך עטה עליה וגררה אותה אל החמור, והשמנה העליזה נגררה הולכה מתוך השמחה, גם ניאותה לעלות על החמור מתוך השתתפות בהצגה.

אילו הסתיימה ההצגה בתמונה זו, היה הכל חולף בשלום לשביעות רצונם של כל הנוכחים, אבל לאה הימלוך לא הסתפקה בכך. מכיון שהשמנה כבר היתה רוכבת על החמור, ניגשה אל הסל הקרוב במתור אליה — היה זה סלה של הצעירה יפת־השיניים — וניסתה להרים אותו, אך זה היה כבד כמו. רמזה לזו שתסייע לה, והצעירה קמה ובזקף אחד הרימה אותו לראשה בתנועה חיננית־בסה. עכשיו רמזה לה לבוא עם הסל אל הפלאח בעל־הזקן כדי לשים אותו על ראשו להשלמת החזון־אחרית־הימים. הצעירה נעצרה פתאום ועננה חלפה על פניה. כהרף־עין השתנתה הזוות. פתאום תפסה את משמעות המתרחש פה, הורידה את הסל ארצה והתנפלה על לאה הימלוך. "יא מג'נונה, יא מלעונה, יא שרמוטה" צעקה והצווחה בצמרותיה בשערותיה של לוחמת־הצדק התמימה. "המלעונה הזאת רוצה לבזות את אבא שלי ורוצה לעולל את כבודו בעפר, רוצה להפוך אותו לבת ולקלס, סינמה בלש לכל העולם" כרעם ביום בהיר ניחתה בה מכת־פתאום, ולאה הימלוך מוט התמוטטה ונפלה ארצה. בושה היא לספר, ואולי צריך הייתי לעבור על כך בשתיקה, אך למען האמת, וכל האמת, ומבלי לכחד, איני יכול להסתיר את הצעקה — לא, לא צעקה אחת אלא צעקות רקות, חורות, צריחות־אימים שבקעו מפיה של לאה הימלוך תחת נחת־זרועה של הפלאחית הצעירה תקועת־השער שקמה להגן על כבוד־אביה.

כפי שברקינס לא ידע שכבר חילץ אותה מצרה גדולה בעצם נוכחותו, כן גם לאה הימלוך לא ידעה ולא תפסה איך זה פתאום נגולה מעל לבה מעמסת־הפלאחית הכבדה האלימה הלזאת, ואיך נחלצה מצבת אצבעותיה וציפורניה, ואיך זה נושמת היא שוב לרווחה תחת השמים הצחורים. אחרי שהצליחה בנאומציה לקום ולעמוד על רגליה שבורה ורצוצה ואנקת מכאב, [illegible] בפרפק הגמל הולך ביניהם, לא הבחינה אם אמנם הוא אותו שוטר עצמו שנגדו הפגינה במקום הזה, וגם אילו עמד נגדה אף־אל־אף לא היתה מבחינה מכיון שגם, לפני כשנה, בעיצומה של ההפגנה לא עמדה על תווי־פניו מחמת הטשטוש וסערת־הרוחות, וגם משום שהמדים עצמם, באשר הוא פרט מסוים זה או אחר, כלל לא עניין אותה: לא נגדו הפגינה אלא נגד התפקיד שהוא ממלא במערכת הקולוניאליסטית. לפיכך גם לא היתה מסוגלת לזהות עכשיו את הפלאחית שהתנפלה עליה רק לפני חמש דקות, פרט, אולי, לברק־שיניה באור־השמש, כפי שלא היתה מצליחה לזהות את אמה של זו אלא־אם־כן היתה פורצת שוב במצהלות־צחוק ומגלה לעולם כולו את עירות־פיה חשוכת־השיניים שלא נותרו בה אלא כמה ניבים צהובים פה ושם כמו אותם סטלקטיטים, וסטלגמיטים מבליחים בחשכת המערה.

אילו נשארה במקומה או המשיכה לטייל בסביבת המערות, היתה, אמנם, רואה את הפלאחית הצעירה חוזרת ומתגנבת העירה בשביל האחר, המתפתל ועולה לעבר שכונות־הבוכרים — אותה ואת אביה ואת כל השאר — אך לא את אמה, השמנה המחוקית. זו קיבלה פקודה מבעלה לחזור מיד הביתה ולהישאר במקום עד שהוא יכלה מעשיו בעיר. אחרי שהתחוור לו, לזקן, מה שקרה ומה היו כוונותיה של אותה בת־כלבים יהודיה, ימח־שמה וזכרה, התמלא חמת־זעם על אשתו, על בהמה מטומטמת ומרושעת זו שלא זו בלבד שלא התעלמה מאותה מכשפה שבאה עליהם כרעם ביום בהיר כדי לשבש להם את חייהם, אלא אף הצטרפה לתעלוליה בלי שום בושה ולעיני כל העולם כדי לשים את בעלה לצחוק וללעג ולדיראון עולם. לעת עתה רק הגיע לו כמה בעיטות באמצעות בסתר המערה, על החשבון, ואת החשבון עצמו יעשה אתה לכשישוב ממלאכת היום.

אך לאה הימלוך לא נשארה במקום, גם לא הוסיפה לשוטט בין המערות. פנתה לחזור לביתה בשביל המנגינה מורחה לעבר תוכנות־העיר בעקבות ברקינס שנעלם בינתיים בפינת המלון "אמריקן קולוני". מראה השוטר ההולך בשביל העפר הרגיע אותה, משתרונה, ואפילו חמם את רוחה. המנגה היתה עדיין מכבי שיבה אל גיתוח המנגנה מיירותה של ברונהילדה, ולא היה בכוחה אלא לגנות ולבכר לעצמה את פשר העידוד שמעניק לה מראה השוטר, דווקא, שצריך היה, על־פי השכל־הישר, לרכך אותה עוד יותר באשר הוא הסמל החי והקיים לכוחה של הריאקציה שממשיכה לשלוט בעולם. ביסודיות האופיינית לה, ובדישרה העשוי ללא־חת, הפכה בבעיה והפכה בה ולא הידשתה ממנה עד שלא הסיקה מסקנות והפיקה לקחים, והלקחים שהפיקה לא רק הניחו את דעתה, אלא גם שובבו את לבה עד כדי־כך ששר לפני שעברה את מפתן־ביתה כבר היתה מפזמת בינה לבינה מנגינה מתוך הסימפוניה התשיעית של בטהובן שהיתה אהובה כל־כך על אבא שלה. בן, כמובן — כשבנגה היה לה שבשלה בשישה שהציבה לעצמה, ברגע של מצוקת־נפש, של מפלה, של הרגשת־הכישלון, האיר לה מראה השוטר את הפרופורציות הנכונות של המשימות ושל ההישגים הב־פיים.

"לא, לא" — אמרה לעצמה בהתרוממות־רוח גוברת והולכת — "זה לא היה כישלון אלא דווקא הצלחה, ואפילו הצלחה מעל ומעבר למה שציפיתי לצפות". בראש ובראשונה, — כך הסבירה לעצמה — הוכיח לה השוטר את הצלחתה הקודמת, אותה התעלות־הנפש שהיתה לה כשניצבה פנים־אל־פנים, באמפי־לב, מול אותו שוטר עצמו — או מול שוטר אחר כלשהו, שהרי אין זה משנה מבחינת הפונקציה החברתית־פוליטית. מי הוא בדיוק הפרס, זה או אחר, שלובש מדים — והטיחה לו בפניו את כל פשעיו. כזה הלשון כשהוא מלווה באמפי־לב, עשוי ללארות, יכול תמיד להולל נפלאות: הוא הוא שהביא לעולם את המהפכות הגדולות. הבעייה נעוצה אך ורק בהסברה — בהסברה נבונה אפשר לפקוח את עיניו של כל אדם ואדם. הנה, זה עכשיו, וגם הפעם הזאת — ההסברה הצליחה בגבולות ההסברה הן שקבעו את גבולות־החישוגים: אותה זקנה גחמרה הטורת־שיכיים הצליחה להבין, ומיד נפקחו עיניה וגם שיתפה פעולה — עלתה על החמור. "המסקנה היא שאני צריכה להתחיל ללמוד ערבית באופן שיטתי ויסודי" קבעה לאה הימלוך משנבוכחה לדעת שאילו שלטה בערבית היתה מצליחה להסביר גם לאותה פלאחית צעירה ופרועה את זכויותיה של האשה ואת הצורך — לא צורך אלא הכרח — להילחם על שוויון־הזכויות שלא יבוא לעולם בלי מהפכה. אילו הבינה הצעירה הבדוי־היטב, כפי שהבינה הזקנה, היתה גם היא תורמת מכוחה ומעלה את המשא על ראש הגבר. היא שיבשה את המשימה פשוט מחוסר־הבנה ולא מתוך אינו שהיא כוונה רעה, ומבחינה זו אין היא שונה מכל אותם המתנייעלים מקופחים שבמקום להילחם למען האינטרסים של עצמם מתייצבים הם לצד הריאקציה המקפחת אותם, וזאת רק מתוך חוסר־הבנה, מפני שחסרים הם את ההכרה המעמדית.

עם הלקח שהפיקה ניתן לה לחזור לחיבור המונוגרפיה על חברתה שמתה בלב שקט ומתוך שביעות־רצון מהשגיה עד כה. אמנם חובה עליה להתחיל ללמוד ערבית באופן שיטתי ויסודי, אבל זו משימה ארוכת־טווח שאין בה כדי להפריע את מילוי החובה לזכר החברה הטובה, אם כי מנעת היא, לעת עתה, את "היציאה לשטח", לאמור — את הפעילות השוטפת, או, כפי שהעדיפה לומר על דרך־היתול, במיזוג צבעי של מי שחוששת מפני ההתרברבות, "העלייה על הבריקדות". הנה, למרות כל מגבלות־הלשון — שלא לדבר, כמובן, על הסכנות — לא היססה לעלות פה על הבריקדות, ולא פעם אחת בלבד, אלא פעמיים — עלתה וגם יכלה להם אבל שתי הפעמים שעלתה על הבריקדות, וביחוד השנייה, עם כל הצלחותיהן, גם במקום את עינה לנזק שעלול להגרם לבעיות שלמענו היא לוחמת כל עוד אין היא שולטת בלשון הערבית. ועד אז, ועד אז — ומי יודע כמה זמן יידרש לה, למרות כל כישרונותיה הבלשניים — ועד אז תצטרך לכלוא את הרוח הזה בזיכרון הכביר בה מבטן ומלידה, להתגבר על היצר לתקן את דרכו של כל אדם שנקרה לה בדרכה, לפקוח את עיניו, להעניק לו משפעתה, להשליט צדק.

ולמרות הרגשת הרווחה שהיתה לה, מן שהתוד בלתי־צפוי, נבוך ומבוייש על שום היותו מלופף, משום־מה, בוכר המעשה הבוראה, אותו מהנק תוזת כובד משאה של הפלאחית הבריאה והצב הציפורניים ההוראות שלה, בכל זאת, בטומה־הימים, והכלל שהטשטש ויבוזון־המעמד ובמגע הפתר הנמתקה אותה תקיפת פתע, הזל תוח בה רגש של תסכול עם קוצר־רוח על היותה, עדיין, מנועה מן העלייה השלישית על הבריקדות משום התקדמות הבלתי־מספקת בלימוד הערבית. ומתי יגיע היום שתוכל לחזור לבריקדות? לפעמים, ברגעים של הוייה, וביחוד כשהיה צף ועולה מעצמו זיכרון המעמד שבו הטיפה מוסר לשוטר הבריטי ומצוף אותה שביעות־רצון ממעדרותה העשוי ללא־חת, או המעמד שבו הציבה לפני הפלאחים את המהפכה שתשליט שוויון־זכויות, עם האור שנדלק בעיני הפלאחית הזקנה שתפסה פתאום את הזווץ, השמחה שהציפה אותה, מבהלות־צחוק־ושוויון־השיניים ברגע שקמה להגשים, שעלתה על החמור, היה לבה נצבט בחושש שרגעים יפים כאלה לא יחזרו אלא כעבור זמן רב כל־כך, ואולי... אולי לעולם לא. אבל החששות הללו התבדו. לאה הימלוך עתידה היתה לעלות שוב על הבריקדות, ואת העלייה השלישית על הבריקדות, ובמלוא כוחה, מפר הרבה יותר משראתה אפילו בחלומותיה המוזהרים ביותר, ועוד לפני שהמונוגרפיה שלה על ברונהילדה ראתה אור בשבועון האמנות הארצישראלית.

* מתוך "יום הרוחות", הספר החמישי בסדרת "היכל הכלים השבורים" שעומד להופיע בהוצאת "עם עובד". ארבעת קודמיו: "קיץ בדרך הנביאים", "המסע לאור כשדים", "יום הרוזנת", "ניניגל".

אלק נטס / בדרך לסואטו

הרולס־רויס שטה והדפה את האוויר שלפניה כביר סר עגקית. על ברכיו של הישכ־ראש נח גיליון העיתון הכלכלי. פרצופו המחייך מרוזן על פני העמוד הראשון. הכותרת מעלה על נס את הישגיו. אך הישכ־ראש עצמו אינו מחייך עכשיו. בורך מתוך עידוניה המרופדים־עור ארום של המכונית, הוא תופס להרהור מכורר, זיכרון רחוק. עיניו המשוזרות של נער מביטות בו מתוך פתחי הזרודלות של תוראנה בספינת מהגרים העושה דרכה לאפריקה הדרומית. הנה הוא ניצב בעיר היבא. כמרכו לסיהור־מכירים, כשהכילת כד־ייז הדלים כבר השלכה אל משרפות הקומסטוריום. מספריים, מגבטים, ידיים ואורות־סבלנות מגלוחות, ומקיצפות ומכאיבות. השיער הנוגע לרצפה מתערב ברמעות. הוא ניצב כשה מובל לגז ומתיפח.

אחה בוחוקה. אדוני הישכ־ראש, הזוק בכוח בשקית המשען הלבנה שבה מצויים קצת צריר מים טבולים בבירה, ומוסר ידיו עליהם. מגעה הזם של אמא עודיים רבק בהם. אמך אל לכך את פיסת־הבית, את מגע המכורה. הזוי אותה, הג יד רכה, הבוי אותו אל ה"עוד". המלמד שלו ניצב שם מתנועע בתפילתו כמוצרה מכמת־דים. פיו מלא תהילת־האל, שחולל נסים למען עמו הנבזר. מן מן השמים, כשהיו רעבים; מים מן הסלע כשהיו צמאים. הילד תמה על אלוהים, שלפתע הפסיק מלחולל ניסים. מדוע אין הוא ממטיר עליהם עתה מן מן השמיים?

מכונית הרולס־רויס שטה על פני עיירות אלכסנדרה, בה חולפים אפריקנים יחפים ברוח סערה, נמלטים מן המשח הקרה, שועטים על פני רחובות־העול ועגני אבק מתאבלים בעקבותיהם. בקצות הפה הגולות ננוקות נרוקת זו לזה, כשענגות הפה שלהן מותקים באבנים, כדי שלא יתעופפו ברוח.

רעב ולות, בית, וכרונות טרטילאיים מעלים עוד וגידים. אביו העני, הגאוייך, נכנס אל בית־הכנסת כדי לשיר באוני קונו שירי־תהילה וקילוסים. לעולם אין הוא רוחש רעי, לעולם אינו מתלונן. "האלוהים איננו סוחר, ואין צורך לשחד אותו. הוא יודע איפתי הזמן להעניק". אך אמו, הניצבת בשתי רגליה על קרקע המציאות, מוהה: "אלוהים איננו בריאגש, ואין הוא יודע מעמד של רעב". המלחמה בעיצומה, אנשים גועים ברעב. הוא רואה את עצמו בעיני רוחו כשהוא רץ הביתה וכיכר לחם חביה לו בחו־ר לצתו. הנגו הנה אירע הנס גם אמו מחוללת ניסים: תפוחי אדמה אחרים חביים בסלה, כשובה הביתה לעת ערב.

לבו של איל־ההון שבמכונית מתמלא בגעגועים הד־שיאשמה, רגשות השמים ללעג את עשרו ואת פרסומו. הוא מתהור בנסים שהתחוללו בימי ילדותו. ושעתה שוב אין להם שום אחיזה במציאות שבה הוא חי. אילו יכול עתה לשוב אל כפר מולדתו שלפני שנות יהבל, המכוניתו מלאה כיבודי־לחם ותפוחי־אדמה — באיזו שמחה היו אביו ואמו, שמתו לפני שנות דור. פורצים לקראתו בזרועות פתוחות והקריאות התפעלות ואהבה. מברכים על הנס; על כבוד מחולל הנסים, ששב ובא אל בית ילדותו!

מרחוק הוא רואה אפריקאי ששיבה זורקה בשערו, מרזה על מקלו והנו הילד נוהג בו. כשני דהוללים הם נעים לאיטם כמו מכות חרות, הפלאים שלגופם מתבודדים. רעזה חולפת בלב המכונית והיא עוצרת בפתאום. הנוהג צווח פעם ופעמיים, אך הזקן והנו אינם מטבים את פניהם. המכונית זוחלת בעקבותיהם עד שהם מגיעים לתחנת האוטובוס. הוא פותח את הדלת וצועק: "ילד, בוא הנה!" הילד נראה מפוחד ומבוהל. הן לא ייתכן שהגוש הלבן במכונית הגדולה יציע להם טרמפ. הוא וזוי הנוהר, והילד מתחיל לדויך בהיחרות, כשהוא רואה שהנוהג מתכוון ברצינות. השפתיים הקטנות הכשריות נפערות וטור שיניים בוהקות מופיע כפה הורוה. הוא קרב בריצה לעבר המכונית, כורך אותו את אביו העבר. בלא בישוהם הם כמעט צונחים פנימה מבעד לדלת הפתוחה. האיש הזקן מגשש במקלו הלבן.

הישכ־ראש בוחן אותם בראי שלפניו.

"נורא תודה, בוס, נורא תודה. אתה, איזה מן קוד יש עכשיו בחוץ" האיש הזקן מניע ראשו בהסכמה ומותן עיניו הסומות נבוט, כאילו יכול לראות.

איל־ההון מתעניין לדעת כיצד הם חיים, והילד מספר לו, כשלשונו הקטנה והאדומה מקפצת מן הפה ושבה ונבלעת בו. עשר נפשות במשפחתם וכולם מתגוררים בחדר אחד בשולי העיירה. הילדים הגדולים עובדים ביוהנסבורג בעבודות שחורות ומרוויחים מעט מאד, וביום התשלום יש שעננים גוזלים מהם — בני בנות העמוסות עדריאוגים את כל שכרם. אמם היתה מכבסת ומגהצת בשביל האפריקאים העשירים יותר שבאלכסנדרה. עכשיו שוב אין היא עובדת, והיא שוכבת במיטה, משותקת.

"ומה אמר הרופא?" — חוקר הישכ־ראש לדעת.

"אדוני הבוס" — מסביר לו הילד — "הרופא אומר שהיא חולה, אדוני הבוס"

אבא הולך יום יום העירה לקבץ נדבות, כשדניאל הקטן נוהג בו.

"וכמה אתם מקבלים ביום?" — שואל הישכ־ראש.

"אם השוטרים לא מרביצים, אנחנו אוספים ראנד אחד. לפעמים במזל שני ראנד".

"ומבותי אביך עיוור?" — מבקש הישכ־ראש לדעת.

לאחר חילופי דברים קצרים בלשון זולו, הנער משיב:

"אבי, הוא אומר: יותר מדי הרבה זמן, בוס".

"והייתם רוצים לגור בסואטו?" — זורק הישכ־ראש שאלה.

"אה, בוס, זה המקום כמו לגור בסואטו. אמא שלי היא אומרת שאם יש לה בית בסואטו היא בריאה תיכף לגמרי".

הישכ־ראש זוכר את ביתו הדל בליטא: אמא רצה מן הרחוב, מנופפת במעטפה בידה: "הירשלה, גם נס. מכתב מאמריקה עם מאה דולאר!"

לבו של איל־ההון מתחיל פעם בחוזקה. הגעגועים לנס ממלאים את כל ישותו. אם יתרחש לו שוב נס בחייו, הן יהיה זה כאילו שב להיות ילד בחיק אמו ואביו.

"אמור לי, דניאל" — אומר הישכ־ראש, "מהי משאלתך הגדולה ביותר בחייך? מה היית רוצה יותר מכל?"

"אה, בוס" — נאנח הילד — "יותר מדי הרבה דברים בוס".

"חושב על דבר אחד ויחיד" — אומר הישכ־ראש.

"חושב שאני אלוהים ואני יכול למלא כל משאלה".

"אופניים" — נזעק הילד ממעמקי נפשו. "אופניים, בוס וגם פנס חשמלי, בוס. וגם משאבה".

ולפתע מתרחש שיר בנפשו של הישכ־ראש. הוא חש כי כמוהו כאלוהים: הנס בהישג ידו.

אריה סיון
משל הגלים והסלעים, נוסח חדש

א

פעם, בעדן יותר רומנטי
מקובל היה לומר כי הגלים
המטיחים עצמם בסלע הם מופת של לחימה
עד כלות הנשימה, של הקרבה
למען אידיאל נשגב
וגמת האלפי האפור שקיפת זהב.

ב

בתקופה יותר קרובה היו רואים
אותם את הנהג הנחוד הזה של הגלים:
הם אמללים, אותם גלים גואים,
הם מבקשים בסך־הכל לבעת בסלעים
לחלוק אתם ולהטעים אותם מעט מן המליחות
המרירה, שאין להם מפלט משעמה.

ג

והיום הביטו בגלים הפושאים
כמו מתוך ראי שהתנפץ לרסיסים
הם מתפרצים ומתנשאים —
גלים גדולים ואדירים, גואים
ומתנפלים על הסלעים, מכים בהם
במלוא כוחותיהם, באים
אל תוכבי הנקיקים, יונקים
בלחץ מתוכם את שיירי המים המשתנים
המים שאבותיהם הפקידו שם במשך השנים.

האם נקלט להם, באיזה אורח נעלם,
אות כלשהו, דגמת האות ההוא
אשר לפני ארבעת אלפים שנה
הלם בקרקעית הים
וקשר את הפצין אשר בעקבותיו
אטלנטיס נקברה מתחת לגלים
ונהפכה לים עולם.

ההיסטוריה אינה חוזרת על עצמה?
אמר זאת לגלים הממלאים עצמה.

(מתוך הספר "היבוקים" העומד להופיע בהוצאת "עם עובד").

מרדכי גלדמן
זהב האינקא

תגובתי אזניו של הפרואני החולק
אשר הנה אגבי הבקר בתחנה
היו כחולים ומוזהרים לפניו
כמו במסלי האבטקים המבעירים
כמו בפני אטאוהלפה המכחילים בזכרון.

הייתי בן עשר
(אבל דווקא כעת, נעתר לזכרון
אני מבחין שכב כי איני זוכר —
האני הוא שהייתי בן עשר?)
וכבר צפיתי את שער המבוכה
מעל לשפתיים, בבתי השחי, בבמת התשוקה,
אני, בן עשר לראשונה, בתג התחושות שבאביב.
התחפשתי לאטאוהלפה — אחרון מלכי האינקא,
שתגובתי אזניו התארכו מאד
מכבד זהב עגיליו.
הו מלכות אבודה ושוקעת —
שקעת שדות וגנים ובוסתנים הנבלעים בפות,
ההיה לנו דבר מכל שאבד
ההיו לנו אביב ותור ילדותנו?
באפוקליפסה המתאבכת עשנה
נשדדות מלכויות פאגאניות הדורות טקסים
מזהבן הארצי וזהב הגאולוגי גם יחד
בשם ספירי העצב אשר בצלבי האינקוויזיציה
בשמו של טוהר עליון אחי שלמות הרשע.
שעת דמדומים היא השעה
ואלי השמש היצוקים בזהב
נגפים מול צלבנים קרי לב ובהירי עור
שהגרו באניות לבנות כנפים
על גלי האוקיאנוס המגלגלים
להמוס מאגורים של מתכת זהרת
לטעת את שדרת צלבי העץ
עליהם יוקעו המלך ובמלכותו —
מפרקים מקשוטי הזהב.

אריה זקס
שלושה שירי גן

א. יסמין לא עצבני

יסמין לא עצבני מטפס על הגדר.
פורח שיפורה. גובל? שיבל.
אם תוסיף עכשו לגן הזה הזה
מנחה מוזיקלית דרך החולון
תשכב כלטאה זקנה בשמש,
מעכלת ארוחת יתושים רשנה,
משאיות צעצועים על הכביש,
מרחוק.

ב. בכה זה למטה

את רואה כמו אסטרונאוטית
של תחנות מזג האויר
יפה את נגי ירק
נשאר ירק אך
את קטיפת הארגמן של לא ארזה,
המפעד באביב יפתיכוני
תצטרכי לנחש.

ג. שיר על דגים

עורבים בין ענפי פאגוסיאנה
הם כסו הכל עורבים.
מאור פניה צר מלים במעטה,
מחשבה צרופה בין גבות הכסף.

גלון רוח, קינג קונג, מיקי מאוס,
הם דיירי משנה
של הרוחן נייכו בקינגהאם סילק
בסירת אגו תור.

איל מגד
בקצה העולם

חוף בקצה העולם [illegible]
כאוהב שהחמיץ מועד של פגישה
הירח מתגרגר כמו במעבר
מהים ליבשה אחרי הפלגה.
מה יש כאן לפתור אני שואל
את עצמי בדאגה שמא הכל
כשורה ומה לעשות מה
שעולה על הדעת: הרי לא
עובר לילה בו אינני מרחיקים
לכת מעבר לצפיות הערות
הפרועות ביותר —
נפעמים ומבעתים פילדים
בתחום החלות,
יוצאים בשלום

הסערה החורפית

הסערה החורפית שלפני יוצא אליה
כמו ילד אל חמשותיו בספר.
הנה אני מבגר וכדי לחרוג
מעצמי — כה יועץ הזן — עלי
להתחבר עם נשמה ללא שם.
עם הנשמה בתוכי ממות
שהיתה בטרם קבלה את שמי,
חפשית מפני כמו שהיה בעוברה אותי?
איזו מחשבה כובשת.
שכן, אדם הנעמס לעיפה בעצמו
ישנו יסוד כה בלתי תלוי, טהור
ולא נתן לתאור, צלול מפסגת הר
תבלבל ורחוק אחרי הגשם,
כחלום שאפלו רשומו לא נותר

משה דור
כורכר

גבעות הכורכר של חיי משפות
מתאר בחורף חבה זה, רוחן
בתכלת זכוה.
עובר על פניהן יבחין בקלעות
מתפרסמות בתמרות האקלים, בפסגות
חפות מעשב ומשתרגות מהרש.

אף אני, בעברי, יכול להתבונן בהן
כור ולהפנות הלאה לדרכי שמתפתלת
למרגלותיהן וכבנה, לא משיקה ממש ולא
מעורבת בתהליכי התפוררות הבנים,
רוחצת באור ניטרלי של חורף
הגה, קרובה אל פרשת
התכלת והזהב.

(מתוך "סערת אסתר", ספר שירים חדש בהוצאת זמורה־ביתן).

יהושע טרפי
נקודה נחה, נקודה נעה

"בפנות יומי לשקע
אל תפן מפני יה..."
יה היה, הו, יוהו בטסטיאה?
בפנות פנים אל היה,
בפנות פנים אל הבא,
השעה הזאת על סף מהומה
השעה הזאת נקודת מערבלת.
סחור־סחור לנקודה עכשיה
עכשיו הנוגע במבפנת נחילים טורפים:
השעה הזאת נקבת הפרענות,
עכשיו סחור־סחור המהומה
והיראה בעינים והראיה הומעת
דמעת הראיה יה.

שעת המהומה מהבילה מתהו ובהו,
מנגינת היראה מן הפורל...
ובשוך המהומה הנה תמארת מאומה.
ואני סופר את המאומה
כספור את ירשת הכל.

אני סופר
ומשורר
והשיר כצבעים במראה
חוקר את צרי העצבות,
קוצר את הארוכה,
קציר הנשמה הפריכה.

באין רואה, באין מה, באין מי.
מנגינת חרדת היראה.
והיראה בעינים והראיה הומעת
דמעת הראיה יה.

יה יה שירה מזמנית
על קצר יה, על קצר נפש.
על עיני סף דמעה.
באין רואה, באין מה, באין מי,
על השעה הזאת הנוקבת,
על עכשיו סחור־סחור הלילה,
על הנקודה שאין סביב לה,
על הנחילים הטורפים את הדעת,
על עב השמש ואפלת כסתה,
על ראיה הומעת בעינים יראות
ובאין נסתר־מדוע להבקיע,
פס כל על הגבר ממני, מכלם
לראות בשער הביאה פנים פנים,
בהלת הגבר ואחריתו...

אחרית המנגינה היראה...
נקודה, נקודה נחה, נקודה נעה.
נקודה פותחת.
אפתחה...

(מתוך ספר שירים העומד להופיע בהוצ' זמורה, ביתן).

هكذا من الأصل

תרבות וספרות

מיכאל ששר / ל"ו נסי הים

עשר מכות לקו המצרים במצרים, ששיאן מכת בכורות. ואולם, על־פי המסופר בהגדה־של־פסח, לא הסתפקו חכמינו ז"ל במספר זה. ורבי יוסי הגלילי אומר: "במצרים (לקו) עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות". מגדיל לעשות ממנו רבי אליעזר: "על הים לקו מאתים מכות" וחותם את הויכוח רבי עקיבא האומר: "על הים לקו חמשים ומאתים מכות", לקיים מה שנאמר "כשהקב"ה מתנקם ברשעים, שמו מתגדל ומתכבד" (רש"י, שמות י"ד, ח).

אך כשם שהגדילו חז"ל את מספר המכות המגיעות לרשעים, כן גם הגדילו דרשני ישראל את מספר הנסים שנעשו לבני ישראל על הים ולא הסתפקו בנס הגדול של קריעת ים־סוף.

כך מצאתי כתוב בהגדה־של־פסח "עם פרוש ברכת השיר – פרוש רחב ומספיק על כל הגדה ש"פ (של פסח), הכינו וגם חקרו איש המורם מעם, מיוחד שבעדה, הרב הגאון העצום, לבו כלב הארי, המפורסם הגדול בחריפתו ובקיאותו... אר"י ליב צינץ... אב"ק (אב־בית־דין קודש) פלאצק המנוחתו כבוד פה ווארשא (שהלך לעולמו ביום ב' ג' באייר תקצ"ג – 1833). כדברים האלה, והריהם מובאים כאן בתרגומי מיידיש לעברית ובעיבודי:

"מוצאים אנו במדרשים ובספרים הקדושים, המחשבים נסים רבים עד אין מספר, שנעשו כולם על הים. ואף שבמסכת אבות אומרת המשנה שעל הים לא נעשו אלא עשרה נסים, ניתן לפרש שבכל אחד מעשרת הנסים נכללו כמה וכמה נסים והתנא במשנה מונה רק אותם נסים שאירעו עם המים עצמם. אך לא את הנסים האחרים שאירעו גם הם בעת קריעת ים־סוף, בליל הקודש בשביעי־של־פסח, שאותם ליקטנו מספרים הרבה ושאין ביכולתנו למנות את כולם. אשר־על־כן, ילמד כל אדם מוסר השכל ויחזק את לבו באמונה בקדוש־ברוך־הוא, כי את גבורותיו עם בראיו אין לשער ובן־אנוש אין ביכולתו להשכיל".

המחבר־הדרשן אינו עושה מלאכתו קלה ואינו מפליג במספר הנסים, עד כדי עשרות רבות ומאות, כפי שעשו רבי אליעזר ורבי עקיבא, והוא מגביל עצמו לל"ו נסים ש"נלקטו מספרים יקרים רבים". נראה שבעשותו כן, הוא נסמך על דברי התלמוד והמדרש "אמר רבי אביי: לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקים המקבלי אפי שכינה בכל דרא" – סנהדרין צ"ז ע"ב (אין העולם פוחת משלושים וששה צדיקים המקבלים את פני השכינה בכל דור). ועל אותם ל"ו צדיקים נסתרים עומד, כידוע, העולם וחזקה עליו שלא יחרב עוד.

הגזירה השווה שעשה הדרשן בין ל"ו הצדיקים לבין ל"ו הנסים, כמו באה ללמדנו מה הל"ו, כולם צדיקים המקבלים פני השכינה, אף בני ישראל היוצאים ממצרים (הביהם ובני בניהם עד עולם), כולם צדיקים היו וראויים לקבל פני השכינה, כאמור במכילתא פרשת בשלח "ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי". ואם בעבר כן, בהווה ובעתיד גם כן. למרות כל הצרות הרעות בגלויות, כמאמר המדרש: "אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם, לא על נסים שעשית עמי בלבד, אני אומר לפניך שיר ותודה, אלא על כל נסים שעשית עמי ועם אבותי ועושה עמי בכל דור ודור" (מכילתא לפרשת שירה).

הקורא את ל"ו הנסים המובאים להלן, ואינו בקי במקורות, מקבל את הרושם המוטעה, שאין בדברים אלא פרי דמיונו של הדרשן ביידיש – שביטא והביע בלשון עממית ולא ספרותית – אבל למעשה כמעט ולא המציא הדרשן דבר, ואינו אלא מפתח רעיונות המצויים כבר במדרשים עתיקים ושבאמצעותם נקמו בני ישראל "נקמה מתוקה" בשונאיהם, לאו דווקא בשדה־הקרב, אלא בשדה־ספר.

אלה הם ל"ו הנסים:

א. כשנבקע ים־סוף, נבקעו עמו גם שאר המים והאגמים בכל העולם ואפילו המים בכלים ובקערות נבקעו לשנים־עשר חלקים. וכל העמים הבינו מאותו הנס שהים נבקע למען יעברו היהודים (כך במקור ביידיש, ולא "בני ישראל" – מ.ש.) ברחבה. הדרשן מסתמך על דברי המכילתא "כל מים שבעולם נבקעו, אף המים... שבבור ושבכוס ושבצלוחית ושבחבית" ועל דברי תרגום יונתן "ונבקעו המים לי"ב קרעים, כנגד י"ב שבטים".

ב. כשאך החלו היהודים ללכת בתוך הים, ברח הים מפניהם והם הסתדרו בשתי שורות, כשתי חומות ובאמצע היתה הדרך, שנראתה כחומה שנבנתה לבנה־על־גבי־לבנה וגם המים דמו לחומת אריח־על־גבי־אריח.

ג. הים נבקע לשנים־עשר דרכים וכל שבט הלך בדרך אחרת וכל יהודי ראה את חברו דרך המים, כי היו המים זכים כבדולח מלמטה ומוספים כגג של עננים מלמעלה. (גם כאן מסתמך הדרשן ביידיש על המדרש "ונעשה להם הים כמין בולוס (חלונות) של זכוכית והיו רואים זה את זה ובמדרש אחר – "עשאן את המים – כמין כיפה בלב ים".

ד. הים לא נבקע כולו בפעם אחת מקצה־אל־קצה, כך שתיווצר דרך ארוכה, אלא בכל שהלכו היהודים, כן נבקעו המים, צעד אחר צעד, עד לקצה הים.

ה. מי הים הם מלוחים תמיד, אך בשעה שהלכו היהודים בים, יצאו מן המקור מים מתוקים, כדי שיהיו להם מים לשתות והמים הנותרים נעשו קשים כאבן. (כדברי המדרש "שנעשה להם נס ומצאו בהם – במים – כל מיני בשמים, מים מתוקים בתוך מים מלוחים").

ו. קרקע הים עלה וצף בגובה פני הים.

ז. המים שנעשו כחומה משני הצדדים, היו באמצע דרך צרה, על־מנת שיוכלו היהודים לעבור בה, אך רק משני הצדדים נעשו המים כחומה, אבל לא מלפנים ומאחור.

ח. המצרי שרצה לברוח מן הים, נסחף על־ידי גליו אל תוך המים, עד שטבע בהם (כמאמר המדרש "שהיו מהוממים ומטורפים ורצין לקראת המים").

ט. בני שבט בנימין ונחשון בן עמינדב היו הראשונים שקפצו לתוך המים, עד לאף, והמים הקיפום מכל צד, אך הקב"ה הצילם (כל זאת בהסתמך על דברי המדרש "קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה" ו"לא נקרע להם הים, עד שבאו לתוכו עד חטמם").

י. פני הים דמו לשדה יפה המצמיח עשב שריחו כריח בשמים והיה זה כארמון ברזל שבקצותיו מגדלים ובצריחי כמה מהם – שומרים. כך שמרו המלאכים על בני ישראל. (ר' הערותי לנס מס' ה).

יא. כבני הנשים המעוברות היו שקופות כזכוכית והעוברים ראו את השכינה ואמרו שירה "זה אלי ואנוהו". תינוק שהיה שוכב בחיק אמו ויונק משדיה, בראותו את השכינה, היה נוטש את פטמות שדי אמו, מרים את ראשו ואומר "זה אלי ואנוהו" ואחריו עשו כן כל התינוקות. (כנאמר במכילתא "אף עוברין שבמעי אמן פתחו פיהן ואמרו שירה לפני המקום").

יב. אם שהחזיקה את בנה בידיה והילד בוכה, הושיטה האם את ידה ומשתה מן הים תפוח או רמון ונתנה לילד. רי היה באמירה "זאת ואת רוצה את" וכבר נעשה הדבר. ר' שמעון אומר: הנשים אפילו לא דברו, אלא רק חשבו על כך וכבר נעשה הדבר (על סמך הנאמר במדרש "היתה בת ישראל עוברת בים ובנה בידה, והיה בוכה והיא פושטת ידה ונוטלת תפוח או רמון מתוך הים ונותנה לו", ובתרגום יונתן נאמר "מיני ירקות ופירות מגדנות מצאו בתחתית הים").

יג. בעת שילד היה צמא שאבה אמו כוס מים מן הים והשקתה אותו במים מתוקים (כנאמר "הוציא להם נזלי מים מתוקים מתוך מלוחים").

יד. הערב־רב (שעלה ממצרים עם בני ישראל) לא ראה את השכינה, אלא רק את צערי המלאכים.

טו. רוח הקודש נחה על היהודים וכולם כאחד אמרו שירה.

טז. בשעה שנבקע ים־סוף, טלטל הקב"ה את ארץ מצרים ופני היבשה עלו, ויראו כל מצרים את אחיהם טובעים בים.

יז. דתן ואבירם לא רצו לצאת ממצרים, אך בראותם את הנסים על הים, באו אל הים ויבקע ה' את המים פעם נוספת למענם. (על סמך הנאמר בתרגום יונתן "ויאמר פרעה לדתן ואבירם, בני ישראל שנשארו במצרים").

יח. גלי הים דמו לסוסות נקבות וסוסי המצרים היו זכרים. אשר־על־כן, רצו הסוסים אל הסוסות וכך משכו אחריהם את המצרים (הפרשים) שרכבו עליהם אל תוך הים ("סוס ורוכבו רמה בים"). (במדרש נאמר "שנדמו גלי הים לסוסות נקבות והמצרים הרשעים לסוסים זכרים המוהמים והיו רצים אחריהם עד שנשתקעו בים").

יט. המצרי אמר לסוסו: אתמול משכתיך לים ולא רצית ללכת, עתה אתה נושא אותי ומבקש להטביעני – אמר הסוס: "רמה בים", ראה מה בים, העולם הוא כאן בים. (מדרש: המצרי אמר לסוסו אתמול הייתי מושכך להשקותך מים ולא היית בא אחרי, ועכשיו אתה בא לשקעני בים – והיה הסוס אומר לו "רמה בים", ראה מה בים רמתו של עולם אני רואה בים").

כ. כתחילה משכו הסוסות את המרכבות ועתה משכו המרכבות את הסוסים. ("לשעבר היו הפרדות מושכות המרכבות ועכשיו מרכבות מושכות את הפרדות" – מכילתא).

כא. הרוכב היה קשור לסוס והסוס לרוכבו עד שלא יכלו להיפרד זה מזה. שניהם טבעו והמים העלום למעלה והורידום למטה. (על־פי המכילתא "מגיד שהסוס קשור ברוכבו והרוכב קשור בסוס, עולים במרום ויורדים לתהום ואין נפרדים זה מזה").

כב. הים עשה מלחמה עם המצרים בערמה. הרשעים שטו במים זמן רב, כשהם צפים כקש במקום אחד. הבינוניים שקעו בים כאבנים והצדיקים שקעו בים כהרף עין, כבדיל. ("הרשעים שבהן היו מטורפין כקש, הבינוניים – כאבן, הכשרים שבהן צללו כעופרת במים אדירים" – מכילתא).

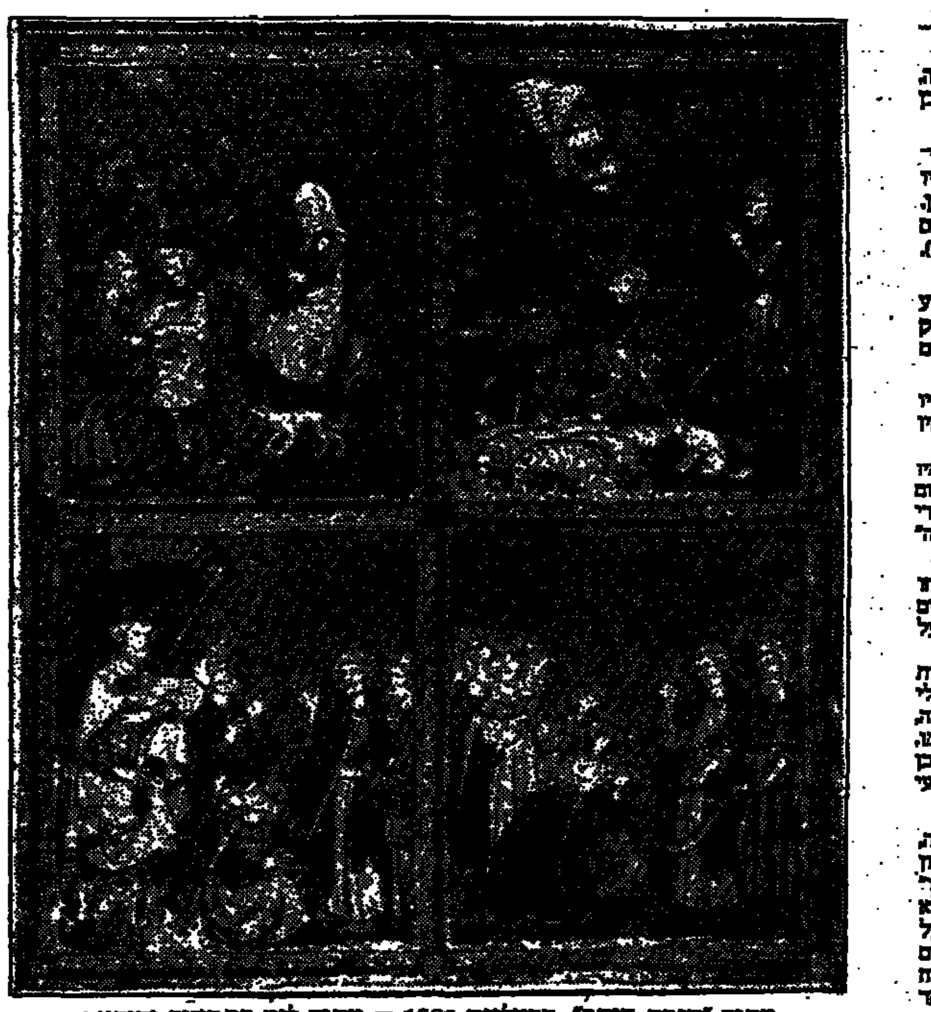

מתוך "הגדת הזהב", ברצלונה 1320 – מתוך לוח כתבי־יד יהודיים עתיקים, בהוצאת ו. מודנבסקי

כג. עמוד האש ליהט את האדמה, עד שטלפי הסוסים נפלו. החלו רגליהם לבעוט עד שרצו לים לקררם ובכך טבעו. (על־פי המדרש "שהיה עמוד ענן יורד ועושה אותו כטיט ועמוד אש מרתיחו וטלפות סוסיו משתמטות").

כד. הים הקיא את המצרים ליבשה והיבשה השליכה עצמה חזרה אל הים. אמר הים ליבשה: האנשים יצאו ממך, קחי אותם חזרה אליך. אמרה היבשה לים: את הרגת אותם ולכן עליך לקוברם. אמרה האדמה: אני ספגתי פעם את דמו של אדם אחד, של הבל, ועל כך קללני ה'. הכיצד אבלע עתה אנשים רבים כל כך? נשבע הקב"ה לאדמה שלא יוסיף עוד לשופטה ולהענישה על אנשים אשר יבואו אל קרבה. נעשה נס והאדמה בלעה את כל מתי מצרים. ("שהיה זורקן ליבשה ויבשה זורקן לים. אמרה היבשה: מה בשעה שלא קבלתי אלא דמו של הבל, דם יחיד, נאמר לי, ועתה ארור אתה מן האדמה וגו' – ועכשיו היאך אני יכולה לקבל דם כל אוכלוסין אלו" – מכילתא).

כה. כשהקיא הים את המצרים אל היבשה, לא היו עדיין מתים, אלא גוססים. הלך כל יהודי אל אותו המצרי שהתעלל בו והיכהו ואמר לו התזכור איך היכיתני, עתה ראה את סופך [illegible]

כו. המצרים היו מכשפים. רבים מהם ניצלו מן הים על־ידי כישוף. אמר הים: הכיצד אוכל לשדוד את האנשים שהקב"ה נתנם לי על־מנת שיישארו בקרבי? יצאו המים מן הים ומשכו אותם חזרה לים עד שמתו. (על־פי מדרש "ויושע").

כז. כשנבקעו המים, נעשה חושך והשמים נתכסו באפלה, כוכבי השמים כבו ומאורות השמים חשכו והיה רעם וברק וגשמים וסערות וכל ארובות השמים נפתחו. ("חופה עליהם את הרקיע והקדיר עליהם את הכוכבים" – מכילתא).

כח. המצרים הוכו על הים במאתיים וחמישים מכות והנותרים במצרים, גם הם סבלו מאתיים וחמישים מכות ויראו אלה את אלה. ("כשם שאלו לוקים על הים, כך לוקים אותם שנשארו במצרים" – רש"י בפרשת בשלח).

כט. במצרים היו שני מכשפים, יוחני וממרא. עשו להם כנפיים על־ידי כישוף ועפו מעלה על היבשה ועל הים. אמר המלאך גבריאל לשי"ת (לשם יתברך): ה' בגדולך, העף את הקמים עליך. אמר השי"ת למלאך גבריאל: לך והענש אותם. לקחם המלאך בציצית ראשיהם והשליכם לים. (על־פי ילקוט שמעוני).

ל. עמוד הענן הפך את קרקע הים לרבך (טיט) ועמוד האש חימם את הגלגלים והגלגלים נשרפו מאחור והסוסים משכו את הרוכבים אל תוך הים ועמם כסף וזהב ואבנים טובות. ("מכה האש בשרפי הגלגלים והמרכבות נגררות והיושבים בהם נעים ואבריהם מתפרקין" – רש"י).

לא. כשנכנסו היהודים אל הים, הלך עמהם המלאך גבריאל והקימם כחומה וישמור עליהם ויאמר למים אשר על ימינם: שמרו על היהודים, כי הם יקחו את התורה מידי ימינו של הקב"ה. ולמים אשר לשמאלם, אמר: שמרו על היהודים, כי הם יניחו תפילין על יד שמאלם. ולמים אשר לפניהם אמר: שמרו על היהודים כי הם חותמים לפנים בהם ברית המילה. ולמים אשר מאחוריהם אמר: שמרו על היהודים כי להם קשר־של־תפילין מאחור וציצית בארבעת הכנפות. ("והמים להם חומה – עשאן כעין חומה, מימינם – זו תורה, ומשמאלם – זו תפילין" – מכילתא).

לב. שני המחנות עמדו על־יד הים. מחנה היהודים מלפנים ועמוד אש שהאיר להם את המחנה. ומאחוריהם עמוד הענן ומאחוריו מחנה מצרים. במחנה מצרים היה חושך [illegible] על היהודים "מים" ואבנים טובות בלעום בקרבם. ("שהיו ישראל נתונים באורה ומצרים – באפלה... שהיו מצרים שרויים באפלה רואים את ישראל נתונים באורה, אוכלים ושותים ושמחים והיו מזיקים בהם בחצים ובאבני בליסטרא והיה המלאך והענן מקבלן").

לג. כשיצאו אחרון היהודים מן הים, נכנס אחרון המצרים לים והמלאכים יורים בהם בסידים ובאבנים ובאש ובלפידים. ("כדברי ר' יוחנן: כיון שעלה אחרון שבישראל מן הים, ירד אחרון שבמצרים לתוכו... כשהתחילו מלאכי השרת זורקים בהם חצים ואבני אלגביש" – מכילתא).

לד. המצרים התעלפו מריח הים ולא יכלו לנשום. ("מעולפים מריח הים" – מכילתא).

לה. המצרים אשר באו בתוך הים, מתו כולם ולא נשאר בהם אחד. רק פרעה לבדו נשאר לספר את הנסים אשר ראה. ויש אומרים שגם פרעה טבע בים. (על־פי מדרש "ויושע").

לו. בבוקר חזרו המים אשר בים להיות כאשר היו לפנים. ("שכל מים שבעולם חזרו להם למקומם" – מכילתא).

אהרן אמיר

הדג מקיא את יונה אל היבשה

1

יפה תודה רבה, מר דג, נעים היה להכירך.
בסך־הכל, אפשר לומר, מצאנו שפה משותפת.
שבעה, על כל פנים, שיצאנו בשלום זה מזה.
יאריכו ימיך במצולותיך, הוי השוב, התם
רק מי יתן ולא תצטרך להשתלב עוד
בתכניות שמימיות, שהרי אין דעתך משיגתם.
ממילא הם מביאים אותך רק לידי הקאה.

2

ועכשו, נראה מה קורה פה. היכן אני בכלל.
הים כחול. החול צהוב. שמש־צהרים קופחת.
רחושים חרישית מלחשת. חרישית לוחכים הגלים,
אלי בלעג. והרוק שבלועים למדרדרגל.
סימן של חיים אין פה כמלוא העין.
לא קמצת שמשים מתלירה. לא זוי עתון מצהיב.
לא תבשיר־תכניה משמש. שום זכר לתרבות־ישוב.

3

מה שם יקראלו למקום הזה?
מי יודעי הארץ, מי אלופי האבין?
במפה לא צירתי – לא אל, לא איש, לא דג.

אף האמנם יש עוד את נפשי לדעת
מקומי איה, ואנה אני בא, והכי
יש מזה דרך אל מקום נודא מזה
ולו יש את נפשי, מה בבע כי אדע?

4

מה חסר היה לי שם במעי הדג
פנסיון מלא באוירה אינטימית. הספקה
סדירה במזג אויר, ומה לא אכל מסגן
ומצפה (ואם גם תפל לפרקים), ומים מזקקים
ונירות משלם, שלוות־השקט, והצהריים לטיטניה.
הו מי־יתן שובי אל גברמעיה, דגי

5

נניח לזה. הגם ההוא הרי לא יקנה...
ומה עכשו? כל הספור יתחיל מבראשית?
מה אני צריך את כל הדיאלוג ההוא
עם מי־שאמר־והיה־העולם, את הויכוחים
עם קונה־שמים־וארץ? את ההשגחה
הפרטית שלו בכיכולו? ושוב ללכת אל נינוה?
איך מתחילים ללכת אליה בכלל – –

אפריל 86

מאיה בז'רנו

ארמון ילדותי המתפורר

ארמון ילדותי המתפורר,
בין שיחי צבר צחיחים ואשפה
ארמון ילדותי המתפורר היום
בשמש הלוהטת והכעובה
ארמון ילדותי המתפורר
כבר אינו חשוב

בחדריו של ארמון ילדותי המתפורר
אשה ובנותיה חיו
בשער ארמון ילדותי המתפורר
יצאה לקראתי ופתחה לפני
את ארמון ילדותי המתפורר

אני לא היא והיא אינה אמי
והלבנה נבה כאלו אני זרה
עץ הדשן נעקר
במפאתי ארמון ילדותי המתפורר
ערומי הבשר באמבט בגן בגמי שמש
וילד השכבים באקראי, על
חומת ארמון ילדותי הסתכל והעלם
[illegible]
מעיר חוקה
מול אשה
מתפוררת עם קירות ארמון ילדה

נורית זרחי

שיר

הואים עלי אקליפטוס כרגיגים באויר
המים מתקמטים מצה עקי בידי הרוח
מעלי להשריק

הייתי פעם במקום הבכות
כן, עם מישהו ממנו שאבתי אהבה
שלא היתה מיועדת לי

תמות לבוא אל הפרחים
באה אלי המתיקות על כנפי רוח
סמיכה כלחם ואני הבורה העושה דבש שחור

מתנשאים שריכי חסמית נמחקיות
טעמות תינוקות וזרים
האם בנבוכתי את חיי
בקוצר רוח דג קופץ מן המים

*

שפת צפרי מדבר
שבגפיכתו זהב שקוף
כמו נדלקו מנורות קלף
קוראות יקירי יקירי
חותכות את האויר מעל למים
צבועי מחול בלתי אפשרי

יצחק לאור

שיר על היעדרות

לט.ל.

את הבקר לעמנו עם יין טוב עכלנו
מתענג המכילה בשאר סכום, תנומה
של הבנה – וזכרון הטעם הנעמה ידע
יעיל לקראת התענגות הבאים

מן האהבה שבכבוטה התפתלנו
כמו ורקולי ניד סינים ונעקנו
כנראה בתריסים מגפים – תענג
מלולי לילה והוצאת אויר מתרגלת –
לא נשארו סימנים

מעשים לא נעשו בשמה והמין איננו
עברה וסימנים שעשינו זה בגוף זו נשטפו

שריטות נעלמות מהר, כתמים כחולים הקפדנו
לא להשאיר. כאבים אחרים אי אפשר לספור
והכאב איננו ראיה. אלו הם עדי

פתק שהשארת לי כשהלכת כי נרדמתי איננו
חתום. מישהו שראה אותנו יחד לא ראה מה
שהיינו. סימנינו היו כלליים מאד, טובים
לשמוש חוזר, בלי מספר יחודי. אפילו
הרכילות שטתה בנו

ומי שיקרא את השיר
לא ידע למי נכתב יום
אחד אקרא בו שוב אולי לא
אדע למה

רנה ליטוין / לורקה: התפילה וההילולא

הקטע המובא באה לקוח מתוך המחזה "ירמה" לפ.ג. לורקה, בתרגום חדש מאת רנה ליטוין, העומד לראות אור בהוצ' עם עובד. (התרגום הוזמן על ידי תיאטרון באר־שבע להצגה שתועלה בו בעונה הבאה).

המחזה – אפשר הנודע מבין מחזותיו של המשורר הספרדי הגדול (1989–1936) – מתרכז בדמותה השסועה של ירמה, אשה כפרית עקרה. אולם, למרות שמדובר בכפריה ספרדית ובסביבתה המיוחדת על ערכיה, עיקר עניינו של המשורר־המחזאי אינו בבעיה החברתית של האשה הספרדית דווקא, כי אם בעקרות נפשית ומהמילא בהיפוכה – הלא היא הנפש הפורה או היוצרת. וכך, בנושא, בעומק החדירה הפסיכולוגית ובעוצמה השירית, מתעלה "ירמה" לאחת הדרמות המורכבות והמעניינות של זמננו.

הקטע השירי שלפנינו הוא מעמד התפילה וההילולא במקדש בהרים, מתוך המערכה האחרונה של המחזה, כאשר הגיבורה עולה לרגל להתפלל אל הקדוש, אשר לפי האמונה הרווחת יש בכוחו להפרות עקרות. עליה לרגל זו היא שריד עתיק של טכסי פריון במקדשים, שהיו בעולם הקדום מסגרת ממוסדת למפגשים מיניים. "חג עולי הרגל" תחילתו בתפילה, אך המשכו בהילולא בעלת אופי מיתי־פולחני, ומכאן תערובת הזמנים שבפי "המסכות" – הזכר והנקבה המנצחים על טכס הפריון, מדגימים אותו ומשתפים בו את הזמון.

בתפישתו של לורקה לובשת התפילה אופי אירוני למדי, כדברי הזקנה הפאגאנית שבמחזה: "לכאן באות נשים בשביל לפגוש גברים חדשים, והקדוש עושה נסים". ואולם ההילולא היא אצלו ביטוי לשמחת חיים והנאת החושים, שלורקה ראה בהם מתת טבע מקודשת, או כדבריו – בהוראות הבימוי ביחס לשתי המסכות – הזכרית והנקבית: "המסכות אינן גרוטסקיות בשום מובן, כי אם בעלות יופי ארצי טהור".

(נכנסת ירמה בלווית שש נשים שפניהן לבית־התפילה. הן הולכות יחפות ונושאות נרות, רוגג מגולפים. יורד הלילה).

מריה: אלי, שיפרח לי הורד,
אל נא תשאירו בחושך.
אשה ב': על בשרה הצחיח
יפרח בזהב הורד.
ירמה: ובתוך רחם אמתך
שלהבת אפלה של הארץ.
מקהלת נשים: אלי, שיפרח לי הורד,
אל נא תשאירו בחושך. (הן כורעות ברך)
ירמה: בגנים יש על פני הרקיע
שם ורדים של גיל יפרחו.
בין שתיל לשתיל
מפציע ורד הפלא.
לאילת השחר ירמה
מלאך עליון לעמן לו,
כנפיו כגלגל הסער
עיניו יסורי המות.
סביב לעלי הכותרת
נחלים של חלב יובילו
במתוק ומשמכה יציע (?)
על פני כוכבי רקיע.
אלי, עשה שיפתח
ורד בשרי הצחיח. (הן קמות)
אשה ב': אלי, כבש בכפי ידך
גחלת לחיה הבוערת.
ירמה: הקשיבה אל המתיישרת (?)
העולה אל מקדשך.
פתח בבשרי את הורד
גם אם יקוצי חמשה מאלף.
מקהלה: אלי, שיפרח לי הורד,
אל נא תשאירו בחושך.
ירמה: על בשרי הצחיח
יפציע ורד הפלא.
(יוצאות)

(משמאל נכנסות במרוצה נערות הנושאות בידיהן סרטים ארוכים. מימין שלוש נערות אחרות, המביטות לאחור. על הבמה גואים ועולים קולות צלצולי פעמונים ושרשרות פעמוני רתמות. בגובה יותר מופיעות שבע הנערות המניפות את הסרטים לכיוון שמאל. הרעש גובר ונכנסות שתי דמויות בתחפושות עממיות. האחת זכר והשנייה נקבה. על פניהן מסכות ענק. הזכר אוחז בידו קרן של שור. המסכות אינן גרוטסקיות בשום מובן, כי אם בעלות יופי ארצי טהור. הנקבה מנערת שרשרת פעמונים גדולים. עומק הבמה מתמלא אנשים הצועקים ומגיבים על הריקוד. הלילה יורד כמלואו).

ילדים: השטן ואשתו השטן ואשתו!
הנקבה: בנהרים בהרי הבהל
רעיה נוגה היתה טובלת.
על גופה טפסו־הביניה (?)
הלוזנות שבמים.
החולות על גדות הנהל
והרוח של הבקר
הציתו אש בצחוקיה
ורעדה בין הכתפים.
אי, איך היתה שם מעורטלת
העלמה אשר במים!
ילד: אי, איך היתה קובלת!
גבר א': אי, צחורת האהבים
עם הרוח והמים.
גבר ב': שיגיד, למי נכספת
גבר א': שיגיד, למי ציפית
גבר ב': אי, קרוסה צחיח
ומשורים בגיה (?)
הנקבה: כשיגיע הליל אקרא בשמו
כשיגיע עמוד הלילה.
כשיגיע ליל ההלולא
אז אקרע את סלסולי תחתוני לו
ילד: ובמהרה ירד לו הלילה.
אי, איך הלילה הגיע!
ראו נא, מה מאד האפיל שם
האשד אשר בהרים.
(נשמעים צלילי גיטארות מרחוק)
הזכר: (קם ומטלטל את הקרן)
אי, עצוב לרעיה הזאת
אי, איך בין עצים מתאוננת
צפרים ופרגים יעלו נה (?)
עת הזכר גלימה יפרוש.
(מתקרב)
אם רוצה את לעלות לרגל
לבקש שיפתח לך הרחם,
לא צעיף אבלות תעטי לך
רק כתנת פשתן מלטפת.
צאי בדד מחומה ומשער
שם תאנה כבר הנטה את פניה
ותשאי את גופי, גוף עפר
עד בכיו הלבן של השחר.
אי, כמה זוהרת
אי, כמה היא זוהרת
אי, כמה רטובה היא הנדיסתה (?)
נקבה: אי, שהאהבה תקשר לה
עטרות ומקלעת.
וחצים של זהב זורח
יתקעו בין שדיה.
זכר: שבע היתה גונחת
שבע התרוממה לה
שבע פעמים הצמידו
יסמין אל התפוח
גבר א': תן לה עם הקרן
גבר ב': עם הורד והשבב (?)
גבר א': אי, כמה רטובה היא והנדיסתה
זכר: [illegible]
הגבר שולט כאן.
הבעלים פרים הם.
הגבר שולט כאן
והנשים פרחים הן
לזה שיזכה בן.
ילד: תן לה עם הרוח
גבר ב': תן לה עם הענף
זכר: ובוא לצפות בזהר
אשר למשתה.
גבר א': כקנה־סוף מתפתלת
נקבה: וכפרחים צונחת
גברים: בנות, פנו דרכו!
זכר: ישתלהב לו הקרב (?)
ונגוף הנובה
הרעיה האומללה.
(הם יוצאים בריקודים מלווים בצליל מחיאות כפיים וחרכים. הם שרים)
בגנים יש על פני הרקיע
שם ורדים של גיל יפרחו.
בין שתיל לשתיל
מפציע ורד הפלא.

פנחס שדה / הבעש"ט והלצים

(המשך מעמוד 16)

ולסלקו ושמא לא היה זה כך אלא מפני שהליצנות היתה טבעית להם, היא היתה אופים ומהותם, שהרי הם היו לצים. אם כך ואם כך, עדיין נותרה השאלה בעינה: אותה ליצנות, מקורה מהו? ועל כך מובאת בספר, לקראת סיומו, תשובה ברורה לגמרי: מקורה, פשוט, בזוהמה. לידתם מתוך הזייה של זוהמה. כאשר היה מזהר הרהור של עבירה בשעה שהיה מזמר זמר של תפילה, דווקא באותה שעה עצמה, ומתוך אותו הרהור "נבראו אותנו, שני המזיקים". אין זה מקרה אפוא שהמזיקים, אשר נבראו מתוך זיהומו של זמר התפילה (ואם, בנסיבות־חיים אחרות, חלמו בנעוריהם לזמר זמירות־קודש, לכתוב שירי־קודש, להיות כקיטס וכבאך ולמבנברגר, אלא שחלומם נשאת ולא נותרו ממנו אלא הרהור עבירה ולצון), צורך מיוחד להם לפגום בכל זמרה, להרס כל תפילה.

לבסוף עוד נותרה שאלה, לא נעדרת חשיבות כשלי עצמה. האם המזיקים אכן מזיקים? כלומר, היש בהם סכנה ממשית? צר לומר, אך כמדומני שהתשובה על כך היא כי אכן אין הם נעדרי סכנה. והסכנה היא בהוויית הנועל שהם מביאים לעולם, בנועל העשוי לגעת בלבו של היוצר, של המשורר, של האמן, והנועל עלול להביא עמו עייפות, ובנסיבות־חיים מסוימות קשות במיוחד, וכבר היו דברים מעולם, אפילו יאוש. מי יתנני במדבר מלון אורחים, אמר הנביא בשעה אשר כזו.

ואולם סיפור־המעשה הקטן המופלא על אודות הבעש"ט והלצים מפליא אפילו בעניין אחרון זה. לבסוף, כך מסתיים הסיפור, "נתן להם הבעש"ט מקום אצל באר אחת, מקום שאין בריאה מצויים שם". התשובה העולה אפוא מתוך הסיפור על השאלה שנשאלה לעיל היא, שלא המזיקים הם אשר נוחלים לבסוף את הניצחון. לא הבעש"ט הוא אשר, לבסוף, ביקש לעצמו מלון אורחים במדבר. לא כן, כי את המזיקים והלצים דחה ושילח אל מקום כמו זה, "מקום שאין בריאה מצויים שם". המובן הברור של מלים אלה הוא שמקום הנורא הוא אבדון, שכחה, היעלמות.

*

את ההערות הללו בא לי לכתוב, ואני כותב אותן, בשעות של אושר, בהוויה הי ימים מאושרים. לא בעת צער, וגם בוודאי, לא כתוך זימזומת של מרירות. אני יושב עכשיו בחדר, ליד שולחן כתיבה ולנוכח נייר לבן המואר באור המנורה. במרחק פסיעות אחדות מגדר הסיפוה הבית, אשר בו אני מתאורח מזה עת כה, הוקם עוד בימים שלפני המהפכה, ובביקורי אל הגנה, וכאשר אני סגור מאחורי את שער־העץ הגדול של החצר, הנני מוקף חומה עתיקה, וחומיה של מגור. כחצר גם כאן עם קילון ודלי. כתלי המעון מוגהים בצבעי תמונות של שאגאל. מאחורי היו ידידיו, ותמונותיו גבוהות מכל עבר. ופה ושם תמונה של מירו, ובראק. מן החלון, בגדר האחר של החצר ברחוב גראן אוגוסטין, נשקף ביתו של פיקאסו. כאן חי, כאן צייר את גרניקה. פנים הבית ההוא מתואר באחד הרומאנים של בלזאק, וכפי שאומרים לי הרי צורתו כצורת הבית בו אני יושב. מאושר, בשמחה חגיגית, אני יושב בתוך החומיה הזעפה הזאת, כויע של יאהל־קודש אני מביט אל צדה האחר של החצר. אמנם היקרים ביותר ללבי, הללו אשר להם נתונה היתה אמונתי בכל מה שהייתי ועשיתי בחיי, ואשר אני מאמין כי בשום שעה שהיא לא בגדתי בהם, הם קדושי האמנות. קדושי הדת שלי, הללו שהתייסרו בחייהם ומתו בודדים על קידוש שמה של דת זו. ואן גוך, סזאן, גוגן, הלדרלין, קיטס. אך דת זקוקה לא רק לקרבנות שדמם נשפך אלא גם ללוחמים מנצחים. לא רק לפטרוס הקדוש שלה ולסבסטיאן הקדוש שלה, אלא גם לקונסטאנטינוס הגדול ולגריגוריוס הגדול שלה. שאם לא כן, הלוא נגזר עליה מראש רק הכישלון, התבוסה, היסורים. שאם לא כן, פירושו של דבר הוא כי עולם זה הוא נוחלתם הבלעדית של החורים, המזיקים, הלצים. ובכך הן יהא משום חוסר צדק נורא, והצדק חשוב הוא מאד. וחלילה לו לעולם שיהא נעדר צדק כלשהו. ופיקאסו, או מאטיס, הם היו לוחמים מנצחים של דת זו. פיקאסו כעין אחד הקיסרים שלה היה. ועל כן, אף כי קדושתם פחותה מזו של המתים על קידוש השם, על כך מגיעה להם התודה והתהילה. כי הם ושכמותם הוכיחו כי לא הלצים והמזיקים ושאר יצירי הביבים המגוואות הם בעלי העולם הזה, וחשיבותו של דבר זה לא תשוער, זו חשיבות דתית ממש. וזאת האיל ולא אותם לצים ומזיקים קטנים הם הם אשר יהללו יה, הרי לשם מה אנו נמצאים בעולם זה אם לא כדי להלל, בשמחה, בכאב וביופי, את יה ואת עולמו.

בשמחה כתבתי מלים אלה.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

עונת האוברזון הגיעה

בגדי ים וחוף - קיץ 86 כדאי לקנות כבר עכשיו בחנות המפעל של גדעון אוברזון.

חנות המפעל:
רח' המבדיל 7 ר"ג. טל. 03-7518663
שעות פתיחה: א'-ה' 10.00-18.00,
ו' 10.00-14.00

שולחן הסדר: ארבע כוסות או חמש

הכוס החמישי

ארבעה כוסות חובה, כוס חמישי רשות. מדוע?

מאת הרב שלמה גורן

חמישה טעמים' ניתנו בתלמוד הירושלמי, במסכת פסחים פ"י הלכה א' ובמדרש בראשית רבה פ"ח (ו"ה), למצוות שתיית ארבעה כוסות יין בליל הסדר.

א. כנגד ארבע לשונות גאולה שנאמרו במצרים: והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם (שמות ו', ו' — ז').

ב. כנגד ד' כוסות של פרעה הכתובות בתורה בחלומו של שר המשקים (בראשית מ', י"א — י"ג).

ג. כנגד ארבע מלכויות שישתעבדו בישראל (דניאל ז' י"ז): נבוכדנאצר מלך בבל, כורש מלך פרס, אלכסנדר מוקדון מלך יוון ומלכות רומי. ויש מפרשים מלכות ישמעאלים.

ד. כנגד ארבעה כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם, כפי שהן כתובות בירמיהו כ"ה ט"ו — ט"ז, נ"א ז'.

ה. כנגד ארבעה כוסות של נחמות שעתיד הקב"ה להשקות את ישראל, כפי שהן כתובות בתהלים: "ה' מנת חלקי וכוסי" (שם ט"ז). "דשנת בשמן ראשי כוסי רויה" (שם כ"ג). "כוס ישועות אשא" (שם קט"ז). לא כוס ישועה אלא כוס ישועות — שתים. אחד לימות המשיח ואחד לימות גוג.

בניגוד לחמשת הטעמים שבתלמוד הירושלמי והמדרשים, לא נזכר בתלמוד הבבלי כל טעם ונימוק למצוות ארבעת הכוסות בליל פסח. אולי משום שלפי שיטת הבבלי שותים חמישה כוסות בליל הסדר, כפי שיתבאר להלן. לכן אין מקום לכל הטעמים שניתנו בתלמוד הירושלמי לארבעת הכוסות.

שיטת הבבלי ביחס לכוס החמישי אינה מפורשת בנוסחאות הדפוס של התלמוד הבבלי שלפנינו. אבל כל גאוני סורא מן המאה הט' ואילך מאשרים את הנוסח שהיה כתוב בתלמוד הבבלי במסכת פסחים קי"ח א': תנו רבנן, חמישי אומר עליו הלל הגדול, דברי ר' טרפון. כן היא גירסת רבנו חננאל ורבנו יצחק אלפסי (הרי"ף), וכן היתה לפני רב סעדיה גאון, רב שרירא ורב האי גאון, וכן היה הנוסח בכתבי־היד העתיקים של התלמוד. זאת אף על פי שבכתבי־יד מינכן לא נזכר כלל כוס חמישי. ברור שהמגיהים של כתבי־היד שינו את הנוסח המקורי. הגאונים הקדמונים הכיזו שאין זו מחלוקת בין ר' טרפון לחכמים, אלא הכל מסכימים לשיטת ר' טרפון שתיקנו כוס חמישי לומר עליו הלל הגדול.

כדי לגשר על פני הניגוד שבין נוסח המשנה בפסחים פ"י ז', שבה נאמר: רביעי גומר עליו את ההלל — לבין נוסח הברייתא המובאת בתלמוד בשם ר' טרפון, חמישי אומר עליו הלל הגדול, ניסו הגאונים, וביניהם הרמב"ם, להבחין בין ארבעת הכוסות שהם חובה לבין הכוס החמישי שהוא רשות. כפי שכתב הרמב"ם, בהלכות חמץ ומצה פ"ח: ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול, מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל. וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוסות. כעין זה כתב רב סעדיה גאון בסדורו: הר מוסיף מרצונו כוס חמישי יאמר עליו הודו לה' כי טוב וכו'.

בתלמוד הבבלי אין הבחנה בין תוקף המצווה בין הכוס הרביעי לכוס החמישי. סביר להניח שמשום כך אין התלמוד הבבלי מביא כל נימוקים לארבעת הכוסות, משום שלפיו שותים בליל הסדר חמישה כוסות. כל כוס ויעודו: כוס ראשון לקידוש, כוס שני לברכת הגאולה, שלישי לברכת המזון, רביעי הלל המצרי. ותיקנו לכוס החמישי הלל מיוחד הנאמר רק בליל הפסח, הוא הלל הגדול. אבל בתלמוד הירושלמי אין זכר לכוס החמישי. לכן הביאו בירושלמי נימוקים שונים לשתיית ד' כוסות.

כוס הזוית הארץ

מפרשי התלמוד מבין הראשונים ניסו למצוא גם על סמך הבבלי מקור לכוס החמישי, לפי אחד מחמשת הטעמים המוזכרים בירושלמי. כמו שמצינו בהשגות הראב"ד על ספר מלחמות ה' להרמב"ן, שהכוס החמישי נקבע כנגד והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וכו', הכתובה (בשר מות ו' ח') מיד אחרי ארבע לשונות הגאולה באותה פרשה.

רב שרירא גאון, שגם לדידו יש לשתות חמישה כוסות בליל פסח כנ"ל, הוא בעל שיטה מיוחדת בטעמם של חמשת הכוסות הנוגדת את שיטת הירושלמי והמדרשים. רב שרירא כותב: ד' כוסות כנגד ד' גלויות של ישראל, והחמישי כנגד ישועה. כן מובאים דבריו בספר "מעשה רוקח" (י"ח). לכאורה, דבריו נקשרים לטעם השלישי המובא בירושלמי — כנגד ד' המלכויות שישתעבדו בישראל, כפי שהבאנו לעיל. אבל הרי בירושלמי אין זכר לכוס החמישי, ואילו רב שרירא גאון מסמיך את הכוס החמישי לישועת ישראל, לאחר שיחזרו מן הגלויות. לפי דבריו, יש עדיפות לכוס החמישי על ד' הכוסות, שהם נקבעו לזכר הגלויות והכוס החמישי — כנגד הישועה.

שיטת התלמוד ירושלמי, שקבעה ד' כוסות כנגד ד' לשונות הגאולה, מהווה דילמה קשה לאנשי כנסת הגדולה, שלהם יש ליחס את עריכת סדר ליל פסח בימי הבית השני. מדוע התעלמו מבשורת הארץ, הכתובה באותה פרשה עצמה וכי הבטחה זו חשובה פחות מארבע ההבטחות הקודמות לה בפרשה? אלא שגם שיטת התלמוד הבבלי שקבעה כוס חמישי על בשורת הארץ, כמו שכתב הראב"ד, בלתי מובנת. מדוע ארבעה כוסות כנגד ארבע לשונות הגאולה הם חובה, והכוס החמישי, לפי ר' טרפון וגדולי הגאונים והרמב"ם, הוא רשות ולא חובה או מצווה? הרי מראשית התהליך של גאולת ישראל ממצרים נקבעה א"י כיעד העיקרי של יציאת מצרים, ככתוב "ויאמר ה' ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאוביו, וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג' ז' — ח'). וכן כתוב: "ואותנו הוציא משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו" (דברים ו' כ"ג).

הבטחה זו מופיעה שוב כמטרתה של יציאת מצרים בארבע לשונות הגאולה. מדוע התעלמו מכך חכמי ישראל ולא קבעו כוס חמישי חובה על בשורת העלייה לא"י, כמו על לשונות הגאולה האחרות? ומדוע קבעו הגאונים שהכוס החמישי המסמל את העלייה לא"י הוא רשות ולא מצווה?

אינו נוהג בגלות

אפשר אולי להסביר דילמה זו אם נקבע שנוסח ההגדה, הלכות ליל פסח שלפנינו, מכוונים לתקופת הגלות. כאשר עם ישראל לא ישב על אדמתו, הנהגו את קיומן של ארבע לשונות הגאולה בלבד, משום שהן קשורות ביציאת ישראל ממצרים, פותחות בשחרורו הפיסי של עם ישראל, ככתוב "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", ומסתיימות בגאולה הרוחנית — "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים". הבטחות אלה לא נתבטלו במרוצת הדורות והן מקוימות גם בגלות. מה שאין כן ההבטחה החמישית "והבאתי אתכם אל הארץ וכו'", שאינה מקוימת בגלות. לכן אין סיבה להנציח אותה בכוס חמישי.

אולם הסבר זה שריר ביחס להגדה של פסח שלפנינו, אבל לא ביחס לסדר ליל פסח הכתוב במשנה במסכת פסחים. נוסח ההגדה שבמשנה מכוון לתקופת הבית השני, כאשר קורבן הפסח היה גורם עיקרי בליל הסדר. כפי שאנו למדים מנוסח "מה נשתנה" הכתוב שם בפ"י משנה ד', שבו השאלה השלישית היא "שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי". שאלה זו היתה נוהגת רק בזמן קיומו של בית המקדש. משום שלגבי קורבן פסח נכתב: "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש" (שמות י"ב ט'). אף על פי כן המשנה מזכירה את הכוס החמישי בסדר ההגדה.

משתמע מכך, שגם כאשר עמד בית המקדש על מכונו והעם ישב בארצו, לא היתה מצווה להזכיר ולהנציח את ההבטחה החמישית "והבאתי אתכם אל הארץ". לפי הירושלמי, גם לא בכוס של רשות — ולפי שיטת הבבלי, הביאו זאת החכמים לבודדו של כל עורך סדר, שהיה רשאי להוסיף כוס חמישי.

הגר השווה לשני התלמודים ולמנהגי בני א"י ובני בבל הוא לכאורה, שד' לשונות הגאולה הנצחתן חובה על הציבור העם, ואילו גאולת הארץ מסורה לשיקולו של כל אחד.

שחזור יציאת מצרים

הדבר מוסבר בכך, שכל גינוני הטקס של ליל הסדר שנקבעו בהלכה נועדו לשחזר את הלילה הראשון ליציאתם של בני ישראל מעבדות לחירות, בעת שנצטוו בראשונה לחוג את חג הפסח כבני חורין. מבחינת ההלכה, אין אנו חוגגים את שאירע לאבותינו לפני 3298 שנה, אלא כביכול את יציאת מצרים עתה. כמו ששנינו במשנה ובהגדה: "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ומוסיף על זה רבא בתלמוד פסחים קט"ז ב': צריך שיאמר ואותנו הוציא משם.

מטרה זו מדגיש ביתר שאת הרמב"ם, בהלכות חמץ ומצה פ"ז הלכה ו': בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים. ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה "וזכרת כי עבד היית", כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.

לפי גישה זו אפשר להסביר את הקטע בפתיחת ההגדה של פסח: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", המסתיים "השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין". יש קושי בהבנתה, מדי שנה בשנה, אלפי שנה לאחר יציאת מצרים, כעבדים. הרי גם בהיותנו בגלות הקשה בימי הביניים ראינו את עצמנו כבני חורין לגו, והדיים במדינת ישראל, קשה גם המשפט שלפנינו — "השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל".

יש בידינו הוכחות שקטע זה הקדום ביותר בהגדה, נאמר בליל פסח גם בתקופת הבית השני. הכיצד? התשובה היא שכל האמור בו הוא שחזור של הפסח במצרים, כאשר בני ישראל הכריזו השתא הכא, והשתא עבדי ולשנה הבאה בני חורין בא"י. מכיוון שהיו בטוחים שתוך ימים ספורים יגיעו לא"י, ואי לולא חטא המרגלים היו באמת זוכים לחגוג את חג הפסח השני בא"י.

לאור שיטה זו, אין מקום לקבוע כוס חמישי לזכר ההבטחה "והבאתי אתכם אל הארץ", מכיוון שבפסח הראשון טרם נכנסו לארץ וטרם התקיימה ההבטחה. ואין אנו משחזרים בליל הסדר אלא את האירועים של ליל הפסח הראשון במצרים, ואת ההבטחות שהתגשמו אז. בכל זאת סובר התלמוד הבבלי, שאלה שזכו לקיום ההבטחה של העלייה לא"י והעורכים את הסדר בארץ, רשאים להוסיף כוס חמישי, כדי לציין שגם הבטחה זו התגשמה לבסוף.

מכתבים למערכת הארץ

אלה פני הדמוקרטיה מעבר לקו הירוק

מתפללי יהודה והשומרון למורי התחבולות הפעיות למיניהן, עשו זאת שוב. הפעם בניגוד למצופה, נפלו "קורבן" חברי־כנסת ואישים פלשתינים שבאו לקיים דיון משותף והידברות בעניין הפלשתיני.

בעוד קבוצה קטנה שלהם מעסיקה את כוחות הצבא שנאספו ליד מקום המפגש המתוכנן, יצאו רבים בכלי־רכב (מצוידים במכשירי־קשר), לחסום את צירי התנועה והדרכים המובילות אליה. קללות וגידופים, יריקות ותגרות־ידיים לא איחרו לבוא. פרצופם האמיתי של נאמני ארץ־ישראל התגלה בפעם המי יודע כמה. קריאות "בוגדים" ו"אש"ף" ליוו כמנגינת־רקע את חזיון התעתועים המביש הזה. מעט החיילים שהיו במקום לא הצליחו לגונן על המותקפים מזעם ההמון שביקש ורצה לעשות בהם שפטים.

את אורי אבנרי כמעט הפילו מסדרון תלול. את חבר הכנסת מתי פלד התקיפו. רק בזכות תושייתו ואומץ לבו של אלוף פקוד המרכז נחלצו בשלום.

אבי גרין
תל־אביב

ניצול גוף הגבר: אין מה להשוות

נתקן גבעלי, עם במוצא כלל רב ("הארץ" 13.4) על תמונה שהופיעה ב"הארץ", שבה נראתה דוגמנית בית "דיור" כשברקע שלושה גברים עירומים. סוף סוף הוא יכול להביא הוכחה לכך שגם גופם של הגברים מנוצל.

גם אני רואה בתמונה זו חוסר טעם. אבל כמה דוגמאות כאלה יכנו בהשוואה לאין ספור הנשים המנוצלות בפרסומת כשהן יכולות על מכונית נוצצת (כשלא פעם מצייד סים אל המכונית כאילו היתה אשה). נשים עירומות מופיעות במודעות פרסומת לחדרי אירוח, להכשיר נגד יתושים, למחשבים, לאבטלות המעט לכל דבר שאפשר להעלותו על הדעת. מה שחמור יותר לפעמים הוא המכסט הנלווה את התמונה כגון "יש כאן משהו שמחמיץ לגעת" (פרסומת ללבני נשים), או "במקום מזכירה תמוצת־פרצוף — מחשב על כל שולחן". הכתוב הנכבד נפגע רק מתמונה אחת, אך הנשים צריכות לראות תמונות מעליבות ומשפילות כאלה מדי יום ביומו.

ואי אפשר שלא להזכיר את דמות האשה בספרות הפורנוגרפית, וכ' אשר בנוסף להצגתה כאובייקט מיני, לא פעם מופגנת כלפיה אלימות. נשים נראות בהן קשורות ואיברי־הן האינטימיים מוצגים לראווה, בכל מיני תנוחות של חוסר אונים המזמינות את הגבר לעשות בהן כרצונו. זהו אחד המכשירים רבי־העוצמה להחדרת תחושת העליונות הגברית וידיעונים כאלה פורחים ומשגשגים.

מכאן שאי־אפשר להתייחס ברצינות להצגת מצבו של הגבר כדומה לזה של האשה.

גילה הלף
רעננה

ואף על פי כן הפער מצטמצם

בקטע "רופאים מנטלים" בכתבו "פנטסיות ומחדלי בשק" ("הארץ" 13.4) מוסר עמאללה מכצר שתמותת התינוקות בסקטור הערבי נמצאת אמנם בירידה אבל הפער בין תמותת תינוקות יהודים וערבים רחוק מסגירה. תמותת התינוקות היהודים עומדת ב־1984 על 11 פטירות לאלף ושל התינוקות הערבים כפולה מזאת. ב־1950 היה שיעור הפטירות בקרב התינוקות הערבים והיהודים דומה, והגיע ל־46 לאלף. מאז ירד שיעור זה בקרב שני חלקי האוכלוסיה, אבל הפער ממשיך להתקיים".

אין זה מדויק ששיעור תמותת תינוקות בקרב יהודים וערבים בישראל ב־1950 היה דומה. על־פי הרישום הלקוי למדי באותה תקופה, היה אז שיעור תמותת התינוקות בקרב ערביי ישראל 55 לאלף (ראה שנתון סטטיסטי לישראל מס' 3, 1951/52), אך יתכן מאד ששיעור התמותה האמיתי היה כ־80 לאלף ואף למעלה מזה.

גם ההערכה ש"הפער בין תמותת תינוקות יהודים וערבים רחוק מסגירה" אינה נכונה. ב־1985, כש־99 אחוז מהלידות בקרב הערבים הישראלים הן בבתי חולים, כמעט בדומה ליהודים, רמת תמותת ערביי ישראל דומה לזו של היהודים בסוף שנות השישים או ראשית שנות השבעים: בעשור האחרון ירדה תמותת התינוקות של הערבים בכ־20 נקודות פרומיל (מ־40 לכ־20 לאלף), כמו יותר — יחסית ואבסולוטית — מהירידה שחלה בקרב היהודים (מ־18 ל־10 לאלף).

יש להניח שהפער בתמותת תינוקות בין יהודים וערבים במדינת ישראל ימשיך להצטמצם עד היעלמותו בעוד שנים מספר.

ד"ר איתן סבטאלו
מנהל המחלקה לאוכלוסיה, דמוגרפיה, בריאות וקליטת עולים
הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
ירושלים

הפסנתרים שמאחורי התחרות

מיכאל הורלולץ כתב ("הארץ" 10.4) על עירוב גורמים מסחריים מטעם יצרני פסנתרים וסוכניהם בתחרות רובינשטיין.

חברות "בכשטיין" ו"סטיינוויי אנד סאנס" הודיעו להנהלת התחרות על התנאים שבהם יוכלו להעמיד פסנתרי־כנף קונצרטיים לרשות התחרות. כל אחת לפי המדיניות שלה. יש מקום להניח שמטעמים תקציביים לא היה להנהלת התחרות עניין לקבל תנאים אלה. בתוך כמה כן שוכרות אותה, המגלות עניין רב להיות מיוצגות על בימת הקונצרטים, עושות מאמצים שונים כדי להגיע לכך.

הצעתנו היא לבדוק אם התחרות לא תוכל להתארגן בעתיד כך, שלא תהיה שותפה למהלכים מסחריים. אולי יהיה צורך לבחור בכלים שיועמדו על ידי התחרות לצרכיה בהתאם לקריטריונים אמנותיים, שייקבעו על־ידי ועדה הולמת, שלא תהיה נתונה להשפעת "המרבה במחיר".

קליינמן פסנתרים בע"מ
ירושלים

חול ומועד במשרד התחבורה

בהמשך לידיעה משלשום ב"הארץ", בדבר סגירת משרד התחבורה על כל שלוחותיו, לכל תקופת הפסח, אבקש להבהיר כי בתוך תקופה זו יש שתי שבתות ושני ימי חג, ובשאר הימים יש שני ימי שישי, שהם ימי עבודה מקוצרים ושני ערבי חג, שבהם עובדים שעה פחות. בנוסף לכך, בתקופה זו חל האחד במאי שגם בו יום המנוחה — שני ימים שהם בכלל ימי בחירה.

יחיאל אמיתי
דובר משרד התחבורה

ירידה מ"עץ הבחירות"

בעודד וכעיתונאי מעולם לא היה עוזי בנזימן "חשוד" כאיש הליכוד. אך ברשימתו "התפוחים והעץ" ("הארץ" 10.4) גילה הגינות רבה והעמיד במקומם את "דוד המשנה" של מפלגת העבודה על ראשיו ושריו. הוציא הרוח ממפרשיהם ותרם את תרומתו לירידה מ"עץ הבחירות" ולפתרון הבעיה, ועל כן יבורך.

עו"ד א. ספרברג
ירושלים

הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

לרגל חג הפסח והאחד במאי
יהיו משרדינו סגורים
החל מ־24 באפריל 1986 עד 3 במאי 1986 ועד בכלל.
תורנות למקרים דחופים בין השעות 08.00–13.00

"הסנה" המשרד הראשי (ת"א)	03–623251
מינהלת "הסנה" צפון (חיפה)	04–565211
מינהלת "הסנה" מרכז (ת"א)	03–614272
מינהלת "הסנה" דרום (רחובות)	08–459686
מינהלת "הסנה" משרד ראשי (ת"א)	03–292836
"צור" המשרד הראשי (ת"א)	03–641888
"רותם" בע"מ (ת"א)	03–280252, 283141
"שמיר" בע"מ (ת"א)	03–264114
"בידרמן" בע"מ (ת"א)	03–622264

אנו מאחלים
לסוכנינו וללקוחותינו
ולכל בית ישראל
חג שמח

קבוצת הסנה

"איש וארצו"
אוסף דיין
במוזיאון ישראל

שעות הביקור:
ערב חג, חג, שישי ושבת 10־14; א' ב' 10־17.
כרטיסים: "רוקוקו" תל־אביב, "קלעים" ירושלים ובקופת המוזיאון

התיאטרון הישראלי
מחר יום ה' 24.4
תיאטרון הבימה
[illegible]: 20.30
[illegible]: 20.30
התיאטרון הקאמרי
טוקוס וטוטצ'ה — קומדיה

יד ל.א. מאיר
מכון לאמנות האסלאם
מתכבד להזמין את הקהל
לשתי תערוכות חדשות
ציור המיניאטורות באסלאם
תערוכת המיניאטורות משקפת את התפתחות הציור בארצות האסלאם החל מן המאה ה־12 ועד למאה ה־19.
בתערוכה דוגמאות נבחרות של איורים לדפי קוראן, כריכות, כתבי יד ורישומים.
האוריינטליסטים
המזרח בעיני ציירים מערביים
האוריינטליסטים הם הציירים האירופאים אשר תארו, בציור ובגראפיקה, את נופי הלבנט באור הבהיר ובצבעים החדים של ארצות האסלאם, ומייצגים סגנון ציור שתחילתו במאה ה־15 ועד למאה ה־20.
התערוכות פתוחות לקהל
במוזיאון האסלאם, רח' הפלמ"ח 2 ירושלים
טלפון: 661291/2. אוטובוס מס' 15
שעות הביקור במוזיאון:
ימים א' — ה' 10.00 — 13.00, 15.30 — 18.00
כולל חול המועד פסח
שבת וערבי חג 10.00 — 13.00 (יום ו' סגור)
לתשומת לבו של הקהל
המוזיאון יהיה סגור ביום ה' 24.4.86 ראשון של פסח
ויהיה פתוח ביום ד' 30.4.86, שביעי של פסח.

הארץ ממליץ

תל אביב

הסיפור האמיתי (גורדון) — זוועות המשטר הצבאי של ה"חונטה" בארגנטינה בשנות השבעים, בתוספת הדרך סיפורה האישי של מורה להיסטוריה, המגלה בהדרגה את האמת על עצמה ועל העולם בו היא חיה. משחק מצוין של כל המשתתפים, ובימוי טוב. בסרט־יפה ליטי רב עוצמה. שזכה בפרס ה"אוסקר" כסרט הזר הטוב ביותר.

זכרונות מאפריקה (שחף) — חייה של הסופרת איזק דינסן (הבארונית הדנית קארן בליקסן) בחווה לגידול קפה בקניה בראשית המאה. מריל סטריפ ורוברט רדפורד מככבים בסרט, שבוים ע"י סידני פולק כדר מנסה הוליוודית. נופים מקסימים ביופיים וקצב המרהיב את הלב.

הכבוד של פריצי — (לימור וה־רייב אין) קומדיה שחורה של ג'ון יוסטון על איש ה"מאפיה" הסיציליאנית בברוקלין, הנאלץ לבחור בין אהבה ובין "כבוד המשפחה הסיציליאנית". ג'ק ניקולסון מצוין.

חזרה לעתיד (סינמה 2) — סרטו של סטיבן שפילברג, על נער החוזר לעבר כדי לשנות את עתידו. מתאים לכל הגילים.

ירושלים

זכרונות מאפריקה (כפיר) — ראה שחף ת"א.

הסיפור האמיתי (מיטשל) — ראה גורדון ת"א.

חיפה

הכבוד של פריצי (קריות) — ראה לימור ת"א.

זכרונות מאפריקה (אורה) — ראה שחף ת"א.

הסיפור האמיתי (שביט) — ראה גורדון ת"א.

גיל הזהב. זה לא הולך ברגל.

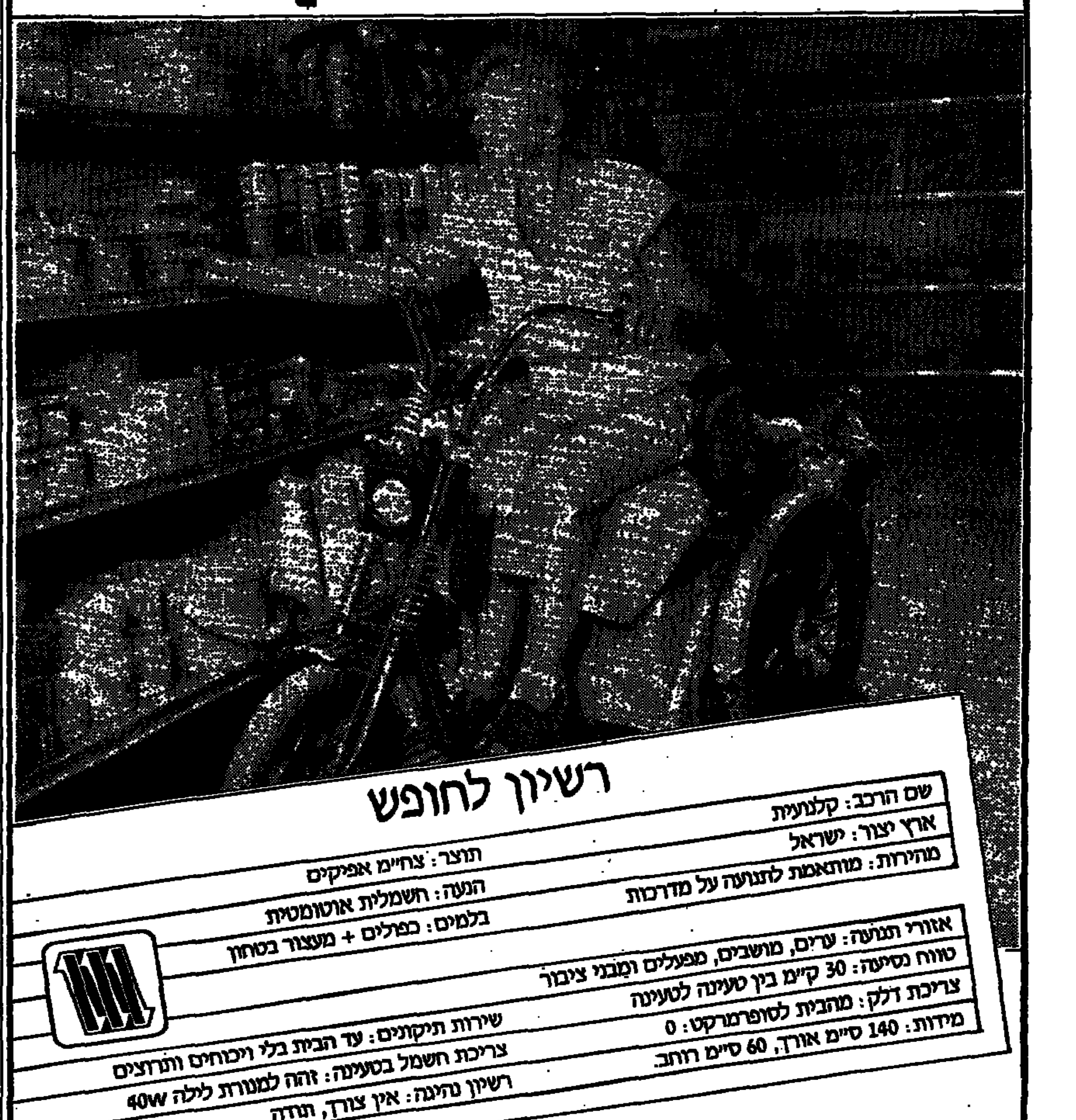

החלטתי בגילי להיות אשה משוחררת...
עם הקלנועית הבטוחה והשקטה שלי.
בלי שום בעיה, אני קמה בבוקר ועורכת סיבוב. פה סידורים, שם קניות, ביקור אצל הבת. עצמאית. כמו גדולה.

קלנועית - רכב חשמלי בטוח, שקט, חזק ואמין המאושר לנהיגה בלא רשיון מותאם לתנועה על מדרכות ושבילים, אולמות ומגרשים, מסדרונות ומעליות.

קלנועית-הרשיון שלך לחופש.

צ.ח.מ. אפיקים
המשביר המרכזי בע"מ

לפרטים נוספים: צ.ח.מ. אפיקים טל. 54816, 54814, 54825, 067-54811
המשביר המרכזי: טל. 03-389410, 04-662161, 02-841446, 057-671021 וסניפי מ.ת.מ. בארץ.